This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

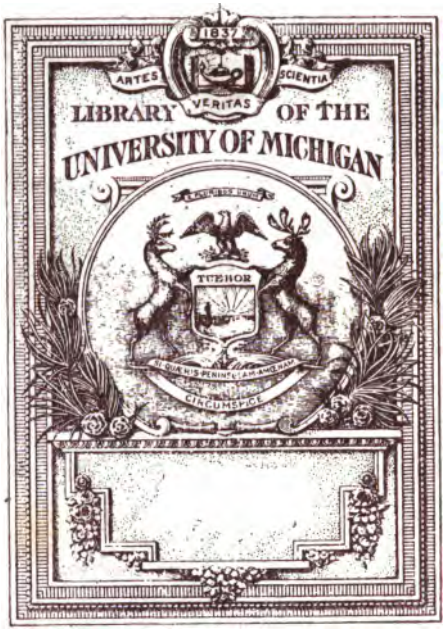
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

DJ
107
.W14
1788
V.32

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

TWEE EN DERTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigſte Schryvers, en egte Gedenkſtukken, zamengeſteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

TWEE EN DERTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

M D C C C I V.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

TWEE EN NEGENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Verdere maatregelen in Holland, tegen de Leden des Voorigen Beſtuurs genomen. Beſluit omtrent het niet toelaaten van Oranjegezinden tot Posten. Drie Municipaliteits Leden te Schiedam als onderheevig aan dit Plakaat aangemerkt. De vergunning aan het Committé van Voorlichting, om voorheen ingediende Verzoekſchriften enz. op te ſpeuren, verwekt by veelen groote verlegenheid. Eiſchen te Rotterdam tot het in verzekering neemen der oude Regenten, inzonderheid van R. F. VAN STAVEREN, *den voormaaligen Hoofdſchout. De voldoening daar van afgedwongen. Eene Bezending uit de Vergadering van Holland trekt na Rotterdam. Proclamatie der Repreſentanten van Holland daar ter Stede afgekondigd. Wat diensvolgens geſchiedde, en byzonder ten opzigte van* VAN STAVEREN. *Wat de misnoegden daar op verklaarden. Dergelyke beweegingen, ten zelf-*

XCII. BOEK.

den tyde, binnen Dordrecht. Leyden verkeert in ſoortgelyk geval, en trekt zich de zaak der Rotterdammeren aan. Bewegingen der Clubisten te Amſterdam. Geſteldheid der Clubisten. Eene bekendmaaking deswegen trekt veeler aandagt. De Franſche Repreſentant ALQUIER *ſchryft daar over aan de Municipaliteit van Amſterdam. Des Franſche Repreſentants* RICHARDS *klagten over de Clubs by hun Hoog Mogenden. Afgevaardigden uit de Volks-Societeiten kennen zich vry van ſchadelyke bedoelingen. Schryven van de Volksvergadering te Dordrecht aan* RICHARD. *Hoe men, van 's Landswege, den Brief van* RICHARD *beantwoordt. Oordeel onzer Afgezanten* BLAUW *en* MEYER *te Parys over den Repreſentant* RICHARD, *en diens Brief. Wat zy over de Clubs in het Vaderland denken. Vorderingen der Clubisten in Amſterdam. Commiſſie te dier Stede aangeſteld tot het hooren der klagten over de Amptenaaren. Twee ingediende ſtukken der Clubisten. Nadere aandrang van dezelve. Hoe beantwoord. Aanmerkingen hier op gemaakt. Poogingen om den Volksoploop te doen bedaaren. Dringend aanzoek. De Municipaliteit blyft weigeren. Wordt genoodzaakt in de Raadkamer te blyven. Een chriftelyk berigt gevorderd en gegeeven. Proclamatie wegens het gebeurde. Deeze Proclamatie, op veele plaatzen afgeſcheurd. Belooning aan den Ontdekker van die ſchennis uitgeloofd. Veele Clubisten betuigen geen deel altoos te hebben in dit geheele Bedryf, en 't zelve af te keuren. Dit ter kenniſe van den*

Vol-

Volke gebragt. Nieuwe onlusten binnen Amſterdam, by gelegenheid van eenen Brieve door den Repreſentant S. IP. WISELIUS *geſchreeven. Afgevaardigden uit de Clubs na 's Gravenhaage. Hoe ter Vergadering ontvangen en gerust geſteld. Aandrang der Wykvergaderingen en Clubisten op het in verzekering neemen van verdagte Perſoonen. Weigerend Antwoord der Stadsregeering. Nader en ſterk dringen op het in verzekering neemen van verdagte Perſoonen. Verzogte Aantekening. Gedraagene voorzorgen. Een voortgezet verzoek afgeſlaagen. Daadlykheden. De Stadsſleutels vermeesterd. Hoe geſtuit en de Stadsſleutels wedergekreegen. Sterke Afkondiging. Gelukkig gevolg heer van op de Burgery te Amſterdam. Geen Krygsvolk noodig tot het herſtellen der rust. Afgevaardigden uit de Repreſentanten des Volks van Holland komen te Amſterdam. Aankondiging door deezen gedaan. Adres van de Bataafſche Clubs aan de Afgevaardigden. Hoe 't zelve beantwoord. Strenge Publikatie tegen Oproerigheden in Holland. Plakaat in het Sticht tegen de oproerige beweegingen te Breukelen. Algemeener Plakaat deswegen. Voor de Stad Utrecht in 't byzonder. Plakaat tegen Oproer in Friesland. Strenger Afkondiging. Verandering des laatstgemelden Plakaats. Commiſſie in Holland aangeſteld tot onderzoek der Oranje Amptenaaren. Handhaaving van het bedryf deezer Commiſſie. Bepaaling wegens 't geen de nieuw aangeſtelde Amptenaars aan den Lande zouden moeten opbrengen.* XCII. BOEK.

XCII. BOEK.

1795. Verdere maatregels tegen de Leden des voorigen Beſtuurs genomen.

By de voorzorgen tegen de Leden des geweezen Landbeſtuurs, in 't laatst voorgaande Boek vermeld, kwamen nog andere, welke verdienen opgehaald te worden, te meer daar eenige derzelven vergezeld gingen van hoogloopende ſtoorenisſen, die ſtoffe tot veel verwyts, beklags, onmins en verdeeldheids opleverden, by niet weinigen ſtrekkende om de Staatsomwenteling met een min gunſtig oog, dan in den aanvange, te beſchouwen, of die zelfs te wraaken. Terwyl die dit deeden, naar veeler welwikkend verſtand, niet genoeg de Zaak zelve van de bykomende Omſtandigheden onderſcheidden. Een opregt verhaal dier Gebeurtenisſen zal onze Leezers in ſtaat ſtellen des te oordeelen.

Beſluit by *Holland* omtrent het niet toelaaten van *Oranjegezinden* tot posten.

Een algemeen werkend Beſluit, ten opzigte van de Leden des voorigen Beſtuurs, werd, op den achtſten van Grasmaand, by *Holland* vaſtgeſteld, van deezen uitſluitenden inhoud, dat tot geene Posten van Regeering of Bewind, immers voor als nog, toelaatbaar waren, de zodanigen, die door hun gedrag, vóór de gelukkige Omwending van zaaken gehouden, getoond hadden, aankleevers van het Huis van *Oranje* en der zogenaamde Oude Conſtitutie te zyn, als ook, in 't byzonder, geene Perſoonen, die in eenig Collegie van Regeering, Bewind, of Juſtitie, vóór dezelve Omwending, geweest waren, gelyk ook niet die geenen, die dezelve Colle-

legien als Ministers bediend hadden, provisioneel, en tot daar omtrent by eene te beroepene Nationaale Conventie, nader, of anders, zou beschikt weezen; ten ware zy, door spreekende bewyzen, hunne betoonde Vaderlands- en Vryheidsliefde konden aan den dag leggen (*). ZOU. BORK. 1795.

Drie Municipaliteitsleden van Schiedam als onderheevig aan dit Plakaat aangemerkt.

Drie Leden van de Municipaliteit te *Schiedam* waren Ondertekenaars geweest van een Dankadres aan Staaten van *Holland*, wegens hun gehouden gedrag in den Jaare MDCCLXXXVI, en hadden eene Verklaaring van Berouw deswegen, in 't volgend Jaar, getekend. Op de vraag, of deezen, ingevolge van het even bygebragt *Plakaat*, tot die *Bediening* onbevoegd waren? kwam een bevestigend en hun uitsluitend antwoord (†).

De vergunning om de Requesten enz. te onderzoeken, verwekt by veelen verlegenheid.

Dit besluit, gepaard met eene kort daar op volgende vergunning aan het Committé van Voorlichting, om te mogen verkrygen de oorspronglyke Stukken of Afschriften van zodanige Requesten, Adressen, Verzoeken, Gelukwenschingsbrieven, als vóór en naa de Omwenteling des Jaars MDCCLXXXVII, 't zy door Societeiten, Gezelschappen, of byzondere Persoonen, aan de toenmaalige Staatsregeering, of aan den nu gevlugten Stadhouder, tot stryving van zyn gezag, tegen de aangewende poogingen ter bekoming van de Vryheid, mog-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 8 April 1795.

(†) *Decreeten* als boven 29 April 1795.

XIII. BOEK. 1795.

mogten zyn ingeleeverd; ten einde daar uit de noodige inlichting in hunnen arbeid te kunnen bekomen, wrogt zo ſterk op veele *Schiedamners*, waar derzulken aantal groot was, dat zy een breedſpraakig ſtuk by de Vergadering van *Holland* indienden om hun gedrag, in dit geval, te verſchoonen, als alleen door dwang, vrees of geweld, daar toe genoodzaakt: weshalven zy verzogten, van die ondertekening ontſlaagen te mogen gehouden worden (*). Wy zullen vervolgens zien hoe zy geen gehoor vonden en de maatregelen tegen allen, die zich, ten eenigen tyde, voor *Oranje* verklaard hadden, verdubbeld en verſterkt werden.

Eiſchen te *Rotterdam*, tot het in verzekering neemen der oude Regenten.

Binnen *Rotterdam*, waar een aanhoudend misnoegen, bykans van den aanvang der Omwentelinge af, woelde, veelal den oorſprong ontleenende uit het begunſtigen der *Oranjegezinden*, of althans dit denkbeeld, ſteeds ten ſterkſten voorgeſteld en aangedrongen, veel moeite aan het Stadsbeſtuur verwekte, hadt men het bovenal op de voormaalige Regeeringsleden gemunt, en werd, te midden van Zomermaand, de toeſtand, waar in deezen verkeerden, van eene ernſtiger gedaante. Onrustige beweegingen, ten dien tyde, ontſtaan, wrogten hier toe mede. Het verhaal hier van zou een Boekdeel uitmaaken. Wy geeven alleen de hoofd-

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* Mey 1795.

hoofdtrekken dier gebeurteniſſe op. Uit een aanmerkelyk gedeelte der *Rotterdamſche* Burgery, in den morgen op de Beurs vergaderd, toogen Gelastigden van dezelven, vergezeld door eene talryke menigte na het Raadhuis. De eisch, in de allerſterkſte bewoordingen voorgedraagen, was het in verzekering neemen des geweezen Hoofdſchouts REINIER FREDERIK VAN STAVEREN; het Huisarrest der voormaalige Regeeringsleden, als mede het ontzetten van hunne Posten van allen, die der *Oranjeparty* waren toegedaan. XCII. BOEK. 1795.

Deeze vorderingen geſchiededen met zo veel hevigheids, dat de gevaarlykſte opſtand dreigde uit te barsten, indien geene onverwylde volkomene bewilliging denzelven hadt voorkomen. 't Gevolg was dat VAN STAVEREN, in een koets, onder een ſterk geleide van gewapende Burgers, *Franſche* Dragonders en *Hollandſche* Ruiters, uit zyn huis na de Stads *Doelen* gevoerd werd. Stadsboden zeiden de andere oude Raaden Huisarrest aan. De voldoening daar van afgedwongen.

Het leedt ſlegts tot den volgenden dag, dat de Wethouderſchap, by eene openlyke afkondiging, verklaarde, de uitvoering van dit Beſluit, als ſtrydig met hun Eed en Pligt, te beſchouwen, en op dien grond hunne Posten in den ſchoot der Burgerye te willen nederleggen (*). Van onberekenbaare gevolgen zou dit bedryf der Burge- Eene Bezending uit den *Haage* vertrekt na *Rotterdam*.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 15 Juny 1795.

XCII. BOEK. 1795.

geren, en die ſtap van den Raad geweest zyn, zo niet de Vertegenwoordigers des *Hollandſchen* Volks, diep getroffen door het wederzyds berigt van het te *Rotterdam* gebeurde, goedgevonden hadden eene Bezending derwaards te doen heenen trekken, om die hoogloopende Geſchillen te vereffenen (*).

Proclamatie der Repreſentanten van *Holland* daar afgekondigd.

Op het verſlag door de Burgers S. Ip. Wiselius, Olivier en J. H. de Lange, wegens het voorgevallene te dier Stede uitgebragt (†), grondde de Vergadering van *Holland* eene Proclamatie, waar in zy, naa hun leedweezen over het gebeurde, betuigd, en de gehoudene handelwyze dier na het Huis der Gemeente gevloeide Burgerſchaare beſchreeven te hebben, zich dus laaten hooren. „ Wie kan 'er aan twy„ felen of het gebeurde is in de daad in„ formeel, onwettig en nietig? Daar het „ niet alleen met de door de Burgery zelve „ aangenomene orde ſtrydt; maar ook „ waarlyk aanloopt tegen die heilige Reg„ ten van den Mensch en Burger, waar „ uit de Vryheid ontſpringt, en welke „ den grondſlag opleveren, waar op wy „ onze daaden en handelingen moeten „ vestigen. Immers de Souverainiteit van „ het Volk wordt openbaar geſchonden, „ wanneer een *gedeelte* van 't zelve zynen „ wil aan het *geheel* wil opdringen, of „ aan

(*) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 18 Juny 1795.

(†) Men leeze het breed verhaal van dit gebeurde in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3898 en 3918.

„ aan die Beſtuurders, welke het *geheel* XCIX
„ heeft daargeſteld, beſluiten voorſchry- BOEK.
„ ven. — Het is, daarenboven, zeker, ——
„ dat ondeugende Voorſtanders of dwaaze 1795.
„ Aankleevers van de zogenaamde Oude
„ Conſtitutie, zulke gelegenheden niet
„ laaten voorbygaan, of daar door weg-
„ gefleept worden, om de ſchoonſchy-
„ nende geestdrift der Vryheid aan te vuu-
„ ren en tot daaden te beweegen, welke
„ nooit of ooit zyn overeen te brengen
„ met de Vaderlandſche en Republikein-
„ ſche Beginzelen van Regtvaardigheid,
„ van goede Orde, en van de Heerſchap-
„ py der Wet, dat is van den algemee-
„ nen Wil. — En wie ziet niet, dat de
„ *Engelſche*, de *Oranje* en de *Ariſtocrati-*
„ *ſche* Cabaal in ons Land niets onbeproefd
„ laaten om, terwyl zy ſteeds loeren op
„ het ondermynen van onzen welvaard,
„ en de noodzaaklykheid zeer wel bezef-
„ fen des goeden uitſlags van de beraam-
„ de middelen tot Geldheffing, door ſte-
„ delyke verwarringen, en het zaaijen van
„ twist, al het vertrouwen te doen ver-
„ dwynen, het credit te fnuiken, en ge-
„ volglyk de Finantieele Operatien geheel
„ en al onmogelyk te maaken. — Zo
„ ſchuilt de adder onder het gras! — Laa-
„ ten wy ons ſpiegelen aan het jammerlyk
„ voorbeeld van *Frankryk*, en de ſchroom-
„ lyke gevolgen van dergelyke ongere-
„ geldheden, by al wat dierbaar is, ver-
„ myden. *Nederland* is, om duizend re-
„ denen, niet beſtand tegen alle die ſchok-

BOEK. „ken, welke het magtigſte en grootſte
„ Volk van den Aardbodem heeft door-
„ geſtaan; maar welk deszelfs laatſte Naa-
1795. „ geſlacht niet te min, met heete traa-
„ nen, zal betreuren."

Wat dienvolgens geſchiedde en byzonderen opzigte van VAN STAVEREN.

Op deeze gronden, werd het voorſtel van een aantal Burgers en Inwoonders der Stad *Rotterdam* voor onwettig verklaard — het Beſluit der Regeering, op hun aandrang genomen, vernietigd — de Arresten opgeheeven, en alles in den ſtaat vóór den veertienden van Zomermaand herbragt. Met uitzondering egter, van den geweezen Hoofdſchout VAN STAVEREN, wiens onverwyld Arrest, als mede het inzamelen van de Bezwaaren tegen hem der Stadsregeeringe werd aanbevolen. Binnen veertien dagen moesten deeze by de Vertegenwoordigers des *Hollandſchen* Volks ingediend, en op derzelver onderzoek VAN STAVEREN aan zodanig een Regtbank overgeleeverd worden, als men zou vinden te behooren. De Gelastigden uit de Burgery bragten welhaast zodanige Bezwaaren te berde, dat de Vertegenwoordigers dezelve van genoegzaam gewigt oordeelden om ze in handen des Procureurs Generaals te ſtellen; ten einde het Regt des Volks van *Holland* tegen VAN STAVEREN waar te neemen (*).

Het

(*) VAN STAVEREN werd in Louwmaand des volgenden Jaars 1796, onder eene Cautie-ſtelling van ten minſten 10,000 Guldens, voor den tyd van één jaar, uit zyn Arrest ontſlaagen.

XEN. BOEK. 1795.

Het dus in 't ongelyk geſtelde gedeelte van *Rotterdams* Burgery zweeg op dit alles niet ſtil. By de verklaaring, dat de voornaamſte oorzaak van den revolutionairen ſtap door hun verrigt, nergens anders in te vinden was, „ dan in de buitengewoone ſlapheid, waar mede Wethouders en Raaden, reeds van het begin der zo heilzaame Revolutie, en voorts, tot heden toe, het hun aanbetrouwd Beſtuur hadden waargenomen; niet tegenſtaande men, van tyd tot tyd, dat misnoegen hadt geopenbaard; dat indien zy beter den wil des Volks betragt, en ſtrenge regtvaardigheid tegen de Volksvertrappers uitgevoerd hadden, die ſtap niet zou geſchied weezen." Een ſtap, welke zy betuigden gedaan te hebben, om erger voor te komen. De voorafgaande onderhandelingen met den Raad riepen zy in, te hunner verontſchuldiging, en namen het zeer euvel, dat men den *Franſchen* Commandant hadt laaten verzoeken dubbele rondens te doen; een verzoek zo ſtipt opgevolgd, dat eene ronde zich voor de Societeit zelve eene wyl hadt opgehouden.

Wat de misnoegden daar op verklaarden.

By een breed berigt van 't gebeurde, 't geen zy, te hunner verdeediging, gaven, voegden de Burgers Gecommitteerden eene Verklaaring aan de Burgers Repreſentanten van *Hollands* Volk, ſtrekkende om te vertoogen, dat zy den ſtap by Wethouderen en Raaden gedaan, voor de Volksſtem der Burgery hielden; dat de kennisgee-

XCII. BOEK. 1795.

geeving van hunnen wege aan de Vergadering van *Holland* alleen ten oogmerk hadt om alle misduidingen te voorkomen, en de met kwaade oogmerken verſpreidde gerugten van Oproer, of onbetaamlyken Volksopſtand, tegen te ſpreeken; dat zy met de Commisſie uit de Vergadering van *Holland* alleen in onderhandeling getreeden waren om de zaak in 't waare licht te ſtellen, en een weg van bevrediging te vinden; dat zy, met de uiterſte bevreemding, het beſluit der Vergadering, om alles op den voorigen voet te herſtellen, en dus openlyk het gehouden gedrag der Burgerye af te keuren, vernomen hadden; „ Dat zy," om hier de eigene woorden te bezigen, „ reden meenden te hebben, „ om, uit naam hunner Principaalen, „ plegtig, voor het oog van gansch *Ne-* „ *derland*, te verklaaren, dat daar het „ gebeurde in *Rotterdam* door hun als een „ zuivere huishoudelyke zaak beſchouwd „ wordt, alle middelen van Conſtrainte, „ buiten die van perſuaſie en conciliatie, „ niet anders zullen kunnen worden aan- „ gemerkt, dan als inpieteerende op de „ regten van den Burgerſtand, en als ge- „ ſchikt om den reeds verregaanden trots „ der *Oranje* en *Ariſtocratiſche Cabale* meer „ en meer te voeden, en de lang geterg- „ de wraak der braave en weldenkende „ Patriotten openlyk te doen uitbarſten. — „ Dat zy, als nog, bleeven perſiſteeren „ by de ſustenue, dat de *Inſurrectie*, in „ hunne Stad voorgevallen, door een in zich

„ zich zelven gering geval ontſtaan, maar in de gevolgen allerernſtigst geworden, *heilig* is, en overzulks alle attentie meriteert; dat zy, uit dien hoofde, het heilig beſluit genomen hadden om hunne Principaalen, zo veel in hun vermogen was, in derzelver alzins wettige, en door de tydsomſtandigheden imperieuslyk gevorderde demarche, te handhaaven, tot zy, voor overmagt moetende bukken, genoodzaakt zouden worden de Volkszaak, voor een tyd, te moeten laaten vaaren, en alle de funeste en zeer zeker te voorziene gevolgen van alle daaden van Geweld en Overheerſching, vooral niet *unaniem*; maar misſchien door eene geringe meerderheid van Staatsleden genomen, te laaten ter verantwoordinge van die geenen, welke, *ten gevalle van alom verachte en ſtrafwaardige Deugnieten*, zich niet ontzagen, eerlyke en vernederde Patriotten in hunne ziel te grieven, en den kloekmoedigſten hunner Voorgangeren, zelfs met Vervolging, ja met den Dood, te dreigen." 1795.

De Gecommitteerden ſchreeven ten ſlot, „ dat zy aan zich behielden het indispenſabel regt, om, ingevalle van geweldaadige overheerſching, de zaak in questie te trekken ter Regtbank van het ganſche *Nederlandſche Volk*, dezelve aldaar te bepleiten, met dien moed en yver, waare Patriotten eigen, en niet te rusten vóór dat alle Volksdwingelanden,

XCII. BOEK. 1795.

„ den, onder welke benaaming ook, uit „ den *Bataafſchen* Grond zouden zyn uit- „ gerooid, *al zou het des noods den kop* „ *van den laatſten Bataafſchen* BRUTUS „ *kosten* (*)."

Dergelyke beweegingen te *Dordrecht.*

De maare van het voorgevallene te *Rotterdam*, op den veertienden van Zomermaand, was te *Dordrecht* niet gehoord, of men zag, te dier Stede, dezelfde beweegingen. Nog dien eigen avond vorderde de Vaderlandſche Societeit, dat eenige Leden der voorige Regeering in de gevangenis overgebragt, en anderen, huisarrest zou aangezegd worden. De Raad weigerde aan dien eisch te voldoen; op grond, dat dezelve de *Societeit* niet voor het *geheele Volk* erkende. — Eene weigering, onmiddelyk gevolgd van eene oproeping der Gewapende Burgermagt tegen 's anderen daags 's morgens ten acht uuren. Deeze verſcheen byna eenpaarig. Gezamenlyk toogen zy na het Raadhuis. De gedaane eisch werd herhaald, en met veel klems aangedrongen. De Raad, naa openlyk en plegtig voor GOD en Menſchen betuigd te hebben, dat dezelve, volgens pligt en geweeten, niet in het verzoek der Burgeren kon toeſtemmen, voor zo verre het Arrest, op onmiddelyk bevel van den Raad betrof; dat de Raad egter met de Burgery wilde medewerken, en, zo verre mogelyk was dezelve in alles genoegen geeven, en daarom voorſloeg, dat uit

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3898—3928.

uit de Volksvergadering en uit den Raad een eene Bezending na *'s Gravenhaage* zou trekken, om, ten ſpoedigſten, eene gewenſchte uitkomst te bewerken. Men bragt dit voorſtel ter kundſchap van het Volk, 't werd verworpen, en andermaal op den gedaanen eisch aangedrongen. Reeds was de Raad geſcheiden. De Voorzitter, des geſprooken, ſtelde aan de Gelastigden het ſchriftlyke bevel van den Raad ter hand, inhoudende het plaatzen van Schildwagten voor de huizen der bedoelde Perſoonen. Een last, daadlyk volvoerd (*). — Deeze zelfde Vaderlandſche Societeit hadt voorheen ſterk aangedrongen, dat de Stads Afgevaardigden ter Vergadering van *Holland*, een Voorſtel zouden doen om de Plakaaten van Kwytſchelding, in den Jaare MDCCLXXXVIII uitgevaardigd, by welker eene aan de ſchandelyke plunderaars en roovers, ten gevalle van ORANJE, de Straf hunner euveldaaden, na de Omwenteling des Jaars MDCCLXXXVII gepleegd, onder zekere geringe bepaalingen, werden kwytgeſcholden, en by welk ander de Patriotten, zeer ſtreng bedreigd werden, te doen intrekken: als waar door de eerstgemelden, op nieuw, aan de vervolging der wetten, zich zouden blootgeſteld vinden: terwyl de Patriotten geene kwytſchelding behoefden (†).

1795. BOEK.

De

(*) ZILLESEN *Geſchiedenis der Nederlanden* IV. D. bl 291.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2591.

XCII. BOEK.

1795. *Leyden* in soortgelyk geval.

De yveraars te *Leyden* zaten niet ſtil. Zy erkenden, de zaak der *Rotterdamſche* Vrienden hunne zaak te weezen, en gaarne te zien, dat deezer zaak, op alle mogelyke wyze, gehandhaafd wierd. De Municipaliteit deedt hun weeten, dat dit niet hunne maar de zaak der Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Holland* was. Ten zelfden tyde vorderden zy de onverwylde Afzetting van alle *Oranje* Amptenaaren; een ſtedelyk onderzoek na de daaden der oude Regenten, en door het voorig Beſtuur gepleegd. De Raad der Gemeente dier Stad verklaarde, niet te kunnen gelooven, dat hunne Medeburgers eene letterlyke voldoening aan deeze Verzoeken bedoelden, ook dan wanneer de mogelykheid, de regtvaardigheid en hun eigenbelang 'er tegen waren. Zy hielden zich integendeel overtuigd, dat hunne bedoeling geene andere geweest was, dan aan hun de voldoening aan de eiſchen der Regtvaardigheid en van hun algemeen Belang over te laaten. Zy beriepen zich op een vroeger Stadsbeſluit, om alle Plunderaars, of dezulken, die naa de Omwenteling des Jaars MDCCLXXXVII bewezen konden worden den braaven Patriot, met woorden of daaden, beledigd en vervolgd te hebben, en Ampten bekleeden, van hunne Posten te ontzetten. Zy herinnerden hun aan de Commisſie van zeven Leden des Proviſioneelen Raads, aangeſteld om deswegen het ſcherpst onderzoek te doen; Hun ten ſterkſten aanmaanende om die

die Bezwaaren in te brengen. Zy weezen hun, wat het onderzoek der daaden van de oude Regenten betrof, tot de Commisſie van vier en twintig Leden, volgens beſluit der Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Holland* aangeſteld, waar in de Gemeente van *Leyden* ook een Lid gekoozen had (*). XCII. BOEK. 1795.

De werkzaamheden in *Amſterdam*, ten opzigte van de Regenten en Amptenaaren des voorigen Beſtuurs, waar van wy geſprooken hebben (†), bleeven voortduuren, en namen allengskens toe in heftigheid. Bovenal yverig betoonden zich hier in de zogenaamde *Clubisten*, Afſtammelingen van de *Leesgezelſchappen*, door wier kragtdaadige medewerking wy de Omwenteling zagen daarſtellen (§), en waar aan *Amſterdam* de bewaaring van de rust en vrede, in dat hoogsthachlyk tydſtip, naar het getuigenis van Vriend en Vyand voornaamlyk te danken hadt. Beweegingen der *Clubisten* te *Amſterdam*.

De *Clubs* hadden, te dier Stede, zedert eene zekere vastigheid gekreegen; „ de„ welke," gelyk het *Committé Central van Inſurrectie* te *Amſterdam*, in een Berigt, wegens de Leesgezelſchappen, zich uitdrukte, „ ſchoon in dit oogenblik niet ge„ vaarlyk, in vervolg zodanig zouden „ kun- Derzelver geſteldheid.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5174 en 5704. Van de Commisſie der vier en twintig Leden, zullen wy in 't vervolg handelen.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXI. D. bl. 286 *enz.*

(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXVII. D. bl. 211. en XXVIII. D. bl. 103

XCII. BOEK. 1795.

„ kunnen worden; wanneer, met kundig„ heden begaafde Intriguanten zich on„ derling verſtonden, om zich van de „ denkbeelden der Leden te bemagtigen, „ zynde ſlegts weinigen onder hun ge„ noegzaam onderrigt om zich te behoe„ den voor zodanige laagen en listen, „ welke in 't werk zouden kunnen geſteld „ worden, om hun van hunne Grondbe„ ginzels af te leiden, welke zy alleen „ weeten te verdeedigen, door de eenvoudige en zomtyds bepaalde redenen, die „ hun goed hart aan hun opgeeft, en „ waar van het gevolg zou kunnen zyn, „ dat Partyzoekers zich onder hun, eenen „ voor de goede zaak gevaarlyken Aan„ hang maakten; ja zelfs, met goede In„ tentie, en meenende voor dezelve te „ yveren.

„ Behalven deeze Clubs," voegt het Committé 'er nevens, „ worden 'er da„ gelyks andere opgerigt, en tusſchen „ eenige onder deezen, nayverig op el„ kander, heerscht de beste overeenſtem„ ming niet; het welk gelegenheid zou „ kunnen geeven tot Factien, gelyk aan „ die, welke herhaalde maalen *Frankryk* „ aan den rand des afgronds hebben ge„ bragt."

Eene Bekendmaking deswegen trekt veeler aandagt.

Eene pooging om die heillooze gevolgen te voorkomen, hadt eene Bekendmaaking in de Nieuwspapieren doen plaatzen, die de aandagt der Repreſentanten des *Franſchen* Volks trok. Eene Bekendmaaking, waar in, naar het oordeel des ge-

mel-

melden Committés, verſcheidene ongepaste uitdrukkingen voorkwamen, die 't zelve niet wilde regtvaardigen; maar van welke het zich verzekerd hieldt, dat geen denkbeeld van kwalykgezindheid, noch onzuivere oogmerken, den inhoud hadden zamengeſteld (*). XCII. BOEK. 1795.

Hoe zeer dit Berigt ſtrekte om de Leesgezelſchappen, en de daar uit gebooren *Clubs*, die in *Amſterdam*, en elders, ſterk woelden, te verſchoonen en te verdeedigen, en den *Franſchen* Repreſentant ALQUIER, die zich lang te dier Stede ophieldt, gerust te ſtellen, was dit verre van het gevolg te weezen. Zulks blykt ten vollen uit den Afſcheidsbrieve, in Hooimaand, wanneer hy deeze Stad en de Republiek verliet, aan de Municipaliteit geſchreeven, waar in hy betuigt. „ Ik „ voer de vertroostende hoop met my „ mede, dat de beweegingen, welke zich „ in zommige Steden van *Holland*, en der „ nabuurige Provincien, geopenbaard hebben, en welker voortduuring mogelyk „ de aangeſtelde Magten van zwakheid „ beſchuldigt, door de voorzigtigheid der „ Beſtuurderen, zullen geſtild worden. ALQUIERS ſchryven deswegen aan *Amſterdam*.

„ De gevaaren, welke U dreigen, Burgers! zullen ongetwyfeld het onderwerp „ uwer ernſtige overweegingen worden. „ De rampen, welke *Frankryk* verſcheurd „ hebben, moeten niet verlooren zyn voor „ Vol-

(*) Men leeze dit geheele Berigt in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2095—2100.

XCII. BOEK. 1795.

„ Volken, welke tot de Vryheid ſnellen.
„ Wy kunnen verheeven Voorbeelden en
„ ſchriklyke Leſſen tevens geeven; en,
„ in de daad, het regt, dat wy hebben
„ om U van onze ondervinding te ſpree-
„ ken, is door ons wel duur betaald.

„ In het midden der gebeurtenisſen,
„ welke zich voorbereiden en verontrus-
„ ten, zo wel door de listen van *Engeland*,
„ als door de ſtuiptrekkingen der Aan-
„ hangeren van het voorig Beſtuur, kunt
„ gy het welzyn des Staats niet verzeke-
„ ren, dan door aan alle Factien tegen te
„ ſtellen, de kalmſte wysheid, en de
„ onwrikbaarſte ſtandvastigheid.

„ Zyt gereed om alles voor het wel-
„ zyn des Volks te onderneemen en uit
„ te voeren; maar ſtaat nimmer iets aan
„ het Oproer toe; houdt vooral een waa-
„ kend oog op die woelige Byeenkom-
„ ſten, belegd door eenige Intriguanten,
„ die aan het oog der openbaare beris-
„ ping de heerschzugt, welke hun ver-
„ teert, niet durvende blootleggen, in de
„ algemeene gisting, de middelen vinden
„ om tot een Rang te geraaken, welke
„ het Volk, waar hetzelve meer kalm
„ geweest, hun nimmer waardig zou ge-
„ oordeeld hebben. — De bedoelingen
„ deezer Menſchen zyn niet dan aanſla-
„ gen tegen de Maatſchaplyke Orde; 't is
„ geenzins uw geluk, hetwelk hun ter
„ harte gaat; maar de voldoening hunner
„ heerschzugt. Indien hunne poogingen
„ gelukken, indien zy immer zegepraalen,

„ dan

„ dan is het met de welvaart uws Vader- EERS.
„ lands gedaan; gy zult de *Vryheid* ge- BOEK.
„ wild hebben, en niets dan *Regeering-* ———
„ *loosheid* vinden! Gy zult *Wetten* ge- 1795.
„ vraagd hebben en niets dan *Vervolgingen*
„ behouden!

„ Vergeeft, Burgers! deeze aanmerkin-
„ gen, gebooren uit nog zeer verſche
„ herinneringen, aan het deel, 't welk ik
„ in de *Hollandſche* Natie neem, en aan
„ de onveranderlyke genegenheid, welke
„ my nimmer zal toelaaten, onverſchillig
„ te zyn omtrent uwe rampen, of uwen
„ voorſpoed (*)."

Omtrent deezen tyd hadt ALQUIERS Amptgenoot RICHARD, hun Hoog Mog. een Brief doen toekomen, waar in hy klaagde over de Clubs, met aandrang, dat dezelve moesten geweerd worden, als mede alle Volksbeweegingen, dat zy alle die verwarringen niet konden aanzien, waar door de Republiek zou verlooren gaan. Onder andere ſchreef hy. „ Op verſchil- RICHARDS klagten over de *Clubs*.
„ lende Plaatzen der Zeven Provincien,
„ ontdekt men beweegingen, welke al uw
„ zorg en aandagt naa zich trekken moe-
„ ten. Lieden, welke geen ander oog-
„ merk hebben, dan om hun byzonder
„ Fortuin op de puinhoopen van hun Va-
„ derland te vestigen, bedienen zich van
„ de Geestdrift, welke de *Bataaven* be-
„ zielt,

(*) In de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4724. is de geheele Brief voorhanden.

1795. BOEK. „ zielt; nu zy hunne Vryheid herkreegen
„ hebben, om hun ſtappen te haten doen,
„ even zo ſtrydig met de publieke Orde,
„ als met den Voorſpoed van dit Land.
„ De *Clubs*, met één woord, eigenen
„ zich een ſtrafbaar gezag toe, het geen
„ zo ſpoedig mogelyk, moet gefnuikt
„ worden, wil men niet, op eene onher-
„ ſtelbaare wyze, de bronnen van wel-
„ vaart van de *Bataafſche* Republiek, en
„ derzelver uitzigten, eensklaps zien ver-
„ dwynen.

„ Gy," voert hy hun Hoog Mogenden te gemoet, „ aan wien uwe Medeburgers „ hun vertrouwen in handen geſteld heb- „ ben, door hun met het Regt bekleed „ om hun te beſtuuren, gy zult onge- „ twyfeld niet gedoogen, dat byzondere „ Perſoonen, onder den ontzagwekken- „ den Tytel van *Volks-Societeiten*, het „ gebouw van den algemeenen welvaart „ omverwerpen. De Onheilen, welke de „ *Muitelingen* aan *Frankryk* berokkend „ hebben, hebben U geleerd, den trotsch „ dier geesten te fnuiken, die aanſlagen „ waagen op de Wetten, op het Staats- „ beſtuur, en op de Onafhangelykheid „ der wettig aangeſtelde Magten. Gy „ zyt aan de Natie rekenſchap verſchul- „ digd van het ongeſchonden bewaaren „ van het gezag, dat gy van haar ontvan- „ gen hebt. Gy zult het in alle deszelfs „ uitgeſtrektheid tot op uwe Opvolgeren „ overbrengen, en U met de onuitwisch- „ baare ſchande niet willen beſmetten

„ van

„ van 't zelve te hebben laaten verguizen (*)."

Dit ſchryven zag het licht niet in de Nieuwspapieren of Afgezondenen der Afgevaardigden van ruim honderd en dertig Volksſocieteiten uit de kleine Steden en den Plattenlande van *Holland*, aan den *Leydſchendam* vergaderd, verſcheenen ter Vergadering van *Holland*. Zy verklaarden, volſtrekt niet te willen, dat 'er eene Regeering in de Regeering zou plaats hebben; een denkbeeld, 't welk door de daar vergaderde Burgers, „ niet alleen te„ gengegaan, maar met bloed bevogten „ zou worden." — Bepaald opgegeeven hebbende, dat een ingediend Adres, alleen ſtrekte om eene Commiſſie te doen aanſtellen, tot het aanhooren der bezwaaren van de Kleine Steden en van het Platteland, en de mogelyke middelen van herſtel, zonder daar door indragt te doen op de Beſluiten ter Vergaderinge genomen, beroepen zy zich op 't ſterkſte, wegens de zuiverheid hunner oogmerken, „ om „ aan het *Bataafſche* Volk die Vryheid „ en Gelykheid, die wetrige Regeeringsvorm, te bezorgen, als waar door het „ Geluk van ons Vaderland en dat van „ onze braave *Franſche* Broeders beſtendig, en voor de Tyrannen geducht kon „ en zou weezen." Ten ſlot zeggende, „ dat men derhalven de Byeenkomſten, „ door

XCII. BOEK. 1795. Afgevaardigden uit de Volksſocieteiten kennen zich vry van ſchadelyke bedoelingen.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 2 July 1795.

XCII. BOEK. 1795.

„ door welken zy benoemd waren, nim-
„ mer uit een zo gevaarlyk oogpunt kon
„ beſchouwen, als men uit het gezegde
„ wegens de *Clubs* zou kunnen opmaaken;
„ waarom zy verzogten, dat deeze hunne
„ verklaarde gevoelens in aanmerking
„ zouden komen, in het antwoord, 't
„ geen aan den *Franſchen* Volksvertegen-
„ woordiger zou gegeeven worden (*)."

Schryven van de Volksvergadering te *Dordrecht* aan RICHARD.

Veele Burger-Societeiten oordeelden zich beledigd door dit ſchryven des *Franſchen* Repreſentants. De Leden der Volksvergadering in *Dordrecht*, bekend onder de Zinſpreuk, *Ten Behoud van Vryheid en Gelykheid*, ſchreeven rechtſtreeks aan den *Franſchen* Burger RICHARD, haare gevoeligheid te kennen geevende over diens Brief, daar zy hem onder 't oog bragten, „ dat
„ de Volks-Societeiten in de Republiek
„ der *Bataven*, in het weezen der zaak,
„ beſtonden, vóór dat de zegepraalende
„ wapens der *Franſche* Republiek in het
„ hart van *Holland* doordrongen." —— „ De Patriotten," ſchreeven zy, „ verzamelden zich reeds, toen de bajonetten van de Lyfwawanten der Tyrannen
„ op hunne borsten gemunt waren. Zy
„ verzamelden zich ten dien tyde, om
„ Ulieden den weg te onzer Verlosſing
„ te baanen. Altoos toegelaaten in Lees-
„ gezelſchappen, gaven hier van de bly-
„ ken:

(*) Hun Adres is voorhanden in de *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 2 July, en zie deeze geheele voordragt aldaar op den 3 July 1795.

„ ken; deeze zyn onder de Dwinglandy XCII.
„ geſtraft; maar ook deeze, Burger Re- BOEK.
„ preſentant! waren de groote oorzaak, ——
„ dat ORANJE geen gelds genoeg kon 1795.
„ afknevelen om de *Franſchen* te beveg-
„ ten, de Intriguanten om te koopen,
„ en een tegenſtand te ſtyven, die, zo
„ zy het doel der Vryheid niet verydeld
„ hadt, ten minſten duizenden der Zoo-
„ nen van de Vryheid het leeven zou
„ gekost hebben.

„ Uit deeze bron, Burger Repreſen-
„ tant! zyn de Volks-ſocieteiten oor-
„ ſpronglyk, en verdienen zy dan allen
„ voor gevaarlyk uitgekreeten te worden
„ als één van haar zich vergreepen mogt
„ hebben? (*). —— Neen! de Volks-
„ ſocieteiten, in de *Bataafſche* Republiek,
„ uit zulke bronnen oorſpronglyk, en op
„ zulke gronden gebouwd, zyn en bly-
„ ven de Steunzels der Wettige Magten;
„ maar ook tevens het waakend oog op
„ de Dwinglanden en Intriguanten. ——
„ Neen, Burger Repreſentant! de Volks-
„ ſocieteiten, maaken geen aanſlagen op
„ het Gouvernement. Zy arbeiden om
„ eene Revolutie te voltooijen, waar toe
„ de Wapens der *Franſche* Republiek den
„ grondſlag gelegd hebben. Zy arbeiden
„ om het *Bataafſche* Gouvernement in
„ ſtaat te ſtellen tot het betaalen der on-
„ kosten, die, by het Tractaat tusſchen
„ uwe

(*) Dit ſlaat op het te *Utrecht* gebeurde, waar over wy vervolgens zullen ſpreeken.

XCII. BOEK. 1795.

„ uwe Republiek en de onze bepaald
„ zyn: en dit doen zy, door de *Holland-*
„ *ſche* Repreſentanten de middelen aan
„ de hand te geeven, tot Schaverhaaling
„ op die Steunzels der *Bataafſche* onder-
„ drukking, welke de oorzaaken van den
„ Oorlog en uwe Vyanden zyn (*).

„ Getuige hier van het gevolg van den
„ ſtap onzer Societeit! Hand aan hand
„ met onze Vertegenwoordigers gaande
„ zyn wy met hun overeengekomen om
„ het gedrag der voorgaande Beſtuurders
„ te onderzoeken, door bevoegde en on-
„ zydige Regters, uit en door de Natie
„ zelve verkoozen.

„ Lees, Burger Repreſentant! de No-
„ tulen der Vergadering van de *Holland-*
„ *ſche* Volksvertegenwoordigers, en gy
„ zult vinden, dat het Volk, en het Gou-
„ vernement, het in de bedoeling ééns
„ zyn, ſchoon zy, hier of daar, in de
„ middelen mogen verſchillen; doch welk
„ verſchil weldra te vereffenen is by eene
„ Natie, wier oogmerk het Regt, en wier
„ regel de goede Orde is.

„ Dat derhalven de *Franſche* Natie, dat
„ gy, in haaren naam, de Wetten in-
„ roepe tegen elk en een iegelyk, die
„ getragt mogt hebben, den *Franſchen*
„ Soldaat van zyne pligten af te trekken,
„ of die de *Franſchen* beledigd heeft; maar
„ zyt zo edelmoedig van daar uit geen
„ be-

(*) Dit doelt op de Commisſie tot Onderzoek, waar van wy vervolgens zullen handelen.

„ besluit te trekken, ten nadeele van de *Bataafsche* Volksverzamelingen, welke geen *moorddaadige Clubs*, maar *geregelde Vergaderingen* zyn, waar de Vryheid geleerd, de goede Orde, en de Regten van den Mensch geëerbiedigd worden (*)."

XCII. BOEK. 1795.

De Committés van Algemeen Welzyn en Algemeene Waakzaamheid in *Holland*, in wier handen de Brief des *Franschen* Representants gesteld was, bragten voor hunnen raadslag uit, naa de werkzaamheden der Vergaderinge van *Holland*, tot het bewaaren der algemeene rust, en het handhaaven van derzelver wettig opgedraagen gezag vermeld, en het houden van *geregelde Burger Byeenkomsten* verdeedigd te hebben, om de zaak daar heen te stuuren, dat van wegen Algemeene Staaten, de Representant RICHARD ten antwoord kreeg, „ Dat hun Hoog Mogenden ten „ uitersten gevoelig waren voor het blyk „ van deelneemend vertrouwen, in deezen door Hem betoond, en 't geen al „ spoedig een doorslaand bewys opleevende van het hartlyk en welmeenend belang, dat de *Fransche* Natie in het behoud en welzyn van haare *Bataafsche* „ Bondgenooten stelde; dat zy vertrouwden, dat het *Bataafsche* Volk zich aan „ het leerzaam voorbeeld van de *Fransche* spiegelende, hun in alles, behalven in hunne misslagen, waar over de „ Men-

Hoe de Brief van RICHARD van 's Lands wege beantwoord.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 456o.

XCII. BOEK. 1795.

„ Menschenvriend treurt, schoon met ongelyke schreeden, zouden trachten na „ te volgen; dat, hoe zeer de Vertegenwoordigers van het *Bataafsche* Volk „ zich volkomen verzekerd hielden van „ de goede oogmerken hunner Medeburgeren, zy niettemin, aan den anderen „ kant, genoegzaame middelen in handen „ hadden, om, wanneer door Intrigues „ van de Vyanden onzer Vryheid misbruik mogt worden gemaakt van het „ vertrouwen in de goede Burgery gesteld, om publieke Rust en goede Orde, onverminderd de Vryheid van ieder „ individueel Mensch, of Corporatie, „ kragtdaadig te maintineeren." Het besluit by hun Hoog Mogenden was hier mede eenstemmig (*).

Voorstel van onze Afgezanten te *Parys* over den Brief van RICHARD.

Het *Fransche* Gouvernement hadt zyne goedkeuring intusschen gegeeven aan het geschreevene van den Representant RICHARD. Onze Afgezanten te *Parys* BLAUW en MEYER, hielden de berigten door hem, wegens den staat der zaaken hier te Lande, en bovenal wat de *Clubs* betrof, voor zeer verdagt en vergroot. Zy gaven eene allerongunstigste Characterschets van deeze Representant, hem beschryvende „ als „ een die ons Vaderland een zeer slegt „ hart toedroeg," en, in een onderhoud met de Leden der Buitenlandsche Zaaken te *Parys*, hun te verstaan, „ dat de Re-

„ pre-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 10 July en 3 Aug. 1795.

„ preſentant RICHARD, naar hun inzien, een
„ een zeer vreemde rol in de *Nederlan-* XCII.
„ *den* hadt geſpeeld, dat hy, op een los- BOEK.
„ ſen grond, die naderhand valsch bevon- 1795.
„ den was, alle *Populaire Societeiten* hadt
„ aangerand, dat hy als een wys Staats-
„ man hadt behooren te weeten al het
„ gevaarlyke, dat 'er in gelegen was om
„ een gansch Lichaam aan te tasten,
„ wanneer men ſlegts over een gedeelte
„ van 't zelve zich te beklaagen heeft;
„ waar van het tegendeel in deezen zelfs
„ plaats hadt. Dat hy daar door den
„ twistappel in de *Nederlanden* geworpen,
„ en door zyne dwaaze Misſive aan de
„ Staaten Generaal, niet alleen alle de
„ Populaire Societeiten aangerand en ge-
„ indisponeerd hadt; maar zelfs de *Oran-*
„ *jeparty*, in haare ongeoorloofde woelin-
„ gen geſtyfd; ja zelfs zich als haar *offi-*
„ *cieuſe Verdeediger* hadt laaten voorko-
„ men, dat de lof, dien het *Pruiſiſch*
„ Ministerie denzelven Repreſentant toe-
„ gezwaaid hadt, naar hun inzien, een
„ ſtinkende wierook voor een Republi-
„ kein was, en niet weinig het zegel
„ zette op hunne billyke en regtmaatige
„ vermoedens (*)."

Hoe zy over de Clubs denken.

Daar de Leden van de *Franſche* Commiſſie zich zeer bekommerd ſcheenen te maaken, over den invloed, welke de *Clubs* zich zogten aan te maatigen, vertoogden

BLAUW

(*) Men leeze den Brief des Gezants HARDENBERG in onze *Vaderl. Hist.* XXXI. D. bl. 324 *enz.*

XCII. BOEK. 1795.

BLAUW en MEYER, in dit eigenſte onderhoud, daar tegen, „ dat, hoewel zy, voor „ hunne byzondere gevoelens, ten allen „ tyde, zouden afkeuren, en zich, des „ noods, zelfs in de beginzels met ge„ weld verzetten, tegen eenig misbruik „ van Gezag door de *Clubs*; het egter, „ naar hun inzien, ten alleruiterſten ge„ vaarlyk zou weezen, om eenige midde„ len van *Rigueur* tegen derzelver werk„ lyke exiſtentie daar te ſtellen. Dat de „ *Nederlanders*, van alle tyden af aan, „ zeer jalours op hunne Regten waren „ geweest, dat de benaauwde tydsomſtan„ digheden, die Byeenkomſten nog meer „ geoorloofd maakten, en dat, zo lange „ 't Volk, volgens eene conſtitutioneele „ wys, in Wyken of Petitien niet kon „ vergaderen, zy alle generaale middelen „ van Contrainte om de *Clubs* uit mal„ kander te doen gaan, zouden moeten „ beſchouwen en aanzien, als zo veele „ Ingreepen op de Regten des Volks, „ welker daarſtelling en behoudenis, naar „ hun inzien, het loon moest wezen van „ alle Opofferingen, welke 'er reeds ge„ daan waren, en nog gedaan moesten „ worden. Dat als deeze of geene *Clubs* „ emancipeerden, de Geconſtitueerde Mag„ ten altoos by de hand waren, om de„ zelve terug te doen keeren binnen de „ behoorlyke bornes van gematigdheid, „ en dat, huns agtens, de beſte weg, „ om Intriguanten, die zich zeker in ſoort„ gelyke Societeiten ingedrongen hadden, „ te

„ te demasqueeren, daar in beſtondt, dat
„ eerlyke, beſcheidene en kundige men-
„ ſchen zich de moeite gaven om hunne
„ Medeburgers, omtrent hunne waare be-
„ langens, te verlichten, en op eene ge-
„ paste wyze, het verkeerde van zom-
„ mige voorſtellen onder het oog te
„ brengen."

XVII. BOEK. 1795.

Deeze en meer andere beweegredenen ſcheenen de Leden der Commisſie te overtuigen, dat de hoogſte wysheid en voorzigtigheid in het behandelen dier zaak moest in 't oog gehouden worden, en dat zy dus niet zouden nalaaten om het vertrek van den *Minister* NOËL, waar op onze Gezanten ſteeds aandrongen, op alle mogelyke wyze, te verhaasten. —— Zy hadden betuigd niet te twyfelen „ of dee-
„ ze Minister, in 't oog houdende de re-
„ gelen van eene beſcheidene Diplomatie,
„ en zich niet prevaleerende van eenige
„ Autoriteit, die voor vrye Menſchen al-
„ toos ondraaglyk moest zyn, zou gansch
„ andere berigten inzenden, die niet al-
„ leen meer genoegen zouden geeven;
„ maar ook tevens beter zouden kunnen
„ dienen om de harmonie tusſchen de
„ beide Gouvernementen meer en meer
„ te cimenteeren (*)."

De gepastheid, zo des Staatsbeſluits op dit ſtuk, als die der in *Frankryk* door onze Gezanten gemaakte aanmerkingen, bleek

Vorderingen der *Clubisten* in

(*) *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan* QUARLES 23 *Aug.* 1795. MSS.

XCII. BOEK. 1795. *Amsterdam.*

bleek in veele gevallen deezer dagen. Tot een allerſpreekendst voorbeeld diene het gebeurde in *Amſterdam*, 't geen wy te meer vermelden, om dat het ons doet terugkeeren tot de plaats, waar wy een buitenſtap, de *Clubs* betreffende, hebben aangevangen (*). —— Klagten by klagten hoorde men, te dier Stede, dat Mannen het Oude Beſtuur toegedaan, en daar onder dezulken, die zich aan daaden van Oproer en Geweld hadden ſchuldig gemaakt, Posten en Ampten bleeven bekleeden. Men ſchreeuwde om herſtel, en veroorloofde zich, by wylen, iets wederregtlyks, ten opzigte van Amptenaaren op welken men oordeelde dat de gegeevene beſchryving paste. Het Stadsbewind begreep duidelyk, dat hier zomtyds iets menschlyks onder ſpeelde, en doorzag de noodzaaklykheid, dat de gevorderde Afzetting, niet in overyling moest geſchieden; maar met bedaardheid, en naa een onpartydig onderzoek.

Commisſie daar aangeſteld tot het hooren der klagten over de Amptenaaren.

Dit hadt ten gevolge de Benoeming eener Commisſie ter handhaavinge van Orde, en daarſtelling van het noodige Redres. Terwyl zy, by de Bekendmaaking hier van de Burgery ten ſterkſten aanmaanden om alle klagten van bezwaaren, welke zy, met behoorelyke bewyzen geſtaafd, tegen hunne Medeburgers zouden inbrengen, aan die Commisſie op te geeven, verboden zy, op het geſtrengſte, een iegelyk

(*) Zie hier boven bl. 17.

lyk zich het regt der Geconſtitueerde Magten, onder welk een voorwendzel het ook zou mogen zyn, aan te maatigen. Dit hadt de Afzetting van verſcheide Amptenaaren en Bedienden, aan het voorig Bewind verkleefd, ten gevolge. XCII. BOEK. 1795.

Met veel te weinig ſpoeds, en veel te beperkt, ging het werk toe, in het oog der geenen by welken de Afzetting van Amptenaaren een hoofdwerk en ſteeds aan de orde van den dag was. Om van andere mindere woelingen, die men, als groot zou aanzien by kalmer dagen, te zwygen, leeverde Herfſtmaand deezes Jaars daar van een allerſchroomlykſt voorbeeld op. Den elfden dier maand lieten zich, ter Vergaderinge der Repreſentanten van de *Amſtelſtad* aandienen, en verſcheenen vervolgens eenige Perſoonen, die zich *Commiſſariſen* noemden *uit verſcheide Kamers van Bataafſche Clubs, Burger Wyken, en Vaderlandſche Gezelſchappen.* — Twee door verſcheide Burgers getekende Adreſſen gaven zy over. Het een behelsde bedenkingen op de bovengemelde Uitnoodiging, en de herhaaling van een voorheen door deeze *Clubisten* gedaan verzoek, ter afzettinge van alle Amptenaaren het voorig Beſtuur toegedaan, en in 't algemeen van allen, die, zints den Jaare MDCCLXXXVII, waren aangeſteld, zonder onderſcheid. — Het ander hieldt een verzoek in, dat de *Bataafſche Clubs* zouden erkend worden als een *Corporatie*, welker Afgevaardigden, ter Vergaderinge der Repreſentanten des Ingedienden Stukken der *Clubisten.*

XCIII. BOEK. 1795.

Volks van *Amſterdam*, zouden toegelaaten worden, als komende ſpreeken uit naam van het geheele Lichaam der *Bataafſche Clubs*. In dit eigenſte Verzoekſchrift drongen zy aan op de bekend- en openbaarmaaking van de Verraaders en Beſpieders der *Clubs*, die, onder het bewind van den Hoofdſchout DAVID WILLEM ELIAS (*) en verdere Leden der Juſtitie, in dien tyd, tot verydeling der oogmerken der Vertooneren werkzaam waren. —— Hierop kreegen zy ten antwoord, „ dat de Repreſentanten buiten ſtaat waren aan dit verzoek te voldoen; dat het daarenboven zeker was, dat, zo de Spions van het voorig Beſtuur eens konden worden opgegeeven, het tegenwoordig Beſtuur in de onmogelykheid zou worden geſteld, om Perſoonen te vinden, die zich tot zodanige altoos haatlyke Commisſien zouden willen laaten gebruiken, en dat daar door de Maire, het Committé van Waakzaamheid, zo wel als de Procureur der Gemeente, in eene volſtrekte onmogelykheid zouden worden gebragt, om de laage en ge-

(*) Te deezer gelegenheid vermelden wy, dat die geweezene Hoofdofficier, eene ſomme Gelds, ten behoeve van het Schouts-Comptoir gevraagd hebbende, zulks aanleiding gaf tot veele Naſpeuringen en Ontdekkingen, vervat in een *Verhaal* der Burgeren H. VAN CASTROP en W. VAN DER VUURST. Dit breede ſtuk is voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3732—3796. Onder veel opmerkenswaardigs ſteekt uit het verhoor der zes Heeren wier gevangenneeming en ontſlag wy boekten in onze *Vaderl. Hist.* XXVI. D. bl. 104.

gevaarlyke onderneemingen van de tegenpatty te ontdekken en met kragt tegen te gaan. — Voldoende moet dit afwyzend antwoord geweest hebben; althans zy drongen niet verder op dit ſtuk aan. Op het algemeene antwoord, dat men 't gedaane verzoek in nader overweeging zou neemen, vertrok de Bezending.

zen. BOEK. 1795.

Nadere aandrang.

Naa verloop van weinig dagen lieten zy zich weder aanmelden, en ontvingen tot beſcheid, dat de Vergadering in het verzoek der *Clubisten*, om als een *Corporatie* erkend te worden, niet kon treeden; dat men de Afzetting der zogenaamde *Oranje Amptenaaren* nader zou overweegen. — Dit voldeedt geenzins. Een der Afgevaardigden gaf te verſtaan, dat zy, op het nader ingediend ſtuk, ſtaande de Vergadering, antwoord verlangden, en anders, nog dien eigen naamiddag, terugkomen zouden. De Voorzitter beriep zich, dit afwyzende, op de onvoltalligheid der Vergaderinge, met byvoeging, dat het Verzoek, in eene algemeene Vergadering, dien naamiddag te houden, nader zou overwoogen worden. De dringende ernst, waar mede een zo groot aantal, dit verzoek voortzette, raadde omzigtigheid en bedaardheid aan, maar ook tevens gepasten ernst.

Hoe bedanten, woord.

De misnoegde *Clubisten* deeden weeten, dat zy, den volgenden dag, (den achttienden,) om antwoord zouden terugkomen. Zy verſcheenen. Een beſliſſend antwoord werd hun voorgehouden, 't welk hoofdzaaklyk hier op nederkwam. Dat het ge-

XCII. BOEK. 1795.

heele Volk van *Amſterdam*, hun Repreſentanten vrylyk hebbende verkoozen, aan hun alleen hadt toevertrouwd de uitoefening der Souverainiteit, voor zo veel het Stedelyke betrof, oorſpronglyk in den boezem des geheelen Volks berustende, en zy dus niet vermogten, dezelve over te geeven, aan eenig *gedeelte van dat Volk*, *Lichaam* of *Corporatie*; maar, integendeel, verpligt waren, de Souverainiteit te bewaaren en te handhaaven, tot zo lange het *geheele Volk van Amſterdam* zou goedvinden, den aan hun Repreſentanten gegeeven last weder in te trekken. — Dat ieder Burger, het onvervreemdbaar Regt bezat om aan deszelfs Vertegenwoordigers zyne belangen voor te draagen; en dat, dienſvolgens, overeenkomſtig met de grondbeginzelen van ieder vry Gouvernement, de Vertegenwoordigers des Volks nimmer ongenaakbaar voor dat Volk mogten weezen. — Dat dit vermogen, om Voordragten te doen, uit het natuurlyk Regt van ieder Burger voortſpruitende, niet behoefde erkend te worden: deeze erkentenis zou een hoon weezen, den vryen Burger aangedaan; naardien daar door zou ſchynen verondersteld te worden, als of hy dat Regt niet oorſpronglyk bezat.

De Repreſentanten voegden 'er by, dat de Burgers, thans in de Vergadering tegenwoordig, gelyk alle andere Societeiten binnen *Amſterdam*, geen verlof van Repreſentanten noodig hadden om zich tot een Gezelſchap te conſtitueeren, onder welk

welk een naam zy zouden mogen verkiezen, en indien zy Burgers, gebruik maakende van hun Regt, eenige Voordragten aan de Repreſentanten mogten te doen hebben, zy, ten allen tyde, bereid zouden zyn, dezelve, even als die van alle andere Burgers, te ontvangen en aan te hooren. Dat, wat de verzoeken tot Afzetting der Amptenaaren, het voorig Beſtuur toegedaan, betrof, zy daar op zouden beſluiten, zo als zy, in regt en billykheid, zouden meenen te behooren.

ren. BOEK. 1795.

Twee der Afgevaardigden gaven te verſtaan, „ dat het voorneemen der *Clubs* „ niet was zich in het Beſtuur te mengen; doch voornaamlyk, om, in geval „ van noodzaaklykheid, van dienst te „ kunnen weezen; waar toe zy, voor „ eene *Corporatie* erkend zynde, beter „ zouden in ſtaat zyn." 'Er by voegende, „ dat zy het gegeeven antwoord, als het „ *Ultimatum*, aan hunne Lastgeevers zou„ den mededeelen." —— Een ander der Afgevaardigden las een Geſchrift voor, vol hoonende uitdrukkingen, teffens op de inwilliging der voorgeſtelde Punten aandringende, hy verklaarde, dat, in„ dien 'er geaarzeld werd aan de regt„ maatige Vordering der Vertooneren „ te voldoen, men *revolutionair* na be„ ter Handhaavers van het belang der „ *Bataaven* zou omzien." —— Een derde liet zich hooren last te hebben om aan te kondigen, „ dat de Vergadering der „ Repreſentanten niet zou hebben te ſchei-

Aanmerkingen hier op gemaakt.

ren. „ den, vóór dat zy aan hunne Lastgee-
BOEK. „ vers verslag zouden gedaan hebben."
——— By hun vertrek verzekerde de Voorzitter,
1795. met veel koenheids, dat van het genomen Besluit niet zou worden afgegaan.

Poogingen om de Volksoploop te doen bedaaren.

Onder dit berigt geeven en deeze overen wederspraak, was de Volksmenigte, niet alleen voor, maar bovenal binnen het Stadhuis, verbaazend aangegroeid, en gedroeg zich zo luidrugtig en ongestuimig, dat de Representanten hunne raadpleegingen, over 't geen aan de orde van den dag was, niet konden voortzetten. Eenige Leden begaven zich na buiten om op de oorzaak dier beweegingen onderzoek te doen. Een hunner kwam, met twee Burgers, in de Vergadering terug, en gaf zynen Amptgenooten te verstaan, dat de zamengevloeide menigte in het begrip stondt, als of de Representanten ten oogmerk hadden alle de *Oranje Amptenaars* in dienst te laaten; doch dat de vrees alleen hun daar van terug hieldt; met bygevoegd verzoek, dat de Vergadering haare grondbeginzels en voorneemens, deswegen, aan de twee medegekomen Burgers, en door hun aan de menigte, geliefde te verklaaren. Dit geschiedde met de eenpaarige betuiging, dat het voorneemen en besluit der Vergadering, gelyk voorheen altyd, ook nog tegenwoordig was, om alle Amptenaaren, die Werktuigen der voorgaande Overheerscbing geweest waren, van hunne Posten te ontzetten; doch dat, ter voorkominge van ver-

verwarring, eerst na andere Perſoonen, tot vervulling dier Posten, moest worden omgezien, 't welk, tot nog toe niet hadt kunnen geſchieden: dewyl het inneemen van beſcheiden, ten opzigte van de ingekomene Verzoekſchriften om Ampten, welker getal reeds tot meer dan tweeduizend was aangegroeid, nog niet was afgeloopen. Zy voegden 'er by, „ dat zy „ alleen deeze Verklaaring deeden, om „ dat zy de duidelyke kenmerken zagen „ van de intrigues der Tegenparty, in 't „ geen men thans begeerde, daar men „ tragtte het voorneemen der Repreſen„ tanten te doen miskennen, wantrouwen „ te verwekken, en verwoesting aan te „ richten."

1795.

Welhaast ſtondt 'er een andere Commisſie uit de *Clubisten* binnen, te verſtaan geevende last te hebben om ſtellig te verzoeken, dat de Vergadering niet uit elkander zou gaan, vóór dat de aanmerkingen der *Clubisten*, op het antwoord en beſluit der Vergaderinge, zouden zyn opgemaakt, en te deezer Vergadering ingeleeverd. Een der Afgevaardigde voegde 'er dreigende nevens, „ dat de Vergadering „ niet eerder ſcheiden mogt, of dat hy „ voor de gevolgen niet inſtondt!"

Dringend aanzoek.

De Commisſie aan het verzoek om buiten te ſtaan voldoende, viel, by gedaane omvraage, het beſluit, dat de Vergadering, dewyl de raadpleegingen niet meer vry waren, oogenblikly zou ſcheiden, tot 's naamidags ten zes uuren. Hier van

De Municipaliteit blyft weigeren.

XIII. BOEK. 1795.

kreeg de Commisſie kennis, en tevens de weete, dat de Vergadering van haar, naa ryp beraad, wettig genomen Beſluit, door dwang, wat 'er ook mogt gebeuren, niet zou af te brengen zyn.

Wordt genoodzaakt in de Raadkamer te blyven. Een ſchriftlyk berigt gevorderd en gegeeven.

Gereed om, naa dit beſlisſend antwoord, te ſcheiden, verhinderde hun de Volksmenigte. Zy werden gedwongen in de Raadkamer terug te keeren, ſchoon het gedruis op de zaal, en de aandrang voor de deur der Vergadering, alle werkzaamheid verhinderde. Zo ras het gedruis eenigzins verminderde, opende de Voorzitter de Vergadering. By de hervatte werkzaamheid vorderde de zamengeſchoolde menigte een ſchriftlyk berigt van de te doene Remotien. Dit werd van de hand geweezen. Het voorſtel van eene andere Commisſie kreeg desgelyks een afwyzend antwoord; men gaf deeze te verſtaan, „ dat, „ vermids de raadpleegingen der Vergade„ringe niet vry waren, diensvolgens der„zelver beſluiten, als gedwongen geno„men, niet wettig konden zyn, en dat „ overzulks de Vergadering niet anders „ dan volharden kon by haar voorgaande „ beſluit, en plegtige gelofte." Met dit mondeling beſcheid nam de Commisſie geen genoegen; maar drong 'er op om het ſchriftlyk te ontvangen. Zy ontving het in de volgende bewoordingen. „ De „ Vergadering, belet zynde van het Huis „ der Gemeente af te gaan, kan nu over „ de nadere Voorſtellen niet deliberee„ren; maar herhaalt aan de Burgers, die

„ ver-

„ vergaderd zyn, dat zy, zonder ver- XCII.
„ wyl, zal voortgaan *Oranje Amptenaaren* BOEK.
„ te removeeren."

Zo veel bedaardheids bragt dit ſchrift- 1795.
lyk antwoord te wege, dat de ontzettende Proclamatie wegens het gebeurde.
groote Volksmenigte uiteen ging, en de Repreſentanten onbelemmerd het Stadhuis konden verlaaten. — Eene behandeling, zo hoonend en grievend, den Repreſentanten en in hun den Volke van *Amſterdam* aangedaan, baarde onverwyld eene Proclamatie aan de Burgery, waar in zy, naa een verſlag van het voorgevallene, zich in deezer voege lieten hooren. — „ Dat „ Repreſentanten, door een diep gevoel „ van hunnen pligt getroffen; maar te„ vens aangedaan en verontwaardigd over „ de handelwyze, welk eene menigte, „ (ondanks de uitdruklyke afkeuring van „ zommigen onder haar, die zigtbaar ge„ voelig waren voor eer en orde,) zich „ veroorloofd heeft, met niet alleen open„ lyk de vrye Deliberatien van 's Volks „ vry verkoozen Vertegenwoordigers te „ ſtooren; maar ook dezelven, het vry „ acces en reces tot en van hunne Ver„ gaderplaats, door middelen van dwang, „ te beletten: waar door de magt des „ Volks van *Amſterdam*, in hunne Com„ mittenten, openlyk aangerand en ge„ ſchonden was, verklaarden, zich alle „ deeze mishandelingen, ditmaal wel te „ hebben willen getroosten, uit aanmer„ king der zo dikwerf betuigde liefde, „ en van het vertrouwen hunner Commit-

xen. „ tenten, jegens hun, zo wel als uit een
BOEK. „ diep gevoel van de zuiverheid hunner
——— „ oogmerken, en van een rein geweeten,
1795. „ en dat zy, uit dien hoofde, niet geaar-
„ feld hadden, voor als nog, rustig en
„ manmoedig in hunnen zeer moeilyken
„ loopbaan voort te gaan, zonder zich
„ in 't minste, door de geweldige bedrei-
„ gingen hun gedaan, te laaten ontmoe-
„ digen, en zonder gebruik te willen maa-
„ ken van de magt, welke in hunne han-
„ den ter handhaaving van orde gesteld
„ is. —— Dan dat die zelfde geschondene
„ eer en waardigheid hunner Committen-
„ ten niet gedoogde, dat zy Represen-
„ tanten in hunne Functien wederom ge-
„ vilipendeerd, en in hunne Deliberatien
„ door dwang van buiten gestoord en be-
„ let wierden.

„ Weshalven zy, doordrongen van het
„ bezef van hunnen dieren Eed en Pligt,
„ by deezen, openlyk en plegtig voor het
„ oog van hunne Committenten, en van
„ de ganſche Burgery deezer Stad, ver-
„ klaarden; dat, ingevalle hunne Verga-
„ dering wederom, door de allerminste
„ daadlykheden, in de vrye Deliberatien
„ gestoord, of de Leden derzelve het vry
„ acces en reces tot en van de Vergade-
„ ringe, op eenigerhande wyze, belet,
„ en zy daar door in de uitoefening der
„ gewigtige posten en functien, aan hun
„ toevertrouwd, eenigermaate gestoord of
„ belemmerd wierden, zy zich als dan
„ in de grievenste noodzaaklykheid zou-
„ den

„ den bevinden, om gebruik te moeten maaken van die Magt, welke door hunne Committenten in hunne handen was gesteld; ten einde daar door de waardigheid, eer en belangen der Burgery van *Amsterdam*, op alle mogelyke wyze, te handhaaven en te beveiligen, tot zo lang hunne gezegde Committenten, door openlyke wettige daaden, van hunne gevoelens contrarie deeze handelwyze en intentie van Representanten zouden hebben doen blyken."

XCII. BOEK. 1795.

Wel te wagten was het, dat dus eene Proclamatie de zo zeer verhitte gemoederen niet zou doen bedaaren. By 't morrend misnoegen voegde men handdaadigheid, op zeventien onderscheide plaatzen, werd de aangeplakte Proclamatie afgescheurd. Het Committé van Justitie beloofde honderd Ducaaten aan den Aanbrenger van één of meer, aan dit wanbedryf schuldig.

Die Proclamatie afgescheurd.

Hadden de Representanten des Volks van *Amsterdam*, in dit stuk, gewaagd van eenigen onder de verscheenen Verzoekers, die blyk van afkeuring der bedryven, met alle goede orde strydig, gaven; zy smaakten, drie dagen laater, het genoegen, van op het treffendst te verneemen, dat, hoe zeer alle deeze beweegingen en ongeregeldheden, uit den schoot der *Clubisten* den oorsprong genomen hadden, *allen* egter, die deezen naam droegen, hunne goedkeuring daar aan niet verleenden; maar in merklyken getale, hunne hoogste afkeuring

Veele Clubisten betuigen geen deel te hebben in dit bedryf, en 't zelve af te keuren.

ZEN. BOEK. 1795.

ring van dit alles te kennen gaven: daar zy betuigden, dat eenige der gedaane stappen geheel en al zonder de minste voorkennis, veel min goedkeuring, geschied waren, en alles wat onbehoorelyk of ongemesureerd, op dien dag, was voorgevallen, overlieten voor rekening van die zich zulks veroorloofd hadden, zonder des eenigzins aanspraaklyk of verantwoordelyk te willen zyn.

Dit ter kennisse van den Volke gebragt.

De Representanten des Volks van de *Amstelstad* waren zo gevoelig over deeze Verklaaring, dat zy dezelve ter kennisse der Burgerye bragten, met welverdienden lof dier Burgeren. Van deeze gelegenheid bedienden zy zich om nogmaals hunne gevoelens te kennen te geeven, en teffens aan te duiden, met welk een oog zy de veroorzaakers en bewerkers van het gebeurde beschouwden. „ Zy maanden," laaten wy hunne woorden afschryven, „ alle hunne weldenkende Medeburgers „ ten ernstigsten aan, in den naam dier „ heilige Vryheid zelve, welke zy onge„ schonden aan hunne Kinderen wilden „ overleeveren, in den naam dier opoffe„ ringen, welke zy voor haar gedaan had„ den, dat zy de schuldige hoop van ont„ aarte Stad- en Landgenooten niet zou„ den begunstigen, door het verwekken „ van Wanordes, door het versmaaden der „ Wetten, door het bezoedelen van het „ werk der *Nederlandsche* Vryheid, het „ schoonste, 't welk de Geschiedenis ooit „ aan de bewondering der Menschen hadt

„ op-

„ opgeleeverd; maar dat zy, integendeel, zoo
„ op hunne hoede zouden zyn tegen de BEGIN
„ verleidingen der Vyanden des Vader- ———
„ lands, welken de zaaden van tweedragt 1795
„ onder 't Volk werpende, en mistrou-
„ wen omtrent deszelfs Verdegenwoordi-
„ gers verwekkende, zich van den naam
„ der Vryheid zelve bedienden, als van
„ eene leus, om dat Volk tot Slaaverny
„ terug te brengen; de Vaderlandsliefde
„ tot het masker der snoodste bedoelingen
„ deeden strekken, en in ons midden de
„ bloedige tooneelen welke *Frankryk* nog
„ met heete traanen beschreidde, tragten te
„ vernieuwen, en dus de bronnen van den
„ welvaard der Natie geheel stoppende,
„ derzelver kragt door oneenigheden ver-
„ deelende en verzwakkende, het Vader-
„ land door binnenlandsche beroertens
„ verwoestende, om langs deszelfs puin-
„ hoopen, en in het bloed der beste Bur-
„ geren, weder ten zetel der dwinglandy
„ te stygen.

„ Vergeefsch zouden kwaadwilligen hun,
„ door op den valschen toon van Vader-
„ landsliefde gestemde miskenningen hun-
„ ner daaden en bedoelingen, tragten moe-
„ deloos te maaken; dat zy na de goed-
„ keuring van de zodanigen haakten; naar-
„ dien, wanneer deezen hun preezen, de
„ waare belangen van *Amstels* Burgery
„ jammerlyk zouden verwaarloosd zyn;
„ maar dat zy, in ongestuimige, zo wel
„ als in stille dagen, naar hun beste wee-
„ ten, de meeste welvaard van de Bur-

„ ge-

XXII. BOEK. 1795.

„ gery zouden tragten te bevorderen; de „ Wetten en goede Orde, zonder welke „ de Vryheid een verwoestend vuur en de „ geeſſel van het Menſchdom wordt; de „ veiligheid van Perſoonen en Goederen, „ met allen klem te handhaaven; en dus, „ onder den zegen GODS, by aanhoudenheid, hoopten te toonen, dat vrye Burgers onvermoeid waren, wanneer zy „ voor de belangen van vrye Burgeren „ waakten (*)."

Nieuwe onlusten te *Amſterdam* ter gelegenheid van een Brief.

Het leedt niet lang of een nieuwe heftige ſtorm ſtak binnen *Amſtelsveste* op. Ten tyde naamlyk dat de Voorzitter HAHN, in de Vergadering der Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Holland*, het zo veel onrusts baarend Voorſtel gedaan hadt (†), vondt men te *Amſterdam* eenen Brief

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5729—5739. *Amſterdams Geſchiedenisſen* XXII. D. bl. 307—316.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 195. Zeker gaat het, dat, ten dien tyde, wanneer in *Frankryk* zelve de zaaken, by eene Omwenteling in het Staatsbeſtuur, op eenen wankelen voet ſtonden, Plans van aanſtaande Landverdeeling, by de voordeeligen kans van de wapenen der Verbondene Mogenheden, op het tapyt waren, waar in ook ons Land betrokken was: immers zou, volgens 't zelve, „ het Stadhouderſchap in *Holland*, onder Guarantie van alle de Gecouſſeerde Mogenheden, „ worden herſteld; eene nieuwe Alliantie met *Engeland*, en deszelfs Geallieerden, zou 'er het „ gevolg van zyn, en het Eiland *Walcheren*, voor „ eeuwig, aan *Engeland* gecedeerd worden." — Eene ontdekte Correſpondentie wees te *Parys* BLAUW en MEYER uit, dat men de Contrarevolutie in *Holland* voor zeker ſtelde, en dat dezelve nog vóór de *Franſche* zou plaats hebben. *Brief van* BLAUW

Mr. SAMUEL IPERUSZOON WISELIUS.

Brief verspreid. De Representanten des *Fransche* Volks THIBAULT en D. V. RAMEL trokken zich dit schryven aan, als sprak 't zelve van eene afzonderlyke Onderhandeling met *Engeland*, waar van de *Bataafsche* Republiek zou uitgesloten zyn. By onderzoek bleek de bedoelde Brief geschreeven te weezen door den Representant S. IE. WISELIUS, schoon niet met oogmerk eener algemeene bekendmaakinge. Veel

XCIII. BOEK. 1795.

BLAUW *en* MEYER *aan* QUARLES 19 Oct. 1795 MSS. Nadere ontdekkingen van dit Plan hielden in, „ dat, „ behalven *Venlo*, aan den Koning *Pruisen*, noch „ de Stad *Nymegen* zou gecedeerd worden; dat „ buiten het Eiland *Walcheren* aan de *Engelschen* „ de *Kaap de Goede Hoop* gemeen zou zyn tusschen „ de *Engelschen* en *Hollanders*, en dat 'er van de „ beide Natien Garnisoen zou geplaatst worden." Zy voegen 'er, nevens; „ de beruchte CALONNE „ wordt voor den Auteur van dit stuk gehouden, „ en het is zeer zeker, dat de Vyanden van *Frankryk* het zelfde Plan in den tyd hebben gegreeerd. Ja dat de Hoven van *Londen* en *Weenen*, „ gelyk ook de *Fransche* Prinsen, de *Emigranten*, „ en de *Royalisten*, die in *Frankryk* gebleeven zyn, „ hetzelve meer dan ooit zyn toegedaan. — Buiten dit alles wordt ons verzekerd, dat 'er question geweest is om aan den Koning van *Deenemarken* aan te bieden de *Hollandsche* Eilanden „ *St. Eustatius* en *St. Martin*, ingevalle dit Hof „ wilde toestemmen in zekere Propositien, die men „ voorneemens was hetzelve te doen." *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan* QUARLES 20 Nov. 1795 MSS. In deezen laatsten Brieve gaven zy op de verzekerendste wyze te kennen, „ dat het *Fransche* Gouvernement gezind was alles op te zetten, wat „ mogelyk was, om de nieuwe orde van zaaken „ in de *Nederlanden*, en de geslootene Alliantie „ te maintineeren." Zy voegen 'er by, „ Wy „ houden alle contrarie geruchten van afzonderly-

„ ken

XIII. BOEK.

1795.

Veel viel er over deezen Brieve te doen. Het Stadsbeſtuur kreeg berigt, dat eenige Leden der *Bataafſche* Clubs, en andere Burgers, voorneemens waren, om, door dreigende voorſtellen, hun te dwingen tot het in verzekering neemen van alle de Leden der voormaalige Regeering en andere by hun verdagte Perſoonen.

Afgevaardigden uit de Clubs na *'s Haage.*

Afgevaardigden uit de Clubs begaven zich na *'s Gravenhaage*, verzogten aan de Vergadering der Proviſioneele Regteſentanten des Volks van *Holland*, opening omtrent zekere verſpreidde ontzettende gerugten, en dat de zodanigen, die zich ſchuldig mogten gemaakt hebben aan aanſlagen tegen de Vryheid, den Volke bekend gemaakt en in verzekering mogten genomen worden.

Hoe ontvangen en gerust geſteld.

De Voorzitter, de gegrondheid der verſpreide gerugten erkennende, ſtelde de Afgevaardigden, in zo verre, gerust, dat, ter algemeene veiligheid, en ter opſpooringe der ſchuldigen, de beſte maatregels zouden beraamd en in 't werk geſteld worden.

Van

„ ken Vrede, ten kosten van ons Land, voor
„ valſche en leugenagtige uitſtrooizels, die met
„ geen ander oogmerk kunnen worden verbreid,
„ dan om onnutte wantrouwens en tweedragt aan
„ te ſtooken, en daar wy vermeenen altoos de
„ zaaken opregtlyk, zo als wy bevonden hebben,
„ aan U te hebben voorgedraagen; zo vertrouwen
„ wy, dat deeze onze verklaaring, in dit tydſtip,
„ van eenig gewigt zal geoordeeld worden, ten
„ minſte by alle gelegenheden laat de Minister der
„ buitenlandſche zaaken niet af, om daar van de
„ plegtigſte verzekeringen te geeven."

Van Stads wegen waren desgelyks twee Afgevaardigden derwaards gezonden (*). XEN. BOEK.

Woelende onrust zweefde door *Amſterdam*; voorzorgen ter handhaavinge der rust werden genomen. Allengskens kreeg de zaak een ernſtiger gedaante. WILLEM HOLTROP, Voorzitter ter Algemeene Vergadering der Wykvergaderingen, DIRK HOITSMA, Voorzitter der *Bataafſche* Clubs nevens twee Vice-Preſidenten, twee Secretarisſen, en nog twee Leden lieten zich, den vierden van Slachtmaand, aandienen, en deeden een breeden voordragt, ten beſluite de Burgers Vertegenwoordigers ſtellig afvraagende. „ *Voor eerst* of „ gy, van het adveu van den Brief van „ den Burger S. IP. WISSLIUS, en door „ hem ſchriftlyk aan U gedaan, niet be„ reids legale kennis hebt gedraagen, op „ het oogenblik, dat wy, naamens onze „ Committenten, deswegen aanvrage by „ U deeden, immers daar over met U „ in geſprek waren? en zo ja, waarom „ ons, in onze qualiteit, die gevraagde „ kennigeeving, nevens alle andere, ter „ zaake van den toeſtand onzes Vader„ lands, zo zeer verlangde berigten, niet „ zyn gegeeven mogen of kunnen wor„ den? —— En, *ten tweeden*, is onze „ eisch, in bovengemelden naam, dat ter„ ſtond, en dus zonder eenig het aller„ minſte verwyl, zo om de veiligheid van „ uwe

1795. Aandrang der Wykvergaderingen en *Clubisten* op het in verzekering neemen van verdagte Perſoonen.

(*) Zie des breeder onze *Vaderl. Hist* XXX. D. bl. 210.

XEII. BOEK. 1795.

„ uwe eigene Perſoonen, Vergadering, „ betrekkingen tot de Burgery, bewaaring „ en beſcherming van alle onze Medeburgeren, hoedanige die ook zyn mogen, „ en van ons eigen zelven, nog ééns en „ in één woord ter bevordering van ſtedelyke rust, en tot vermindering, ja is „ het mogelyk, ter daadlyke afwending „ van een geducht en yſelyk Vaderlandsch gevaar; dat, zeggen wy, alle „ ſuſpect geoordeeld wordende Perſoonen, het zy Medeburgers of Ingezetenen, in ſtaat van arrest geſteld worden, het zy op het Huis der Gemeente, of op welke andere publieke plaats, „ zo als uwe wysheid zal meenen te behooren; laatende wy ingevalle hier mede langer vertoefd mogt worden, van „ dit oogenblik, alle de gevolgen, die „ uit zodanig een verwyl zouden kunnen „ gebooren worden, (en hoe ontzettend „ en yſelyk zouden dezelve niet kunnen „ zyn!) eenig en alleen voor rekening „ en ter verantwoording van hem, of van „ hun, die daar toe, door contrarie beſluit, „ zouden mogen helpen concurreeren."

Weigerend antwoord der Stadsregeering.

De Vergadering van Repreſentanten der *Amſtelſtad*, deeze beide ſtukken beantwoord hebbende, met ontvouwing van den toedragt omtrent den bewusten Brief, en voordragt van hun gevoelen, wegens gedaanen eisch, bragt dit beſluit uit, en ſtelde het in handen der gemelde Afgevaardigden. „ De Vergadering hoort met „ leedweezen, dat uwe Committenten niet „ heh-

„ hebben willen afzien van een Voorſtel, XOR.
„ dat, hoe dringend ook, weinig uuren BOEK.
„ geleden, door U in deeze Vergadering ——
„ gedaan, geenzins door haar, met eene 1795.
„ confirmative Reſolutie kan worden be-
„ antwoord.

„ Deeze Vergadering, Burgers! zal, ge-
„ trouw aan de Wetten en haaren pligt,
„ ſtandvastig en onverſchrokken, het ge-
„ daane Voorſtel met geen beſluit bekrag-
„ tigen. — Noch belofte, noch bedrei-
„ ging, op welk eene wyze ook voor-
„ geſteld, zal haar die pligten, wel-
„ ker nakoming zy eenmaal plegtig voor
„ het geheele Volk van deeze Stad be-
„ zwooren heeft, kunnen doen vergee-
„ ten. — Zy zal getroost en manmoe-
„ dig, de gevolgen afwagten, die deeze
„ weigering, door pligt en wetten voor-
„ geſchreeven, voor de Leden, deeze
„ Vergadering uitmaakende, mogelyk naa
„ zich zal ſleepen, en tevens niet ver-
„ zuimen, die poogingen, welke tegen
„ de oppermagt des geheelen Volks, of
„ tegen byzondere perſoonen, zullen wor-
„ den ingerigt, af te wenden door alle
„ die eerlyke en kragtige middelen, wel-
„ ke het Volk van *Amſterdam* haar een-
„ maal in handen heeft gegeeven.

„ Dit, Burgers! zyn onzer aller ge-
„ voelens, en zullen het blyven, al ware
„ 't zelfs, dat de nakoming van onze
„ bezwoorene pligten, in haare gevolgen,
„ voor ons onaangenaam, gevaarlyk, ja
„ zelfs doodlyk waren!"

XCII. BOEK. 1795.

Voldaan was de Bezending over de opheldering, ten aanziene van den Brief; doch, wanneer de Vergadering betuigde, dat het in verzekering neemen van verdagte Perſoonen niet aan haar ſtondt; maar het werk was van een afzonderlyk Committé door de Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Holland* daar toe benoemd, verklaarde de Bezending ten plegtigſten niet te willen inſtaan voor de gevolgen, indien aan dit Verzoek niet werd voldaan. Zy voegde er nevens, met duure eeden, dat veelen haarer Lastgeevers, volſtrekt voorgenomen hadden, de gevraagde in verzekeringneeming ten uitvoer te brengen; ja dat de Vergadering van Repreſentanten in groot gevaar was van overrompeld te worden, bevindende de perſoonen die daar toe benoemd waren, zich, veelligt op het Huis der Gemeente. Dan dit dreigend gelaad der dingen baarde geene verandering.

Aandrang op het in verzekering neemen der verdagte Perſoonen.

Verzogte Aantekening.

De Afgezondenen verzogten daar op aantekening in de Stadspapieren, „ dat, „ zo onverhoopt, de door hun, op last „ hunner Committenten gedaane Propo„ ſitien, door daaden van geweld mogten „ worden gevolgd, zy dezelve volſtrekt „ desavoueerden, als alleen ten vollen met „ de voordragt zelve; doch niet in de wil„ lekeurige daarſtelling van het verzogte, „ inſtemmende."

Gedraagen voorzorgen.

Alles kundigde een dreigend gelaad der dingen aan. Strikte bevelen gaf de Vergadering aan den Bevelhebber der Stad

tot

tot het neemen van alle voorzorgen om Goederen en Perſoonen te beſchermen, het oog op eenige meest met eenen aanval bedreigde huizen waakzaam gevestigd te houden. Daarenboven deedt zy het Committé van Juſtitie daadlyk vergaderen; ten einde de zodanigen, die zich aan oproer of geweld mogten ſchuldig maaken, te vatten, en onverwyld naar verdienſten, te doen ſtraffen. XCII. BOEK. 1795.

Laat in den nagt verzogt de Commisſie wederom binnen te ſtaan. Deeze gaf te kennen, dat men op 't verzoek tot het in verzekering neemen der verdagte Perſoonen, bleef volharden. Zes Commisſariſſen uit de Clubs vergezelden de Commisſie; drongen dien eisch aan, met voordragt, dat de Vergadering, door hier in te bewilligen, vier en dertig honderd menſchen ten ſterkſten aan zich zou verbinden. — Dit alles van geen kragt zynde om de Stads Volksvertegenwoordigers van het genomen Beſluit te doen terug komen, voerden zy een nog hooger toon. Zy wilden onſchuldig gehouden worden van alles, wat uit dit Beſluit zou kunnen voortvloeijen; dat zy Clubisten het Regt van het Volk zouden handhaaven, en zich daar toe *Revolutionair* verklaarden. — De Voorzitter antwoordde, dat de Vergadering alle de zodanigen voor Oproermaakers hieldt, die zich tegen de Wetten en de goede Orde verzetten. — De Commisſie zeide ten ſlot, geen verderen last van haare Lastgeevers, de algemeene Vergadering der Voorgezet Verzoek, afgeſlagen.

XCII. BOEK.

Wykvergaderingen te hebben; dat zy haare zaak hadt afgedaan, en alle verdere ſtappen voor de Leden der Clubs overliet.

1795. Daadlykheden.

De meermaals aangeduidde, zo geen bedreigende, daadlykheden, greepen plaats. Omtrent zes uuren in den morgenſtond, kwam de Burger-capitein, die over de Hoofdwagt op het Huis der Gemeente het bevel hadt, binnen, met het ontzettend berigt, dat een groot aantal menſchen, zich voor zyn Wagt vertoonden, de Sleutels van de Stadspoorten vraagende en zelfs eiſchende; teffens voorſtellende wat hem in deezen te doen ſtondt? —— Onverwyld kreeg hy ten antwoord, dat zyne Vraag een vreemd voorkomen hadt, en men zich verwonderde, dat hy zodanig een Verzoek, op ſtaanden voet, niet met verontwaardiging hadt afgeweezen. Wanneer de Burger-capitein te kennen gaf voor overrompeling te vreezen, kreeg hy last de Muitelingen met geweld te weeren. Om te zekerder te gaan, benoemde de Voorzitter vier Leden, nevens den Procureur der Gemeente, om zich na beneden te begeeven; ten einde nader onderrigt van den toedragt der zaaken te bekomen en gepaste maatregels te beraamen.

Hoe geſtuit.

Alles vonden zy in de uiterſte verwarring. Ondanks de ſterkſte aanmaaningen, en dringenſte vertoogen zo van de Repreſentanten als van den Procureur der Gemeente, weigerde een gedeelte der waakende Manſchap zich te laaten afloſſen, en de Sleutels der Stads Poorten en Boomen

men uit hunne handen te geeven, dan op voorwaarde, dat de Repreſentanten hun hoofd verpandden, dat niemand der verdagte Perſoonen de Stad zou verlaaten. De wederſtand en muitzugt was zo geweldig, dat de na beneden Afgevaardigden, voor onmiddelyk lyfsgevaar beducht, zulks in de kamer van het Committé van Waakzaamheid ontweeken. XXII. BOEK. 1795.

Niet lang duurde deeze benarde toeſtand. De Capitein der Burger-kanonniers TIEDEMAN berigtte, dat hy met twee ſtukken Geſchut voor het Huis der Gemeente hadt post gevat, met oogmerk om alle wanorde te keer te gaan, zo ras hy de noodige bevelen daar toe zou hebben ontvangen. Die bevelen werden onverwyld gegeeven. Dus gerugſteund en ten vollen overtuigd, dat ſtandvastigheid alleen het uitbarſten des dreigenden Oproers kon afwenden, gaven zy den Stadsbevelhebber last de Sleutelkist te openen. Hunne verontwaardiging ſteeg ten top, als zy vernamen, dat twee ongewapende Lieden, niet tot de Wagt behoorende, op de Kist zaten; ten einde het afgeeven der Sleutelen te beletten, in dat bedryf door gewapende Burgers onderſteund. Onmiddelyk werden die Schutters ontwapend en de twee ongwapenden in verzekering genomen. Dit bedryf hadt eene laater opening der Poorten en Boomen dan gewoonlyk, ten gevolge. Het gedreigd gevaar was dus afgeweerd. De Stads Sleutels herkreegen.

Een ſterke Afkondiging lieten de Stadsrepreſentanten den volgenden dag hooren: Sterke Afkondiging.

XCII. BOEK. 1795.

waar in zy het bedryf, dien nagt en morgen voorgevallen, met welverdiende kleuren afschilderden, en verzekerden, dat alleen door moed, de veerkragt en ernst van weinige Braaven de Stad voor de grootste rampen was bewaard gebleeven; dat zy, in het betragten van hunne eenmaal bezwoorene Pligten, zouden blyven voortgaan, zonder eenige gevaaren, of den dood zelf, te ontzien. Zy riepen alle braave Voorstanders der waare Vryheid, gegrond op de Regten van Mensch en Burger op, om, indien zy het ongestoorde bezit van goed en leeven lief hadden, zich onder de bevelen van de Officieren hunner byzondere Wyken te schaaren, om de Representanten in de uitvoering hunner regtvaardige besluiten, en de handhaaving van Wet en Orde, manmoedig en onverschrokken by te staan. Met vermaan aan alle hunne Medeburgers om niet langer de verleidende stemme van onverstand, of omgekogte boosheid, gehoor te geeven, en zich te wagten van Regeeringloosheid, woede en barbaarschheid immer voor te staan, veel min dezelve, door woorden of daaden, in de hand te werken.

Gelukkig gevolg hier van.

Een gewenscht gevolg hadt deeze Aankondiging. Negen en vyftig der zestig Stads Wyken keurden de gehoudene gedraagingen ten sterksten af. De Officiers ontboden 's avonds de wagtdoende Manschappen by zich, vroegen hun, hoofd voor hoofd, af, of zy in het voorneemen stonden om de goede Orde te bewa-

waaren, de Municipaliteit te handhaaven, en zich tegen allen geweld te verzetten. Bykans eenpaarig werd dit met *ja* beantwoord. XCII. BOEK. 1795.

Eigen ſtandvastigheid en burgertrouw dien dreigenden moedwil afgeweerd hebbende, was vreemde hulp noodloos: weshalven men ſchikkingen maakte en vondt, om den aanmarsch van *Fransch* Krygsvolk, reeds na *Amſterdam* op weg, te doen ſtaaken. Geen Krygsvolk noodig tot het herſtellen der rust.

Het voorgevallene baarde ter Vergadering van *Holland* zo veel aandoenings, dat men het geraaden en noodig vondt eene Bezending na de *Amſtelſtad* af te vaardigen. Aan derzelver hoofd was S. IP. WISELIUS, wiens Brief wy onder de aanleidende oorzaaken tot die geduchte Volksbeweeging, vermeld hebben, en beſtondt voorts uit de Burgers WYBO FYNJE, H. STEENBERGEN, J. NUHOUT VAN DER VEEN en A. VEREUL. Zy verſcheenen den zevenden van Slachtmaand in de Vergadering der Stads-Repreſentanten, vertoonden eene Proclamatie, met verzoek dat dezelve daadlyk, op de gewoone wyze, den Volke zou worden aangekondigd. — Zy ſpraaken in dezelve; Afgevaardigden uit *'s Haage* komen in *Amſterdam*.

„ Commisſariſen uit de Vergadering „ der Proviſioneele Repreſentanten van „ *Holland*, allen den geenen die deezen „ zullen zien of hooren, Heil en Broe„ derſchap! doen te weeten: Aankondiging door deezen gedaan.

„ Dat de onrustige beweegingen, wel„ ke, zints eenige dagen, binnen deeze

XCII. BOEK. 1795.

„ Stad hebben plaats gehad, de ernſtigſte
„ aandagt der bovengemelde Repreſentan-
„ ten hebbende bezig gehouden; zy Com-
„ misſarisſen zich, op derzelver last, na
„ herwaards begeeven, den toedragt der
„ zaaken onderzogt, en aan de eene zy-
„ de, met verontwaardiging en ſmart,
„ hebben bevonden, dat eenigen, die met
„ den naam van Vryheid in den mond,
„ niet dan de ſnoodſte bedoelingen in het
„ hart kunnen voeden, zich niet hebben
„ ontzien, de zodanigen hunner Stadge-
„ nooten, wier warme Vaderlandliefde ligt-
„ lyk te hevig ontbrandt, en die dikwerf
„ niet genoeg het gelaad van het masker
„ onderſcheiden, tot ſchandelyke uiterſten
„ aan te ſpooren, laffe wraakzugt in te
„ boezemen, en een allerſchandelykſt
„ mistrouwen omtrent de wettig gecon-
„ ſtitueerde Magt in deeze Stad aan te
„ kweeken. Al het welk ten gevolge
„ heeft gehad, dat de ſtem der Wetten,
„ door de aangehitſte hartstogten ge-
„ ſmoord, de Geconſtitueerde Magt, door
„ dreigende voorſtellen, in haare vrye
„ deliberatien belemmerd, ja gehoond en
„ aangerand, en door deeze daaden, wel-
„ ke in een welgeordend Beſtuur geen
„ plaats mogen hebben, de Souveraini-
„ teit van het Volk van *Holland* openlyk
„ is geſchonden.

„ Dat zy Commisſarisſen, aan de an-
„ dere zyde, met geen minder voldoe-
„ ning zyn ontwaar geworden, dat die
„ Vergadering, welke door de vrye keu-

„ ze

„ ze van *Amſtels* Burgerye daargeſteld, ten.
„ het Stedelyk Beſtuur uitoefent, met BOEK.
„ veragting van alle gevaaren, de goede ——
„ Orde en het gezag der Wetten, waar 1795.
„ door een vry Volk alleen kan zege-
„ praalen, ſtandvastig heeft gehandhaafd
„ en de poogingen der kwaadwilligen ont-
„ zenuwd: terwyl de weldenkende Inge-
„ zetenen overtuigd, dat, vooral in groo-
„ te omſtandigheden, de waare Vrienden
„ der Vryheid zich tot welzyn des Va-
„ derlands moeten vereenigen, met yver
„ tot deeze weldaadige doeleinden hebben
„ medegewerkt.

„ Zo is 't, dat zy Commisſariſſen, in
„ naam van het Volk van *Holland*, verklaa-
„ ren volkomen goed te keuren, zo wel
„ het ſtandvastig gedrag, door de Muni-
„ cipaliteit deezer Stad gehouden, in de
„ handhaaving van de orde, de rust, en
„ het gezag der Wetten binnen dezelve,
„ als het mannelyk gedrag van het wel-
„ denkend en verre het grootſte gedeelte
„ van *Amſtels* Burgery, het welk met haar
„ in den roem deelt, deeze Stad bewaard
„ te hebben voor die ſchandelyke uiter-
„ ſten, welke voor altyd een Gouverne-
„ ment zouden onteeren, dat tot grond-
„ ſlag heeft de Regten van den Mensch
„ en Burger, en tot eenig doeleinde de
„ algemeene Welvaard. —— Terwyl zy
„ Commisſariſſen, de voornoemde Muni-
„ cipaliteit aanmaanen, en des noods ge-
„ lasten, om ſtandvastig in de post, haar
„ door de Burgery toevertrouwd, en ſterk

„ door

XCII. BOEK. 1795.

„ door derzelver goedkeuring, op het
„ eigen ſpoor voort te treeden, en met
„ allen ernſt de verſtoorders der publieke
„ rust op te ſpooren, en, conform de
„ Wetten deezer Landen, te doen ſtraffen.
„ Agtende zy Commisſarisſen zich eindelyk verpligt, de goede Ingezetenen
„ te herinneren, dat, voor al de meer
„ moeilyke omſtandigheden des Vaderlands
„ eene meerdere vereeniging der Braaven
„ behoort te doen gebooren worden: dat
„ deezen dan vooral, door denzelfden
„ geest bezield, door denzelfden wil gedreeven, met die bedaarde ſtandvastigheid, welke aan vrye Menſchen voegt,
„ die niets boven zich kennen dan de
„ Wetten, alle hunne byzondere kragten
„ behooren byeen te brengen; ten einde
„ daar uit eene algemeene kragt te vormen, welke alle hinderpaalen om verre
„ kan werpen; en dat door een manmoedig genomen Beſluit der gezamenlyke
„ Bondgenooten, in de tegenwoordige
„ omſtandigheden der Republiek, dit groot
„ doeleinde bewerkt, en ieder goed Ingezeten met grond mag veronderſteld
„ worden, met goed en bloed de verkreegen Vryheid te zullen helpen bewaaren, het ſtreelend vooruitzigt zich opdoet, dat indien het den Vyanden van
„ *Neerlands* Vryheid mogt gelusten, dezelve, met de wapenen in de hand, aan
„ te tasten, zy ondervinden zullen, dat
„ een Gouvernement, op Vaderlandsliefde rustende, zo weinig te verdelgen

„ is,

„ is, als de Vaderlandliefde zelve (*)."

Hadden de Vergadering van Gecommitteerden der *Bataafſche Clubs*, eenige *Burgerwyken* en *Vaderlandſche Gezelſchappen*, ten dien dage, het voorheen gemelde aandeel gehad in het aandringen van het Voorſtel tot het in verzekering neemen van verdagte Perſoonen; doch met die onderſcheiding geſprooken, welke wy opgegeeven hebben, zy oordeelden deeze Proclamatie geleezen hebbende, de algemeene Beſchuldigingen, daar in begreepen, van dien aart, dat ze ook op hun zouden kunnen worden toegepast. Zy vervoegden zich, om die blaam af te weeren, aan de Commisſarisſen, met een Vertoog, waar in zy deezen herinnerden aan de gedaane betuiging en aantekening (†). Voorts zich op hunne gevoelens en handelingen beroepende, verzogten zy, „ dat de Com-
„ misſarisſen der Proviſioneele Repreſen-
„ tanten van het Volk van *Holland*, cor-
„ daat mogt worden betuigd of by hun
„ ook eenige verdenking omtrent de zich
„ benoemende Vryheids- en Vaderlandsch-
„ gezinde *Bataafſche* Clubs mogt aanwe-
„ zig zyn, en dus de Burgery van *Am-*
„ *ſterdam* reden zou hebben om te be-
„ grypen, dat zylieden onder eenige term

„ van

XCII. BOEK.

1795. Adres van de *Bataafſche* Clubs aan de Afgevaardigden.

(*) Men gedenke dat deeze Proclamatie geſchiedde op den tyd toen men het yverigst in de weer was tegen buitenlandſche beſpringing in onze *Vaderl. Hiſt.* vermeld. Zie XXX. D. bl. 231.

(†) Zie hier boven bl. 52.

XCII. BOEK.

1795.

Hoe beantwoord.

„ van misdaaden, in de Proclamatie uitgedrukt, zouden gemeend zyn."

Voldoende was het onverwyld daar op gegeeven ſchriftlyk antwoord van Commisſariſen, „ dat zy, doordrongen van 't „ gevoel, het welk de gedeclareerde Va„ derlandſche Sentimenten, by dit Adres „ aan den dag gelegd, by hun veroor„ zaakt, geene zwaarigheid maakten te „ verklaaren, dat zy nimmer konden ver„ onderſtellen, dat Burgers, die zodanige „ Republikeinſche Principes aankleefden, „ zich daaden zouden willen veroorloo„ ven, waar door de publieke rust zou „ geſtoord worden. —— Dat zy dit veel „ min mogten verwagten van de *Bataaf„ ſche Clubs*, welke zich, vóór de ge„ wenſchte Omwenteling van zaaken, zo „ verdienſtlyk aan het Vaderland hadden „ gemaakt; en daarom ook declareerden, „ dat zy Commisſariſen, by hunne Pro„ clamatie onder rustverſtoorende Bur„ gers niet bedoeld hadden, die geenen, „ welke zodanige Patriottiſche gevoelens „ in hun hart koesterden, en door daa„ den bevestigden, als by dit Adres wa„ ren ter nedergeſteld."

De Commisſariſen van het *Franſche* Gouvernement binnen *Amſterdam*, die zich, in den aanvange van de onlusten ten deezen dage uitgeborſten, hadden laaten hooren, gaven een ſchriftlyk blyk van hunne goede gevoelens wegens de Municipaliteit (*). On-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 6875—6892. en *Am-*

Onlusten, ſtoorenisſen, oproerig- en gewelddaadigheden, van ſoortgelyken aart als in *Amſterdam*, greepen elders in *Holland* plaats. Zommige Ingezetenen verooorloofden zich, om, op eigen gezagbetoon, hunne Mede-ingezetenen moeite aan te doen, poogden de Municipaliteiten en vastgeſtelde Magten te noodzaaken tot het neemen van zodanige maatregelen, als kennelyk met derzelver Eed en Pligt ſtreeden, en onbeſtaanbaar waren met alle goede orde, regt en billykheid. Alles wat men aangewend hadt om dit tegen te gaan, was niet alleen vrugtloos bevonden; maar dit landverdervend onheil daar tegen aangegroeid; zo dat alle ontzag voor de Wet en de Juſtitie zo verre veragt werden en met voeten getreeden, dat men zich hier en daar feitlyk, met volſtrekt oproer, verzette tegen de gewapende Burgermagt, op last der Municipaliteit, volgens Eed en Pligt werkzaam, ja elders tegen de Municipaliteit of derzelver Gecommitteerden zelve, zich vervolgens verſtoutende om de Juſtitie te willen noodzaaken om de in of ter oorzaake dier Oproeren en Geweldenaaryen gevatte Perſoonen weder los te laaten.

Strenge Publicatie tegen Oproerigheden in *Holland*.

Dit bewoog de Repreſentanten des Volks van *Holland* om daar tegen eene breede en allergeſtrengſte Afkondiging uit te vaardigen. Zy beſchreeven, en waarlyk met het

Amſterdam in zyne Geſchiedenisſen, ten vervolge op het werk van WAGENAAR XXII. Stuk bl. 316-336.

XCII. BOEK. 1795.

het hoogſte regt, de Bedryvers dier Stooreniſen en Gewelddaadigheden, als aangevuurd en gepleegd „ door zodanige Ingezetenen, welke, onder het voorgeeven van aan de goede zaak der Vryheid en Gelykheid te zyn toegedaan, „ niet dan te lang zich onder de waare „ Voorſtanders van die heilige Panden „ vermengd hadden, in de daad met geen „ ander oogmerk, dan tot bejaaging van „ hun eigenbelang, of om toomlooze losbandigheid, voor alle wettig gezag, in de „ plaats te ſtellen. — Dat ook niet ongegrond kon worden vermoed, dat alle „ deeze tumultueuſe beweegingen heimlyk „ werden aangeſtookt door dezulken, die, „ onder de uiterlyke gedaante van het „ tegenwoordig Systhema te zyn toegedaan, en in yver daar voor uit te munten, welligt de ſnoodſte Intrigues ſmeeden.

„ Wat 'er van dit alles mogt weezen, „ zeker ging het," gelyk zy vervolgden, „ dat zodanige geweldenaaryen en desorders, niet alleen in een Land, waar „ goede Juſtitie plaats hadt, niet konden „ worden getolereerd, en dat de volduuring daar van ten uiterſten ſchadelyk „ zon zyn; maar dat ook dezelve op „ niets anders zouden kunnen uitloopen, „ dan om den haat en tweedragt meer „ en meer te voeden, de rust en veiligheid, zo noodzaaklyk in een Land „ van Commercie, gansch en al uit hetzelve te verbannen, het gezag der „ Wet-

„ Wetten te verbreeken, alle goede Orde XCII.
„ om te keeren, de Vyanden van onze BOEK.
„ Vryheid en Welvaard op de zekerſte
„ wyze in de hand te werken, en alzo 1795.
„ dit lieve Vaderland onherſtelbaar te be-
„ derven."

Om aan hunne verpligting te voldoen, waren zy vastlyk gezind, alle dergelyke misdaaden kragtdaadig tegen te gaan, het gezag der Wettten en Geconſtitueerde Magten, behoorlyk te beveiligen; de ſchuldigen, naar verdienſten, en anderen ten voorbeelde, te doen ſtraffen, en dus, tot hunne eigene verantwoording aan de Natie en de Nakomelingſchap, van zich af te weeren, als of zy „ daar in met oog-
„ luiking of ſlapheid zouden willen te
„ werk gaan, en daar in, op hunne beurt,
„ de verkeerde en zo zeer geſchandvlekte
„ voetſtappen van het voorig Gouverne-
„ ment zouden willen navolgen: in tegen-
„ deel wilden zy aan een iegelyk, op de
„ overtuigendſte wyze toonen, dat zy aan
„ zodanige geweldenaaryen en muitzugt,
„ op alle mogelyke wyze, een einde wil-
„ den maaken; op dat een ieder, wie hy
„ ook zou mogen zyn, zich onder de
„ beſcherming der Wetten veilig kon re-
„ kenen."

Het was op deezen grond, dat de Vertegenwoordigers des Volks van *Holland*, de Officieren in Steden en Plaatzen, waar dergelyke oproerige beweegingen en geweldenaaryen, hadden plaats gegreepen, gelasten deswegen naauwkeurig onderzoek

DEEL. BOEK. 1795.

te doen, en de ſchuldigen te ſtraffen, zullende zy, ingevalle van nalaatigheid, van hun Officie worden ontzet.

Voorts alle Ingezetenen van *Holland*, en wie zich daar mogten bevinden, waarſchuwende en gebiedende, om zich voortaan te wagten van, om welke reden, of onder welk voorwendzel ook, hunne Medeingezetenen of anderen feitlyk te beledigen, of anderen tot zulke bedryven aan te zetten: onder bedreiging van als verſtoorders der openbaare rust, aan den lyve, met geesſeling, of zwaarder, ja zelfs met den dood, te zullen worden geſtraft.

Zy maanden de Ingezetenen aan om aan de wettige Magten te gehoorzaamen, hun geen openlyke belediging veel min daadlyke wederſtand of geweld te doen. Oproerige zamenrotting, zou, zonder eenige verſchooning, met de dood worden geſtraft. —— Zy, die op heeter daad in oproerige bedryven gevat werden, zouden, 't zy op bekentenis, 't zy op genoegzaame en het gemoed van den Regter voldoende overtuiging, de geſtreeke Vonnisſen moeten ondergaan, zonder dat het noodig zou weezen de gewoone vorm van Regtsgeding in agt te neemen.

Wyders hadden de Ingezetenen, als zy zich, over eenige handelwyze der Municipaliteiten bezwaard vonden, zich op eene behoorelyke wyze, by dezelve te vervoegen, en kwam 'er geene verbetering, zulks ter Vergadering van *Holland* voor te draagen.

De

De Municipaliteiten en Collegien van Juſtitie werden gelast, om, overeenkomſtig met Eed en Pligt, de aan hun toevertrouwde Magt te handhaaven, en zich daar van door geene bedreigingen van geweld te laaten affchrikken; maar, integendeel, alle beweegingen, welke zouden kunnen dienen, om van hun eenige ongeoorloofde zaaken af te vorderen, of om hun, door geweld, tot het neemen of intrekken van deeze of geene Beſluiten te noodzaaken, het zy zulks geſchieden mogt door byzondere Perſoonen, of door en op naam van deeze of geene Corporatien, kragtdaadig tegen te gaan. En, zo wanneer zy zouden vermeenen daar toe, met behulp van hunne Gewapende Burgermagt of Krygsbezetting, niet genoegzaam in ſtaat te zyn, als dan zich in tyds aan de Vergadering der Repreſentanten des Volks van *Holland*, of aan het Committé van Algemeen Welzyn, te vervoegen; onder Straf bedreiging, dat, wanneer zulks door hun niet in tyds zou zyn geſchied, zy als dan zelven voor de gevolgen daar van verantwoordelyk zullen worden gehouden. XCII. BOEK. 1795.

Met de uiterſte verwondering hadden de Repreſentanten vernomen, dat, in eenige der plaats gehad hebbende Oproeren, zommigen van die geenen, welker Eer en Pligt medebragt het openbaar Gezag te handhaaven en allen Oproer en Geweld te keer te gaan, wel verre van daar aan te voldoen, in tegendeel, verkoozen hadden gehoorzaamheid aan de bevelen

XCII. BOEK. 1795.

der Municipaliteit te weigeren, en daar door, als 't ware, de Oproermaakers, in derzelver vermetele bedoelingen, te ftyven en aan te moedigen: zodanig een gedrag zou niet alleen met de uiterfte verontwaardiging aangezien worden; maar werden alle Gewapende Magten, en alle anderen, welke in Eed en Dienst van eenige Stad of Plaats mogten weezen, wel uitdruklyk gelast om de Bevelen van de Municipaliteit of Plaatslyke Regeering ftiptlyk te gehoorzaamen, en na te komen, onder bedreiging, dat zy het tegendeel doende of weigerende, als meineedig en fchuldig aan openlyke Rebellie, zouden worden geftraft (*).

Elders in den Lande waren oproerige Beweegingen gereezen, rechtftreekfcher ingericht om de tegenwoordige Orde van zaaken om te keeren, en de oude te herftellen. Behalven die algemeene waar van wy gewaagd hebben, welke met eenen buitenlandfchen Inval in een zigtbaar en duidelyk ontdekt verband ftonden (†), moeten wy hier nog een en ander vermelden.

Plakaat in het *Sticht* tegen oproerige beweegingen.

De Inwoonders van het *Stichtfche* Dorp *Breukelen*, zints lang berucht van wegen hunne Oranjegezindheid, gaven daar van blyk, kort naa de Omwenteling, door gefprek-

(*) Deeze Publikatie ter handhaaving van Orde werd den 19 Nov. 1795 vastgefteld. *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* van gemelden Dag.

(†) Zie onze *Vaderl. Hift.* XXX. D. bl. 151 *enz.*

sprekken, verdagte byeenkomsten, welke ten doele hadden, om de nieuw aangestelde Regeering van hunne Posten te ontzetten. Schendende handen sloegen zy aan den opgeregten Vryheidsboom. De Provisioneele Representanten 's Lands van *Utrecht* gaven daar tegen eene wel strenge Publikatie in 't licht, gelastende de Municipaliteit van *Breukelen*, tegen alle die buitensporigheden, naauwkeurig te waaken, allen, die opgemelde stoorenisen pleegden, te vatten en als verstoorders van de openbaare rust, volgens de Wetten te straffen. Met verzekering, dat zy in deezen de noodige hulp, zo van hun, als van den *Fransschen* bevelvoerenden Officier binnen *Utrecht*, zouden ontvangen (*).

XCII. BOEK. 1795. gingen te *Breukelen*.

Breukelen was in het *Sticht* de eenige plaats niet, waar men rustverstoorende beweegingen bespeurde. De geest van wederstreeving waarde ook elders in dit Gewest. Deeze deedt oproerige gesprekken in heimlyke Byeenkomsten voeren, verdichte vreesverwekkende Verhaalen verspreiden, leugen- en lastertaal uitstorten, en openbaarde zich ten vollen door het zingen van oproerige *Oranjeliedjes* en het schreeuwen van *Oranje boven!* Bedryven welken de Provisioneele Representanten als oproerig, met de zwaarste straffen dreigden. Aan die straffen onderwer-

Algemeen plakaat deswegen.

(*) Dit plakaat was van 24 Feb. 1795. *N. Nederl. Jaarb.* voor dat Jaar bl. 1221.

werpende alle Militairen in dit Gewest; zullende de Hoofdofficieren voor hun geheele Corps, en elk Officier en Onderofficier voor hunne onderhoorige Manſchappen verantwoordelyk zyn met hun hoofd, ingevalle zy de noodige voorzorgen tot voorkoming van dergelyke rustverſtoringen, niet hadden te werk geſteld, of wanneer zy, by het pleegen van dusdanige misdaaden, alle mogelyke middelen niet hadden aangewend om de ſchuldigen te ontdekken en over te leeveren in handen van den daar toe bevoegden Regter. Terwyl zy alle zodanige braave Militairen, welke van allen oproer en geweld betoonden eenen afkeer te hebben, even als alle hunne andere braave en weldenkende Burgers, als hunne Broeders en Beminnaars van het Vaderland, tegen alle vyandlyke, 't zy openbarre, 't zy heimlyke onderneemingen zouden handhaaven en beſchermen (*).

Binnen de Stad *Utrecht* in 't byzonder.

Ondanks deeze Lands Plakaaten deedt zich de geest der wederſtreeving van de tegenwoordige orde van zaaken in de Stad *Utrecht* op het ontzettendst, kennen. Men vondt 'er, die onderſtonden hunne Medeburgers, in allerlei voegen, het voorig Bewind, door bedekte en openbaare geſprekken, niet alleen aan te pryzen; maar teffens het tegenwoordig Beſtuur, dan eens wegens derzelver noodwendige maatregelen

(*) Slegts twee dagen naa het voorige uitgevaardigd. *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 1224.

len verdagt, als mede het thans algemeen aangenomen Systhema van Vryheid, Gelykheid en Broederſchap, door allerhande Voorſtellingen, Prentverbeeldingen en Smaadredenen beſpotlyk en haatlyk te maaken en te lasteren. XCII. BOEK. 1795.

Naa verzekerd te hebben, dat onder hun oog geen misdaad ongeſtraft gepleegd was, en hoe zy, toegeevenheid omtrent anders denkenden betoond en blyken van vergeeflykheid, wegens voorige ontvangene perſoonlyke beledigingen gegeeven hadden. — Naa het afſchilderen van het onderſcheid tuſſchen hun gehouden gedrag, en de handelwyze naa de Omwenteling in den Jaare MDCCLXXXVII, betuigt de *Utrechtſche* Municipaliteit, „ beſlooten te „ hebben," dit zyn de eigene woorden, „ voor eerst, om de waare en zuivere „ gronden van derzelver Zedelyke en „ Staatkundige handelingen voor het Pu„ bliek open te leggen, ter beſchaaming „ van dezulken, welke, ook zelfs onder „ het huichelagtig mom van den geheiligſten Godsdienst, alles aanwenden om „ hunne onkundige Medeburgers tegen „ het tegenwoordige Beſtuur op te zet„ ten, en tot alle daaden van tegenſtand „ tegen de heilzaame handelingen en be„ ſluiten van 't zelve, ja tot Oproer en „ Geweld, aan te ſpooren. — En ten „ tweeden, om door deeze Publikatie, „ tegen die en dergelyke rustverſtoorende „ Lasteraaren, en Slaaven van het voorig „ Bewind al zulke geduchte Straffen te

XCII. BOEK. 1795.

„ bepaalen, als, by voorige Publikatien, „ tegen alle Oproermaakers zyn geëma„ neerd; en welke, in elken welingerich„ ten Staat, alwaar de Vryheid, Gelyk„ heid en de Broederſchap, de eenige „ gronden van derzelver Regeerkunde „ zyn, tegen de Overtreeders der Wet„ ten en de Verſtoorders der openbaare „ Rust, der Eensgezindheid en van het „ Volksgeluk, moeten plaats hebben.

„ Het is dan wel verre, dat eenige „ vrees of ſlaphartigheid, gelyk als de „ Kwaadwilligheid voorgeeft, de tegen„ woordige proviſioneele Municipaliteit „ zou te rugge kunnen houden van het „ exactlyk uitvoeren van alle die Civile „ en Crimineele Wetten, welke de billyke „ Straffen omtrent derzelver Overtreeders „ bepaalen; en van welker prompte hand„ haaving alleen de Vryheid en algemee„ ne Veiligheid der Ingezetenen van alle „ Maatſchappyen afhangt; maar alzo alle „ wraakzugt en partydigheid ten eenen„ maale ook met de eerſte beginzels van „ eene goede Zedekunde en wyze Staat„ kunde ſtrydig zyn, hebben wy ons ook, „ van het eerſte begin van ons toever„ trouwd Beſtuur af aan, veel meer daar „ op toegelegd om de volkomenſte rust „ en orde onder de Ingezetenen van onze „ Stad te bevorderen, en teffens aan een „ ieder, zonder onderſcheid, het ſtil en „ ongeſtoord genot van alle die Regten te „ doen ſmaaken, waar op ieder Mensch, „ welke Staatkundige of Godsdienſtige ge-

„ voe-

„ voelens hy ook mag toegedaan weezen, XEN-
„ immermeer ten vollen aanſpraak heeft; BOEK.
„ terwyl in plaats van door haatlyke en
„ bittere Vervolgingen, het dwaaze ſpoor 1795.
„ des voorigen Bewinds te betreeden, en
„ door wederwraak alleen laage zielen
„ eigen, de zo zeer vaneengereeten Een-
„ dragtsband, nog meerder van elkander
„ te haalen, en alzo deeze Stad, en het
„ lang gefolterd Vaderland, voor altoos in
„ het onherſtelbaarst verderf neder te ſtor-
„ ten; — wy, in tegendeel, alles hebben
„ aangewend, om, wagtende op den Ze-
„ gen van GOD, de misleiden, door toe-
„ geevende goedheid, ja, ware het mo-
„ gelyk, de kwaadwilligheid, door vriend-
„ lyke inſchiklykheid te rug te brengen;
„ op dat daar door weder de Vrede bin-
„ nen onze Muuren, de Eensgezindheid
„ onder onze Medeburgeren, en het Ge-
„ luk met den Voorſpoed in onze Stad
„ en in ons Vaderland wedergebragt, en
„ eindelyk zo teffens aan een ieder, van
„ welk eene denkwyze hy ook anders ge-
„ weest mogt zyn, de gelegenheid gegee-
„ ven werde, om in die eer te deelen van
„ ook nog het zyne, tot behoud van het
„ lieve Vaderland te kunnen bydraagen.

„ Dan, overmids het helaas! maar ook
„ al te waar is, dat 'er nog Aterlingen
„ gevonden worden, op welker verſtokte
„ harten zelfs de ſpreekendſte daaden van
„ wysheid en goedheid, even zo min eeni-
„ ge verandering kunnen te weeg bren-
„ gen, als de bekoorelykheden der deugd

„ in de oogen der zich allen licht en „ waarheid ſchuwende Geveinsdheid — „ zo verklaart de Proviſioneele Municipaliteit zich nogmaals, by deeze Publikatie, dat, offchoon zy nimmer ophouden zal, om volgens derzelver, mede door deeze alhier zo duidelyk gemanifesteerde Grondbeginzels van Vryheid, Gelykheid en Broederſchap, ſtaande het haar aanbetrouwd Beſtuur, te blyven handelen, zy egter hier door niet verſtaan wil hebben, de Leden, het voorig Beſtuur gecompoſeerd hebbende, voor hun gehouden gedrag onverantwoordelyk te laaten, noch aan een ieder zyn vermeend regt, naar alle billykheid, niet te willen doen erlangen; maar veel meer, dat zy met de regtvaardigheid de menschlievenheid willende paaren, zich dan ook teffens, aan den anderen kant, zo veel te geſtrenger zal beyveren, om de misdaaden en vergrypingen van alle die geenen te ſtraffen, welken zich voortaan zullen durven verſtouten, om, op eenigerhande maniere, de rust der Maatſchappy te ſtooren, de tegenwoordige Orde van zaaken om te keeren, of welken door ongemeſureerde geſprekken of daaden, zullen handelen tegen al zulke vastgeſtelde of nog vast te ſtellene Wetten, welke op Vryheid, Gelykheid en Broederſchap gegrond zyn." — Wordende voorts de Overtreeders, zonder aanzien van Perſoon, Jaaren, of Bediening, met

met lyfſtraffe, en zo de zaak het vorderde, met den dood gedreigd (*). XCII. BOEK.

By de Omwenteling in *Friesland* was de rust zo algemeen als gelukkig bewaard gebleeven door de onvermoeide werkzaamheid van het Committé Revolutionair Provinciaal, ondersteund door den verlichten yver, en rustige bedaardheid van weldenkende Burgers, zo in de Steden als ten Plattenlande, Dan welhaast liet zich hier en daar de zugt tot *Oranje* blyken, in geroep, gezang en Oranjelinten, waar tegen de Provisioneele Representanten van dat Gewest waakten, door het uitvaardigen eener Publikatie, de Daaders met overbrenging na het Blokhuis dreigende, om, naar bevinding, door den Hove van *Friesland* te worden gestraft (†). 1795. Plakaat tegen Oproer in *Friesland*

Dan, schoon deeze Provisioneele Volksvertegenwoordigers, voor geen gering gedeelte bestonden uit Lieden, die ten Jaare MDCCLXXXVII veel leeds der Staatsvervolgingen beproefd hadden, waren zy verre van met dezelfde maate, de voorige Regeering toe te meeten. Ondanks dit, en ondanks de gemelde Publikatie, den drie en twintigsten van Sprokkelmaand gedaan, bleeven de woelingen volduuren, die tot de daadlyke hoogte van oproerige gesprekken en daaden opklommen. Strenger Straffen dan het gedreigde *Blokhuis* keurden Strenger Afkondiging daar tegen.

(*) Deeze Afkondiging geschiedde den 16 Maart 1795. *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2315.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2284.

XCII. BOEK. 1795.

„ vers gelegenheid kon geeven om braave „ Vaderlanders te verguizen, en te onder- „ drukken, voorgenomen hadden, daar „ van aan het Vrye Volk, 't welk zy „ vertegenwoordigden, thans een nieuw „ blyk te geeven, door 't zelve te ver- „ wittigen van eene Aanſchryving aan de „ Municipaliteiten van *Holland*."

Hoofdzaaklyk hieldt deeze Aanſchryving in, dat de Municipaliteiten, zo ſpoedig doenlyk, eene Commisſie uit hun midden zouden benoemen van twee, drie, vier of meer Perſoonen, in evenredigheid met haare grootheid, by welke de ſtemgeregtigde en Vaderlandlievende Burgeryen, door de Municipaliteiten zouden verzogt worden een gelyk getal Perſoonen te verkiezen; ten einde deeze te gader eene Lyst zouden opmaaken van de Stads en Lands Amptenaaren binnen hunne Municipaliteit, welke beweezen zouden kunnen worden zich ſchuldig gemaakt te hebben aan de Plundering en Onderdrukking hunner Medeburgeren en alzo met daaden geyverd tot voortzetting en bevordering van het *Oranje-Ariſtocratiſch* Syſtema, of zich, als zodanig verzet tegen de inkomst der *Franſche* Broederen in deeze Republiek. — Als mede van zodanige Amptenaaren, die Memorien, Verzoek- en Smeekſchriften aan WILLEM DEN V. hadden aangeboden, ſtrekkende tot Amptsontzetting of Vervolging hunner Medemenſchen, of de-

dezulken, die, wegens zulke Amptontzettingen, Vervolgingen, Mishandelingen en andere Geweldenaaryen van het voorig Beſtuur, Dankadreſſen en Gelukwenſchingen hadden aan den dag gelegd of wereldkundig gemaakt. Ten einde vervolgens die Perſoonen van hunne Posten ontzet en dezelve met waardige Vaderlanders, de vereischte bekwaamheden bezittende, vervuld zouden kunnen worden — Dat de klagten en lasten van de Landsbedienden en Geëmployeerden van Gemeene Middelen, zouden gezonden moeten worden aan het Committé van Algemeen Welzyn, of zodanig ander Committé van *Holland*, als waar toe dezelve betrekking hadden, om over dezulken, op denzelfden voet, te beſchikken (*). XCII. BOEK. 1795.

Het ontbrak, by het te werkſtellen dier Aanſchryvinge, geenzins aan Amptenaaren, die zich in bedoelde gevallen bevindende, over de Amptontzettingen klaagden, hun voorig gedrag aan onkunde en verleiding toeſchreeven, verzagting van het Beſluit, en wegneeming van alle dubbelzinnigheid en eigendunklyke uitlegging verzogten. Het Committé van Algemeen Welzyn, zodanig een voordragt van *Delfſche* Burgers, inzonderheid, overweegende, beweerde de billykheid van het Staatsbeſluit, ſpraaken het vry van dubbelzinnig- Handhaaving van het bedryf deezer Committés.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 5 en 12 Oct. 1795.

XCII. BOEK. 1795.

nigheid, ten slot betuigende; „ dat de „ bedoelde Aterlingen, die door daad- „ zaaken hunnen evenmensch misshandel- „ den en ruineerden, geene Compassie „ van 's Lands Vaderen konden verdie- „ nen: daar zy zeker, by de eerste ge- „ legenheid van eene wederomwenteling, „ (die GOD verhoede!) hunnen voori- „ gen Afgod met verdubbelden yver die- „ nende, den braaven, den getrouwen „ Vaderlander andermaal zo gaarn zou- „ den ten gronde helpen; ja het ganssche „ Vaderland onherstelbaar doen verloo- „ ren gaan. —— In het Verzoekschrift werd niet getreeden (*), en zy, tot wier behoeve het Verzoek gedaan was, von- den zich in 't zelfde geval als de *Schie- damsche* Municipaliteitsleden, waar van wy hier boven gewaagden (†).

Bepaaling, wegens 't geen de nieuw aangestelde Amptenaaren aan den Lande zouden moeten opbrengen.

De Afzettingen van Amptenaaren, die veeler wegen plaats greepen, en de Aanstellingen van anderen, in hunne plaats, hadden ten eigenaartigen gevolge het indienen van Verzoekschriften om van het Amptgeld ontslaagen te worden. De Burger H. DEGELINCK, tot Stads Major te *Enkhuizen* aangesteld, en door den Ontvanger te dier Stede, om het Amptgeld, vierhonderd Guldens bedraagende, aangesprooken, verzogt by de Vertegenwoor-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 1 Dec. 1795.

(†) Zie hier boven bl. 5.

woordigers des Volks van *Holland* om ontslag. Het Committé van Finantie werd dit verzoek in handen gesteld; en bragt een Verslag uit, overeenkomstig 't welke bepaald werd, dat, omtrent de Amptenaaren en Bedienden, aangesteld of nog aangesteld zullende worden, in plaats der zodanigen, die van hunne Ampten verlaaten waren, voor zo verre deeze Amptenaars of Bedienden, niet uit 's Lands Kasse; maar ten laste van andere Publieke of Particuliere Kassen, hunne Jaar-, Daggelden of Inkomsten genooten, voor eerst de Invordering der Amptgelden, volgens de lyst van dertien Maart MDCCXXVII en laatere Staatsbesluiten ten dien opzigte, zou blyven opgeschort. — Om het gemis, 't welk 's Lands Kas door deeze maatregel zou lyden, voor af te gemoet te komen, diende de bepaaling, dat de Opvolgers der zodanigen, die van de voorgemelde Ampten waren afgezet, aan den Lande zouden moeten goed doen en betaalen, Acht ten Honderd in het Jaar van de somme, waar op die Ampten in de Lyst der Ampten gesteld waren. Door de reeds aangestelden zou de betaaling hier van moeten geschieden, drie maanden naa het neemen deezes Besluits. Zy die vervolgens aangesteld zouden worden, hadden drie maanden, naa hunne aanstelling, die som te betaalen; en voorts telken jaare binnen drie maanden naa het ingaan, gerekend van den dag der aan-

XCII. BOEK. 1795.

1795. ſtellinge. Tot Ontvangers of Invorderaars van deeze Schavergoeding werden teffens aangeſteld de Secretarisſen in de Steden en Plaatſen van *Holland*, de Collecte hebbende van de tiende, vyftiende, twintigſte, veertigſte en tachtigſte Penning (*).

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 4 en 18 Nov. 1795.

VA-

VADERLANDSCHE HISTORIE.

DRIE EN NEGENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

De Uitgeweekenen en Gebannenen, als mede de Leden des voorigen Beſtuurs te Utrecht ingeroepen, en de laatſten het vertrekken verboden. Verbroedering der Patriottiſche Gezelſchappen binnen Utrecht. Huisarrest den verdagte Regenten opgelegd. Wat de Repreſentanten des Franſchen Volks en de Generaal PICHEGRU, *ten hunnen behoeve, doen. Adres van* RAMEL *aan de Utrechtenaaren. De Franſche Repreſentant* RICHARD *brengt een Brief te voorſchyn, als door de Volksſocieteit te Utrecht geſchreeven. Lochening van de egtheid deezes Briefs door de Vergadering en den Voorzitter* VAN LITH DE JEUDE. *Commiſſie door de Repreſentanten des Lands van Utrecht benoemd, tot het opneemen der Bezwaaren tegen de voormaalige Regenten. Verlenging en opheldering van dien maatregel. Voorgeſtelde maatregelen tegen de Leden des voorigen Bewinds en Amptenaaren*

XCIII. BOEK.

ren in Friesland. Voorſlag van eene Volks-ſocieteit in Leeuwaarden. Voorſlagen van de Hoofdvergadering der vereenigde Societeiten in Friesland. Verandering in de Leden des Hofs van Juſtitie in dat Gewest. Verdere Afzettingen aldaar. Verzagtingen in het lot der voorige Regenten. Antwoord der Repreſentanten des Frieſchen Volks op den Brieve van den Repreſentant RICHARD. *Daar van verſchillend oordeel door den Burgerkrygsraad en Volks-ſocieteit te Leeuwaarden. Handelwyze in Gelderland omtrent de Perſoonen en Goederen van de Leden des vooriгen Beſtuurs. Sterke taal der Zwollenaaren in Overyſſel ten dien opzigte. Gevolg hier van. Eiſchen der Volks-ſocieteit te Groningen. In Zeeland genomene maatregels tegen de oude Regenten. De Commisſie tot Onderzoek tot het vorderen van Schavergoeding in Holland. Vroegtydig beſluit by Holland tot het vorderen van Schavergoeding. Te welker gelegenheid in werking gebragt. Nadere bepaalingen. Onderſcheide werkingen van dit Beſluit. Eenigen verklaaren 'er zich openlyk tegen. Tegenvertoog van vier Municipaliteitsleden te Amſterdam, met naame* H. OGELWIGHT, M. TEMMINCK, D. HOOFT Gez. *en* G. DE GRAAF. *Aanmerkingen van den Burger* PONTOI *op dit Beſluit. Hetzelve gaat egter door. Wegens de Inſtructie van deeze Commisſie. Deeze aan dezelve ter hand geſteld. Benoeming der vier en twintig Leden. Uitnoodiging, om bezwaaren in te winnen, den Volke gedaan. Een tweede Bekendmaaking deswegen. Verzoek der Commisſie om de noodige Papieren.*

In-

Ingekomene Bezwaaren. De Commisſie tot het doen van een Verſlag opgeroepen. Wat de Commisſie over de reden dier Oproepinge dagt. Hoe zy zich nader over haare Handelingen uitdrukt. De Commisſie wordt verzogt in haare scerkzaamheden te volharden. Opgeroepen om een kort Verſlag te geeven. Inleevering en Inhoud van dit Verſlag. Op nieuw verzogt haare werkzaamheden voort te zetten. De Commisſie ontſlaagen. Zes uit de Leden weder aangeſteld. R. F. BOUWENS *leevert een Protest in by de Commisſie, en by de Vergadering van Holland. Beide zonder gevolg. Sterke voordragt der ontſlaagen Leden. Werkzaamheden der op nieuw aangeſtelde Commisſie. Beſluit ter geheele Afdankinge. Ontſlag. Verantwoording en Berigt aan den Volke. Dit ſtuk zeer onderſcheiden beoordeeld. Holland ſtemt in dit Onderzoek niet alleen. Gelderlands beſluit daar toe. Voorſlag tot zodanig een Onderzoek in Zeeland. Dezelve wordt aangenomen. Bekendmaaking hier van. Lastbrief ten dien einde. Uitſlag. Byzonder Onderzoek te Vliſſingen. Een dergelyk voorgeſteld Onderzoek in Friesland heeft geen voortgang. Wegens de ten Lande Uitgeweekenen. Brief aan de Repreſentanten des Hollandſchen Volks, uit St. Omer. Over het getal van de ten Lande uitgeweekenen. Vroegtydige Beſluiten in Holland te hunner Inroepinge. Schikkingen daar op in Friesland gemaakt. Hoe dit ſtuk in Stad en Lande aangelegd. Brief van* J. BOUDEWYNSEN *wegens de Uitgeweekenen aan de Proviſioneele Vertegenwoordigers des Volks*

XCIII. BOEK.

XEN. BOEK.

van Holland. Die zaak nader aangedrongen. Dit werk daadlyk ter hand genomen. Groot getal der Wederkeerenden. Vraagen ten hunnen aanziene beantwoord. Vertoog der Wederkeerenden by de Vertegenwoordigers des Hollandſchen Volks. Hoe beantwoord. Voordragt van den Burger KOENRAAD HOVENS, *ten opzigte van de wedergekeerde Uitgeweekenen. Voorſtel van* HUBER *ten hunnen opzigte. Schikking ten behoeve der Vrouwen en Kinderen der Uitgeweekenen. Het Doopregister der Algemeene Protestantſche Kerk te Duinkerken overgeleeverd.* ELIZABETH BEKKER *Wed.* WOLFF *krygt het haar jaaren lang onthouden Weduwengeld. Aan het Committé van Algemeen Welzyn de zaak der Wederkeerenden opgedraagen. Hoe het toeging met de Wederkeerenden, die, in Franſchen dienst, de Wapenen gevoerd hadden. Brief ten hunnen behoeve, door het Committé te Lande aan hun Hoog Mogenden. Hoe beantwoord. Vertoog deezer Uitgeweekenen by hun Hoog Mogenden. Voorſtel der Delvenaaren, omtrent dit ſtuk by Holland. Hoe men zich in Overyſſel die zaak aantrok. Geſteldheid der Krygsgevangenen in Frankryk. Voorſlag der Franſche Repreſentanten wegens derzelver wederkeeren. Hoe door onze Gezanten* BLAUW *en* MEYER *beantwoord. Regtmaatigheid van deezer weigerend, althans verwylend voorſtel. Uitſlag dier zaake.*

Viel

Viel in *Holland*, ten opzigte van de Leden en Regenten des voorigen Beſtuurs, zo veel te doen, als onze twee laatſte Boeken uitwyzen, men ging in het *Stichſ* niet min ſtreng te werk. Een en dezelfde Afkondiging, vroeg in Sprokkelmaand, binnen *Utrecht* gedaan, riep alle Vaderlanders, die om derzelver Vaderlandſche daaden en gevoelens, de Stad en derzelver Regtsgebied verlaaten hadden, of gebannen waren, en zich nog niet weder in den kring hunner Stadgenooten begeeven hadden, terug, met vernietiging der Vonniſſen die tegen hun mogten geſlaagen weezen, om genot van de thans herkreegene Vryheid te hebben, en het hunne tot derzelver handhaaving toe te brengen. Zy beval tevens, dat allen, in de Stad woonagtig, die vóór de jongſte Omwenteling, eenige Ampten of Bedieningen bekleed hadden, zich niet buiten de Stad zouden begeeven, of die reeds ontweeken zynde, daar, binnen den tyd van ééne maand, moesten terug keeren, op ſtraffe van Sequestratie hunner Goederen: dit zou duuren tot zo lange ieder hunner rekenſchap en verantwoording gedaan hadt, waar toe men, zo ras mogelyk, gelegenheid zou geeven. Het zou hun nogthans, mits Verlof en een Paspoort vraagende, vryſtaan de Stad te mogen verlaaten, als de redenen des Verzoeks billyk geoordeeld werden. — Ten zelfden tyde verleende de Municipaliteit aan alle Op- en Ingeze-

XXIII. BOEK. 1795.

De Uitgeweekenen en Gebannenen, als mede de Leden des voorigen Beſtuurs te *Utrecht* ingeroepen en het vertrekken verboden.

XEM. BOEK.

tenen ontslag van den gedwongen Eed op de zogenaamde Oude Constitutie (*).

1795. Verbroedering der Patriottische Gezelschappen te *Utrecht*.

Hoe veele Patriotten ook, ten Jaare MDCCLXXXVII, uit *Utrecht* geweeken, of van daar gebannen waren, ontbrak het daar ter Stede niet aan werkzaame Lieden, die Partye toegedaan. Zy hielden heimlyke Zamenkomsten, en moesten, eene Tegenomwenteling bedoelende, afzonderlyk, en daar door gebrekkig werken. Naa der *Fransschen* komst was dit noodloos, en de onderscheide Patriottische Gezelschappen, wel begrypende, dat hunne kragt en sterkte, om het aangevangen werk der Omwentelinge voort te zetten in vereenigde en gezamenlyke werkzaamheid gelegen was, werden te raade die afzonderlyke Byeenkomsten tot één Lichhaam zamen te smelten. Openbaar geschiedde deeze Vereeniging, op den negenden van Lentemaand. De Leden kwamen op de *Neude* byeen, verzamelden zich in één Lichaam, 't welk, onder een fraay Muzyk, een optocht deedt, en zich na het Societeitshuis begaf, waar de Burger VAN LIDT DE JEUDE, tot Voorzitter verkoozen; een aanspraak deedt tot het verbroederde Gezelschap.

Huisarrest de verdagte Regenten opgelegd.

't Leedt slegts weinig dagen of de nieuw gevestigde Societeit, ten zinspreuk voerende, *Voor Eendragt en Algemeen Welzyn*, bewerkte, dat de Municipaliteit, en het Committé van Waakzaamheid, eene nagtver-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 1197.

vergadering hieldt, om te raadpleegen over de voorſtellen van wegen dezelve gedaan, uit naam van het Patriottiſche Volk. Het gevolg was een beſluit der Municipaliteit om de verdagte Regenten des Jaars MDCCLXXXVII Huisarrest op te leggen. Onverwyld werd zulks, met goedkeuring van den Stadscommandant, bewerkſtelligd. Naa dien tyd hielden, met diens toeſtemming, eenige vrywillige Burgers, benevens de *Franſche* Wagt, de poorten bezet. XCIII. BOEK. 1795.

Wat RAMEL en PICHEGRU ten hunnen baate doen.

Zints den eerſten ſtap door de *Franſchen* in *Utrechts* Veste hadden de Leden der voorige Regeeringe niet verzuimd zich zeer heusch, ten hunnen opzigte, te gedraagen (*). Was zulks van eene voor hun gunſtige uitwerking in 't algemeen geweest, in het tegenwoordige geval kwam hun dit byzonder te ſtade. Van wegen den Repreſentant des *Franſchen* Volks RAMEL en den Generaal PICHEGRU, werd VAN LIDT DE JEUDE, Voorzitter der Societeit, opgelegd, naa vier en twintig uuren tyds, zyne beſchuldigingen tegen die Regenten in te brengen. Een eisch aan welke regterlyk niet kon voldaan worden.

Adres van RAMEL aan de *Utrechtenaaren.*

Gemelde Repreſentant ſtelde der Municipaliteit onverwyld een Adres ter hand, met verzoek, dat het, in 't *Nederduitsch* overgezet, ter kennisſe der Burgery mogt gebragt worden. De Vertegenwoordigers des *Franſchen* Volks by het Hoofdkwartier te *Utrecht* richtten dit woord tot de Bur-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXVIII. D. bl. 287.

XCIII. BOEK. 1795.

Burgers dier Stad — „ *Bataaven!* Toen „ de *Franſchen*, voorafgegaan door de „ Overwinning, hunnen Intocht binnen „ deeze Vereenigde Gewesten deeden; „ toen zy daar bragten de Vryheid, voor „ dewelke zy ſtryden, en waar na Gylie„ den reikhalsden, toen wilden zy ook „ dat dezelve onder ulieden wierd herſteld „ zodanig als ze behoort te zyn; de Regt„ vaardigheid is haar Gezelinne, het Ge„ luk van allen haar doeleinde.

„ De Voorzigtigheid regelde de eerſte „ beweegingen uwer Omwentelinge; der„ zelver voortgang vorderde de opoffering „ van byzondere wraakoefeningen. Gy„ lieden kwaamt overeen, dat het was regt„ vaardig te zyn, te vergeeven, 't geen „ niet onvergeeflyk is; Gylieden vondt „ in uw eigen vermogen de verpligting „ om edelmoedig te zyn; in deeze gevoe„ lens te volharden is noodzaaklyk.

„ Eene Volksvergadering heeft zich in „ het midden uwer opgericht; dat zy ver„ lichting verſpreidde; dat zy de onder„ rigting van de Regten van het Volk, „ van de Pligten van den Burger, van „ de Liefde tot het Vaderland, van de „ noodzaaklykheid om Wetten te hebben, „ en dezelve te eerbiedigen, voortplan„ te. — Ziet daar het doelwit van der„ zelver inſtelling. Zy miskent dit, wan„ neer zy hunne Byeenkomſten als Staat„ kundige beſchouwende, over publieke „ zaaken raadpleegt, tot een werktuig der „ driften verſtrekt, Wraakoefeningen aan„ raadt

„ raadt, of uitoefent, de vereischtens van Regtspleeging schendt, aan de Uitvoerders van het publiek gezag de zorg niet overlaat om 't zelve uit te oefenen. XCIII. BOEK. 1795.

„ Gylieden kunt stukken van Regtvaardigheid te vorderen hebben; dat de Wet daar over uitspreeke; dat alleen de Schuldigen gestraft worden; maar dat Onschuldigen niet schroomen ingewikkeld te zyn in algemeene veroordeelingen; Ulieder bestaan, als uitmaakende een gedeelte van een beschaafde Natie, hangt af van Ulieder eerbied voor de veiligheid van Persoonen; Ulieder Credit en Koophandel zyn daar aan hun bestaan verschuldigd; het is daar door dat gy vermogend zyt; uwe Vyanden willen dezelve vernietigen; beschouwt als de zodanigen, al wie den minsten aanslag maakt tegen de veiligheid, die men in het midden uwer moet genieten.

„ De Eendragt maakt de Magt der Burgeren uit; de *Franschen* maaken staat op de uwe; de Gelykheid van Regten is onder Ulieden hersteld, handhaaft dezelve door uwe Broederschap; bestrydt uwe waare Vyanden; bemant uwe Schepen; dat uwe Jongelingschap zich gereed maaken om laurieren op de grenzen te plukken. — Hoe! de Vestingen van *Bourtange* en *Benthem* vallen voor het geweld der dappere en edelmoedige Soldaaten, die Ulieden de Vryheid gebragt hebben, en gy zult U aan inwendige scheuringen overgeeven? —

„ De

1795. „ De *Franſchen* zullen niet dulden, dat „ men Ulieden misleidt; hunne grondbe„ ginzelen verpligten hun geſtrenglyk alle „ daaden van geweld te beteugelen; hun„ ne edelmoedigheid noodzaakt hun per„ ſooneele wraakoefeningen te beletten; „ hunne verkleefdheid aan de Wetten ver„ biedt hun eenige onwettige daad te ge„ doogen; hun eerſte verlangen is ook „ het Volk herſteld te zien in de uitoe„ fening van deszelfs weezenlyke Regten, „ de hoop der *Ariſtocraaten* te vernieti„ gen en de *Dweepzugt* tot zwygen te „ brengen; de *Franſchen* zullen hier in „ ſlaagen; zy noodigen Ulieden om daar „ in behulpzaam te zyn (*)."

RICHARD brengt een Brief te voorſchyn, als door de Volks-ſocieteit te *Utrecht* geſchreeven.

De *Franſche* Repreſentant RICHARD, van wiens ſchryven over de *Clubs* aan hun Hoog Mog. wy geſprooken hebben (†), hadt het, behalven zyn aanval op de *Clubs* in 't algemeen, byzonder gelaaden op de Volks-ſocieteit te *Utrecht*, en ten bewyze aangevoerd eenen Brief, ingerigt aan alle *Braave Franſche Republikeinen, die nog den roem en de magt der Franſche Armee uitmaakten*; waar in veele *Franſchen*, als *Ariſtocraaten* en vermomde *Royaliſten*, beſchreeven, en voorgeſteld worden als gereed en werkzaam, om de Vryheid de hartader af te ſteeken, de Patriotten te vervolgen, en den verfoeiden Afgod van het Despotismus en Leenroerig Gezag, an-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2307—2314.
(†) Zie hier boven bl. 21.

andermaal op den throon te brengen. Van deezen Brief maakte hy niet alleen gebruik by hun Hoog Mog.; maar gaf 'er kennis van aan het *Committé de Salut Publicq* te *Parys*. Dezelve kwam voor als getekend door LIDT DE JEUDE Prefident, en VAN BER WERFF VROOM Secretaris (*).

XCIII. BOEK. 1795.

De Leden der Vergaderinge, uit wier fchoot gemelde Brief, als door den Voorzitter en Secretaris getekend, gezegd werd oorfpronglyk te zyn, vernamen het ter handftellen deezes Briefs aan den Burger RICHARD niet, of zy beflooten de onwaarheid daar van bekend te maaken, en teffens eene Belooning van vyf en twintig Dukaaten uit te looven aan die zou kunnen bewyzen, dat dit Stuk, uit die Volks-focieteit voortgekomen, op de minfte authoriteit van dezelve gedrukt of verfpreid, of door wien hunner het ook zyn mogt, zou ondertekend weezen. — VAN LIDT DE JEUDE, die als eerfte Ondertekenaar vermeld ftondt, en de verfpreiding van dit Stuk werd nagegeeven, deedt teffens de verklaaring, „ dat hy, niet onge„ voelig, over 't geen hem ten laste ge„ legd was, zich nimmer aan kwaadfpree„ kers zou ftooren, en liever verkoos zyn „ leeven, als een eerlyk man, op het „ oogenblik, te verliezen, dan als een af„ hangeling van laage Menfchen, ten „ koste van het algemeen, zyn eigen „ groot-

Lochening van deezen Brief door de Vergadering en de Voorzitter.

(*) *Decreeten der Provifioneele Rep. van Holland* 2 July 1795.

XXIII. BOEK. 1795.

„ grootheid te zoeken. — Dat hy volſtrekt ontkende, naa zich met de Verklaaring der Vergadering vereenigd te „ hebben, dat het zogenaamd Adres uit „ zyne pen voortgekomen, of door hem „ getekend was, beloovende aan wie het „ tegendeel zouden kunnen bewyzen, tot „ prys, alle zyne Goederen, zo weinig „ dezelve ook mogten weezen; maar daar„ enboven al het geen hem, uit hoofde „ der Schadeloosſtelling van zyne enorme „ verliezen toekwam, daar voor te pand „ te ſtellen (*)."

Commiſſie door de Repreſentanten van *Utrecht* tot opneming der Bezwaaren van de voormaalige Regenten.

Dit laatſte aanbod herinnert ons aan eene Bekendmaaking, by den aanvang der Omwentelinge, van Staatswege gedaan, by welken de Proviſioneele Repreſentanten des Lands van *Utrecht* deeden weeten, „ dat zy, om aan de zo billyke als regtvaardige verlangens te voldoen, tot het „ beraamen en bekomen van eene zo veel „ doenlyke, als mede behoorelyke, ſchadeloosſtelling, voor allen en een iegelyk, „ die door en zints de ongelukkige Om„ wenteling van het Jaar MDCCLXXXVII, „ op eene zo ſchreeuwende wyze, door „ het toen heerſchend Stedelyk-, Staats-, „ Stadhouderlyk- en Militair geweld, ge„ roofd, geplunderd, vervolgd, en in „ hun-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4819. Hier op oogden BLAUW en MEYER, wanneer zy te *Paris* over RICHARDS ſchryven en diens Character de Aanmerkingen maakten, welke wy mededeelden hier boven bl. 29.

„ hunne Perſoonen en Goederen bena- XCIII.
„ deeld en mishandeld waren geworden"— BOEK.
eene Commisſie benoemd hadden om te ——
hooren en aan te neemen alle zodanige 1795.
ſchriftlyke Bezwaaren „ van veele gele-
„ dene Schadens, willekeurige Confisca-
„ tien, en afgeperste Boetens, welke door
„ de pretenſe Souveraine Magt van Staa-
„ ten en Magiſtraaten, ten dien tyde, aan
„ het Volk toegebragt en opgelegd wa-
„ ren." —— Een maatregel, die, voor als nog, niet anders bedoelde, dan om eene algemeene Staat van Schadens en Boetens te kunnen opmaaken, die, naa vooraf onder 's Volks oog gebragt te zyn, tot een onderwerp van raadpleeging voor de Repreſentanten zou kunnen dienen. — Zy maakten deeze voorloopige bepaalingen, dat alle Bezwaaren in Geſchrifte en getekend, onder aanbod van Eede, moesten gedaan worden; met opgave van den tyd, de gelegenheid, en den aart der zaaken; met bygevoegde inkoop- of verkoopswaarde, der verloorene en in beſlag genomene Goederen, en voorts vergezeld met alle mogelyke getuigenisſen en bewyzen van ontrooving, afpersſing, vonnis en executie, welke ten dien dage, plaats gegreepen hadden (*).

By deeze Bekendmaaking, in Sprokkelmaand gedaan, was de tyd van drie maanden tot opneeming dier Bezwaaren bepaald. Men vondt reden om die tot den Verlenging en opheldering van dien maatregel.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 1200.

XCIII. BOEK. 1795.

den laatſten van Zomermaand te verlengen (*); als mede, om, daar alle Bannisſementen, naa den zestienden van Herfstmaand des Jaars MDCCLXXXVII, tegen weldenkende Burgers en Regenten geſlaagen, vernietigd waren, daar ook vernietigd, voor onwettig en onregtvaardig verklaard was de Confiscatie van Goederen en Regten, (waar onder zy ook de Canonicaale Prebendens begreepen,) aan de wederregtelyk verbannenen vóór dit vonnis, behoord hebbende, en dus verſtaan moesten worden *animo* in het wettige bezit gebleeven te zyn; met dat natuurlyk en wettig gevolg om derzelver Goederen en Regten, met de Vrugten en Baaten van dien, te kunnen en mogen verhaalen van die geenen, welke dezelve van de onwettige en overheerſchende Verkoopers hadden gekogt en verkreegen, behoudens aan die Koopers, derzelvers actie en pretenſie tegen hunne onwettige Autheurs of Verkoopers. Als mede, dat de geweezene regtvaardige Bezitters van die Goederen en Regten, zich, op eene wettige wyze, zouden kunnen en mogen doen ſtellen in derzelver bezit (†).

Maatregelen in

Aan heftigheid hadt het der Staatsomwentelinge in *Friesland* niet ontbrooken. Vee-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2755.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3284. Eene lyst van die opgegeevene Schaden is naderhand in 't licht gekomen; doch niet tot eer van zommigen, die deeze Schade by vergrooting opgaven. ZILLESEN *Geſchiedenis der Nederlanden.* IV. D. bl. 80.

Veelen, die by de Omwenteling des Jaars MDCCLXXXVII gevangen, gebannen of in geldboeten beſlaagen waren, hadden thans het Gewestlyk Beſtuur in handen (*). De eerſte Afkondigingen droegen blyk van eene tegenwerking, daar zeer eigenaartig te wagten; dan welhaast deeden 'er zich twee Partyen op, die wy vervolgens beurtelings de meerderheid en den boventoon zullen zien aanneemen. XCVIII. BOEK. 1795. *Friesland* tegen de leden des voorigen Beſtuurs.

Hier alleen moeten wy vermelden, hoe omſtreeks den tyd, dat de *Proviſioneele Repreſentanten des Volks van Friesland*, plaats zouden maaken voor daadlyk *aanblyvende*, eene Volksſocieteit, binnen *Leeuwaarden* opgericht, onder de Zinſpreuk *Tot handhaaving der Regten van den Mensch*, zich met een Adres aan de toenmaalige Landbeſtuurders vervoegde. In den aanhef is hun taal; „ Het oogenblik nadert, waar „ op het byeengeroepen Volk die daad „ van zyne Opperſte Magt zal uitvoeren, „ waar op het dat Regt zal uitoefenen, „ dat aan 't zelve nooit hadt moeten ontnomen worden, en hun egter altoos, „ door heerschzugtige Dwingelanden, ontnomen is. Het Volk zal zyne Vertegenwoordigers verkiezen, en van deeze „ keuze hangt het welzyn van 't Vaderland af. 'Er ligt dus ieder Inwooner „ van *Friesland* ten hoogſten aan gelegen, „ dat aan deeze verkiezing de volmaakſte „ Vryheid worde verleend; dat alles wat „ aan Voorſlag van een Volksſocieteit in *Leeuwaarden*.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXI. D. bl. 12 *enz.*

1795. „ aan dezelve zou kunnen hinderlyk zyn, „ worde uit den weg geruimd." Als zodanig eene hinderpaal hielden zy den invloed der geenen, die in den Jaare MDCCLXXXVII, den Volke zo veel ramps berokkend hadden; en gaven daarom in de allerernſtigſte bedenking, en verzogten, „ om," gelyk zy zich uitdrukten, „ alle bekende „ Hoofden van die gevloekte Kabaal, die „ door hun eigen en het Stadhouderlyk „ verraad, gevoegd by hunne eerlooze „ inroeping van vreemde Hulptroepen, „ het Vaderland op den oever zyns verderfs gebragt en veelen rampzalig gemaakt hadden, in zodanig eene verzekering te neemen, als zy, naar hunne „ wysheid zouden verſtaan te behooren; „ op dat het Volk, zo lange door hun „ onderdrukt, ten minſte nu door hun, in „ het uitoefenen van zyne Souveraine Oppermagt, niet verhinderd mogt worden."

Het Adres, deezen voorſlag, met daar by gevoegden aandrang, behelzende, was niet alleen door de Leden der Societeit algemeen goedgekeurd; maar werd door eene menigte van Burgers buiten die, met de grootſte toejuiching, als het hunne overgenomen. By de Vergadering begreep men tevens om de Volksvertegenwoordigers in bedenking te geeven, wanneer deezen konden goedvinden aan het verlangen der Burgery, naar de bedoeling des inhouds van dit Adres te voldoen, het Committé van Waakzaamheid meerder Gezags en Magts, dan het tot

hier

hier toe bezeten hadt, te verleenen; op dat hetzelve dusdanige Perſoonen in verzekering zou kunnen neemen, op zulk eene wyze als zy het best oordeelden.

xem. BOEK. 1795.

Behalven die *Leeuwaarder Societeit*, hieldt, te dier zelfde Stede, haare Hoofdvergadering eene *Vereenigde Societeit* uit het geheele Gewest, door Afgevaardigden aldaar vertegenwoordigd; deezen bragten, ten dien dage, onder 't oog der Proviſioneele Vertegenwoordigeren vier Punten. De affchaffing van het Stemregt, met de verbranding der Stemcohieren — *Voorts* drongen zy aan, dat eene Commisſie, uit het midden der Hoofdvergadering te benoemen, gelegenheid zou gegeeven worden tot het naazien der Notulen van de afgezette Staatsleden, zedert de Jaaren MDCCLXXXVI en MDCCLXXXVII; ten einde daar uit zodanige Stukken te verzamelen, als ten blyke hunner willekeurige handelwyze zou kunnen ſtrekken, en het vrye Volk daar door in ſtaat geſteld wierde hun de regtvaardige ſtraf te doen ondervinden. De Vergadering grondde dit byzonder verzoek daar op, dat de voorige Staatsleden, op hunne verantwoording ontſlaagen zynde, zekerlyk eerlang, en gelyk de Vergadering wenſchte, ſpoedig tot deeze verantwoording zouden worden opgeroepen. — *Wyders*, daar, volgens de erkentenis der Proviſioneele Repreſentanten des *Frieſchen* Volks, de beklaaglyke toeſtand der Geldmiddelen in dat Gewest veroorzaakt was door de Beſtuur-

Voorſtellen in de vereenigde Societeit dier Stede.

XCIII. BOEK. 1795.

ders der Geldmiddelen zelve, verzogt en vorderde de Vergadering, dat zy de Bewerkers daar van noodzaakten om eene door hun te bepaalene ſom, by wyze van Beleening, zonder Interest, in 's Lands Kas te brengen; om daar uit de ſchaarsheid van gereede Penningen eenigzins te vergoeden. Gemaklyk kon dit, huns oordeels, gevonden worden uit een daadlyk in beſlag neemen hunner Goederen, en de Inkomſten van dezelve. — Eindelyk oordeelde de Hoofdvergadering, dat, daar de Ex-Grietman S. G. J. VAN BURMANIA RENGERS, en eenige zyner Medegenooten, als SCHWARTZENBERG en anderen, in betrekking als zogenaamde Dykgraaven, nog aanmerkelyke ſommen uit 's Lands Kaſſe trokken, als mede voor andere Posten en Ampten door hun bekleed, te moeten verzoeken, om aan hun, en ſoortgelyke andere Hoofden, aan wier Beſtuur 's Volks ongeluk kon toegeſchreeven worden, alle zodanige Ampten en Posten, welke zy nog mogten bekleeden, met de inkomſten daar van, te ontneemen; en, ingevalle zommige hunner Ampten behoorden aan te blyven, dezelve dan aan waardige Vaderlandlievende Burgers te geeven, waar toe een genoegzaam aantal voor handen was in de zo onregtvaardig zwaar benadeelde Patriotten (*).

Veranderring in de

Naa de verwiſſeling der *Proviſioneele Frieſche Volksrepreſentanten*, den zestienden van

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 407.

van Zomermaand, in derzelver Opvolgeren (*) kreeg, door verandering veeler Leden, de Party, voor de gemelde ſterke en ſtrenge maatregelen yverende, daar minder invloeds. Genoeg nogthans behieldt dezelve, om alles van gemelden aart niet van de hand te zien wyzen. De verandering in het Hof van Juſtitie draagt 'er blyk van. De toenmaalige Repreſentanten drukten zich deswegen, in deezer voege uit. „ Dat een aanzienlyk gedeelte „ des Volks van *Friesland*, zedert de Om„ mekeer van zaaken, ten duidelykſten „ hadt te kennen gegeeven, dat het, in„ eenige Leden van het Hof van Juſtitie, „ dat vertrouwen niet kon hebben, 't „ geen zo noodzaaklyk is ter handhaa„ ving van de Juſtitie, en goede Orde, „ en derhalven verlangde, dat eenige Le„ den van dat Hof ontſlaagen, en ande„ ren, beter met de Principes van Vry„ heid en Gelykheid inſtemmende Perſoo„ nen, in derzelver plaatzen aangeſteld „ wierden;" zy, ter weeringe van den hoogen en gevaarlyken trap van wantrouwen, en uit aanmerking van het aanſtootlyke en gevaarlyke, 't welk in eene noodlooze vermenigvuldiging van Politieke Remotien lag opgeſlooten, goedgevonden en beſlooten hadden, om de Burgers Mr. JOHAN VAN IDSINGA, HERMANUS ULRICUS HUBER, SIMON COCQ, MARTINUS VAN VIERS-

XXII. BOEK. 1795. leden des Hofs van Juſtitie.

(*) Zie de Naamlyst in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl 4979.

XCII. BOEK. 1795.

VIERSSEN, JAN ALBERT WILLIGE, WILLEM HENDRIK SYTZAMA en TJEPKE HAITSMA, alle Raaden van het Hof Provinciaal, van deeze posten te ontſlaan: „ met dien verſtande egter, dat deeze hun „ verleende Dimisſie aan hunne Eer en „ goeden Naam geen ſlettriſure aanbren„ ge; naardien wy dezelve en ter weg„ neeming van het misnoegen der Ingeze„ tenen, en tot herſtelling van het oud en „ onontbeerlyk vertrouwen op het Hof van „ Juſtitie noodzaaklyk gerekend hebben."

Teffens maakten zy de Ingezetenen van *Friesland* bekend, hoe zy reeds eenige der opengevallene plaatzen hadden aangevuld, door de verkiezing van bekwaame Vaderlandlievende en het vertrouwen der Ingezetenen waardige Burgeren, die de opgedraagen post gereedlyk hadden aangenomen, terwyl zy de nog onvervulde, onverwyld zouden aanvullen.

Te deezer gelegenheid maanen zy de Ingezetenen aan om aan dit Hof van Juſtitie het oud vertrouwen weder te geeven, 't zelve met al dien eerbied en gehoorzaamheid te bejegenen, welke de handhaaving der Wetten en de bewaaring der openbaare Rust en Orde vereiſchen. Met byvoeging „ dat een tegenovergeſteld gedrag „ tot een onlochenbaar bewys zou ſtrek„ ken, dat het voorgaand misnoegen niet „ een gegrond wantrouwen tegen zom„ mige Leden van den Raad; maar eene „ ſtrafwaardige onvergenoegdheid over de „ Maatſchaplyke Orde, welke tot hier toe „ ge-

„ gehandhaafd geweest was, en tot niets anders zou dienen, dan om allen, die zich „ daar aan schuldig maakten, aan de onver- „ mydelykste onheilen bloot te stellen (*)."

XXIII. BOEK. 1795.

In het lot der Afzettinge deelden E. S. G. VAN BURMANIA RENGERS, D. DE BLOCQ VAN HAERSMA, R. VAN LYNDEN, W. VAN HAMBROIK als Curatoren der Hooge School te *Franeker*; benevens derzelver Secretaris P. WIERDSMA; als mede de Hoogleeraars H. CANNEGIETER en A. YPEY; de Postmeester Generaal P. U. RENGERS; de Ontvanger der Floreen A. G. CAMPER; 's Lands Bouwmeester YPEY; de Commisen van 's Lands gemeene Middelen L'AMORAAL A. J. SLUITERMAN te *Workum*- S. WYMA te *Harlingen*, 's Lands Baas J. SCHAAP; de Agent van den Hoofd-Commis D. R. SMEDING; de Cipier van het Blokhuis B. EISMA. Deeze plaatzen werden eerlang aangevuld door Perfoonen, die deels by de voormaalige Omwenteling geleeden hadden, of by een groot aantal hunner Landgenooten in beter reuk van Vaderlandsliefde stonden (†). Verdere Afzettingen.

Bekoeling van de eerste drift in *Friesland* deedt zich kennen in een Besluit der Representanten deezes Gewests, by 't welk zy het genomene in Sprokkelmaand, strekkende om de geweezene Gecommitmitteerden ter Generaliteit uit *'s Gravenhaage* te verwyderen, en de Volmagten ten Verzagting in het lot der voorige Regenten.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1794. bl. 4828 *enz.*
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4830.

XCIII. BOEK. 1795.

ten Landsdage, het gaan buiten *Friesland* zonder verlof der Repreſentanten, te verbieden, veranderden, deezen vryheid geevende, om, tot waarneeming hunner zaaken, binnen den omtrek der Zeven Provincien te mogen reizen, mits zich, zonder uitdruklyke toeſtemming der Repreſentanten, nooit buiten het Grondgebied der Republiek begeevende. Dat egter, daar elk dier afgezette Regenten, tot Verantwoording van zyn gehouden gedrag verpligt was en bleef, het aan niemand hunner zou vryſtaan buiten *Friesland* te trekken, zonder aan den tydiyken Voorzitter der Volksrepreſentanten, kennis te geeven van de plaats, waar heen hy dagt te reizen, met plegtige belofte, om zich, op de eerſte aanvraage, voor hunne Vergadering, of zodanig eene Commisſie als dezelve goed mogt vinden te benoemen, te vervoegen; ten einde van hun voorig gedrag behoorelyke verantwoording te geeven. Alleen zou het aan zulken dier afgezette Staatsleden vryſtaan, om deeze belofte aan den Voorzitter by Brieve te doen, die, in de afgelegenſte deelen van *Friesland* woonagtig, zich, voor den tyd van twee of drie dagen, buiten het Gewest wilden begeeven, in andere gevallen zouden zy zich in Perſoon by den Voorzitter moeten vervoegen.

By het daarſtellen dier veraderinge, erkenden zy de noodzaaklykheid van de gedaane voorzieningen, in een tyd, wanneer de gewenschte Ommekeer van zaaken eerst

tot

tot ſtand gekomen, en de pligtſchuldige verantwoordelykheid voor hun gehouden gedrag aan de Leden van het oud Bewind eerſt aangezegd was. Doch gaven zy te kennen, hoe de tegenwoordige Regeeringsvorm, van tyd tot tyd, meer vastigheids bekomende, zy minder zwaarigheids te duchten hadden van de zodanigen, die in beginzels met hun niet overeenſtemden, 't welk de eerſt genomene voorzorgen onnoodig maakten. Terwyl zy teffens wilden toonen, hoe zy de Regten van den Mensch en Burger, in alle mogelyke gevallen, eerbiedigden en handhaafden (*). XCIII. BOEK. 1795.

De *Frieſche* Volksrepreſentanten lagen den grond tot verdere Schadeloosſtelling en Vergoeding der vervolgden in den Jaare MDCCLXXXVII, wanneer zy, met den aanvange van Hooimaand, het beſluit namen, dat van ſtonden aan de Eigenaars van zodanige Goederen, welke uit hoofde van de Onlusten, in 't gemelde Jaar voorgevallen, geſequestreerd en geconfiskeerd waren, daadlyk in het bezit der nog onverkogte geſteld werden. Op de wedergave der andere maakten de Repreſentanten laater eene ſchikking om de kragt der verbeurtverklaaring weg te neemen, en de oude Bezitters in ſtaat te ſtellen tot het weder na zich neemen van de verkogte Vastigheden, teffens, zo veel mogelyk, zorg draagende, dat deeze handelingen niet

Schikkingen daar gemaakt op verbeurtverklaarde en verkogte Goederen.

(*) Den 15 van July werd dit afgekondigd. *N. Nederl. Jaarb.* 1795, bl. 4132.

XIII. BOEK.

niet ſtrekten tot merkelyk nadeel der tegenwoordige Bezitteren (*).

1795. Antwoord der Rep. van *Friesland* op den Brief van RICHARD.

De last den *Frieſchen* Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering gegeeven, op den Brief des *Franſchen* Repreſentants RICHARD, hadt veel overeenkomst met het antwoord by *Holland* beraamd, en door ons geboekt (†); dan, ſchoon zy betuigen, dat men in *Friesland* geen grond hadt, om *voor als nog* gevaarlyke beweegingen te duchten, en dat, indien 'er al eens een enkel perſoon zich opdeedt, wien met regt ſlinkſche oogmerken mogten toegeſchreeven worden, deeze weldra zyn invloed verloor, daar braave, eerlyke en meer verlichte Vaderlanders hem ontmaskerden, en by de braave Burgery in zyn waare daglicht ſtelden, waren zy verheugd over de „manlyke en „met hunne wyze van denken juist in„ſtemmende taal, welke zy in den Brie„ve van den Burger RICHARD ontdekten.

„Zy werden," vaaren zy voort, „daar „door te meer geſterkt in hunne voor„genomene maatregelen, van naamlyk, „onder geenerlei voorwendzels, van wien „het ook mogt zyn, eenige ongeregeld„heden te dulden; dat zy nimmer zou„den gedoogen, dat door eenige Volks„ſocieteit, of iemand anders, eenige in„breuk op de Wetten, die zy moesten „handhaaven, zou worden gemaakt; en „dat

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4821 en 6555.
(†) Zie hier boven bl. 27.

„ dat zy, warsch van alle Desorders en „ Regeeringloosheid, waar van de eerste „ grondslagen, door dezulken, welke on- „ der den dekmantel van Patriotisme, „ hunne snoode oogmerken tragten te „ volvoeren, worden gelegd, nimmer iets „ zouden toelaaten, 't geen daar heen „ strekt; en dat, byaldien hunne eigene „ magt, onverhoopt, niet mogt genoeg- „ zaam zyn, zy van de hulp hunner „ *Fransche* Medebroederen, die zich steeds „ Vrienden van Orde en Geregeldheid „ betoonden, dankbaarlyk gebruik zouden „ maaken (*)."

XXIII. BOEK. 1795.

De Brief des *Franschen* Representants over de Volkssocieteiten, door die des *Friesschen* Volks zo gunstig bejegend, en op hooge last in het Stads Nieuwspapier geplaatst, smaakte de Volkssocieteit te *Leeuwaarden* in geenen deele. Deeze zondt denzelven, met hun schryven vergezeld, aan de Gewapende Burgermagt in *Leeuwaarden*, middelen voorslaande tegen de eisschen daar in gedaan, wegens de ontbinding der Clubs. Dan de Gewapende Burgermagt te gemelder Stede, althans voor een gedeelte, was van een ander inzien, en oordeelde, dat dezelve geenzins zodanig de aandagt der Gewapende Burgermagt behoefde na zich te trekken, dat zy haare Gecommitteerden behoorde te zenden, om zo overhaastende middelen met

Verschillend oordeel over dien Brief, by den Burgerkrygsraad en de Volkssocieteit te *Leeuwaarden*.

(*) *Extract uit het Resolutie Boek der Volksrepresentanten van het Volk van Friesland* 7 July 1795.

XXII. met hun daar tegen in 't werk te ſtellen!
BOEK. In een Adres, deswegen aan de Repreſentanten des Volks van *Friesland* aangeboden, ſpraaken zy van der Repreſentanten zugt voor de Burgerwapenhandel; van derzelver genoegen in de Gezelſchappen van Vaderlandſche en verlichte Burgers. Maar merkten aan, dat de ſterke wyze, waar op de Volksſocieteiten, in hunne openbaare ſtukken hunne meening uitdrukten, niet kon nalaaten ongunſtige Gevoelens by de Repreſentanten, voor die Societeiten in te boezemen. De Vraagen door de Volksſocieteit te *Leeuwaarden*, ten aanzien van het onderwerp thans voorhanden, vonden die der Gewapende Burgermagt geheel nutloos en ongepast, en oordeelden zy dat dezelve, met hunnen byval of hulpe niet moesten gedaan worden. Ook konden zy niet begrypen waarom de Volksſocieteiten op een Plan van Verbinding of Verbroedering met de Gewapende Magt aandrongen; deeze zou, huns oordeels, niet zonder grond, den ſchyn hebben als of men ten oogmerke hadt eene byzondere Factie te beſchermen.

1795.

Hoe vleiend ook dit Adres voor de Repreſentanten mogt weezen, en hoe berispend voor veelen der Volksſocieteiten, wilden de Inleveraars niet, dat het aan verkeerde of laaghartige oogmerken zou toegeſchreeven worden: waarom zy in 't ſlot verklaaren, „ zo dra wy zien dat on-
„ ze pas verkreegene Vryheid eenigzins
„ in gevaar is, het welk wy rekenen zul-
„ len

„ len plaats te hebben, indien de Byeen- XCIII.
„ komſten van Vaderlandſche Burgers on- BOEK.
„ bepaald verbooden of de Burger-wa- ——
„ pening tegengewerkt worde; indien on- 1795.
„ ze Vryheid belaagd wordt, door wien
„ het ook moge zyn; dan zullen wy ons
„ alle oogenblikken gereed toonen om
„ dat onwaardeerbaar pand te beſcher-
„ men (*)."

Hier ontdekken wy reeds eenige vonken van 't ſmeulend vuur, 't welk eerlang, met een zo hevig geweld, in *Friesland* uitborst en woedde; doch de vermelding daar van behoort op eene andere plaats; wy gewaagden 'er van om het verband waar in het gebeurde ſtondt ten opzigte van de Vorderingen de Leden des voorigen Beſtuurs betreffende. Wy vaaren voort met te vermelden, wat in andere Gewesten voorviel.

Handelwyze in *Gelderland* omtrent Perſoonen en Goederen van de Leden des voorigen Beſtuurs.

De Vertegenwoordigers des *Gelderſchen* Volks daagden niet alleen in alle de Leden van de voorige Regeering, zo van Stedelyke als Staats en Generaliteits Collegien, mitsgaders alle Amptenaaren, om, binnen één maand tyds, naa den vyftienden van Sprokkelmaand, in de plaatzen hunner voorige Wooningen te verſchynen; doch oordeelden, „ dat, daar de voorige „ Adminiſtrateurs van Regeeringe en an- „ dere 's Lands Beampten, door hunne „ trouwlooze Adminiſtratie de Finantien „ in eenen betreurenswaardigen ſtaat ge- „ bragt,

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 482.

XCIII. BOEK. 1795.

„ bragt en de Publieke Kasſen, die de „ Eigendommen van het Volk één en „ alleen waren, op eene willekeurige wy„ ze geledigd, en benevens de Charters „ en Papieren, de Secretaryen van *Gel„ derland* betreffende, vervoerd hadden, „ deezen alleen, daar de Souverainiteit „ des Volks erkend was, verpligt en ge„ houden waren van alle deeze hunne „ Verrigtingen, aan 't zelve, of deszelfs „ Vertegenwoordigers, behoorelyke ver„ antwoording te doen, en die despotique „ dispoſitie over de Eigendommen der In„ gezetenen, voldoende te justificeeren."

's Volks belang vorderde, huns oordeels, en de pligt der Vertegenwoordigeren eischte alle mogelyke middelen tot verzekering van die Schadeloosſtelling aan te grypen. Waarom zy alle Goederen deezer Regenten en Amptenaaren, ten behoeve der Natie, verbonden verklaarden, tot dat zy hun gehouden Beſtuur genoegzaam zouden hebben geregtvaardigd. En zouden die Goederen alleen kunnen ſtrekken tot herſtel van zodanige Schadens, of wedergave van Penningen, waar in één, of meer hunner, by regterlyk vonnis, zou mogen verweezen worden (*).

Sterke taal en maatregels der *Zwolleenaaren*.

Zo verre ging in *Overyſſel*, byzonder in *Zwolle*, de haat en afkeer van de Leden des voorigen Beſtuurs, dat de Burgery dier Stad, by de Municipaliteit, de ſterke be-

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* II. D. bl. 7.

betuiging deedt, „ van met bevreemding vernomen te hebben, dat 'er zommige „ Staatsleden in de tegenwoordige Land- „ ſchapsvergadering weder zitting hadden, „ die 'er onder het voorig Beſtuur mede „ zaten; dat het vrye Volk van *Zwolle* en „ deszelfs Vryheid, zyne dierbaare belan- „ gen aan zulke Mannen niet kon toe- „ vertrouwen, voor en aleer hun gebleek „ ken was, dat die Leden geen deel geno- „ men hadden in verkwisting van 's Lands „ Penningen, door het helpen voeren van „ eenen Oorlog, die niet gevoerd was te- „ gen het Volk van dit Gemeenebest; „ maar wel tegen iemand, die in 't zelve „ de post van eerſten Minister bekleed „ hadt, en door zyn willekeurig gedrag „ in een Overheerſcher en Dwingeland „ was veranderd geworden."

1795. XCIII. BOEK.

Zy verklaarden zich tegen een Beſtuur, mede zamengeſteld uit Mannen in wien het Volk zyn vertrouwen niet kon ſtellen, te moeten verzetten, en die Perſoonen te moeten weeren, tot dat zy zich verantwoord hadden, en hun het tegendeel zou gebleeken weezen. Vóór dat zulks hun zou gebleeken zyn, of dat de zulken de Vergadering zouden hebben verlaaten, weigerden zy op te brengen in alle Belastingen, „ om dat zy niet verkoozen „ het weinige, 't geen zy nog bezaten, „ aan den Lande op te brengen, en me- „ de aan Lieden toe te vertrouwen, die „ zy niet wisten of eerlyke Mannen dan „ Verraaders des Volks waren."

Om

1795. Om deeze redenen eischten zy van de Municipaliteit, het ter Vergaderinge van *Overyssel* daar heen te helpen stuuren, dat die Leden zouden worden geweerd, tot dat aan het Volk van dat Gewest hun onschuld zou zyn gebleeken, en de schuldigen verweezen om 's Lands Schatkist uit hunne beurzen wederom aan te vullen. By onverhoopte tegenstreeving wilden die Burgers in de Vergadering verklaard hebben, „ dat het Volk van *Zwolle* de Be„ taaling van alle Provinciaale Belastin„ gen weigerde, om dat zy hun zweet „ en bloed niet wilden opofferen; daar zy „ niet wisten of dezelve door eerlyke „ Mannen, tot hun geluk, of door On„ derdrukkers des Volks, tot hun onge„ luk, zouden worden aangewend (*)."

Gevolg hier van. De voordragt hier van, ondersteund door eenige weinige Representanten van het Platteland, veroorzaakte by de Provisioneele Representanten van *Overyssel*, groote ongelegenheden in het daarstellen eener Heffing van een vyftigste Penning, om daar uit te voorzien in de benoodigde Gelden: waar over zy eenen breedvoerigen Brief aan hun Hoog Mogenden lieten afgaan. — Uit deezen Brieve blykt, dat in *Overyssel*, om die van *Zwolle*, en anderen, genoegen te geeven, eene Commissie benoemd werd, niet alleen om den staat der Finantien op te maaken; maar ook om Onderzoek te doen op de Gedraagingen

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4115.

gen der Leden des voorigen Beſtuurs (*).

XCIII. BOEK. 1795.

Omtrent gelyktydig met dit Voorſtel der *Zwollenaaren*, te weeten in Zomermaand, deedt de Volks-ſocieteit binnen *Groningen*, aan de Municipaliteit deezen vierledigen eisch — Het in hegtenis neemen van de oude *Oranje* Regenten — het geeven van Schavergoeding uit hunne Boedels — het daarſtellen van een Revolutionaire Regtbank, om hun te vonnisſen — het afzetten van Officianten *Oranje* toegedaan, welker plaatzen door Vaderlanders vervuld moesten worden (†).

Eiſchen in *Groningen*.

Vertegenwoordigers van *Zeelands* Ingezetenen in overweeging genomen hebbende hoe de Provinciaale, zo wel als Stedelyke Regenten, Ministers en andere Amptenaaren, thans van hunne Posten ontſlaagen, zich welligt zouden veroorlooven het *Zeeuwſche* Grondgebied te verlaaten, en daar door de billyke verantwoording van hun gehouden Beſtuur, als mede een mogelyke daar aan verknogte Schavergoedinge, te ontwyken, lagen een verbod op hun vertrek, en droegen teffens zorge voor de vervreemding en 't bezwaaren hunner Goederen (§).

In *Zeeland* genomene maatregels tegen de oude Regenten.

Alles wat wy, in het voorgaande Boek, bybragten wegens de maatregelen en handelingen tegen de Leden des voorigen Beſtuurs in *Holland*; alles wat wy, in het te-

De Commisſie tot Onderzoek in *Holland*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4108 *enz.*
(†) C. Rogge *Geſch. der Omwenteling* bl. 440.
(§) *Jaarb. der Bat. Republiek* III. D. bl. 209.

XIDE. BOEK. 1795.

tegenwoordige, op dit ſtuk, uit andere Gewesten aanvoerden, ſtrekt ten overtuigenden blyke, hoe een algemeene geest der wederwerkinge geheel het Land door deszelfs invloed op 't ſterkst verſpreidde. Wy hebben, het voorgevallene, in *Zomermaand*, in *Rotterdam*, in *Dordrecht* en in *Leyden* vermeldende, ons ſchuldenaars gemaakt, om van eene Commisſie tot Onderzoek in *Holland* aangeſteld, omſtandiger te ſpreeken (*). Eenige breedvoerigheid zal de aart deezer zaake, zo verſchillend van den aanvange af en vervolgens beoordeeld, vorderen.

Vroegtydig Beſluit tot het neemen van Schavergoeding.

Verkeerd ſtelt men het beſluit om den voormaalige Regenten eene verſchuldigd geoordeelde ſchadevergoeding af te vorderen, zo laat als het voorgevallene ter gemelder Steden. De Vertegenwoordigers des *Hollandſchen* Volks hadden reeds den veertienden van Grasmaand, by een geheim Beſluit, zulks vaſtgeſteld. Den grond der zaake hebbe men dus, in die voorvallen, niet te zoeken, alleen gaven zy aanleiding tot het daarſtellen, wyzigen en in werking brengen van het reeds bepaalde. —— De Burger HOYNCK VAN PAPENDRECHT ſtelde, op den twee en twintigſten van Zomermaand, by gelegenheid der raadpleegingen over het voorgevallene te *Rotterdam* en te *Dordrecht*, wegens het arresteeren der oude Regenten, het manlyk gedrag, door den *Dord-*

recht-

(*) Zie hier boven bl. 6. 14. 16.

rechtſchen Raad gehouden, pryzende, met eenen ſterken aandrang voor, dat het eindelyk eens tyd werd een ſtrikt Onderzoek te doen omtrent de Gedraagingen der Leden van het voorig Beſtuur en derzelver Ministers, zo in het Politieke als in het Financieele gehouden. Reeds te meermaalen hadt de Raad van *Dordrecht* daar toe aanleiding zoeken te geeven; en bevondt zich, ten dien ſtonde, eene Commisſie van de Burger-ſocieteit *Tot Behoud van Vryheid en Gelykheid*, uit gemelde Stad, voor de Vergaderzaal; daar de Voorzitter aan dezelve toegeſtaan hadt dien avond in de Vergadering te verſchynen, om eene voordragt, tot deeze zaak betrekkelyk, in te brengen. Zy deeden zulks en werd hun de eer der zittinge verleend. XEN. BOEK. 1795.

Het voorſtel der gemelde Burgeren ſtrekte ter ſtoffe van ernſtige onderhandelinge. By het ophaalen des gedagten tot nog geheim gehouden Beſluits van Grasmaand (*) bepaalde men thans, „ dat er eene Com„ misſie zou zyn, om na de Financieele „ en Politieke gedraagingen der Leden „ en Ministers van het voorig Bewind, „ onderzoek te doen. Dat de Commisſie „ zou 't Zelve in werking gebragt.

(*) 't Zelve op den 14 dier Maand genomen, luidde „ dat het der Proviſioneele Repreſentanten „ beginzel was, dat de Leden van het voorig Gou„ vernement, welke ons in dien rampzaligen ſtaat „ hadden gebragt, Schavergoeding aan den Lande „ en Volke ſchuldig waren, en dat die Schaver„ goeding, zo dra mogelyk, op hunne Goederen, „ zou worden verhaald.

HOOFD. BOEK. 1795.

„ zou beſtaan uit *vier en twintig Leden*, „ genomen buiten deeze Vergadering, „ waar van voor ieder der voormaalige „ achttien ſtemmende Steden één, en dus „ te zamen *achttien Leden* zouden worden „ benoemd door de reſpective Burgeryen „ van de voorzegde Steden, waar toe der„ zelver Burgeryen, door de Municipali„ teiten, op zodanig eene wettige wyze, „ zouden worden opgeroepen, als by ie„ der in den haaren gebruiklyk was —— „ terwyl de *zes overige Leden*, als repre„ ſenteerende het overige gedeelte deezer „ Provincie, door de Gecommitteerdens „ van de Steden, die voormaals geen ſtem „ in Staat hadden, en van het Platteland „ Sesſie te deezer Vergadering hebben„ de, zouden worden benoemd. Van wel„ ke Aanſtellingen aan de Vergadering „ door de Municipaliteiten, en bovenge„ melde Gecommitteerden, zou moeten „ worden kennis gegeeven. —— Voorts „ zou deeze Commisſie, uiterlyk vóór den „ eerſten van Herfstmaand aanſtaande, een „ volledig Rapport, te deezer Vergade„ ringe moeten uitbrengen, welk Rapport „ door openbaare druk aan den Volke „ zou worden bekend gemaakt (*)."

Nadere bepalingen.

By eene nadere raadpleeging bepaalden de Vertegenwoordigers des *Hollandſchen* Volks, dat deeze Commisſie tot Onderzoek haare Zittingen in *'s Gravenhaage* zou hou-

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 22 Juny 1795.

houden, op eene geſchikte plaats, door het Committé van Algemeen Welzyn in gereedheid te brengen; dat elk Lid, uit 's Lands Kas, een Daggeld van zeven Guldens zou trekken, van de oprichting af te rekenen, mits in de Vergadering tegenwoordig zynde (*).

XCIII. BOEK. 1795.

Dit Beſluit kon niet nalaaten zeer verſchillende uitwerkingen te baaren. 't Werd toegejuichd door byna alle misnoegden, wegens het voorig Landsbeſtuur. Zy inzonderheid, die zich door 't zelve in Perſoon beledigd, of in Goederen benadeeld vonden, verhieven die maatregel hemelhoog; veelen maakten rekening, dat de Gelden, naa zulk een onderzoek en ſchuldig verklaaring, in 's Lands Kas komende, ter vermindering zouden ſtrekken van de op te brengene Penningen in 's Lands zo diep geledigde en om bylaage ſchreeuwende Schatkist. Allen, die zich reeds, door zo veele hun opgelegde bepaalingen van verblyf in den Lande, en dergelyke, iets van dien aart hadden mogen ſpellen, klonk dit Beſluit als een donderſlag in de ooren. Ongerustheid, wegens den uitſlag van zodanig een maatregel, was op veeler gelaad kennelyk te leezen. Onderling mogten de Leden en Ministers des voormaaligen Landbeſtuurs, deswegen hun misnoegen laaten blyken, en 'er tegen uitvaaren, openlyk zulks te doen was geheel ongeraaden.

Onderſcheide werking van dit Beſluit.

Het

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 24 Juny 1795.

XXII. BOEK.

1795.

Eenigen verklaaren 'er zich openlyk tegen.

Het waren intusschen, deezen alleen niet, die de aanstelling dier Commissie wraakten. Patriotten, zulks afkeurende, spraken 'er met vrymoedigheid over. Vyf Leden der Municipaliteit van *Amsterdam* lieten zich, by geschrifte, uit over dit onderwerp. Vier hunner, met naame H. OGELWIGHT, M. TEMMINCK, D. HOOFT *Gtz.* en G. DE GRAAF, dienden een Vertoog by den Raad in, met verzoek om 't zelve, te hunner ontlastinge, in de Stads registers te plaatzen.

Tegenvertoog van vier Municipaliteitsleden te *Amsterdam*.

Dit viertal meende niet alleen, in de uitvoering dier Commissie, verscheide gewigtige zwaarigheden te ontdekken, en een verbaazend bezwaar voor den vervallen staat van 's Lands Finantie; maar beschouwden dezelve daar en boven als van zeer verre vooruitziende gevolgen voor de Vryheid en Veiligheid van de Ingezetenen en Burgery der Stad *Amsterdam*, en aanloopende tegen derzelver duurgekogte Privilegien. *Zy* konden deeze Commissie niet anders aanmerken, dan als een middel om het beoogde Onderzoek op de lange baan te schuiven, en om de schuldigen, zo 'er waren, de welverdiende straf te doen ontduiken.

Deeze Bezwaaren in een breeder licht haalende, spraaken zy van de omslagtigheid der oproeping, van de moeilykheid der keuze in eene zo groote Stad, en de geringe waarschynlykheid, welke zich reeds vooraf opdeedt, dat 'er iemand zou gevonden worden, die, by de vereischte be-

bekwaamheid en onzydigheid, ook tevens den wil zou hebben ter aanvaarding van die onaangenaame taak. XCIII. BOEK.

Zy voegden 'er by, dat, wilde men dit Onderzoek, met eenige de minste vrugt, verrigten, de Commissie met een vry breede magt zou moeten voorzien weezen, en vryen toegang hebben tot 's Stads Archiven, Registers en Finantie-boeken. Zy lieten het aan het oordeel des Raads over, of het met de Voorzigtigheid, of het met de belangen der Stad, overeen te brengen ware, om dit alles voor Vreemden bloot en open te leggen, en of men zich daar door niet voor onberekenbaare gevolgen zou kunnen blootstellen. 1795.

Van het grootste aanbelang en gewigt hadt hun toegescheenen, „ dat," laaten wy hier de eigene woorden afschryven, „ hoe men ook deeze Commissie mogt „ beschouwen, het zy men stelle, dat „ door dezelve alleen een voorloopig Onderzoek zal geschieden, en alle de Stukken en Informatien, door haar in te „ winnen, vervolgens in andere handen „ zullen worden gesteld, om 'er een Regterlyk Vonnis over uit te spreeken — „ of het zy men 't daar voor te houden „ hebbe, dat door deeze Commissie alleen zal worden beslist, of 'er materie „ tot beschuldiging deezer Menschen zy, „ ja, dan neen, (want zy wisten den aart „ van eene Commissie, die geene Instructie hoegenaamd hadt, niet te beoordeelen,) dat het in allen gevalle, toch altoos

XXII. BOEK. 1795.

„ zeker blyven zou, dat die Commisſie, „ zal zy dit Onderzoek, met het minſte „ vooruitzigt van ſucces, kunnen doen, „ zou moeten bekleed zyn met eenig Reg„ terlyk Bedwang, en zou het, overzulks, „ in beide gevallen, altoos eene waarheid „ zyn, dat de daaden en handelingen der „ Regenten en Ministers, over wie dit „ Onderzoek zal gaan, zullen beoordeeld „ worden door een ander dan *hunne da*„ *gelykſchen Regter*; en, het geen nog „ verder gaat, dat zy geroepen en ge„ noodzaakt zullen worden zich te verant„ woorden voor Lieden, aan wien zy an„ ders, noch uit hoofde van hun Post of „ Bediening, noch uit hoofde van Inwoo„ ning of Burgerſchap, verantwoordelyk „ zyn, en dat dus in hunne Perſoonen, „ zo niet al direct, ten minſten van ter „ zyde, inbreuk zou worden gemaakt op „ een der heiligſte Regten en Bolwerken „ der Burgerlyke Vryheid, het voorregt „ naamlyk *de non evocando*, dat is om van „ zyn dagelykſchen Regter niet te kunnen „ worden afgetrokken. *Een Voorregt* niet „ van eenige Stad of Land, neen; maar „ een *Voorregt* van het ganſche Mensch„ dom, als rustende niet op Charters of „ Zegels; maar op de onwankelbaare en „ eeuwigduurende zuilen van Billykheid „ en Regtvaardigheid. —— Een *Voorregt*, „ overzulks, het geen niet alleen tegen „ *Graafſlyken dwang*; maar tegen alle *On*„ *derdrukkers*, van waar die ook mogen „ opſtaan, moet gelden, welks ſchennis

„ wel

„ wel eer een haat op de ſchouders van den Dwingeland MAURITS heeft gelaaden, die honderd en vyf en zeventig Jaaren nog niet hebben kunnen ſtillen. — Een *Voorregt*, eindelyk, waar voor onze Voorouders, waar voor nog onlangs het vrye *America* goed en bloed tegen haare Stiefmoeder hadt opgezet. — Men duidde het ons dan ook niet kwalyk, dat wy, in den eerſten ochtendſtond der Vryheid, ſchroomen om den minſten ſchyn te geeven, als of men met onverſchillige oogen zou kunnen aanzien, dat daar aan zelfs de allergeringſte atteinte wierd toegebragt."

1795. XOM. BOEK.

Nog merkten zy aan, dat dit Onderzoek, in den uitgeputten ſtaat der Finantien, voor Volk en Stad, zeer bezwaarlyk zou vallen; want wie zag niet, hoe omſlagtig dit werk zou worden, indien door deeze Commisſie, in geheel *Holland*, alle de Regenten en Ministers des vooriegen Beſtuurs moesten worden onderzogt? Wie kon niet berekenen, dat 'er jaaren noodig zouden weezen? Wie kon niet berekenen, dat dit alles verbaazende kosten zou veroorzaaken? zonder dat die Commisſie mogelyk immer in ſtaat zou weezen, om een volledig Rapport, wegens die zaak, uit te brengen, die dus natuurlyk aan den ſpyker zou blyven hangen!

Huns inziens, voegen zy 'er ten ſlot by, zou dit Onderzoek op eene onkostlyke wyze, met meerder ſpoeds en kennis

1ste. BOEK. 1795.

van zaaken en perſoonen, kunnen worden verrigt, indien men 't zelve, aan den gewoonen Regter, in ieder Stad of Vlek, ingevolge derzelver Voorregten, overliet (*).

Aanmerkingen van den Burger PONTOI op dit Beſluit.

Breeder uitgewerkt, en van eenen anderen trant, waren de aanmerkingen over dit ſtuk, door hun Medereprefentant PONTOI voorgedraagen. Hy ving aan. „ De „ misdaad van ontvreemding van 's Lands „ penningen en afperſing van 's Volks „ geld, werd altoos ten ſtrengſten geſtraft „ in een welgeregeld Gemeenebest; nie„ mand twyfelt aan deeze grondwaarheid „ zonder welke het Bewind niet anders „ zou zyn dan eene duurzaame uitoefe„ ning van geweld; maar daar is, naar „ myne gedagten, een groot onderſcheid „ tuſſchen de verſpilling van 's Lands pen„ ningen, op last van het voormaalig Be„ ſtuur, en tuſſchen de particuliere Stads „ penningen, ten voordeele van zommige „ Regenten, of onder hunne toelaating, „ ter gunſte van deeze of geenen, ge„ bruikt."

Uit den aart der voorgaande Regeeringe onzes Lands leidt de Burger PONTOI af, dat de voormaalige Staaten van *Holland*, die de Souverainiteit uitoefenden, ſchoon vatbaar voor ſtaatkundige dwaaling, over 's Lands penningen, onherroepelyk en

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3890—3894. Deeze Bedenkingen werden reeds den 24 Juny ingediend.

en zonder verantwoording, konden beschikken; en dat het de hoogste onregtvaardigheid zou weezen, op hun persoonlyk te herhaalen, 't geen zy wettig als Souverainen uitoefenden. — Hy beweert, dat de Straf van eene Regeering in haaren val bestaat, en beschouwt het uitstrekken van die straf op de byzondere Leden dier Regeeringe, wegens hunne voormaalige daaden, als Souverain, als een afschuwelyke en barbaarsche wraak, geschikt om de *Hoeksche* en *Cabeljaauwsche* Tyden te doen herleeven. — *Holland*, door dit voorstel beschouwende, als het éénig Gewest, 't welk een voorbeeld van Vervolging gaf, is zulks in zyn oog eene zeer opmerkelyke partydigheid, zwanger van de heillooste gevolgen. — Was zulk een maatregel noodzaaklyk, dan was niemand, zyns oordeels, daar toe bevoegd, dan het geheele Volk by wettige representatie, aan welke het alleen toekwam dezelve te beslissen, en tegen alle de Regenten uit de geheele Republiek te doen werken: *Provisioneele Representanten* waren niet genoegzaam geregtigd om zulk een maatregel te beveelen tegen een gedeelte van die zelve Regenten. Hy geloofde daar en boven, dat men geen regt van aanspraake hadt tegen het oude Staatsbestuur; maar enkel tegen deszelfs Ministers.

XIII. BOEK. 1795.

Wat de Stads Finantien raakt, deeze hieldt de Burger PONTOI voor eene huishoudelyke zaak, die de Staaten van *Holland* niet betrof: deeze waren het eigendom

XCIII. BOEK. 1795.

dom der *Steden*, en hadden niets gemeens met dien van den *Staat*, en de Steden gevolglyk alleen het regt om daar van verantwoording te eiſchen, en de misbruiken op te ſpooren. „Maar," voegt hy 'er by, „daar is al meer of min gebleeken, dat de verwarring ontſtaan is door „den onderſtand aan de *Oost-Indiſche* „Compagnie verleend, en misſchien ook „door de kosten veroorzaakt door de „Omwenteling in de Jaare MDCCLXXXVII, „en de gevolgen der inrukking van de „*Pruisſiſche* troepen. Voorzeker, indien „men ſtreng zou moeten handelen, voor „alle de misdaaden, in die dagen van „onrust gepleegd, waar zou men eindigen?"

De Burger PONTOI gaat het denkbeeld te keer van eenige Leden, die meenden, dat de Repreſentanten des Volks van *Amſterdam* onbepaald moesten gehoorzaamen aan de bevelen, welke dat Lichaam, 't welk de Souverainiteit van *Holland* uitoefende, gaf, en dezelve ten uitvoer brengen. In een volſtrekten zin kon hy dat beginzel niet toeſtaan. Hy vraagt, of, vóór het daarſtellen eener Conſtitutie, die een beſliſſende uitſpraak doet op de betrekkingen ten opzigte der Staatkundige Orde van het *Bataafſche* Volk, de Stad *Amſterdam* alle haare waardigheid, alle haaren invloed, allen regt van vertegenwoordiging, zelfs van tegenſpraak, in de door het Wetboek der Regten van den Mensch bepaalde gevallen, verlooren hadt op de Wetten en Decree-

creeten, welke haar zouden voorkomen onregtvaardig en drukkend te zyn, zwanger van allen Burgerlyk onheil? — Of *Amſterdam*, eene Stad, die een vierde uitmaakt van *Holland*, en een zevende van alle de Gewesten, beſchouwd kon worden onder de betrekking van een enkel partyzugtig perſoon, indien zy, op eene beſcheidene wyze, aan de Wetgeevende Magt gewigtige bedenkingen inbragt op de verſchriklyke gevolgen van deeze of geene Wet? XCIII. BOEK. 1795.

Voorts het aanbelang deezes grooten Handelſtads opgehaald hebbende, laat hy volgen; „ Men veronderſtelt, in *'s Haage*, „ dat de Municipaliteit van *Amſterdam* „ niet meer is dan alle de andere, en „ dit is gemeenlyk de wartaal van die „ Lieden, welke ik gereedlyk, indien zy „ daar toe genoegzaam verſtand hadden, „ *Muscadins* zou noemen. Ik weet niet „ van waar *Amſterdam* zo laag zou ver„ nederd zyn, dat zy geen meer invloeds „ zou hebben dan het gemeenſte Dorp, „ en men het Volk van *Amſterdam* en „ zyne Repreſentanten gelyk zou ſtellen „ met die van *Amſtelveen* en *Sloterdyk*. „ Dit zou ſchynen het grondbeginzel van „ Gelykheid uit zyn verband te willen „ rukken. *Amſtelveen* heeft, zonder twyfel, het zelfde natuurlyk Regt als wy; „ maar ſtaat *Amſtelveen* daarom gelyk in „ Staatkundige orde? Veronderſtel dat „ *Amſterdam*, met alle haare Inwoonderen, en al hun beſtaan, ten grond ging,

„ en

XXIII. BOEK. 1795.

„ en in een moeras verkeerde, zou dit „ van het zelfde gewigt voor *Holland* „ zyn, als dat *Amſtelveen* niet meer be„ ſtondt? Wie gelooft niet, in tegen„ deel, dat dit laatſte geval naauwlyks te „ gevoelen ware, terwyl het eerſte on„ feilbaar den val en ondergang van den „ Staat zou bewerken? Welk eene uit„ gebreidheid men aan het Principe van „ Gelykheid toeſtaa, men moet toch de „ gezonde Rede plaats geeven, en, uit „ hoofde van de volſtrekte noodzaaklyk„ heid, die, in alle tyden, en in alle re„ geeringen geldt, beſluiten, dat de In„ vloed afhangt van de Volkrykheid en „ van de Belastingen. Heethoofdige, „ lichtzinnige, onkundige en dikwerf on„ agtzaame jonge lieden, de Leere der „ Gelykheid voortplantende, die in zich „ zelve een harsſenſchim is, kunnen geen „ ander doel hebben, dan Regeeringloos„ heid, Desorganiſatie en Terrorismus, „ met deszelfs vreeslyke gevolgen.

„ Zo lang de Conſtitutie onze betrek„ king in de maatſchaplyke Orde niet zal „ hebben onwrikbaar vastgeſteld, geloof „ ik, dat het volſtrekt noodig is, dat wy „ ons Overwigt handhaaven, hetzelve „ doen gelden, en onze Afgevaardigden „ daar aan onderwerpen.

„ Het ſchynt my toe, dat aan een ge„ deelte der Repreſentanten van *Holland* „ het noodig licht ontbreekt, zo nood„ zaaklyk aan Wetgeevers. Zy volgen „ zorgvuldig, zonder overleg, de misſla-

gen

„ gen onzer Nabuuren op, zonder te den- XCIII.
„ ken aan onze Territoriaale hulpmidde- BOEK.
„ len, aan onze volſtrekte behoefte, en ——
„ aan afhangelykheid van handeldryvende 1795.
„ Natien. Zy zien zelfs niet, dat deeze
„ Nabuuren, tot hier toe, noch Conſti-
„ tutie, noch vaste Regeeringsvorm, heb-
„ ben; voor het minſte, zo men door
„ dezelve niet verſtaat het willekeurigst
„ Despotisme, overgaande van de eene
„ Factie tot de andere, die elkander on-
„ derling ontzielen door het zwaard der
„ geregtigheid! Deeze geweldige ſtaat
„ is voor ons allerongeſchiktst —— voor
„ ons, die niet beſtaan kunnen, dan door
„ het vertrouwen der Vreemde Natien,
„ het welk ras verdwynen zou, indien
„ wy ons overleeverden aan een gedeelte
„ zelfs der opgenoemde gruwelen.

„ Bedrieg ik my niet, Burgers! zo zyt
„ gy niet ſlechts de aangeſtelde werktuig-
„ lyke Uitvoerders van de Repreſentanten
„ des Volks van *Holland*; maar gy zyt
„ tevens eene aangeſtelde Magt, waar
„ van het gewigt klaarblyklyk is in de
„ politieke weegſchaal van den Staat, en
„ het is uw onvermydelyke pligt, zo wel
„ uwe Repreſentanten te verlichten, als
„ het Volk, dat gy beſtuurt, indien een
„ Decreet, eene Wet, u toeſchynt te
„ voorbaarig, gevaarlyk in zyne gevol-
„ gen, onbeſtaanbaar met de wyze van
„ uw beſtaan tot afbreuk van het Publiek
„ vertrouwen.

„ Indien gy niet verhoord werd in uwe

„ wet-

XCII. BOEK. 1795.

„ wettige Vertegenwoordiging, indien uwe „ Gedeputeerden zich verbonden om de- „ zelve tegen te werken, zo de nyd of „ afgunst uwe pooging tot het goede „ veragtte, en afweerde, zou ik u een „ naderenden Ondergang en een gedeelte „ der rampen voorſpellen, die *Frankryk* „ verwoest hebben." —— Geen magt hadden deeze tegenverklaaringen om de oproeping der Burgery, te dier Stede, te beletten, dezelve geſchiedde daar op den eerſten van Hooimaand (*).

Wegens de Inſtructie deezer Commisſie.

Met grond hadden de vier *Amſterdamſche* Municipaliteitsleden aangemerkt, dat de Commisſie geene Inſtructie in 't geheel hadt (†): immers het Beſluit tot derzelver aanſtelling gewaagde 'er niet van. Laater werden de vier Repreſentanten H. GEVERS, P. PAULUS, VAN DER JAGT en CROMMELIN benoemd om eene Inſtructie tot regeling der

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3878—3889. PONTOI diende dit ſtuk in den 29 Juny. *Jaarb. der Bat. Republiek* III. D. bl. 310. Ten deezen dage zag een Stukje het licht, getyteld, *Bedenkingen van waar beminnaar van zyn Vaderland. over het afvorderen van Schavergoeding, en andere Perſoneele Vervolgingen, wegens voormaalige niet vaderlandſche gedraagingen en denkwys.* Met het Motto, „ Wilt gy eene byzondere Godsdienſtige Party „ ſterkte en duurzaamheid byzetten, zo ſtraf of „ vervolg dezelve" MONTESQUIEU. De Schryver, die zich onder de Letters D. H. B. A. verborg, blykt uit eene Aantekening een *Fries* te zyn, als mede dat hy, en zyne Familie, in de zaak van het Patriottisme geleden hadt. Het droeg den lof van beſcheiden geſchreeven te zyn, weg.

(†) Zie hier boven bl. 119.

der werkzaamheden van de Leden op te maaken (*). Dezelve bleef toen agterwege: dewyl die Burgers, in ſtede van 'er mede te voorſchyn te komen, in 't midden bragten, dat het hun toeſcheen best te zyn, dat het Onderzoek, zonder eenig Voorſchrift aan de Commisſie der vier en twintig Leden werd overgelaaten, om, overeenkomſtig het oogmerk van de Decreeten der Vergadering van *Holland*, ten dien opzigte genomen, te handelen. Ten zelfden dage oordeelden die Burgers, dat de tydsbepaaling tot het uitbrengen eens Verſlags, van den eerſten van Herfstmaand, tot den eerſten van Slachtmaand, mogt verlengd worden. Men ombelsde den voorſlag van het een en ander (†).

XXII. BOEK. 1795.

Dan de Leden der Commisſie, in *'s Grayenhaage* vergaderd, hadden eenige twyfelingen, wegens dit laatstgenomen Beſluit, in eenen Brieve voorgedraagen. De benoemde Burgers, tot het vervaardigen eener Inſtructie, oordeelden uit het Beſluit der Vergaderinge, op dien Brieve genomen, als mede uit dien Brieve zelve, te mogen opmaaken, dat het niet onaangenaam zou weezen, wanneer zy eene Inſtructie vervaardigden, op de voorige Beſluiten der Vergaderinge gegrond, en waar in teffens de noodige Volmagt voor de-

Deeze aan dezelve ter hand geſteld.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 15 July 1795.

(†) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 18 Aug. 1795.

dezelve Commissie lag opgesloten. Zy bragten, den één en dertigsten van Oogstmaand, eene Instructie uit, die de goedkeuring der Vergaderinge wegdroeg, en de Leden ter hand gesteld werd (*).

Benoeming der 24 Leden.

Traaglyk was intusschen de Benoeming deezer vier en twintig Mannen toegegaan. De Oproepingen werden, op eenige plaatzen, niet met dien yver gehoorzaamd als in andere gevallen. Veelen, het haatlyke dier Commissie in- en doorziende, kwamen niet op. Hier en daar weigerden de eerst benoemden het aanvaarden van dien last, in welk geval men tot de volgenden meest stemhebbenden afdaalde. Wanneer men, op den zevenden van Oogstmaand, den zeventienden van die maand bepaalde tot het openen der Handelingen, en de noodige aanschryving aan de Burgers, die deeze Post op zich ge-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 31 Aug. 1795. Maagel aan dusdanig eene Instructie had, in den beginne, eenige dagen nutloos doen spillen, zonder dat de Commissie haare werkzaamheid regelde, vermeenende aan geene Instructie, van wege de Representanten des Volks van *Holland*, verbonden te zyn. Zy maakten dus eerst hunne eigene schikkingen, en hadden alle Leden op dit stuk geenzins hetzelfde inzien, en volgden voorts eenigen een byzonder by hun gekoozen plan. Bouwens *aan zyne Committenten* bl. 6. vergeleeken met bl. 22. 't Geen waarschynlyk aanleiding gaf tot onderhandelingen met de Raaden van den Hove van *Holland* en *Zeeland*, wegens de overgifte van Papieren tot het Onderzoek. Zie *Decreeten der Provisionele Repres. van Holland* 9 Dec. 1795.

nomen hadden, was 'er van de Steden *Leyden* en *Gouda* nog geen berigt der verkiezingen ingekomen —— Volgens de eigene Verklaaring van de Leden der Commissie is het vier en twintigtal nooit vol geweest. Eenigen hadden reeds vroegtydig bedankt, en hunne plaatzen waren of geheel niet, of zeer laat, vervuld geworden; anderen waren afweezig geweest, en een geruimen tyd afweezig gebleeven, zo dat het niet te sterk gerekend was, wanneer men stelde, dat van de vier en twintig Leden 'er slegts omtrent twee derde deelen met het Onderzoek zich hadden kunnen bezig houden (*). BOEK. 1795.

De

(*) Zie PAAPE's *Verantwoording* bl. 136. Welke Leden zich onttrokken, en maar gedeeltlyk werkzaam konden weezen, geeft BOUWENS op, in het Werk *aan zyne Committenten* bl. 22. 't volgende vermeldende — „ De meerderheid der Commissarissen vondt zich verpligt te moeten remarqueeren, dat de Burger VAN LIT zich nimmer in de „ Vergadering heeft gesisteerd, de Burger BLANKEN, dezelve heeft moeten verlaaten, en de Burger DE ROO, zyn affcheid met ultimo November van deeze Vergadering genomen heeft; (doch in wiens plaats de Burger VERVAILLE gesubstueerd is geworden op den 23 December,) dat de Burger SCHUYTEMAAKER, door zyne bezigheden in „ eene andere Directie, daar hy van wegen *Holland* is geëmploieerd is, continueel genoodzaakt „ geweest is, zich te moeten absenteeren, en eindelyk, dat onze Mede-commissarissen de Burgers „ CHANDON en WORRLEE, verkoozen zich niet te „ submitteeren aan de manier, welke by de meerderheid der Commissarissen, in 't Besoigne ter „ materie dienende, voorgeslagen en goedgekeurd „ was, om de vollimineuse stukken, die betrekking

1795. Uitnoodiging om Bezwaaren in te winnen, aan den Volke gedaan.

De Leden der Commissie, hoe onvaltallig dan ook, sloegen de handen aan 't werk; doch ondervonden de wel te voorziene bezwaarlykheid, in eene groote maate. Dit bewoog hun om, in Wynmaand, twee Bekendmaakingen aan den Volke te doen. By de eerste erkenden zy de moeilykheid der taake hun door *Hollands* Burgeren opgedraagen, en dat de omslagtigheid des werks nog niet gedoogde aan hun begeerte te voldoen; dat de tyd, wanneer zy hunne werkzaamheden ten einde gebragt zouden zien, nog onzeker was; terwyl zy betuigden, dat hun Verslag, naa den afloop der zaake, de Natie zou doen zien, dat zy niet werkloos geweest was, of den tyd verspild had. Hier om waren zy, schoon overkropt met het moeilyk onderzoek na de eerste bronnen, waar uit het wederregtlyk Bestuur moest worden afgeleid, ter beter bereiking van der Ingezetenen oogmerk, te raade geworden, om allen, 't zy binnen of buiten *Holland* woonagtig, die iets tot dit Onderzoek zou-

„ hebben tot het onderzogte werk van de Provincie „ van *Holland*, ingevolge van het voorgenomen „ plan, dat ook tot richtsnoer in deezen dienen „ moest; maar ter contrarie zich de verdere deli„ beratien daar omtrent ontrokken hebben, en „ verder gedeclareerd, elk afzonderlyk, uit de„ zelfde stukken op het by hun voorgenomen „ plan, een Rapport te zullen uitbrengen;" weshalven het uitgebragte van Bouwens, moest aangemerkt worden als van Hem, en de Burgers Stegman, Janson, Vervailje, Schuytemaaker en Steenbergen.

zouden kunnen bydraagen, of door daaden van dat Bewind in ongelukken gedompeld mogten zyn, vriendlyk uit te noodigen, en te verzoeken, om de Commissie van 't een en ander kennis te geeven, met duchtige bewyzen tot bevestiging van de waarheid hunner berigten. Zy verzogten der Burgeren medewerking om te voldoen aan 't verlangen om gerust gesteld te worden, waar de Gelden, onder het voorig Bestuur, door buitengewoone en het vermogen der Ingezetenen verre te bovengaande Schattingen, Belastingen en Geforceerde Geld-negotiatien, den Burgeren afgeperst, gebleeven waren? Als mede wie der Regenten, onder het voorig Bestuur, en in hoe verre elk hunner, door wederregtlyke handelingen, oorzaaken van 's Lands bederf geweest waren? Met andere woorden; wie zy waren, die daadlyk de hand geleend hadden in de onderdrukking des *Bataafschen* Volks, en in het Vaderland op den oever zyns ondergangs te brengen, door het volkomen bederf van 't Nationaal Crediet, de eenigste Grondslag, waar op de invloed van dit Gewest by andere Natien kon staande blyven; en die daar en boven met 's Lands Inkomsten derwyze gespeeld hadden, dat zelfs het onontbeerlyk binnenlands vertrouwen daar door was verlooren gegaan.

XCIII. BOEK. 1795.

De tweede teffens uitgegeevene Bekendmaaking strekte, by eenen naderen aandrang, om zodanige Burgers, die egte stukken en bewyzen niet onder zich be-

Eene tweede Bekendmaaking deswegen.

1795. rustende hadden, en de kosten, om zich dezelve aan te schaffen, ontzagen, of niet konden maaken, aan te maanen om aanwyzing te doen, waar dezelve te vinden en te bekomen waren, in welk geval de Commissie, zo zy oordeelde die Stukken noodig te hebben, de kosten daar op loopende, voor 's Lands rekening nam. De tyd der Inzendinge werd uiterlyk op den eersten van Slachtmaand bepaald, en den Zenderen van zodanige Stukken verzekering gegeeven, dat de Naamen der Perfoonen, die hun, in dit geval, ten dienste stonden, zo zy zulks begeerden, onder de volkomenste geheimhouding, by de Papieren van het Committé, zouden bewaard blyven (*).

Verzoek der Commissie om de noodige Papieren.

Terwyl zy deezen onderstand der Burgeren inriepen mangelde het der Commissie aan nadere bronnen van kundschap. Eene bezending uit haar midden by de Representanten des Volks van *Holland* gaf te kennen zich meermaalen by het Committé van Algemeen Welzyn vervoegd te hebben tot het bekomen van zodanige Papieren, welke zy, in den loop des Onderzoeks, noodig hadt, en wel byzonder verzogt, te mogen hebben de Secreete Resolutien van hun Hoog Mogenden van den Jaare MDDCLXXXIX tot de laatste Omwenteling. Wel hielden zy zich overtuigd van de moeite deswegen, door dat Com-

(*) *Jaarb. der Bataafsche Republiek* IV. D. bl. 280—284.

Commitré aangewend; maar als nog was 'er niets van gekomen: waarom zy zich te deezer Vergaderinge vervoegden, met verzoek, dat de gevraagde Stukken hun mogten worden ter hand gesteld; uit hoofde, dat de schakel der Archieven van onderscheidene Collegien zo naauw aan een verbonden was, dat, zonder den toegang tot allen, niets volledigs kon worden opgemaakt. —— De Voorzitter keurde dit verzoek alzins billyk, waarom hy niet zou nalaaten 't zelve in gepaste overweeging te brengen, niet twyfelende of de Vergadering zou wel middel weeten uit te denken om aan het verlangen der Commissie te voldoen (*).

CH. BOEK. 1795.

Ingekomene Bezwaaren.

Van welk eene uitwerking de rondgaande Brief, met de gedaane Aanmaaning, geweest hebbe, blykt uit eene Lyst van ingekomene Stukken. In 't algemeen schryft de Burger PAAPE deswegen; „ in „ de stukken, die door particuliere Per„ soonen de Commissie zyn toegezonden, „ vindt men inzonderheid een reeks van „ duchtige bewyzen voor de Oranje-op„ roeren en plunderingen! — daar vindt „ men een aantal *Bataaven*, die de jam„ merlyke slachtoffers hunner Vaderland- „ en Vryheid-liefde geworden zyn! — „ daar vindt men tevens een lyst van Re„ genten en Ministers, die, in een meer„ deren of minderen graad, de oorzaa-

„ ken

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 20 Oct. 1795.

XCIII. BOEK. 1795.

„ ken waren van deeze ongelukken, en „ van de zo verfoeilyke als verderflyke „ wandaaden der oproerige menigte —— „ maar dan ook vindt men de hooge „ noodzaaklykheid, om de verongelykte „ en daar door verarmde onschuld regt „ en schadevergoeding te bezorgen, en „ teffens vindt men daar de tot nog toe „ ongestrafte boosheid aangeweezen in de „ genoemde Regenten en Ministers —— „ waar over de Volksvierschaar, die on„ ze Commissie vervangen zal, beslissen „ moet, in hoe verre elk hunner schul„ dig moet worden beschouwd en scha„ vergoeding geeven (*)."

De Commissie tot het doen van een Rapport opgeroepen.

Hoe weinig zy, naar wensch, slaagden in het bekomen van de Staatsstukken, zo menigmaal verzogt, zal ons blyken uit de Aanspraak en de Algemeene Inleiding tot het gedeeltlyk Rapport. Nogmaals hadt de Commissie aanzoek gedaan tot tydsuitstel, en dit, tot den eersten van Sprokkelmaand des volgenden Jaars, gekreegen. Dan op het onverwagtst werd by een Besluit, van den tweeden van Wintermaand, dit tydsbestek twintig dagen verkort, en de Commissie opgeroepen, om, op den elfden van Louwmaand, Verslag van hunne ver-

(*) Men zie dezelve in de *Verantwoording van den Burger* G. PAAPE, *Lid van de Commissie aan zyne Committenten, de Burgers van Dordrecht, behelzende de Handelingen der gemelde Commissie en derzelver Ontdekkingen.* In den *Haage* by J. PLAAT 1796. bl. 162—256. Het boven aangehaalde komt voor bl. 36.

verrigtingen te komen afleggen. Reden voor die vervroeging ging met het Besluit niet gepaard. De Commissie, gisende na de oorzaaken, dagt dat dezelve zouden gelegen zyn in het billyk voorneemen, om aan het verlangen des Volks van *Holland*, al ware het dan ook maar gedeeltelyk, en provisioneel, te voldoen, en hetzelve een spreekend blyk te geeven, dat de Commissie, schoon genoegzaam in den aanvang van haar groote taak, de verwagting des Volks niet te leur stelde. — Dat hun de kosten van het onderhoud deezer Commissie, veelligt als te bezwaarende voor den Lande, waren voorgekomen, — of eindelyk, dat de Vergadering, tot voortzetting van dit werk, een beter weg hadt uitgedagt. XEM. BOEK. 1795.

Deeze mogelyke beweegredenen toetzen zy, en zal de opgave hier van ons den geest deezer Commissie best doen kennen, 't geen ons aanspoort om dezelve, met de eigene woorden deezer Aanspraake, op te geeven. Betreffende de eerstgemelde lieden zy zich dus hooren. „ Niets verlangen wy vuuriger, dan dat de Natie „ kennis van onze werkzaamheden draage. „ Wy zyn in het volkomen vertrouwen, „ dat zelfs dit ons gansch onvolkomen „ Rapport — deeze onze tot nog toe gebreklyke en gedeeltlyke arbeid, haar „ voldoen zal: want, Burgers Representanten! toen de Burgeryen van *Holland* „ ons tot Leden deezer Commissie verkoozen, waren zy 'er verre af van ons Wat de Commissie over de reden der Oproepinge dagt.

„ als *Regtsgeleerden* aan te ſtellen, en hier
„ uit bleek duidelyk, dat zy geen *Regts-*
„ *geleerd*, maar een billyk *Revolutionair*
„ *Onderzoek* begeerden; en gy zelve hebt
„ dat gevoelen aan den dag gelegd, by
„ de aanſtelling der Leden van onze Com-
„ miſſie van wegen het Platteland, waar
„ toe gy ook geen *Regtsgeleerden* genom-
„ men hebt.

„ Onze Commiſſie heeft tot dus verre
„ aan de regtvaardige bedoeling van *Hol-*
„ *lands* Volk voldaan. Zy heeft, op een
„ billyk revolutionairen grondſlag, ge-
„ werkt, en langs dien weg, reeds een
„ menigte ſchuldige Regenten en Mini-
„ ſters op 't ſpoor, die de *Volksregtvaar-*
„ *digheid* niet ontſnappen kunnen, wan-
„ neer men ſlegts die *Volksregtvaardigheid*
„ tot Regter aanſtelt.

„ Het Volk van *Holland* gevoelde, dat
„ 'er onder de Leden van het voorig Be-
„ ſtuur Schuldigen waren, en het vorder-
„ de dat deezen opgeſpeurd wierden.
„ Maar, Burgers Repreſentanten! deeze
„ Schuldigen konden niet anders in het
„ daglicht geſteld worden, dan door het
„ volgen van de regels van het gezond
„ Verſtand, van de natuurlyke Regtvaar-
„ digheid, die elk redelyk Mensch in zyn
„ hart heeft, en van die gezonde Staat-
„ kunde, die alleen het geluk der Burge-
„ ren bedoelt. —— Waren wy *Regtsge-*
„ *leerden* geweest, dan hadden wy U mis-
„ ſchien al over lang komen zeggen, dat
„ ons onderzoek geëindigd was, en dat

„ wy

„ wy geen Schuldigen van eenig aanbe- XEIN
„ lang hadden gevonden; maar wy zyn BOEK.
„ *Revolutionaire Onderzoekers*; wy hebben, ——
„ ingevolge van deeze aanstelling, onzen 1795.
„ pligt betragt, en kunnen, schoon om-
„ trent half werk verrigt hebbende, daar
„ van de bewyzen onder de oogen van
„ het Volk en deszelfs Vertegenwoordi-
„ gers brengen.

„ Wat het *tweede* aanbelangt, dat naam-
„ lyk U, Burgers Representanten! de kos-
„ ten, tot onderhoud onzer Commissie,
„ als te bezwaarende voor den Lande mogt
„ zyn voorgekomen, dit was een drang-
„ reden te meer voor ons, om ons Rap-
„ port, hoe onvolledig dan ook, op den
„ gestelden tyd van heden, uit te brengen:
„ want niemand onzer begeert kosten aan
„ den Lande te veroorzaaken, die over-
„ tollig zyn, of waar van het zelfs geen
„ blykbaar nut heeft.

„ Wy zyn zelfs blyde, Burgers Repre-
„ sentanten! deeze gelegenheid gevonden
„ te hebben om tegen U en het Volk,
„ dat gy vertegenwoordigt te kunnen zeg-
„ gen; — wanneer gy ons, als *Revolu-*
„ *tionaire Onderzoekers*, zo als Gy en het
„ Volk ons hebt aangesteld, laat voort-
„ werken, dan zyn de kosten van ons
„ onderhoud, in vergelyking met zo veele
„ andere Staatscommissien, even als een
„ druppel aan den emmer, als een stofje
„ aan de weegschaal! dan worden die kos-
„ ten honderdvoudig wedergevonden uit
„ de beurzen der Schuldigen, die wy U
„ zul-

XIII. BOEK. 1795.

„ zullen aanwyzen. — Maar wilt Gy, wil
„ het Volk van *Holland*, dat wy ons
„ Onderzoek, op *Regtsgeleerde* gronden,
„ zullen voortzetten; dan, wy erkennen
„ het, zonder omwegen, dan worden
„ 's Lands penningen, by de voortduuring
„ onzer Commisſie, verſpild en wegge-
„ ſmeeten: want niet alleen zouden wy
„ dien omſlagtigen arbeid ten uiterſten
„ langzaam en zeer gebrekkig verrigten,
„ uit hoofde dat wy geen *Regtsgeleerden*
„ zyn; maar als *Regtsgeleerden* zouden
„ wy ook eindelyk moeten zeggen, *zy*
„ *zyn niet ſchuldig!* (*).

„ Derhalven, Burgers Repreſentanten!
„ vermids gy Rapport van ons, op dee-
„ zen dag, vordert, brengen wy U ook
„ dit onder 't oog, en wy verlangen van
„ U te mogen weeten, op welk een voet
„ Gy ons Onderzoek zult laaten voort-
„ duuren, of afſchaffen? En deeze vraag,
het

(*) Dit wordt bevestigd door den Schryver van een Stukje getyteld *De Staatsomwenteling van 1795 in haaren aart, loop en gevolgen beſchouwd*, te *Leyden* by D. DU MORTIER en ZOON, in 1801 uitgegeeven. „ Men kon niet onkundig zyn, dat de
„ verantwoordelykheid in het Finantieele, hier te
„ Lande, op zulk een voet was ingericht, dat een
„ bewysbaar verkeer der Penningen, tot eigen ge-
„ bruik, als hoogst onwaarſchynlyk moest worden
„ beſchouwd, en dat de groote Raddraaijers onder
„ de voorige orde van zaaken, doorzigtig genoeg
„ waren geweest om hunne verantwoording in Be-
„ ſluiten te vinden, die, hoe zeer uit hunne eigene
„ pen gevloeid, eene Regterlyke veroordeeling
„ byna onmogelyk maakten." bl. 20.

„ het zy met eerbied, maar tevens rond- XXIII.
„ borstig gezegd, ſtelt U verantwoordelyk BOEK.
„ voor alle de gevolgen.

„ En eindelyk, wanneer het *derde* ook 1795.
„ waar mogt zyn, dat Gy naamlyk een
„ korter weg, tot voortzetting van dit
„ Onderzoek, mogt hebben uitgedagt —
„ ô! dan verzoeken, dan bidden wy U,
„ ter liefde van de algemeene zaak, wel-
„ ker waare behartiging ons opregten ernst
„ is, dat gy die korter weg, ten aller-
„ ſpoedigſten, gelieft in te ſlaan. Dan
„ Burgers Repreſentanten! dan kunnen,
„ dan mogen wy, op heden, met ons
„ gedeeltlyk Rapport, niet agterblyven;
„ dan zouden wy den naam van waare
„ Republikeinen onwaardig zyn, wanneer
„ wy niet ronduit zeiden; zo denken wy,
„ dat hebben wy gewerkt, en zo verre
„ zyn wy gekomen. — Weet gy 'er
„ iets beters op, doet het haastlyk, en
„ gy zult U verdienstlyk gemaakt heb-
„ ben by het Vaderland!

„ Ingevolge van deeze gisſing na de
„ redenen, van uw Decreet van den twee-
„ den December, verſchynen wy heden
„ voor U, Burgers Repreſentanten! en
„ brengen voor U een Rapport, waar
„ van wy rondelyk moeten bekennen dat
„ het, ja! reeds zeer veel behelst, reeds
„ veel Schuldigen in het verſchiet oplee-
„ vert; maar dat 'er nog zeer verre af
„ is van volkomen te weezen! Het be-
„ ſtaat uit een algemeen Rapport, een
„ Inleiding en zes Hoofdſtukken, die wy

„ U

XXII. BOEK. 1795.

„ U zullen voorleezen, en uit byzondere „ Rapporten van onderſcheidene Com- „ miſſien, waar in wy ons verdeeld heb- „ ben, en uit echte Stukken, waar van „ nader in onze Inleiding wordt gewag „ gemaakt (*). —— Dit alles, Burgers „ Repreſentanten! is, derhalven een zeer „ onvolledig werk. En de rede daar voor „ is eenvoudig deeze, dat het Onderzoek „ van zo veele honderden Regenten en „ Miniſters, geenzins het werk van eenige „ weeken is, daar andere Staatscommis- „ ſien, zomtyds maanden bezig zyn ge- „ weest met het onderzoek en beoordee- „ len

(*) Deeze *zes Hoofdſtukken* of *Afdeelingen* hadden de opſchriften. I. *Over het Oproer en deszelfs Bewerkers en Uitvoerders.* — II. *Over de Omwenteling van* 1787. — III. *Over de zogenaamde Gerechtlyke Vervolgingen tegen de Patriotten, Vonniſſen en Uitbanningen.* — IV. *Over de Heerſchzugt van de Regenten en Miniſters, geduurende de zevenjaarige Oranje Regeering, en de Onderdrukking van het beſte gedeelte der Bataafſche Burgers.* — V. *Over het voeren van den Oorlog tegen Frankryk.* — VI. *Over de Gedraagingen der Regenten en Miniſters van het oude Beſtuur, met betrekking tot het Finantieele.* — Waar by als een Aanhangzel van het IV. Hoofdſtuk kwamen, *Eenige Aanmerkingen op de Adreſſen en Brieven, door Particuliere Perſoonen aan de Commiſſie toegezonden.* PAAPE heeft dit alles medegedeeld in zyn reeds aangeweezen werk; en het breedſprakiger Stuk van R. L. BOUWENS *aan zyne Committenten*, te Amſt. by de Erve C. N. GUERIN en W. VERMANDEL 1797. volgt, met eenige byvoegingen, meestal deeze Afdeelingen, bl. 25. De Leezers onzer *Vaderlandſche Hiſtorie* zyn uit vroegere Deelen reeds bekend geworden met dit laatstgemelde Werk.

„ len van eenen enkelen Staatsminister of „ Staatszaak! XCIV. BOEK. 1795.

„ Dit onvolkomen, dit gedeeltlyk Rapport, derhalven, geeven wy dus aan „ U over, in dat billyk vertrouwen, dat „ gy onze Commisfie regt zult laaten wedervaaren, en het ons geenzins ten „ kwaade zult duiden, wanneer wy, naa „ inspanning van alle onze kragten, echter geen wonderwerken hebben kunnen „ verrigten."

Eensgemmig in de hoofdzaaken was de Algemeene Inleiding tot het Gedeeltlyk Rapport; wy kunnen 'er slegts eenige trekken uit overneemen, om den geest deezer Commisfie nog nader te leeren kennen. Naa hun Handelingen als Revolutionair voorgesteld, en dezelve verdeedigd te hebben, beantwoorden zy de Vraag, is de Tyd om Revolutionair te handelen, niet reeds voorby; en kan de Revolutie blyven voldnuren, wanneer geen Dwingelanden meer te vreezen zyn? in deezer voege; „ Ingevalle de *Bataaven*, naa de „ Overheerschers van den Throon gebonsd te hebben, tot hun uitbraakzel „ tragten weder te keeren; dat wil zeggen, indien zy de verderflyke Privilegien, Wetten en Gebruiken, die de „ magtige beschermers, en vrugtbaare „ baarmoeders der Dwingelanden zyn, „ weder terug roepen, of in stand willen „ houden; indien zy het geweld en den „ dwang blyven huldigen, naa dat zy de „ Dwingeland en de Geweldenaar verdelgd „ heb-

Hoe zy zich naader over haare handelwyze uitdrukt.

XXII. BOEK. 1795.

„ hebben; dan zeker is de tyd der Re-
„ volutie verſtreeken. —— Maar waar op
„ zal dan de Vryheid des *Bataafſchen*
„ Volks uitloopen? Waar op anders, dan
„ op oude Kluisters met nieuwe Naamen?
„ Wat zal 'er dan worden van die zo hei-
„ lig geſchatte Regten van den Mensch?
„ Men zal 'er den zoetklinkenden naam
„ van op de lippen hebben; maar men
„ zal ze in de daad, laaten verkragten en
„ vertreeden, door de aloude Privilegien
„ en Wetten, die ons verbieden *Revolu-*
„ *tionair*, dat is *Regtvaardig*, te hande-
„ len. —— Het Volk van *Holland* gevoel-
„ de de uiterſte noodzaaklykheid van een
„ zo Revolutionair handelen. Hadt het
„ die niet gevoeld, hoe zou het dan im-
„ mer eene buitengewoone Commisſie van
„ Onderzoek hebben kunnen begeeren?
„ Dan hadt het zich enkel te vervoegen
„ gehad by de gewoone Regtbanken, waar
„ men, uit kragt der ſchandelyke Wetten
„ en Privilegien, niet Revolutionair, dat
„ is waarlyk regtvaardig, handelen kan of
„ mag, en dan hadt het Volk zich geen
„ zo groot denkbeeld van Schavergoeding
„ kunnen vormen: want voor die Vier-
„ ſchaaren, waar de oude Conſtitutie uit-
„ ſpraak doet, zyn 'er onder de Regen-
„ ten en Ministers van het voorig Be-
„ ſtuur zo weinig Schuldigen, dat de kos-
„ ten van 't Proces de winsten der Scha-
„ vergoeding zeer verre zouden te bo-
„ ven gaan."

Voorts poogt de Commisſie aan te toonen,

nen, dat zy op dien Revolutionairen grondslag, wilden zy aan hunne beſtemming beantwoorden, hadt moeten handelen — om dat zy zodanig een Revolutionairen grondslag als ten hoogſten regtvaardig en onontbeerelyk noodzaaklyk, in het tegenwoordig geval, beſchouwde — om dat het Volk van *Holland*, dien grondſlag reeds gelegd hadt, by de aanſtelling van de Commisſie tot Onderzoek — om dat de Proviſioneele Volksvertegenwoordigers handtastelyk op dien grondſlag gebouwd hadden, in zaaken van het uitertst belang — en eindelyk om dat de Party van *Oranje* hier zelf het voorbeeld aan de hand gaf, en zy Regtvaardig Revolutionair handelende, ſchootvry waren voor hunne verwytingen, en des te meer, om dat zy met de braafſte Burgers, en yverigſte Patriotten, Revolutionair gehandeld hadt — maar zodanig Revolutionair als alleen in het hart van Dwingelanden kan opkomen. „ Wanneer men, volgens dien „ voorſlag niet verkoos te vonniſen, dan „ moesten zy bekennen, dat alle moeite „ en kosten, ten deezen aanziene, aange„ wend, vrugtloos, ja op eene ergerlyke „ wyze, verſpild waren."

XCIII. BOEK. 1795.

Over de langduurigheid van het Onderzoek, hadt niemand zich te verwonderen. Het onderzoek van één enkel Perſoon hadt zomtyds, aan deeze of geene Staatscommisſie, weeken, ja maanden, moeite en werkzaamheid gekost; zy hadden nog geen vyf maanden, en dit nog met ge-

XCII. BOEK. 1795.

duurig gebrek aan de noodige middelen, bezig geweest met het onderzoeken niet van één enkel Perſoon, maar van ettelyke honderden Perſoonen. —— Andere Commisſien hadden een Regterlyke Magt, zo dat zy het Voorwerp van hun Onderzoek noodzaaken konden, om belydenis te doen van zaaken, die nimmer aan het papier werden toevertrouwd, —— deeze daarentegen, bezat die magt niet, en was derhalven genoodzaakt, niet ſlegts den verdrietigſten en onzekerſten, maar teffens den langſten weg, in te ſlaan, een weg vol zwaarigheden, waar van de Lysten en Registers, welke zy thans overlagen, konden getuigen.

Die zelfde Lysten en Registers, merkten zy op, ſtrekten teffens ter verantwoording van de Commisſie, wanneer 'er zomtyds eenige zydelingſche of rechtſtreekſche verwyten mogten gedaan worden. Men zou 'er klaarblyklyk uit kunnen zien, hoe veel 'er te onderzoeken ſtondt, en hoe klein en gering de hoop was, om 'er iets van belang, en ter zaak dienende, in te kunnen vinden, of 'er uit te kunnen ontleenen. Men zou 'er teffens uit kunnen opmaaken de waarheid van zeker gezegde, „ dat de Leden van het Committé „ van Onderzoek wel aangeſteld waren „ tot *Zoekers*; maar dat men daarom niet „ vergen kon, dat zy, in allen opzigte, „ *Vinders* zouden weezen."

Zy noemden hun werk een *Gedeeltlyk Rapport*, om dat het Provinciaal Onder-

zoek,

zoek, 't welk nog niet geheel, en in de vereischte orde, hadt kunnen geschieden, als het begin was van een schakel, waar van men het midden en einde in de *Steden* te zoeken hadt: „ want," voegen zy 'er woordlyk by, „ naa de Papieren der Ridderschap, Gecommitteerde Raaden en „ Staaten van *Holland* onderzogt te hebben, bevondt zich de Commissie in eene „ menigte duisterheden, die zy, noch iemand, wanneer het Onderzoek met dit „ *gedeeltlyk Rapport* ten einde liep, doorzien of ophelderen kon. Zy ontdekte „ veele gaapingen, die zy, wanneer 'er „ geen verder naauwkeurig Onderzoek in „ de Steden geschiedde, onmogelyk kon „ aanvullen; om dat haar volstrekt de „ bouwstoffen ontbraaken, indien zy geen „ gelegenheid hadt om dezelve in de Steden op te gaaren. — Men zou dus „ in dit Rapport eene menigte van Regenten slegts geschetst, slegts aangestipt „ vinden; de oordeelkundige zal in het „ verschiet 'er nog eene menigte anderen „ zich verbeelden te ontdekken; en hy „ zal gelyk hebben; doch hy zal nimmer „ de schuld deezer onzekerheid op de „ Commissie kunnen werpen; om dat hy „ weet en overtuigd is, dat haar de verwstoffen ontbraken, om deeze schildery „ tot de hoogst mogelyke volkomenheid „ te kunnen voltooijen."

1795. BOEK.

Tydgebrek, uit de verhaasting van den eisch tot het inbrengen van het Rapport gebooren, hadt veroorzaakt, dat de Com-

1ste. misfie alles niet in de orde, welke zy zich
BOEK. voorgefteld hadt, kon mededeelen: eene
——— fchikking, welke ingericht was om eene
1795. volgende Commisfie, die over deeze Regenten en Ministers zou moeten zitten, en uitfpraak doen; in de hand te werken, en haar eenen arbeid gemaklyk te maaken, waar van *Hollands* Volk eene billyke Schavergoeding te gemoete zag. Thans kon de Commisfie het Volk van *Holland* alleen betuigen; „ In onze Hoofdftukken hebben „ wy zeer veel gezegd, en beloofd; doch „ de rede, dat wy niet alles bybrengen „ en bewyzen, is eenvoudig deeze, dat „ 'er ons geen behoorelyken tyd toegelaaten en geene gepaste gelegenheid toe „ gegeeven werd."

Dit gebrek aan gelegenheid, waar over de Commisfie zo aanhoudend klaagde, werd door andere omftandigheden vergroot. „ Behalven," dit zyn de eigenfte woorden, „ dat de Commisfie niet alle „ Notulen en Registers, die zy in den „ loop van haar Onderzoek oordeelde „ noodig te hebben, kon magtig worden, „ en dat 'er zeer veel Papieren, waar uit „ zy groot licht zou hebben kunnen fchep„ pen, verdonkerd of weggevoerd waren, „ ondervondt zy daarenboven, dat de „ Ridderfchap, Staaten, en Gecommitteerde Raaden, en dergelyke Staatsbe„ ftuurders van dien tyd, zorgvuldig zich „ gewagt hadden om volledige aantekening te doen, of te laaten doen, van alle „ hunne Staatsverrigtingen, en juist heb-

„ ben

„ ben zy die verrigtingen het meest ver- XXIII.
„ zweegen, die het misdaadigſte wa- BOEK.
„ ren —— verrigtingen, welke het Volk ——
„ van *Holland* wel gevoelde, dat tot al- 1795.
„ gemeen verderf ſtrekten; doch die
„ het niet regtſtreeks bewyzen kon, uit
„ hoofde, dat de daaders zich ſteeds
„ in een *Egyptiſche* duisternis ſchuil hiel-
„ den."

Dan, ondanks dit alles, zou het Volk van *Holland*, uit dit gedeeltlyk Rapport, by voorraad, Regenten en Ministers ontdekken, die als berokkaaners van de rampen, het Vaderland, en het best gedeelte de *Bataafſche* Burgers, overgekomen, verpligt waren „ om ten minſten Schadever-
„ goeding te doen zo wel aan den Lan-
„ de, als aan byzondere Perſoonen, voor
„ de verliezen, van welke zy Regenten
„ en Ministers de moedwillige, ja barbaar-
„ ſche Veroorzaakers waren (*)."

Het blykt, uit de door ons opgegevene *Aanſpraak*, als mede uit de gedeeltlyk overgenomene *Inleiding* ten vollen, dat de Commisſie zich geſtoord en gebelgd toonde over deeze vervroegde Oproeping, gedaan op het voorſtel van den Repreſentant OLIVIER; dat zy eene Ontbinding als hoogwaarſchynlyk te gemoete zag. Dan, by hun verſchyning, ter overgifte der Stukken, verzogt de Voorzitter WYBO FYNJE, dat zy niet zouden uit elkander gaan

De Commisſie wordt verzogt in haare werkzaamheden te volharden.

(*) *Verantwoording van* PAAPE bl. 108—136.

XCIII. BOEK.

gaan, maar hun onderzoek en werkzaamheden voortzetten (*).

1795.

Doch het leedt slegts vier dagen, of de Provisioneele Representanten van *Holland* vonden goed, dat aan de Commissie alle de ingeleeverde Stukken zouden teruggegeeven worden, met last om daar uit een *Beknopt Verslag* op te maaken, en aan de Vergadering, binnen den tyd van acht dagen, in te dienen, met terugzending van alle de overgeleeverde Stukken; en voorts op te geeven eene Schets van alles wat hun nog te verrigten was overgebleeven, en nog moest afgedaan worden (†).

Opgeroepen om een kort Rapport te geeven.

Inleevering en inhoud van 't zelve.

De eenigzins bedaarde gestoordheid werd op nieuw wakker, en liet zich, ten dage der wederverschyning, duidelyk blyken; daar de Commissie de onmogelykheid van de gedaane vordering aanwees en verklaarde niets anders te kunnen doen, dan eene opgave der algemeene Ideën, welke zy, zo by hunne Aanspraak, als by de Inleiding, hadden aan den dag gelegd; en geliefde de Vergadering dit Stuk als een *Succint Rapport* aan te neemen, dan oordeelde de Commissie aan het Besluit van den elfden van Louwmaand beantwoord te hebben.

Dit Stuk deezer Commissie kan ons nog nader, en op het volkomenst, ontdekken, wat

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 11 Jan. 1796.

(†) *Decreeten* als boven 15 Jan. 1796.

wat zy bedoelde, wat zy verrigt hadt, en hoe zy, in dit tydsgewrichte, zich zelven aanmerkte. Het is overzulks grootendeels afschryvenswaardig. XCIII. BOEK. 1795.

„ De Commissie legt ten grondslage „ van haar Onderzoek de Regten van den „ Mensch, de Natuurlyke Regtvaardigheid, het Gezond Verstand, en de waare Staatkunde van een Vry Volk. Op „ zulk een grondslag te onderzoeken „ noemt zy een Revolutionair Onderzoek.

„ Volgens dien grondslag kunnen de „ Regenten en Ministers van het voorig „ Bewind, welken der Commissie te onderzoeken staan, zich niet verschuilen „ agter eenige Privilegien, Guarantien of „ andere Gebruiken, ingevoerd door „ Heerschzugt en Dwinglandy. De Com„ missie toont, in haar groot Rapport, in „ 't breede aan, dat een Regent of Mi„ nister, wanneer hy weezenlyk kwaad „ gedaan heeft, ook waarlyk schuldig en „ strafbaar is, om 't even of hy zulks „ al of niet in zyne zogenaamde Quali„ teit verrigt mogt hebben, en vooral „ verpligt, om de schade te vergoeden, „ die hy moedwillig, en ten verderve van „ zyn Vaderland veroorzaakt heeft.

„ Volgens dien grondslag vindt de Com„ missie genoegzaam alle Regenten en „ Ministers van het voorig Bewind, den „ eenen meerder, den anderen minder „ schuldig aan de onheilen, welke het „ Vaderland, zedert MDCCLXXXVII, zyn „ overgekomen; zo als by voorbeeld —

„ ſchuldig aan het verwekken, aanſtoo-
„ ken of dulden van de Oproeren, de
„ Plunderingen, en Mishandelingen, die
„ 'er by de zegepraal van Oranje hebben
„ plaats gehad — ſchuldig aan het daar-
„ ſtellen van den Inval der *Pruiſen* in
„ ons Vaderland, met alle de rampzalige
„ gevolgen van dien — ſchuldig aan het
„ volſlaagen verderven van een ontzaglyk
„ aantal Huisgezinnen en Perſoonen, die,
„ uit hoofde van hunne Vaderland- en
„ Vryheidsliefde, door de zogenaamde
„ geregtlyke Vervolgingen, ten Lande
„ uitgebannen, in Boeten beſlaagen, in
„ Gevangenisſen geſmeeten, of zelfs ten
„ Schavotte verweezen zyn — ſchuldig
„ aan Heerschzugt, Geweld, Onderdruk-
„ king, Regtsweigering en dergelyke —
„ ſchuldig aan het voeren van eenen kost-
„ baaren en vernielenden Oorlog tegen
„ *Frankryk*, en dat ten gevalle van het
„ heerschzugtige Huis van *Oranje*, en ter
„ verdelging van alle Volks-vryheid, en
„ Regten van den Mensch.

„ En, eindelyk, vindt de Commisſie
„ gemelde Regenten en Ministers ſchul-
„ dig aan het onmaatig bezwaar der Bur-
„ geren, door ongemeen drukkende Be-
„ lastingen, en aan het verkwisten of
„ misbruiken van die Penningen.

„ De Commisſie vindt genoegzaam alle
„ deeze Regenten en Ministers ſchuldig,
„ zo als gezegd is, den een in meerdere
„ den ander in mindere maate, aan alle de
„ opgenoemde Euveldaaden — doch ſchul-
„ dig

„ dig niet op eenen *Regtsgeleerden*, maar XXIII.
„ op een *Revolutionairen Grondſlag*; en wel BOEK.
„ op zulk eenen *Revolutionairen Grondſlag* ——
„ als boven verklaard is geworden. 1795.

„ Om zulks te bewyzen, dienen de
„ onderſcheidene Rapporten, die by het
„ groot Rapport, als Bylaagen, zyn ge-
„ voegd; doch welke Rapporten niet an-
„ ders zyn dan gedeeltlyk en alleen die-
„ nende by wyze van bouwſtoffen, om
„ 'er, in tydvervolg, een algemeen en
„ volkomen Rapport uit zamen te ſtel-
„ len.

„ Deeze gedeeltlyke Rapporten, behel-
„ zen het onderzoek over de Guarantie
„ van het Stadhouderſchap; der Notulen
„ van de toenmaalige Staaten van *Hol-*
„ *land;* der Notulen van de Ridderſchap;
„ der Notulen van Burgemeesters der
„ Wet, en het Collegie van Schepenen
„ van den *Haag*; der Notulen van Ge-
„ committeerde Raaden, en eindelyk der
„ Papieren van BENTINCK, en voor een
„ gedeelte der Papieren van den gewee-
„ zen Griffier FAGEL.

„ Hier toe dienen ook de veelvuldige
„ Adresſen, Brieven, door particuliere
„ Perſoonen aan de Commisſie gezonden;
„ welke groote bezwaaren van onregt,
„ geweld, overheerſching en regtsweige-
„ ring en dergelyke tegen het voorig Be-
„ wind behelzen, en die, ten grootſten
„ deele, met duchtige bewyzen geſtaafd
„ zyn, en waar van een groote Lyst hier
„ nevens gaat; doch welke Stukken, by

XXII. BOEK. 1795.

„ een Stedelyk Onderzoek, eerst in behoorelyke orde te brengen zyn.

„ Voorts heeft de Commisſie, in haar „ groot Rapport, overtuigend aangetoond, „ waar om het haar volſtrekt onmogelyk „ was een volkomen Rapport, op den elf„ den van January, te kunnen uitbrengen; „ als mede de reden ontvouwd om aan „ het Beſluit van den tweeden December „ te gehoorzaamen.

„ De Commisſie geeft nog eene reede „ te meer van haare gehoorzaamheid aan „ dat Decreet. Zy naamlyk onderzoekt „ op eenen billyk *Revolutionairen Grond„ ſlag*, om dat zy veronderſtelt, dat, en „ het Volk en de Repreſentanten hunne „ Leden op geen anderen voet hebben „ kunnen benoemen en aanſtellen, dan „ als *Revolutionaire Onderzoekers*; vermids „ verre weg het grootſte gedeelte der Le„ den geen *Regtsgeleerden* zyn, en vol„ ſtrekt niemand hunner, in dit geval, een „ Regtsgeleerde begeert te weezen.

„ Maar billyk vraagt de Commisſie, zo „ wel aan het Volk van *Holland* als aan „ deszelfs Proviſioneele Vertegenwoordi„ gers, of dit Onderzoek, waar van hier „ een proef geleeverd wordt, op zulk een „ regtvaardigen Revolutionairen Grond„ ſlag, aan dat Volk, en aan deeze Ver„ tegenwoordigers, voldoet? en dus of de „ veronderſtelling der Commisſie gegrond „ zy? En de Commisſie doet deeze na„ druklyke Vraag om deeze rede, dat, „ ingevalle dergelyk een Revolutionair „ Onderzoek, zo als zy het ingericht „ heeft,

„ heeft, niet aan het Volk behaagen en 1795.
„ voldoen mogt, zy als dan van oordeel BOEK.
„ is, dat men dit *Committé van Onderzoek*, ——
„ hoe eerder hoe beter, behoorde af te 1795.
„ ſchaffen; ten einde 's Lands penningen
„ 'er niet nutloos aan beſteed worden:
„ vermids geen der Leden in gemoede
„ zich anders verledigen kan, dan tot
„ een Revolutionair Onderzoek, dat wil
„ zeggen, om de zodanigen ſchuldig te
„ vinden, en als ſchuldig te noemen, die
„ waarlyk ſchuldig zyn.

„ De Commisſie herinnert derhalven,
„ by deezen, het ernſtig verlangen, dat
„ zy in haare Aanſpraak reeds vermeld
„ heeft, om naamlyk van de Proviſioneele
„ Repreſentanten des Volks dan *Holland*
„ te mogen weeten, op welk een voet zy
„ de Commisſie zullen doen voortduuren,
„ of afſchaffen? en zy brengt andermaal,
„ met eerbied, maar rondborstig, de Re-
„ preſentanten onder 't oog, dat deeze
„ Vraag de Repreſentanten verantwoorde-
„ lyk ſtelt voor de gevolgen."

De Voorzitter NUHOUT VAN DER VEEN gaf aan de Leden der Commisſie het verzoek der Vergaderinge te verſtaan, dat zy hunne werkzaamheden hervatten, en met den meesten ſpoed en yver, welken zy tot heden in de Commisſie beſpeurd hadt, waar van het overgegeevene proviſioneele zeer uitgebreid Rapport, met de Bylaagen, de klaarſte blyken opleeverde, voortzetten wilde; op dat het Volk, insgelyks van haare welmeenende poogingen overtuigd, Opnieuw verzogt haare werkzaamheid voort te zetten.

zem. BOEK.

tuigd, die, naar verdienſten toejuichen kon en goedkeuren.

1795. De Commisſie ontſlaagen.

Beide de Voorzitters FYNJE en NUHOUT VAN DER VEEN hadden dus, by de twee verſchyningen der Commisſie, bemoedigend geſprooken. Op die taal afgaande, ſcheen de Ontbinding, welke men in til rekende, verdweenen, of althans verwyderd. Dan 's volgenden daags ontvingen de Leden, van wegen de Repreſentanten, aanſchryving eens Beſluits, waar by zy, zonder redengeeving, ontſlaagen verklaard werden van derzelver werkzaamheden; „ onder uitdruklyke betuiging egter van het genoegen der Vergadering „ voor derzelver alzins betoonde blyken „ van yver voor den dienst van het Volk „ van *Holland*; zo door de Commisſie „ in 't generaal, als door alle de Leden „ in 't byzonder, aan den dag gelegd."

Zes uit de Leden weder aangeſteld.

Bevreemdend was die ſpoedige wending op zich zelve; dan nog bevreemdender, dat de Repreſentanten, op den eigen ſtond der Ontbinding deezer Staats- en Volks-Commisſie, zes uit de Leden, met naame GERRIT PAAPE, CHANDON DE MUNNIK, DAVID WOERLEE, DIRK POLDERMAN en ALEXANDER OLTMANS benoemden om onmiddelyk alle Papieren, welke tot dus lange, onder de Commisſie tot Onderzoek, berust hadden, tot zich te neemen; ten einde daar uit, als mede uit alle verdere beſcheiden, die zy nuttig en noodig oordeelden, met den meest mogelyken ſpoed, een Rapport voor de Vergadering

te

te vervaardigen en in te leeveren (*). XCII.

De Afgevaardigde uit *Amſterdam* tot dit Onderzoek R. L. BOUWENS, ontving het beſluit zyner Afzettinge en Bedankinge niet, of hy vervoegde zich in de algemeene Vergaderinge der Stemgeregtigde Burgers en in de *Bataafſche* Clubs te dier Stede, waar hy een kort verſlag deedt van het geen aan die Commisſie was wedervaaren, teffens verklaarende, hoe hy zich genoodzaakt vondt om, zo uit zyn eigen, als uit hunner aller naam, tegen dit gehoudene gedrag te moeten proteſteeren, zo by het Committé, als in de Vergadering van *Hollands* Proviſioneele Repreſentanten. Hy deedt het beide op eene nadruklyke wyze. BOEK. 1795. BOUWENS leevert een Protest in by de Commisſie en by de Vergadering van *Holland*.

By de aangebleevene of herſtelde zes Leden, die zich dit hadden laaten welgevallen, vondt de Tegenverklaaring van BOUWENS, geen ingang, en kon hy geene plaatzing daar van in de Papieren der Commisſie verwerven. Nevens zeven zyner medeafgedankte Leden, H. P. STECHMAN, D. HOFFMAN, B. JANSON, J. v. BEELEN, P. v. 'T HOFF, J. BISSCHOP en J. J. BOUDEWYNSEN vervoegde hy zich, met een wel ſterke en gevoelvolle Voordragt by de Repreſentanten des Volks van *Holland*, die in hun Beſluit bleeven volharden (†). Beide zonder gevolg.

In

(*) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 21 Jan. 1795.

(†) Deeze Stukken deelt R. L. BOUWENS mede in zyn Werk *Aan zyne Committenten* bl. 6—17.

1795.

Sterke voordragt der ontslaagen Leden.

In dit laatste stuk betuigden zy hunne bevreemding over de handelwyze by die ontbinding gehouden, en hoe, op de enkele voordragt des Voorzitters, met vertooning van een Biljet, waar op de naamen der zes, op nieuw benoemde Persoonen geschreeven waren, zulks geschied was, zonder dat de Vergadering der Representanten daar van vóór af, iets geweeten hadt, zonder dit stuk tot een punt van rype overweeging, op een gestelden dag, te maaken. „ Door de vernieuwde „ Aanstelling van deeze hunne Medeleden oordeelden zy," om de eigene woorden te gebruiken, „ dat zy niet alleen voor 't oog der Natie, op de grievendste wyze, beledigd waren; maar als ongeschikte en onkundige ten toon gesteld, even als of men verpligt was geworden, om het kaf uit het koorn te schiften, en 's Lands Geld niet langer aan zulken te verspillen. En waarlyk zulk een verwyt en beschuldiging van het Volk zoude ruim zo veel gronds hebben, als de *wydsche Loftuiting van de Representanten, en veel sterker hun eerlyk hart treffen.* —— Indien het met wenschen te veranderen ware, dan wenschten zy wel, daar zy deeze moeilyke, en in zyn aart altoos onaangename taak, niet dan naa een ryp overleg en schoorvoetende hadden aangenomen en begonnen, dat zy 'er zich nimmer toe verledigd hadden. De aparentie van haat, welke zy zich voorstelde

„ op den hals te zullen haalen, wanneer
„ zy, door een eerlyk Onderzoek, de
„ Schuldigen aantoonde, of het geen
„ nog erger was, het ongenoegen en de
„ verdenking van het Volk, wanneer dit
„ Onderzoek niet genoegzaam aan de
„ opinie en meening van hetzelve Volk
„ voldoen mogt, hadden hun niet terug
„ gehouden van den pligt, waar toe zy,
„ met veel vertrouwen, en buiten hun
„ weeten, geroepen werden. Nooit had-
„ den wy kunnen berekenen, dat zulk
„ een uitkomst hun loon zyn zou; het
„ idée zelfs van eenig *Soupçon* was voor
„ hun de zwaarste straf."

XCII. BOEK. 1795.

Verder zich uitgelaaten hebbende over de veelvuldige werkzaamheden, nu op de schouderen van zes Leden gelegd, en de vertraaging daar uit gebooren, die in Tyd den Lande veel zou doen verliezen, en in Geld niets uitwinnen, daar verwyl het ongeduld des Volks vermeerderde, zeggen zy ten slot; „ Dan, Representanten! wy
„ zyn Republikeinen, wien het Goud tot
„ geene Slaaven maakt, en die dus door
„ edeler zugt dan die tot het Geld gedree-
„ ven worden. Wy zyn geroepen op de
„ wettigste wyze tot, en in den dienst
„ van ons Vaderland, dat is onze groot-
„ ste Eer, onze beste Beloonlng! Was
„ het Vaderland niet ondankbaar, in het
„ beloonen van onzen penibelen arbeid;
„ doch zyn deszelfs Financien, door het
„ bestuur van het voorige Bewind *thans*
„ daar toe ongeschikt, *dan* bieden wy,
„ als

XCIII. BOEK. 1795.

„ als vrye Burgers, onzen tyd en dienst „ *voor niet* aan, ter waarneeming van de „ belangens van Vaderland en Volk. In „ het geluk van 't zelve, en in 't behoud „ van het Volk, is ons geluk en onze „ hoogſte belooning en blydſchap gele„ gen!"

Werkzaamheden der nieuw aangeſtelde Commisſie en Verſlag.

De zes op nieuw aangeſtelden in deeze Commisſie vingen onverwyld hunne werkzaamheden aan, en gingen op den zelfden Revolutionairen voet te werk. Behalven dat zulks genoegzaam te wagten was van aangebleevene Leden, gaven zy deswegen een doorſlaand blyk, wanneer zy, op den drie en twintigſten van Lentemaand MDCCXCVI, zich opgewekt vonden, om, by eene korte herinnering der vroegere Verrigtingen van het Committé, zo als het oorſpronglyk aangeſteld was, en der in aantal zo zeer verminderde als het zich thans bevondt, by het Provinciaal Beſtuur van *Holland*, een voorſtel te doen. Het LXX. Artykel van het Reglement, volgens 't welk de Leden van het *Provinciaal Beſtuur van Holland* reeds verkooren en werkzaam waren, baarde der Commisſie eenige belemmering. Dit Artykel hieldt onder andere in, *dat alle Qualificatien, en Lasten op eenigerhande Committés, door de Proviſioneele Repreſentanten gegeeven, nu voor als dan werden gehouden, op den eerſten April deezes Jaars, te ceſſeeren en buiten effect te zyn.* Zy merkten hier op aan; „ dat, hoe zeer de Com„ misſie oordeelde, dat het oogmerk der

Pro-

„ Provisioneele Repreſentanten des Volks van *Holland*, geenzins kon geweest zyn om de Werkzaamheden deezer Commisſie, met den eerſten April aanſtaande, te doen ceſſeeren, en even daar door het zo klaarblyklyk verlangen des Volks gansch en al te leur te ſtellen, en de onvermydelyke Onkosten, door de Commisſie gemaakt, van geen het minſte nut voor den Lande te doen zyn, zy egter het vermeende noodig te weezen, zich by het Provinciaal Beſtuur te vervoegen, om, in dit geval, zeker te gaan, en alle twyfeling op te ruimen, welke uit het XX. Artykel zou kunnen ontſtaan."

XCIII. BOEK. 1795.

Dit voorſtel in handen van het Committé van Algemeen Welzyn geſteld zynde, hadt, op den dertigſten der gemelde Maand, ten gevolge, dat de Commisſie gelast werd, tegen den vyftienden van Bloeimaand, een Verſlag uit te brengen, wegens den ſtaat der Werkzaamheid of Verrigtingen. By dit Verſlag, ten beſtemden dage ingediend, gaven zy hun verlangen te kennen, dat de Staatscommisſie, by welke zy 't zelve deeden, hun een bezoek mogt geeven, wanneer zy een oneindig duidelyker denkbeeld van den aart en wyze hunner werkzaamheden zou krygen, dan het mogelyk was met woorden voor te draagen; doch aan dit verlangen werd niet voldaan (*).

Het

(*) Dit Rapport werd gedrukt uitgegeeven in

XCIII. BOEK. 1795.

Het Provinciaal Bestuur van *Holland*, over het ingediend Verslag geraadpleegd hebbende, bragt een Besluit uit, waar by het goed vondt „ de Commissie van „ Onderzoek voor gedefungeerd te hou- „ den, en mitsdien van derzelver werk- „ zaamheden te ontslaan, met last aan de „ Leden, als nog die Commissie uitmaa- „ kende, om alle de Papieren, Boeken, „ en wat verder in hunne handen zou „ mogen zyn, aan het Provinciaal Com- „ mitté, vóór of op den zesden July aan- „ staande, tegen eene behoorelyke de- „ charge, te restitueeren, zullende, met „ den gemelden dag, derzelver Dagge- „ den gerekend worden te cesseeren." — Het voegde 'er by, „ wordende, door „ dit gedecreteerde, niet gederogeerd aan „ het Principe van Verantwoordelykheid „ der Leden en Ministers van het voorig „ Bewind, voor hunne Politieke en Fi- „ nancieele gedraagingen, mitsgaders aan „ al zulk Regt en Actie als ten hunnen „ laste zou bevonden worden te compe- „ teeren (*)."

Besluit ter geheele Afdanking.

Ontslag.

Vier overgebleevene Leden voldeeden, ten gestelden dage, aan dit besluit, en verkreegen een Kwytbrief, wegens de overgereikte Stukken, en betaaling hunner Dag-

's *Haage* by J. PLAAT. Zie verder deswegen PAAPE's *Verantwoording aan de Burgers van Dordrecht* bl. 257.

(*) *Decreeten van het Provinciaal Bestuur van Holland* 28 July 1796.

Daggelden; waar mede eene Commissie eindigde, die aan het Volk van *Holland* op omtrent 32,000 Guldens te staan kwam (*). 1795.

Het Besluit te hunner ontbinding maakten zy den Volke bekend, op dat het groot aantal Burgers, 't geen zich by hun vervoegd en stukken ingediend hadt, mogt weeten, waar hunne stukken en bewyzen gebleeven waren. Teffens oordeelden zy zich verpligt hunne *Hollandsche* Medeburgers te onderrigten, dat de grondslag, waar op zy hunne Commissie aanvaard en hunne werkzaamheden ingericht hadden, nooit deeze geweest was, „ dat de „ Regenten en Ministers van het voorig „ Bestuur *enkel* en *alleen* verantwoordingschuldig waren; want dit toch waren „ alle Regenten en Ministers verschuldigd, blykens de Publikatie van de *Regten van den Mensch*; neen! maar hun „ grondslag steunde op de Besluiten van „ den veertienden van Grasmaand des „ Jaars MDCCXCV en vervolgens genomen."

Verantwoording en Berigt aan den Volke.

„ Dit billyk Revolutionair Decreet," vervolgen zy, „ was de grondslag der „ werkzaamheden van de Commissie, die „ reeds zodanige vorderingen in haar onderzoek gemaakt hadt, dat zy zich in „ staat bevondt, om, volgens een onwederspreekelyk regtvaardigen Revolutionairen Grondslag, te bewyzen, dat ge-

„ noeg-

(*) PAAPE's *Verantwoording aan de Burgers van Dordrecht* bl. 280 en 282.

XVIII. BOEK. 1795.

„ noegzaam alle Regenten en Ministers „ van het voorig Beſtuur ſchuldig waren „ aan zodanige daaden, waar uit de on„heilen en rampen der Omwentelinge „ van MDCCLXXXVII, als Oproeren, Ver„volgingen, Oorlog *enz.* voor Land „ en Volk waren voortgeſprooten. De „ meerdere of mindere ſchuld deezer Re„genten en Ministers zou der Commis„ſie, by een nader Stedelyk onderzoek, „ moeten blyken (*)."

Openlyk voor den Volke herhaalen zy de ter Vergadering van *Holland* zo menigmaal uitgeboezemde klagten, wegens gebrek aan noodige toelichting. „ Dat dit „ Onderzoek," ſchreeven zy, „ niet zo „ ſchielyk zyn volle beſlag kreeg, was „ grootendeels te wyten aan den aart der „ zaake zelfs, en gedeeltlyk aan haar on„ontbeerelyke Stukken, zo als de Papie„ren van het Secreet Beſogne van hun „ Hoog Mog. en die van het Hof van „ Juſtitie, welke Papieren, ondanks alle „ aangewende moeite, de Commisſie tot „ Onderzoek nimmer heeft kunnen mag„tig worden."

Ten ſlot betuigende, „ dat zy, in deeze „ hun opgelegde taak, zich, met allen „ mo-

(*) De Commisſie hadt *Gouda* en *Delft* bezogt, en de proef genomen wat zy in dezelve kon opzamelen, en teffens de ongelukkige Ingezetenen van *Alphen*, *Oudshoorn*, *Aarlanderveen* en *Ouwerkerk* de geſchikſte aanleiding geſchonken om hunne bezwaaren te kunnen opgeeven. PAAPE als boven bl. 265.

„ mogelyken yver, getrouwheid en regt- XCII.
„ vaardigheid, gekweeten hadden; ten BOEK.
„ einde aan hunne beſtemming volkomen ——
„ te beantwoorden, door aan het Volk 1795.
„ van *Holland* aanwyzing te doen van de
„ bronnen, waar uit het deszelfs Schade
„ vergoed zou hebben kunnen vinden. —
„ Zy verwagtten, als door het Decreet
„ van het Provinciaal Beſtuur in derzel-
„ ver werkzaamheden geſtuit, en van allen
„ verder onderzoek ontſlaagen; derhalven
„ ook van de Regtvaardigheid van 't Volk
„ van *Holland*, dat het hun zou beſchou-
„ wen, als van hunnen kant alles ge-
„ daan te hebben, wat men van *Eerlyke*
„ en *Revolutionaire Vadetlanders* verwagten
„ kon (*)."

Waren de inzigten wegens, en de oor- Dit ſtuk
deelvellingen over dit Commité van Onder- onder-
zoek zo wyd verſchillend (†); ontmoette ſcheiden
't zelve, in den loop der verrigtingen, beoor-
zo zeer onderſcheidene bejegeningen, nu deeld.
eens bemoedigend, dan eens terugſtootend;
hieldt het, ten einde toe, op den eigen-
ſten voet, ſtand in werkzaamheid, de ont-
binding gaf ſtoffe van beklag en vreugde.

Het

(*) Deeze Advertentie, gedagtekend 12 July 1796, geheel by PAAPE bl. 268—274 te vinden, deeden de Leden der ontbondene Commisſie in verſcheide Nieuwspapieren plaatzen. De klagten over mangel aan de noodige Staatsſtukken, hier herhaald, ontmoeten wy, by aanhoudenheid, in het meermaals aangetoogene Werk van BOUWENS *aan zyne Committenten*, allerwegen.

(†) Zie hier boven bl. 115.

XCIII. BOEK. 1795.

Het breed door ons gegeeven verhaal deezer zaake kan elk in ſtaat ſtellen om een billyk oordeel te ſtryken, en na te gaan, of men den grond der aanſtellinge, te zoeken hebbe, waar eenigen dien willen vinden, wanneer zy dit geheele Onderzoek doen voorkomen, als eene hotviering, voor eenigen tyd, aan eene bovendryvende Party, zonder ooit ten oogmerk gehad te hebben om dit werk door te zetten, of het Staatsbeſluit, waar op het gegrond was, van kragt te doen zyn (*). By de Ontbinding zelve, heeft men, indien dit waarheid zy, het nog raadzaam geoordeeld, die begoogeling der Natie te doen voortduuren (†).

Holland ſtemt in dit onderzoek niet alleen.

Holland was niet éénig in dit bedryf des Onderzoeks. In *Overyſſel* hoorden wy de *Zwollenaars* en anderen, daar op aandringen (§), en, ondanks de bezwaaren, door eenige Repreſentanten des Volks van dat Gewest, daar op ingebragt, beſloten zy eene Commisſie te benoemen tot onderzoek der Provinciale Financien, mitsgaders van alles 't geen ten bezwaare der Leden van de voorige Regeeringe was ingebragt (**).

Overyſſel beſluit daar toe.

Voorſlag tot een

Te gelykſoortig om hier geene plaats te vinden, is het voorgevallene in *Zeeland*

(*) Men leeze hier over *De Staatsomwenteling van 1795 in haaren aart, loop en gevolgen beſchouwd*, bl. 19.

(†) Zie hier boven bl. 162.

(§) Zie hier boven bl. 110.

(**) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4109.

land, op 't einde deezes en in den aanvang des volgenden Jaars. De Provisioneele Repreſentanten van dat Gewest, hadden, in den eerſten tyd der Omwentelinge, maatregels genomen tegen het vertrek der oude Regenten en het vervreemden hunner Goederen (*). In geen der Gewesten was, blykens onze *Vaderlandſche Historie*, in de Jaaren MDCCLXXXVI en MDCCLXXXVII de woede van het graauw grooter geweest, in geen der Gewesten waren de Plunderingen en Mishandelingen, volgens een bepaalder en ſhooder ontwerp beſtuurd geworden, dan in *Zeeland*; eigenaartig was ook het ongenoegen, en de zugt tot wraak, by de Slagtoffers deezer ten hemel ſchreeuwende geweldenaaryen. Zulks kon niet nalaaten, by tyd en wyle, op te borrelen, terwyl byzondere omſtandigheden het gety deezes misnoegens, hooger deeden zwellen. —— Zo hadden de Leden der Societeit te *Zierikzee*, by de bepaaling der honderd Millioenen tot vergoeding der Oorlogskosten, aan de Municipaliteit dier Stad een voorſtel gedaan, om deeze alleen te doen draagen, door zodanige Leden van het voorig Beſtuur, met welker inſtemming die Oorlog gevoerd was, of die niet konden bewyzen daar tegen geſtemd te hebben, en door de bekende Voorſtanders van *Oranje*, wier gedrag genoegzaam hadt uitgeweezen, dat zy

XXII. BOEK. 1795. dusdanig onderzoek in *Zeeland* aangenomen.

(*) Zie hier boven bl. 113.

XXIII. BOEK. 1795.

zy genoegen in dien Oorlog namen (*). Een *Vereenigd Committé van Voorlichting* in dit Gewest, bragt, den negen en twintigſten van Wintermaand des Jaars MDCCXCV den Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Zeeland* onder 't ooge, hoe hetzelve oordeelde, dat 'er een Politiek Onderzoek na Plunderingen en Gewelddaaryen, in de gemelde Jaaren gepleegd, behoorde plaats te hebben, „zo wel," op dat wy de eigene woorden bezigen, „om „aan de mishandelde Burgeryen gelegenheid te geeven tot Verhaal van Schade, als om dat het ſtrydig is met den „aart eener welgeordende Maatſchappy, „de zulken aan het Bewind te zien, die „zo veel leeds hebben berokkend — de „zulken, die Aanvoerders, Bewerkers „en Begunſtigers, of die active Deelneemers in dezelve zyn geweest, te zien „jouiſſeeren van Ampten en Beneficien, „waar door zy inkomſten, waar door ze „onderhoud genieten van eene Natie, „dewelke zy zo laag als wreed, zo „trotsch als ſchandelyk, beledigd hebben; mitsgaders ook om onſchuldige „eerlyke Medeburgers, die ten onregte „by het Publiek worden verdagt gehouden, te disculpeeren van de blaam, als „of zy mede in die gruwèldaaden hadden „getrampeerd."

Hetzelve aangenomen.

Zy ſtelden tot dit Onderzoek eene Commiſſie van zeven Leden voor, naamlyk

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3586.

lyk één uit elk der beſlooten Steden, te benoemen, door de Municipaliteiten zelve, welke zes Burgers, een zevenden uit het Platteland aan zich konden toevoegen; ten einde hun Onderzoek in te richten overeenkomſtig eene Inſtructie nader by de Vergaderinge der Proviſioneele Repreſentanten des *Zeeuwſchen* Volks te bepaalen, om binnen drie maanden, na hunne eerſte byeenkomst, ſchriftlyk verſlag te doen aan de Vergadering, met overlegging der bewyzen tot ſtaaving der bygebragte daadzaaken; ten einde de Vergadering omtrent de Ampten en Beneficien van de ontdekte Hoofdbewerkers, Active Deelneemers en Begunſtigers der gemelde Oproeren en Geweldenaaryen, zodanig konde beſchikken, als zy, overeenkomſtig de billykheid, en het waar belang van 't Land, zou bevinden te behooren. —— Eén *Pond Vlaams* daags, zonder meer, uit eenigen hoofde, te berekenen, wilde het Committé dat de Leden zou worden toegelegd. —— Dit voorſtel werd in een Beſluit veranderd, en het Committé, 't welk 't zelve gedaan hadt, verzogt een Inſtructie te vervaardigen en by de Vergadering in te dienen (*). XCIII. BOEK. 1795.

De Proviſioneele Repreſentanten gaven eerlang den Volke te kennen, dat de in *Zeeland* gepleegde Geweldenaaryen hunne aan- Bekendmaaking hier van.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 323.

aandagt niet hadden kunnen ontglippen, en dat zy, zo dra nog meer dringende bezigheden hun eenige ruimte van tyd overlieten, zich bezig gehouden hadden met het beraamen van den geſchiktſten weg tot Onderzoek en Opſpooring der Schuldigen, van welken het niet onmogelyk, ja zelfs niet geheel onwaarſchynlyk was, dat menig een, tot nu toe, met Ampten en Bedieningen begiftigd, de penningen eener Natie trok, omtrent welke hy zich op eene zo tergende als onteerende wyze hadt gedraagen; terwyl menig ander daar en tegen ten onregte beſchuldigd, als Medepligtige gehouden werd aan gruwelen, aan welke hy misſchien nooit hadt gedagt.

Hun verlangen om in deezen, met al dien ernst, en billyke ſtrengheid, welke het gewigt der zaake, en de grootte der Nationaale belediging vorderde, maar ook tevens met al die gemaatigdheid en voorzigtigheid te werk te gaan, welke Volksvertegenwoordigers altyd behoort te kenmerken, hadden hun beſluit vertraagd tot den tyd des Voordragts, gedaan door het Vereenigd Committé van Voorlichting; een Voordragt door hun omhelsd. Gelyk zy ook hunne goedkeuring en bekragtiging gaven aan de Concept-Inſtructie van dit Committé, „ waar by in 't oog gehouden „ was, de Commisſie eene genoegzaame „ magt te geeven, om aan het oogmerk „ haarer benoeminge te voldoen, zonder

„ voor

„ voor der Burgeren Vryheid, onder den zeer
„ zo zeer misbruikten naam van Revolu- BOEK.
„ tionaire Maatregelen, gevaarlyk te wor- ——
„ den, of, op eenigerlei wyze, op het 1795.
„ Regt van de onderscheidene Geconsti-
„ tutioneerde Magten te empieteeren."

De uitvoerige Lastbrief bepaalde alle noodige byzonderheden, Tyd, Persoonen en Plaats betreffende; verleende den Onderzoekeren toegang tot en lezing van alle de Notulen der Staatsvergadering, van alle de Papieren der Collegien van Politie en Justitie, in de gemelde Jaaren des Oproers en Geweld's, met het regt om 'er afschriften van te neemen; als mede, dat twee, of meer der Leden, zich na de Steden en Eilanden mogten begeeven om kundschap op te doen. De Commissarissen vonden zich, daar en boven, met de volmagt bekleed, om met grond verdagte Persoonen voor zich te ontbieden, te ondervraagen, en de weigerenden, verdagte Persoonen, of die als Getuigen werden opgeroepen, door den Regter van de plaats, ten hunnen koste, te gyzelen. Zy hadden vryheid om een iegelyk op de kragtigste wyze, uit te noodigen om de noodige en vereischte berigten en opheldering te verschaffen. Alles onder een Eed, die de geheimhouding beloofde, tot zo lang de Representanten des Volks van *Zeeland* dezelve noodig keurde. —— De Representanten vleiden zich, „ dat deeze zo zeer verlangde „ maatregel de goedkeuring zou wegdraagen van alle Vrienden van dengd en

Lastbrief ten dien einde.

„ or-

XCII. BOEK. „ orde, en den schuldigen alleen ver-
„ schriklyk weezen (*)."

1795. Als een dienstige maatregel, aan dien des beraamden Onderzoeks verknogt, maakten de Representanten des *Zeeuwschen* Volks de noodige bepaalingen op vervreemdingen en verpandingen van Goederen en Eigendommen, waar door de Schuldigen, zich aan de judicieele gevorderde en vervolgde Schadevergoeding, zouden kunnen onttrekken (†).

Uitslag. Het lang verloop des Tyds, de wyze van Benoeming der Leden, en de gemaakte Bepaalingen, bragten te wege, dat de uitkomst in *Zeeland* even weinig beduidend was als wy in *Holland* zagen. Regtens onbeweezene beschuldigingen tegen eenigen ingebragt, verschaften een aantal schuldigen grond tot een schynbaar goede verdeediging, en de geheele zaak werd, op geene voldoende wyze, afgedaan. — Alles gaf stoffe tot de verdenking, dat men geen ontdekking begeerde.

Byzonder onderzoek te *Vlissingen*. Terwyl de aanstelling deezer Commissie, geschikt om in *Zeeland* een algemeen onderzoek te doen, in bewerking was, bewoogen de herhaalde klagten der *Vlissingsche* Burgeren, by welken de opwellende wrok de overhand kreeg op de hun aangepreezene wraakloosheid (§), over de Amp-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 741—749. *Jaarb. der Bat. Republiek* IV. D. bl 298.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1419.
(§) Vergelyk onze *Vaderl. Hist* XXIX. D. bl. 104

Amptenaaren, de Repreſentanten van de Burgery dier Stad tot het beſluit om een algemeene Lyst op te maaken van de Amptenaaren en Bediendens, die op onderſcheide plaatzen voor elks oog te leggen, en de Burgery uit te noodigen, om, wanneer zy op die Lyst zodanige Perſoonen mogten aantreffen, die zich, vóór, in of naa den Jaare MDCCLXXXVII, in een meerderen of minderen graad, hadden ſchuldig gemaakt aan Gewelddaadigheden, Plunderingen en Beroovingen, of door ſlegte gedraagingen als anders, zich de behouding hunner Bedieningen hadden onwaardig gemaakt, en overzulks verdienden van hunne Posten ontzet te worden, zulks met voldingende bewyzen aan te geeven (*).

Een dergelyk beſtaan in *Friesland* heeft geen doorgang.

Reeds in het voorbygaan hebben wy vermeld hoe de Hoofdvergadering van Gecommitteerden der Vereenigde Burgerſociteiten in *Friesland*, op een dusdanig onderzoek der op hunne Verantwoording ontſlaagene Staatsleden, by de Proviſioneele Repreſentanten, aandrongen; hoe zy, ten dien einde, vorderden, dat eene Commisſie uit haar midden, tot inzage zouden worden overgeleeverd alle de Staatspapieren van de afgezette Staatsleden, zints de Jaaren MDCCLXXXVI en MDCCLXXXVII (†). 't Welk egter, by de verwisſeling der *Pro-*

vi-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 798.
(†) Zie hier boven bl. 96.

XXIII. BOEK.

1795.

visioneele *Repreſentanten* in *Beſtendige Vertegenwoordigers* agterwege bleef.

Wegens de ten Lande Uitgewekenen.

De laatſte keer, dat onze Geſchiedenis gewaagde van de na *Frankryk* en elders uitgeweekene Vaderlanderen, was ter gelegenheid, dat die zich te *St. Omer* bevonden, by de in *Holland* voorgevallene Omwenteling, eenen juichenden Brief toeſchikten aan de Nationaale Conventie, daar in hun vreugd en blyde vooruitzigten betuigden (*).

Brief aan de Rep. van *Holland.*

Welhaast meldden zich die zelfde Uitgeweekenen, naa de Omwenteling, door eenen Brieve aan, by de Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Holland*. De toon en de ſtyl van dit hun ſchryven, draagen de kenmerken van hunne gevoeligheid, van hunne aandoeningen, en van hunne gezindheden. Immers liep dezelve op deezen zin. „ Het Vaderland en de „ Vryheid zy dan gered! hunne waare „ Voorſtanders, geregſteend door de held„ haftige, grootmoedige, en de bewonde„ring der Wereld verdienende *Franſche* „ Troupes, hebben dan op nieuw dezelve „ doen triumpheeren over de zamenzwee„ ringen en het geweld dier huichelaaren, „ die onder de ſchoonklinkende naamen „ van Voorſtanders en Beſchermers van „ den Godsdienſt, zints ruim twee Eeu„ wen, onze Republiek deeden buigen „ onder den drukkenden ſchepter van ei„ gendunklyk gezag — over het geweld

„ van

(*) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XXVIII. D. bl. 270.

„ van eene Vrouw, die geſprooten uit
„ een Huis, dat, zints Jaaren de Geesſel
„ der Vryheid en de Verdrukker der on-
„ vervreemdbaare Regten van den Mensch
„ geweest is — een Huis, dat voor het
„ Goud van het verraaderlyk *Engelsch*
„ Ministerie, door zyne Slaaven, het bloed
„ der waare Voorſtanderen van Vryheid
„ en Gelykheid heeft doen ſtroomen.

„ Gylieden, Burgers Repreſentanten!
„ zyt dan den Ponjaard dier Dwingelan-
„ den ontkomen! en gy hebt uwe Hoof-
„ den gered van het wraakzwaard dier
„ gehuurde Moordenaaren! Wy wen-
„ ſchen U daar mede geluk! Wy be-
„ wonderen uwen moed, uwe energie,
„ betoond in de behartiging van het al-
„ gemeen Welzyn; daar gy tot dus verre
„ het Vaderland gered hebt van die Mon-
„ ſters met twee aangezigten en dubbele
„ harten, die den eerlyken Burger lief-
„ koosden; terwyl zy ketens voor zynen
„ vryen hals ſmeedden, die onder het be-
„ drieglyk mom van ulterlyke Godsdien-
„ ſtigheid, door blinde omgekogte Af-
„ hangelingen, den dolk deeden wetten,
„ om het Vaderland, om de Vryheid, te
„ vernietigen, om zyne beste Burgers de
„ hartader af te doen ſteeken.

„ Wy ſchuiven een gordyn voor de
„ akelige gebeurtenisſen, die, in 't Jaar
„ MDCCLXXXVII, hebben plaats gehad.
„ Zy zullen, tot een afgryzing onzer
„ Naakomelingſchap, en tot een vervloe-
„ king over de nagedagtenis dier Mon-
„ ſters,

1795.

„ ſters, die 'er de Inſtigateurs of Uit-
„ voerders van geweest zyn, in de Jaar-
„ boeken van ons Vaderland geprent
„ blyven.

„ Burgers Repreſentanten! behoudt al-
„ toos die ſtandvastigheid, die kloekmoe-
„ digheid, die activiteit tegen de Vyan-
„ den van ons Vaderland, welke Ulieden
„ de erkentelykheid van onze Republi-
„ keinſche Broeders, en de bewondering
„ van alle de Volken, die hunne Vry-
„ heid lief hebben, zullen waardig maa-
„ ken — Blyft getrouw en onverzetlyk
„ op uwe Posten, bewerkt 'er altoos het
„ welzyn van de algemeene zaak. De
„ Voorzienigheid zal *Nederlandsch* Be-
„ ſchermengel over U doen waakzaam
„ zyn. Zy zal U onderſteunen in de cri-
„ tiekſte oogenblikken, en U bevryden
„ voor de laagen uwer Vyanden.

„ Burgers Repreſentanten! onze Per-
„ ſoonen zyn nog op een grooten afſtand
„ van U verwyderd; doch onze harten,
„ onze begeertens van mede werkzaam te
„ zyn in het voltooijen van de zaak der
„ Vryheid, zyn midden onder U. —
„ Wy hebben meest allen reeds alles op-
„ geofferd voor de zaak der Vryheid,
„ veelen onzer zyn 'er Slachtoffers van
„ geworden. — Onze Leevens alleen
„ hebben wy nog voor dezelve overig. —
„ Stelt ons in ſtaat om tot Uwent te ko-
„ men; met dankbaarheid zullen wy U de
„ blyken daarſtellen, dat alhoewel verwy-
„ derd geweest van onzen Vaderlandſchen
„ grond,

„ grond, wy nimmer, noch de liefde
„ voor het Vaderland, noch de beharti-
„ ging van deszelfs belangen, uit het oog
„ verlooren hebben. — Onze Vrouwen,
„ onze Kinderen hunkeren, om den Vader-
„ landſchen bodem weder te betreeden,
„ en zy allen zullen blyken geeven, dat
„ zy van het *Bataafſche* Bloed niet ont-
„ aart zyn.

„ Leeve de Republiek! Leeve de Pro-
„ viſioneele Volksrepreſentanten! Dat alle
„ Tyrannen, de Zamenzweerders en hun-
„ ne Complices omkomen! (*)."

XEVE. BOEK. 1795.

Het wordt hoog tyd het oog hunwaards te wenden, en te verneemen wat deezer lot was, en 't geen hun verder, van 's Lands wege, bejegende. Groot zeker was deezer aantal. Wy vinden het op 42394 berekend (†). Dan, ſchoon wy 'er de Deſerteurs aftrekken, zal het daarenboven niet

Over het getal der Uitgewekenen.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 16 Feb. 1795.

(†) Zints Herfstmaand 1787 tot Louwmaand 1788, vinden wy, die de Republiek verlaaten hadden, en te *Bruſſel* gekomen waren, in deezer voege opgegeeven;

Uit *Noordholland*, *Amſterdam*, *Haarlem* enz.	7986
Uit *Zuidholland*, *Delft*, *Leyden*, *Rotterdam*, *Schiedam* enz.	8799
Uit *Gelderland* en *Overyſſel*	5548
Uit het *Sticht*	3221
Uit *Friesland*	9433
Uit *Zeeland* en de *Meyery*	3525
Deſerteurs	3882
Geheel	42394

N. Nederl. Jaarb. 1795. bl. 2119.

XIIde BOEK. 1795.

niet weinig verminderen, als wy voor Uitgeweekenen alleen de zodanigen tellen, die door 't geweld der Wapenen, by de Omwenteling des Jaars MDCCLXXXVII, verdreeven, of zelve, ter verdeediging van de zaak der Patriotten de wapenen gevoerd hebbende, der dwinglandye, in den eerſten ſchrik, ontvlooden, of wel zedert, door Geregtlyke en Politieke Vervolgingen verjaagd, have en goed hadden moeten verlaaten, en uitmonſteren allen, die zich van de beroerte der tyden ſlegts bedient hadden, om hunne Schuldeiſchers te ontwyken, of der armoede, die hun ook hier te Lande, om hunne ſlordige leevenswyze, aangrinde, te ontduiken.

Vroegtydige beſluiten in *Holland* te hunner Inroeping.

Van den aanvange der Omwentelinge af hadt men in *Holland* alle Vonniſſen van hoogere en laagere Regters, zedert den vyftienden van Herfstmaand des Jaars MDCCLXXXVII geveld en geweezen, en alle Beſluiten van zogenaamde Politieke Uitzettingen, beide ter zaake van het Patriottismus voorgevallen, vernietigd, en aan alle zodanige Uitgeweekenen en Gebannenen vryheid gegeeven om niet alleen in hun Vaderland, en tot hunne Woonſteden, terug te keeren; maar ook uitgenoodigd om, door hunne terugkomst, het getal der braave Burgeren te helpen vermeenderen, en mede te werken tot verder opbouw der Vryheid. — By het doen deezer Aankondiginge, den Procureur Generaal, en alle andere Officieren, gelastende, om niemand van de voorgemelde in hun

Va

Vaderland terug gekomenen, immer, of op eenigerlei wyze, moeite aan te doen, of in het rustig en vreedzaam genot van derzelver bezittingen te ſtooren; maar in tegendeel, zorg te draagen, dat zy de vrugt deezer Inroepinge ſmaakten. Met byvoeging, dat het der Repreſentanten meening geenzins was om van die Vryheid den zulken genot te doen hebben, die door hun zogenaamd Patriotſchap zich hadden laaten vervoeren tot daaden, welke, onder hoedanig een Bewind men ook leeve, op alle tyden en plaatzen, voor ſtrafbaar, uit haaren aart en natuur, worden aangezien; terwyl zy nogthans aan deeze de Vryheid lieten om zich by de Repreſentanten te vervoegen tot het verkrygen van vergiffenis, of verligting van Straffe (*).

XCIII. BOEK. 1795.

Byzonder hadt men in *Friesland* over het lot der uitgeweeken Landgenooten, die zich nog in *Frankryk* bevonden, gedagt en geraadſlaagd over de beste wyze om het Verlof van te mogen vertrekken, van de *Franſche* zyde te bekomen; over de kosten tot derzelver t'huisbrenging vereischt, die, by open water, op tien Dukaaten voor ieder Man begroot, de ſom van 5100 Guldens zou bedraagen: dewyl 'er zich volgens een

Schikkingen daar op in *Friesland* gemaakt.

(*) *Decreeten der Provinciaale Rep. van Holland* 3 Feb. 1795. Van dit Beſluit gaven de Repreſentanten des Volks van *Holland* kennis, met toezending van de Publikatie, aan de Uitgeweekenen te *St. Omer*, wier Brief wy hier mededeelden. *Decreeten* 16 Feb. 1795.

XCIII. BOEK. 1795.

een ingezonde lyst, honderd en twee Perſoonen bevonden (*), die regtmaatige aanſpraak hadden op de volvaardige medewerking der Repreſentanten des *Friefchen* Volks, tot bevordering van den billyken wensch om hun Vaderland en Vrienden, aan welken het geweld hun voormaals onttrok, nu weder te zien. Terwyl zy twee Burgers voorſloegen om deeze Uitgeweekenen t'huis te geleiden, en van alles verantwoording te doen. De Repreſentanten beſlooten om twee Burgers met deeze t'huisbrenging te belasten, en ten dien einde 5500 Guldens uit 's Lands kas te ſchikken (†).

Hoe dit Stuk in *Stad en Lande* aangelegd.

Waren 'er in *Stad en Lande*, naar het oordeel der Proviſioneele Repreſentanten diens Volks, veele Perſoonen, uit hoofde van hunnen betoonden yver voor de welvaard van het Vaderland, de belangen eener geregelde Maatſchappy, en afkeer van geweld en overheerſching, de ongelukkige ſlachtoffers geworden van haatlyke en onregtvaardige Crimineele Procedures, onder welke veele derzelver oorſprong waren verſchuldigd aan opgeraapte Aanklagten, onregtmaatig genomen en valſchlyk

(*) Onder deeze 102 Perſoonen bevonden zich 48 Kinderen. Vergelyken wy dit getal met het hier boven bl. 177. opgegeevene getal uit *Friesland*, dan zullen wy alle reden hebben om 't zelve voor valſch, of bovenmaatig vergroot, te houden; of dit wederkeerenden, die niet verder dan *Bruſſel* gingen, moet zeer aanzienlyk geweest hebben.

(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* II. D. bl. 151.

lyk ingewonnen Informatien, zo oordeelden zy alle Regtshandelingen tegen Perſoonen, uit hoofde hunner Vaderlands- en Vryheidslievende gevoelens of daaden, aangevangen, en geſtreeken vonnisſen te moeten intrekken, en vernietigen. — Deezer aantal was groot, en maakt eene Naamlyst uit, waar op wy onder anderen een aantal Kerkleeraars aantreffen, en voorts als vrygeſprooken ontmoeten, die wy voor veroordeelden hebben leeren kennen (*). Deezen en daarenboven alle de geenen, die uit hoofde dier geſlaagene vonnisſen, als anderzins, om derzelver Vaderlandlievende gevoelens, genoodzaakt geweest waren *Stad en Lande* te verlaaten, werden genoodigd om tot hunne Haardſteden weder te keeren (†), 't welk veelen in de armen hunner Bloedverwanten en Vrienden terug bragt, onder wederzydſche aandoeningen, die zich beter verbeelden dan beſchryven laaten. XCIII. BOEK. 1795.

De uitnoodiging der Proviſioneele Vertegenwoordigers van *Holland* (§) was niet bekend geworden, of zy ontvingen eenen Brief, door J. BOUDEWYNSEN (**) gete- Brief van J. BOUDEWYNSEN, wegens de kend,

(*) Men vergelyke het des opgetekende in onze *Vaderl. Hiſt.* XXII. D. bl. 67—110. Hoe de *Groningſche* Kerkleeraar BLAU den 15 van Maart 1795. zyne Herſtelling vierde, hebben wy daar bl. 115 aangetekend.

(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* II. D. bl. 283.

(§) Zie hier boven bl. 178.

(**) Deeze Burger gaf laater een Verſlag van 't geen hy met zyn Gezin, zints den Jaare 1787, in een

XCIII. BOEK. 1795. Uitgeweekenen, by die van *Holland*.

kend, in deeze bewoordingen, het lot en het verlangen der Uitgeweekenen te verstaan geevende; „ Het is met de grootste aandoening van vreugde, dat ik deezen mag zenden in de Raadzaal, in welke de belangens van het *Hollandsche* Volk gewoogen worden, en in welke de zitplaatzen van Overheersching door de Vertegenwoordigers van een vry Volk zyn bezet.

„ Gylieden vertegenwoordigt niet alleen de *Hollandsche* Natie in het daarstellen van haare natuurlyke, doch ontvreemde Regten; maar Gylieden vertegenwoordigt ook dat weldaadig Opperweezen, dat de Vryheid zelve is, en thans, door de onverwagtste middelen, toont te willen, dat deeze Natie haar geluk zal bouwen op de Grondslagen van Vryheid en Gelykheid.

„ Geluk, myn Vaderland! met zulk eenen Ommekeer van zaaken! Geluk met eenen Ommekeer, welke het Heelal, dien de Eeuwen zullen bewonderen! Een Ommekeer juist der Vryheid waardig!

„ Gaat voort in uwe eerlyke poogingen, en Gylieden zult ons ongelukkig Land nog terugge sleepen van den oever des Verderfs. Vreest niet; God is met „ Ulie-

staat van Uitlandigheid geleeden hadt, en betoonde zich alzins werkzaam ten zynen behoeve, en ten dienste zyner Lotgenooten. *Decreeten der Provisioneele Repres. van Holland* 16 Feb. 1795.

„ Ulieden, en het Volk ſtaat gereed om XCII.
„ Ulieden, en om hunne Regten, te ver- BOEK.
„ deedigen!

„ De Vergadering heeft beſlooten, om 1795.
„ haar uitgeweeken Broederen te noodi-
„ gen, om in het midden van ons weder
„ te keeren. — Deezen meer dan drie-
„ maal ongelukkiger dan hunne Broede-
„ ren, zullen met blydſchap uwe Beſlui-
„ ten hooren. — Zy verlangen om hun-
„ ne blyde ſtemmen onder U te verhef-
„ fen, en onze vastgeſtelde Vryheid, aan
„ welke zy hunne Bezittingen, ja hun
„ Leeven, hebben opgeofferd, zal hun alle
„ de rampen en het leed doen vergee-
„ ten, de wraak van dit alles aan den
„ Regtvaardigen GOD overlaatende.

„ Het is voor dezelve, noch my, geene
„ ſchande dat ik ons lot hier afſchildere.
„ Ons Beſtaan en onze Bezittingen in ons
„ Vaderland verlooren hebbende, hebben
„ wy zeker de ondersteuning der edel-
„ moedige *Franſchen* genooten; maar dee-
„ ze Onderſtand, was in tyden van over-
„ vloed, naauwlyks genoegzaam voor 't
„ geen wy behoefden (*).

„ De opgevolgde gebeurtenisſen heb-
„ ben alles drie en viermaal duurder ge-
„ maakt, en onze Onderſtand werd niet
„ vermeerderd. — Elk heeft, 't geen
„ hy nog overhadt, 'er by moeten in-
„ ſchieten. — Een meer dan zevenjaa-
„ rige

(*) Vergelyk onze *Vaderl. Hiſt.* XXII. D. bl. 371 *enz.* XXIV. D. bl. 170—212.

XCIII. BOEK. 1795.

„ rige hoop op redding heeft ons het lot, „ zonder morren, doen draagen. En nu „ die hoop vervuld is, is het wederkeeren tot hun Vaderland een natuurlyk „ en billyk verlangen; maar de Middelen „ zullen aan veelen ontbreeken. Besluit „ dus Vertegenwoordigers van dit vrye „ Volk! by het oproepen uwer Broederen, meer ongelukkig nog dan anderen, „ besluit ook tot die Middelen, waar door „ zy hunne Reize kunnen bevorderen, „ en ras wederkeeren tot hunne Landgenooten." — Deeze Brief werd in handen van het Committé van Financie gesteld, en men zou zien, welke aanzoeken deswegen verder gedaan werden (*).

Dierzaak nader aangedrongen.

Zeer te voorzien waren dusdanige aanzoeken, en oordeelde men dit stuk van genoeg gewigts, om een Committé tot de zaaken der Uitgeweekenen na *Frankryk* aan te stellen. — BOUDEWYNSEN, die zich der Uitgeweekenen zaak zo zeer hadt aangetrokken, deelde hun een gunstig Besluit hier op gevallen, mede. Met dankbaarheid hadden zy zulks vernomen; dan dit schonk hun, gelyk deeze Burger, by eenen naderen Brieve, der Vergaderinge te verstaan gaf, geen redding uit den dringenden nood, zo hoog gewassen, dat zy zich, zonder onderstand, zouden bevonden hebben, indien braave Lieden zich niet tot borgen gesteld hadden.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 4 Feb. 1795.

den. Men ſtelde vast de geſchiktſte mid- XVIII.
delen te beraamen, om in den nood der BOEK.
Uitgeweekenen te voorzien, en hun de
gelegenheid van herwaards te kunnen kee- 1795.
ren, te bezorgen (*). — Het Committé
tot deeze zaak benoemd, werd welhaast
in volle werkzaamheid gebragt, door een
Voordragt des Vertegenwoordigers SPEE-
LEVELD, die, in Lentemaand, der Ver-
gadering van *Holland*, den hooggaanden
nood der Uitgeweekenen te *St. Omer*, op
het dringendſte, beſchreef. Een berigt by
hem ingekomen vermeldde, dat te dier
wykplaatze, reeds Vaderlanders van Hon-
ger geſtorven waren (†); een toeſtand op
welken hy den uitdruklykſten eisch van
onverwylden onderſtand grondde.

Aan deezen eisch werd voldaan, door Daadlyk
een volmagt aan het Committé, om, zon- ter hand
der uitſtel, een vertrouwd Perſoon der- genomen.
waards te zenden, die duizend Livres al-
daar zou opneemen, om ze onder de zich
daar bevindende Landgenooten uit te dee-
len, en de middelen te verſchaffen ter
ſpoe-

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 5 Maart 1795.

(†) De Repreſentant HUBER, Gedeputeerde ter Vergaderidge van hun Hoog Mogenden, wegens het Volk van *Friesland*, drukte het zegel op deeze harde waarheid, als hy, ooggetuigen van die treffende tooneelen van armoede en vernederde menschlykheid ſpreekende, zegt; „Het is zonder ver„grooting, zonder figuuren van redeneerkunst ge„ſprooken; *maar het is weezenlyk en waaragtig, „dat eenige diergelyken van gebrek zyn omgeko„men.*" *Reſol. van hun Hoog Mog.* 19 Aug. 1795.

XCII. BOEK. 1795.

spoedige wederkeering na het Vaderland. De wel te voorziene werkzaamheden van dit Committé deeden 't zelve met eenige Leden vermeerderen; 't werd op deszelfs verantwoordelykheid, aanbevolen, die Noodlydenden hulp toe te brengen. Welhaast bewerkten zy eene aanzienlyke vermeerdering dier Geldsomme (*).

Groot getal der wederkeerenden. Vraagen ten hunnen aanziene.

Der tot wederkeeren in staat gestelde getal groeide steeds aan. Zy daagden in zulk eene menigte op, dat het Committé, met de bezorging deezer Lieden belast, geraaden vondt ter Vergadering van *Holland* te vraagen — Of zy mogt voortgaan in het uitdeelen der toegestaane vyf en twintig Guldens aan de teruggekomene Uitgeweekenen? — Zo ja; of dan onder dezelven ook behoorden, die *Bataafsche* Officieren, welken tot verlossing van ons Vaderland uit de handen der Geweldenaaren, zo dapper als edelmoedig, hadden medegewerkt? —— Verder, of onder dezelven ook geteld moesten worden, die, in den Jaare MDCCLXXXVII, na *Frankryk* gevlugt; doch, voor omstreeks drie jaaren, in eenige schynbaar kalme oogenblikken, wedergekeerd waren; maar tot hier toe van eenig bestaan verstooken? — En eindelyk, of onder deezen ook begreepen waren, die na *Duitschland* de wyk genomen hebbende, nu wederkeerden? — De Vergadering bewilligde in de twee eer-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 14 en 16 Maart 1795.

eerſte voorſtellen; mits men alle mogelyke spaarzaamheid gebruikte, en zich alleen tot *Hollanders* bepaalde. De twee laatſte vragen werden geheel afgeſlagen (*). XXIII. BOEK. 1795.

Een Graafmaand ten einde liep bevondt zich in *'s Gravenhaage* een groot aantal wedergekeerde Uitgeweekenenen. Vier deezer, de Burgers F. RANT, DIRKS, VAN DE GOORBERG en EVERSDYK, verzogten, als Gelastigden hunner Medeburgeren, ter Vergadering van *Holland* te mogen binnen ſtaan. Gereedlyk werd dit vergund, en ſprak de eerſtgemelde —— „ Volksvertegenwoordigers! Een voor„ naam aantal der ongelukkige Slachtof„ fers van het Jaar MDCCLXXXVII, zich „ thans in den *Haage* bevindende, zendt „ ons tot uwe Vergadering. Welk een „ genoegen voor ons daar toegelaaten te „ worden, om de denkbeelden van onge„ lukkige, verarmde, maar eerlyke Men„ ſchen, te mogen uitbrengen! Welk een „ gevoel draagen wy, Volksvertegenwoor„ digers! U en het Volk vereenigd te „ zien, om een uitgeput en uitgeſtoolen „ Land, groot, gelukkig en geducht te „ maaken. Verzoog der wederkeerenden by *Holland*.

„ Hoe ontroert ons het hart, als wy „ herdenken welke rampen ons Vader„ land en onze Lotgenooten getroffen „ hebben; Wie is in ſtaat de wonden „ te heelen? Getrouwheid aan de zui„ ve-

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 20 April 1795.

XIIIde BOEK. 1795.

„ vere grondbeginzelen zegepraalt. Die
„ getrouwheid zal ons Land redden, den
„ luister en voorſpoed doen herleeven.
„ 't Zyn die denkbeelden, welke onze
„ Lotgenooten ons verzogt hebben, in
„ eene Memorie aan deeze aanzienlyke
„ Vergadering te mogen voordraagen.
„ Vergunt ons dat wy die mogen voor-
„ leezen."

Naa deeze Aanſpraak, de verzogte vryheid bekomen hebbende, voer de Burger RANT voort. „ De in het Jaar „ MDCCLXXXVII verjaagde, verbannene, „ verarmde, en nu tot hun Vaderland we- „ derkeerende *Bataaven*, aan de Proviſio- „ neele Vertegenwoordigers van het Volk „ van de Provincie *Holland*; Medebur- „ gers!

„ Zo 'er op de puinhoopen van het „ Despotismus, Tempels der Vryheid ge- „ bouwd worden, dan moeten zy, die „ voor byna acht jaaren aan dat groote „ werk de hand hadden, ook nu, met al „ hun vermogen, medewerken.

„ Het trouwloost verraad, geſterkt door „ het ſnoodst geweld, deedt ons ons Va- „ derland verlaaten; onze Bezittingen zyn „ geplunderd, of wederregtlyk aan ons „ ontrukt; onze Perſoonen werden ver- „ volgd en met moordſchavotten gedreigd; „ het Vaderlands Bloed, 't geen door „ onze aderen vloeide, was niet toerei- „ kende om den dorst van het *Oranje-* „ *huis*, en andere grootere en kleindere „ Dwingelanden, te kunnen verzadigen;

„ wy

„ my werden door hun verweezen tot een
„ afgrond van elende, waar in niets an-
„ ders, dan een gerust geweeten ons kon-
„ de ondersteunen.

„ Aan de zyde der Regtvaardigheid
„ gaat niemand verlooren!

„ *Frankryk* schoot te onzer hulpe toe,
„ gaf eene schuilplaats, gaf onderstand,
„ en haastte zich om de traanen der on-
„ schuld te droogen.

„ Wy waren verjaagd, verdrukt; maar
„ het *Fransche* Volk, dat vry wilde zyn,
„ en vry werd, erkende in ons zyne
„ Broeders. Het zwoer aan ons, en wy
„ aan 't zelve, eeuwige Broederschap, eeu-
„ wige Verbintenis.

„ Hoe knellende onze omstandigheden
„ ook geweest zyn, nimmer verlooren
„ wy de hoop, dat ook eenmaal de Ze-
„ tel der Heerschzugt, in ons Vaderland,
„ omvergeworpen zou worden. De uit-
„ komst heeft aan onze verwagting beant-
„ woord. Een zamenloop van omstandig-
„ heden moest daar toe voorafgaan; maar
„ ook alle die bevestigen de Regtvaardig-
„ heid onzer bedoelingen. Het geen on-
„ mogelyk scheen is gebeurd. De vrye
„ *Franschen*, onze Broeders, zyn in ons
„ Vaderland. *Oranje* vlugt; de *Bataaven*
„ zyn daar van verlost, zy zyn daar van
„ vry; en werden in de Vergaderzaalen
„ der Lyftrawanten van dat Huis, toen
„ hetzelve, door moord en plundering
„ triumpheerde, de bloedigste Vervolgin-

„ gen

XCIII. BOEK. 1795.

XXIII. BOEK. 1795.

„ gen tegen ons uitgesprooken, in die „ zelfde Zaalen worden onze wonden aan„ vangelyk geheeld!

„ 's Lands Wetten, instemmende met „ de Regtvaardigheid, vernietigen alle de „ Vonnisen, die, om onze betoonde Va„ derlands- en Vryheidsliefde, tegens ons „ in of naa het Jaar MDDCLXXXVII, zo „ wederregtlyk zyn uitgesprooken — „ 's Lands Wetten erkennen aan ons dat „ Regt, 't welk de Natuur ons gegeeven „ heeft, naamlyk om tot het Land weder „ te keeren; om met de nog *Provisioneele* „ *Volksvertegenwoordigers*, met alle onze „ Medebroederen, die de Vryheid, de „ Onafhangelykheid van *Neerland* willen „ grondvesten, daar aan, in ons Vader„ land mede te werken.

„ Hier zyn wy, en by onze Aankomst „ voegen wy ons tot U, Provisioneele „ Vertegenwoordigers! om U van onze „ Overkomst kennis te geeven.

„ Weinigen van onze Lotgenooten zyn „ nog agtergebleeven; huishoudelyke om„ standigheden zyn 'er de oorzaak van, „ en het smert ons, dat zy niet te gelyk „ tot het Vaderland hebben kunnen we„ derkeeren. Hun inwagtende, vermeee„ nen wy niet langer spraakloos te moe„ ten blyven.

„ Wy kunnen onze Intrede in het Va„ derland niet kenbaar maaken, door op „ de Altaaren der Vryheid die Metaalen „ te offeren, welke kunnen medewerken

„ tot

„ tot herſtel van de Schatkist, die door
„ de oude Regenten, en het rampzalig
„ *Oranje-huis*, zo zeer zyn uitgeput.

„ Om de zaak der Vryheid, in het Jaar
„ MDCCLXXXVII van onze Bezittingen en
„ Bedieningen beroofd; beroofd van onze
„ Broodwinningen, bleef ons niets over
„ dan die zelfde Moed, waar mede wy het
„ *Huis van Oranje* en het geweld der Groo-
„ ten bevogten hebben. — Moed, die
„ byna alle de Vlugtelingen, met de Wa-
„ pens in de hand, onder de Krygsba-
„ nieren der *Franſchen*, onze Broederen,
„ tegen de magtigſte gehuurde Soldaaten
„ der Gecoaliſeerde Party, die het ver-
„ derf der *Franſche* Republiek, en dat van
„ ons Vaderland, gezworen hadden, on-
„ derſteunde, ons bloed deedt ſtorten en
„ overwinnen. — Moed, die zommigen
„ onzer in de gewigtigſte posten ſterkte,
„ en met trotſeering van alle gevaaren, de
„ grootſte en edelſte agting deedt wegdraa-
„ gen van eene Natie, die de deugd weet
„ te beloonen en de ondeugd te ſtraffen.

„ Die Moed heeft ons niet begeeven.
„ Wy zyn bereid alles te waagen, om
„ mede te werken ter volkomene Vry-
„ maaking van ons Vaderland, ter invoe-
„ ringe eener zuivere *Democratiſche* Re-
„ geeringsvorm, en ter bevordering van
„ het Geluk onzer Medemenſchen.

„ Het Secours dat aan ons in de *Fran-*
„ *ſche* Republiek betaald werd, is opge-
„ houden; maar wy ſpreeken niet van
„ ons noodige Onderhoud; Slagtoffers on-
„ zer

1795. TWEEDE BOEK.

XCIII. BOEK. 1795.

„ zer Verkleefdheid aan Vaderland- en
„ Vryheidaliefde, vermeenen wy voor re-
„ kening van het Land te ſtaan.

„ Wy beginnen met U, Volksverte-
„ genwoordigers! te verklaaren, dat wy
„ de zalige Leer der Vryheid en Gelyk-
„ heid alomme zullen verbreiden. ——
„ Verſpreid over de geheele oppervlakte
„ van het *Bataafsch* Gewest, zullen wy
„ onze Natuurgenooten tragten te over-
„ reeden van die eeuwige waarheid, *dat*
„ *de Souverainiteit by het Volk berust, en*
„ *dus geen gedeelte van het Volk zich dezelve*
„ *kan aanmaatigen.*

„ Daar toe hebben wy ons, by Eede
„ aan onze braave Broederen, de vrye
„ *Franſchen*, verbonden; van hunne zyde
„ zweerden zy, dat zy dan ook onze
„ Broeders en Vrienden zyn zouden; daar
„ voor ſtroomde hun bloed, daar voor
„ ſneuvelden veelen onzer Mede-uitge-
„ weekene Vaderlanders. Hun asch zal
„ heilig by ons herdagt worden, en ſtrek-
„ ken tot een teken van ons wederkeerig
„ Verbond: dewyl wy van het oogenblik
„ gebruik maaken om deeze belofte te
„ volbrengen.

„ Proviſioneele Vertegenwoordigers! Gy
„ zyt begonnen met de Vernietiging van
„ het Stadhouderſchap. Dat Colosſus-
„ beeld; dat Huis der Ongeregtigheid, is
„ reeds afgebrooken; op die plaats moet
„ de Tempel der Vryheid gebouwd wor-
„ den; maar de fundamenten van dat be-
„ dorvend Huis zyn nog niet opgeruimd;

„ ook

„ ook deezen moeten uitgerooid worden; XCIII.
„ de oude Regeeringsvorm moet te eene- BOEK.
„ maal verdwynen, en door eene nieuwe, ———
„ eene op het Regt der Natuur gegron- 1795.
„ de, en het Geluk van het Volk ten
„ doel hebbende, vervangen worden.

„ Dit is de wensch der Vrye *Bataa-*
„ *ven!* dit is de begeerte der Slachtof-
„ fers van het *Oranjehuis* van het Jaar
„ MDCCLXXXVII; dat is de begeerte on-
„ zer *Franſche* Broederen! Wy verklaa-
„ ren het U, en voor zo veele 'er Bur-
„ gers in uwe Vergadering zyn, die al-
„ daar met ons den vryen ademtogt ge-
„ daan hebben, zyt Gylieden met ons
„ daar van overreed.

„ Het *Franſche* Volk, vyf en twintig
„ Millioenen *Franſchen*, hebben gezwoo-
„ ren, *dat zy de Vriend, de Natuurlyke*
„ *Geallieerden van alle Vrye Volken zyn!* —
„ Zy zyn dan ook onze Broeders, onze
„ Geallieerden, zo dra wy ons zullen
„ toonen een Vry Volk te willen zyn.

„ Het oogenblik, waar in ons Vader-
„ land gered kan worden, is daar; zo
„ wy thans aarzelen, gaan wy welhaast
„ verlooren, onherſtelbaar verlooren. Op
„ dit oogenblik heeft het *Bataafſche* Volk
„ nog het vermogen om zich te kunnen
„ redden. Wanneer een Volk vry wil
„ zyn, doet het wonderen, die zelfs de
„ Vyanden verbaasd maaken. Zou *Neêr-*
„ *lands* kragt nu minder weezen, dan
„ toen 'er, in eene voorige Eeuw, geen
„ een Tyran gevonden werd, die 'er den

„ ſchepter over zwaaijen wilde? Immers
„ niet? Nogthans redde het Land zich,
„ in die benaauwde tyden, door zyn eigen
„ kragt. En 'er is nog vermogen genoeg
„ om het vry te maaken, om 'er een
„ groot en gelukkig Volk in te doen
„ woonen.

„ Wel aan dan, wy vraagen van Ulie-
„ den, dat 'er, zonder verzuim, eene Op-
„ roeping ter Nationaale Conventie, of
„ Volks-overeenkomst plaats hebbe —
„ Dat 'er ten ſpoedigſte eene proviſioneele
„ genoegzaame Organiſatie van de
„ Land- en Zeemagt geſchiedde, en men
„ zich in ſtaat ſtelle, om, vereischt het
„ de nood, met onze *Franſche* Broederen
„ mede te werken ter vernietiging van
„ allen Despotiek Geweld, en 's Lands
„ grootheid geopenbaard worde; daar door
„ zullen onze *Franſche* Broeders aan ons
„ toonen, dat zy, in de daad onze Vrien-
„ den zyn — Dat 'er eene Of- en De-
„ fenſive Alliantie met de *Franſche* Repu-
„ bliek gemaakt worde, door een naauw
„ Verbond daar mede vereenigd, wordt
„ de Onafhangelykheid van ons Vader-
„ land, en het geluk der Inwoonderen
„ verzekerd.

„ 's Lands Schuld Nationaal te verklaa-
„ ren, de door den Oorlog verwoeste ge-
„ deeltens van ons Vaderland, uit de al-
„ gemeene kaſſe, te gemoet te komen. —
„ De *Oranje* Oproeraanleggers en Uit-
„ voerders, zo dra zy bekend zyn, zon-
„ der langduurige Proceduren, met den

„ dood

„ dood te ſtraffen. — Alle de Amptenaars, XLIII.
„ die vóór en naa het Jaar MDCCLXXXVII, BOEK.
„ onder WILLEM DEN VYFDEN gediend
„ hebben, en voor zo verre zy niet op 1795.
„ nieuw, door het *Bataafſche* Volk ver-
„ koozen zyn, voor het uitbreeken van
„ Oproeren, verantwoordelyk te ſtellen;
„ en, zo 'er Oproeren uitbreeken, alle
„ die Amptenaars, op hun eigen kosten,
„ tot naa den Vrede, in de gevangenis te
„ werpen, behoort welligt onder die mid-
„ delen, waar door de Rust, de Vryheid,
„ de Gelykheid en de Broederſchap van
„ 't *Bataafſche* Volk bevestigd zal worden.

„ Wy zyn niet dorſtend na Bloed! Wy
„ begeeren niet anderen onzer Medebur-
„ geren tot Bloedvergieting aan te ſpoo-
„ ren. De Vryheidminnende Mensch heeft
„ daar een afgryzen van; maar onze aan
„ onze *Franſche* Broederen gedaanen Eed
„ is ten nutte van ons Vaderland. Een-
„ maal zyn wy geleerd, en eene aan ons
„ toegezegde Protectie heeft ons bederf
„ niet kunnen verhoeden, of den Lande
„ nuttig geweest.

„ 'Er moeten dus andere en veel ſter-
„ ker middelen gebruikt worden. Met
„ den aandrang, waar mede wy ſpree-
„ ken mogen, verklaaren wy bereid te
„ zyn, om, naar ons vermogen, die mid-
„ delen, welke wy, ter vrymaaking van
„ een te lang onderdrukt Volk, met de
„ regtvaardigheid en goede orde het meest
„ beſtaanbaar zullen oordeelen, by de
„ hand te vatten.

„ Gylieden zyt ook zo gezind, Provi-
„ sioneele Vertegenwoordigers! Betoont
„ U dan moedig en onverschrokken. Ge-
„ heel *Europa* heeft het oog op U; het
„ *Bataafsche* Volk verwagt van U zyne
„ volkomene Vryheid, en die Gelykheid,
„ waar uit eene beſtendige Broederſchap,
„ en het geluk van ons Vaderland, moet
„ gebooren worden.

„ 't *Franſche* Volk, onze Broeders, in
„ het byzonder, ſlaat het oog op U. Wy
„ deeden alles, wat in ons was, om het
„ te helpen ter verbreeking der ketenen,
„ waar onder het gekromd ter nederlag.
„ Van zyn vryheid, van zyn geluk, hing
„ het onze af, wy werden daar door met
„ hun, op 't naauwſte, vereenigd, wy
„ draagen 'er de bewyzen van, thans
„ ſpreeken wy in die dubbele betrekking.
„ Het geluk der *Franſchen* is zo zeker
„ het onze, als wy verpligt zyn, als wy
„ beloofd hebben, met hun één te zullen
„ zyn, en te blyven.

„ Dat geene ſlapheid ons vervoere!
„ 't Revolutionaire Gouvernement heeft
„ de *Franſche* Republiek gered, dat is
„ alleen het middel dat ons redden kan.

„ 't *Bataafſche* Volk wil en zal vry zyn!
„ Gaat dan, dat was de taal onzer *Fran-*
„ *ſche* Broederen, gaat na uw Vaderland
„ terug; de Geweldenaars, die U daar ver-
„ volgden, zyn reeds gevlugt; helpt daar
„ de Vryheid en Gelykheid opbouwen;
„ gy hebt gezien wat uwe Broeders, de
„ *Franſchen*, doorgeſtaan hebben; blyft
„ met

„ met hun door de ſterkſte banden van
„ Broederſchap vereenigd.
„ Ons Vaderland roept ons, om tot
„ het zelfde einde mede te werken.
„ Ons Bloed, het eenigſte dat de Ty-
„ rannen ons niet hebben kunnen ontnee-
„ men — ons Bloed is ten dienſte van
„ ons Vaderland.
„ Ja! Land onzer Geboorte! ook gy
„ zult vry zyn! U wordt het grootſte
„ geluk bereid! De *Batavier* verbrak wel
„ eer de ketenen van PHILIPS DEN II;
„ de *Bataaven* van de Achttiende Eeuw,
„ geholpen door de moedige en onver-
„ winnelyke *Franſchen*, zweeren op de
„ puinhoopen der Heerſchzugt van *Oran-*
„ *je*, en die der *Ariſtocraaten*, gy zult
„ vry zyn! De GOD der Natuur gaf ook
„ U onvervreemdbaare Regten! het oog-
„ merk van het Maatſchaplyk leeven, zal
„ het algemeen Geluk, de inrichting van
„ het Gouvernement, zal de verzekering
„ van de Natuurlyke Regten van den
„ Mensch ten voorwerp hebben, en be-
„ vestigen.
„ Hartlyk wenſchen wy, dat de GOD
„ der Vryheid U onderſteune in de ge-
„ wigtige Bedieningen op uwe ſchoude-
„ ren gelegd; dat Gylieden zyn moogt de
„ eerſte Grondleggers van *Neêrlands* Vry-
„ heid, om het daar door te doen wor-
„ den de ſchrik der Tyrannen, de troost
„ en hulp der Vrye Volkeren, en dat de
„ laate Nageſlachten, in het naaleezen van
„ de Dagbladeren van deezen tyd, uwe

XCIII. BOEK. 1795.

„ Wysheid, Regtvaardigheid, Moed, Va-
„ derland- en Vryheidsliefde bewonderen
„ mogen!"

1795. Hoe beantwoord.

Dit ſtuk, alzins de kenmerken draagende van den invloed, die eene zevenjarige ballingſchap op den mensch natuurlyk maakt; als mede van den geest, die in het Land hunner ballingſchappe heerschte; en niet duister te verſtaan gaf, hoe zy, zo uit hoofde van hun lyden, als van wege hunne aangegaane verbintenisſen met de *Franſchen*, oordeelden eenen veelbeduidenden invloed te moeten hebben, op 't geen voortaan, in den Vaderlande, tot het welk zy wedergekeerd waren, te doen ſtondt, werd door den Voorzitter heusch beantwoord, met verzekering, dat op hun Vertoog de vereischte aandagt zou geſlaagen worden (*).

Voordragt van den Burger Hovens ten opzigte der wederkeerende Uitgeweekenen.

Ten tyde dat de Burger Boudewynsen de voorheen gemelde Brieven, ten behoeve der Uitgeweekenen ſpreekende, indiende (†), was 'er, uit naam van het Committé van Financie, een Verſlag ter Vergaderinge ingeleverd; doch niet voorgeleezen of overwoogen: naardemaal de Burgers Blauw en Meyer, gelast waren, of zouden gelast worden, met de noodige ſchikkingen omtrent de terugkomst der Uitgeweekenen, waar door men oordeelde, dat aan een gedeelte diens Verſlags vol-

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 23 April 1795.

(†) Zie hier boven bl. 181.

KOENRAAD HOVENS.

voldaan was, gelyk het ook zints zyn beflag bekwam. — Het ander gedeelte des Verflags hieldt in, dat men de terugkeerende Vaderlanders, ten koste van den Lande, teruggebragt tot hunne voorige Woonplaatzen, aan derzelver Municipaliteiten zou aanbeveelen, om voorzien te worden met zodanige Posten, als elks gefchiktheid hem in ſtaat ſtelde te bekleeden, of althans om ondersteund en geholpen te worden, ter hervatting van zodanig een Beroep of Handwerk, als elk vóór zyne Uitwyking waarnam. XCIII. BOEK. 1795.

De Leden der Vaderlandſche Burgerſocieteit in *'s Gravenhaage* verzogten, dat dit Verflag ter tafel van de Vergadering der Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Holland* mogt gebragt worden. In dit Verzoek hieldt men den Burger HOVENS voor den Steller van dat Verflag. 't Werd hem in handen gegeeven om 'er op te berigten. Dit doende merkte hy aan, hoe omtrent het eerſte Lid, thans geene verdere overweeging te paſſe kwam; dat hy, wat het tweede ſtuk betrof, geen reden vondt om het uitbrengen van 't zelve, zo 't nog beſtondt, te ontraaden; maar hoe, hy moest aanmerken, dat 'er geen byzondere noodzaaklykheid was om zulks te doen; daar hy reeds den korten inhoud uit zyn geheugen hadt voorgedraagen — uit zyn geheugen, 't welk hy in deezen niet mistrouwde; daar hem die zaak altoos ter harte ging, en de terugkeerende mengte by hem geſtadig het denkbeeld

XCIII. BOEK. 1795.

verleevendigde der noodzaaklykheid om in deezer nood te voorzien; maar hem ook tevens overtuigde, dat de zwaarwigtigheid dier Voorzieninge, dagelyks, met het getal der Wederkeerenden, aanwiesch. Dan merkte hy op, dat het getal der geenen, die op 's Lands bezorging de gegrondſte aanſpraak hadden, waarſchynlyk veel kleinder zou weezen, dan het op het eerſte voorkomen ſcheen. De enkele daad van Uitgeweeken te zyn, en nu weder te keeren, te gelyk met de Slagtoffers des voorigen Gewelds, kon niemand aanſpraak geeven op begunſtiging boven zyn 't huis gebleeven weldenkenden Medeburger. De Municipaliteiten aan welken het Verſlag gewild hadt, dat de Uitgeweekenen en Wederkeerenden zouden aanbevolen worden, moesten wel degelyk onderſcheid maaken tuſſchen hun, die om de zaak des Vaderlands den Vaderlyken grond verlaaten en ballingslands gezworven hadden, en de zòdanigen, die om berooidheid van den gelde, of verwarring hunner zaaken, het land verlaaten hebbende, nu als Uitgeweekenen wederkeerden.

„ Dan ook," vaart de Burger HOVENS voort, op dat wy zyne eigene woorden afſchryven, „ naa deeze afſcheiding van „ een groot getal terug gekeerden, die bo„ ven de talryke menigte der andere min„ vermogende Inwoonders deezes Lands „ geene onderſcheidinge verdienen, vor„ dert geen gering aantal verdienſtlyke „ Burgers de oplettenheid van elk wel-

den-

„ denkenden, en doet hem de bepaaldheid zyns vermogens om hun te helpen, te meermaalen beklaagen. — En niet minder zal deeze Vergadering zich beklaagen, dat de uitgeputte ſtaat van 's Lands Finantien haare edelmoedigheid perk en paalen ſtelt in het toebrengen van pecunieelen onderſtand aan zo veele wederkeerende Huisgezinnen, welke ook te midden van ons, door zorge en gebrek gedrukt worden. XXII. BOEK. 1795.

„ 'Er ſchynt dus geen ander middel over te blyven, dan den wederkeerenden braaven Burger, van tyd tot tyd, met de openvallende Posten te begunſtigen, by voorkeuze, indien zyne geſchiktheid en talenten hem tot dezelve eenigzins bevoegd maaken, en tot zodanige plaatzinge alomme aan de Municipaliteiten aan te bevelen." — Dit Verſlag werd in een Beſluit der Vergaderinge veranderd (*).

Op den grond in dit Beſluit gelegd, rustte eene Afkondiging, door het Committé van Algemeen Welzyn voorgeſteld, en door de Vergadering omhelsd; waar by aan de Wedergekeerden, die door of om de Omwenteling van den Jaare MDCCLXXXVII, den Lande uitgeweeken, of om Patriotſche Daaden of Gevoelens gebannen, en nu wedergekeerd waren, uitgenoodigd en aangemaand worden, dat zy, Voorſtellen by *Holland* over de wyze waar op men met de Wederkeerenden te handelen hadt.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 20 Aug. 1795.

BOEK. zy, voor zo verre zy nog niet in eenige Post geplaatst waren, of hunne Ambagten en Kostwinningen hervat, en hunne woonstede gevestigd hadden, zich begeeven zouden na de plaats hunner Geboorte of voorige Woonplaatze. Dat de zodanigen, die zich nog in *'s Haage* bevonden en de kosten der Reize niet konden goedmaaken, zich by het Committé der Uitgeweekenen en Noodlydenden te vervoegen hadden, ter bekominge van het noodige Reisgeld. Dat zy in hun Geboorte- en Woonplaats wedergekeerd, zich onverwyld moesten aanmelden by de Municipaliteit, met naauwkeurige opgave van alles wat hunne omstandigheden betrof, met eene begrooting van de schade by de Omwenteling geleden, en, zo verre mogelyk, met aanwyzinge der geenen, die hun dezelve hadden toegebragt, en of op dezelve een eisch van Schadebetering, in regten, zou kunnen gegrond worden. — By voorkeuze moesten de Municipaliteiten de zodanige begunstigen met openstaande of openvallende Ampten en Bedieningen, voor zo verre zy daar toe de noodige bekwaamheden mogten bezitten, en zy, zo door hunne gedraagingen, geduurende hunne Ballingschap of Uitlandigheid, als naa hunne wederkeering, zich dezelve waardig gemaakt hadden. Om deeze voorkeuze té beter te bewerken, moesten de Municipaliteiten eene algemeene Lyst van de Gebannenen of Uitgeweekenen inzenden aan de drie Vereenigde Committés van

1795.

van Algemeen Welzyn, Finantie en Militaire zaaken. XCIII. BOEK.

Hadden onder die Wederkeerenden tot het hervatten van hun voorig Beroep Ambagt, of eenig ander middel van Beſtaan, eenig voorſchot van Penningen noodig, de Municipaliteiten zouden, naar bevind van zaaken, hun, voor Rekening van de Provinciaale Kas, des voorzien, en van de eerſte uitgave kennis geeven om voorts daar op goedkeuring te bekomen van de Committés van Algemeen Welzyn en Finantie. 1795.

Tot den tyd toe, dat de wederkeerende Burgers, dus op de eene of andere wyze in ſtaat geſteld waren om voor zich en de hunnen beſtaan te vinden, zou hun, voor rekening van den Lande, uit de gemeene kasſe der Municipaliteiten, een voeglyk weeklyksch onderhoud worden toegelegd.

Van alle die ſchikkingen, ten voordeele dier Burgeren, en hunne Huisgezinnen, hadden de Municipaliteiten aan meergemelde Collegien kennis te geeven: terwyl deezen des Verſlag moesten doen ter Vergadering der Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Holland*, op dat dezelve zodanige voorzieningen mogt doen als de Vergoeding dier uitgave, in de onderſcheidene gevallen, mogt vorderen; aan zich voorbehoudende de voortduuring van allen toegelegden Onderſtand, naar de omſtandigheden, te bepaalen (*).

Zeer

(*) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 24 Sept. 1795.

XCIII. BOEK. 1795.

Voorſtel van HUBER ten hunnen opzigte.

Zeer ſtemde zulks in met eenen Raadſlag door den Repreſentant des *Frieſchen* Volks, en Afgevaardigden by hun Hoog Mogenden, HUBER, die wel eer der Uitgeweekenen Lotgenoot was, en over de noodzaaklykheid, om deeze Ongelukkigen te gemoet te komen, zich by de Algemeene Staaten, op eene zeer nadruklyke wyze, hadt laaten hooren, en gewild, dat men onverwyld, by de Bondgenooten zou aandringen, om het voetſpoor te drukken der Repreſentanten des *Frieſchen* Volks, 't welk beſlooten hadt om allen, die billyken aanſpraak hadden op de oogenblikkyke hulp der Natie, in hunne ongelukkige omſtandigheden, de reddende hand te bieden, en teffens op te neemen, welk Ambagt ieder Uitgeweekenen kon uitoefenen, of hy daar toe eenig opſchot van Penningen noodig hadt, en hoe veel. — Te welker gelegenheid die *Frieſche* Staatsman, uit ervaarenis ſpreekende, niet naaliet te vermelden, hoe hy te meermaalen voorwerpen onder de Uitgeweekenen ontmoet hadt, die geen de minſte redenen gehad hadden, om, wegens vervolging of plundering, hun Vaderland te ontwyken; maar om geheel andere redenen verhuisd waren, en die dus niet verdienden, dat men, uit dien hoofde, op hun eenigen agt ſloeg (*). Zo geheel inſtemmende met het

(*) *Register der Reſol. van hun Hoog Mogenden* 19 Aug. 1795.

het geen HOVENS by *Holland* hadt aangevoerd (*).

1795.

Niet weinigen der Uitgeweekenen, jonge en ongehuwde Perſoonen, hadden buiten 's Lands Egtverbintenisſen aangegaan, en Kinderen verwekt. Voor deezer Vrouwen en Kroost was de gifte den Uitgeweekenen toegeſtaan, desgelyks beſtemd (†). — Onder de Uitgeweekenen telde men Leden van verſchillende Godsdienſtige Gezindheden. Eene Vereeniging, die rust, kalmte en voorſpoed, in een lang verloop van Jaaren, niet hadt kunnen bewerken, werd door onſpoed daargeſteld. De algemeene nood verbondt en verbroederde hun. Hier uit werd eene Gemeente te *Duinkerken* geboren, onder den naam van *Algemeene Proteſtantſche Kerk* te dier Stede. Leeraars zo van de *Hervormden* als *Remonſtranten* bevonden zich daar, en voerden zy beurtlings het woord ter ſtigtinge. Jammer, dat geſchillen van eenen anderen aart dan Godsdienſtige, deeze Gemeente beroerden. — Ten dage der jongſte Omwenteling ſcheidde deeze Gemeente uit een; de Leeraars en de Leden keerden weder na hun Vaderland. Onder deeze terug gekomenen bevondt zich de Kerkleeraar G. J. C. BACOT, van wien wy in onze Geſchiedenis te meermaal gewaagden. Hy bekleedde in Bloeimaand het Voorzitterſchap ter Vergadering der Pro-

Schikking omtrent de Vrouwen en Kinderen der Uitgeweekenen.

Het Doopboek der Algemeene Proteſtantſche Kerk te *Duinkerken* overgeleeverd.

(*) Zie hier boven bl. 200.

(†) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 25 Sept. 1795.

XCIII. BOEK. 1795.

Proviſioneele Repreſentanten des Volks van de *Groninger Ommelanden*, en verzogt aan dezelve om een onder hem berustend en gewettigd Dubbeld van het *Doopregister der geweezene Algemeene Christlyke Proteſtantſche Kerk te Duinkerken*, aldaar ter Secretarye te mogen doen berusten; op dat de belanghebbenden, by vereisch, de noodige Uittrekzels daar van zouden kunnen erlangen; waar toe hy als dan de openlyke Bekendmaaking zou bezorgen. Volwillig ſtemde men in dit billyk verzoek, en gaf hy het Doopregister, ten gezegden einde, over (*).

E. BEKKER Wed. WOLFF krygt het haar onthouden Weduwe Tractement.

Byzondere en uitſteekende Verdienſten der Uitgeweekenenen bleeven niet vergeeten. De Burgeresſe ELIZABETH BEKKER, Wed. ADR. WOLFF, die wy onder dezelve aantroffen (†), verzogt het Weduwe Tractement der Leeraaren, haar, zedert den Jaare MDCCLXXXVII, onthouden, weder te mogen ontvangen. Men vondt goed aan de Verdienſten dier beroemde Vaderlandſche Dichteresſe hulde te doen, haar toe te ſtaan alle de agterſtallige Jaaren van dit Weduwe Tractement, gerekend van den tyd wanneer 't zelve haar de laatſte maal was afgegeeven, één honderd Guldens in 't Jaar. By dit gunstbetoon gaf men haar te verſtaan, hoe het ge-

(*) *Extract uit de Notulen der Vergadering der Proviſioneele Repreſentanten des Volks van de Groninger Ommelanden* 5 Mey 1795.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXVIII. D. bl. 14.

geſchiedde in verwagting, dat zy, met allen mogelyken ſpoed, zich weder na haar Vaderland zou begeeven om die gelden hier te Lande te verteeren (*). Aan welken eisch zy volvaardig beantwoordde, en met haare Dicht- en Halsvriendin, AGATHA DEKEN wederkeerde (†). XCIII. BORK. 1795.

Het Committé voor de Uitgeweekenen en Noodlydenden, 't welk eene aanzienlyke ſomme uit 's Lands kas betaald hadt, kreeg last om daar mede op te houden, en op eene andere wyze te werk te gaan (§). Het werd in Oogstmaand ontbonden, en de werkzaamheden aan 't zelve nog verknogt, aan het Committé van Algemeen Welzyn opgedraagen (**). Hadt dit nu geëindigd Committé zeer veel en teffens onaangenaamen arbeids gehadt, deeze ging, met die verandering, over, en baarde de nu daar mede belastten, aanhoudende moeilykheden: zo daar berooidheid en armoede, aan wanhoop grenzende, zich by 't zelve vervoegde, als waar te onvredenheid de klaagtoonen deedt hooren, en een te hoogen prys op dit uitwy- Aan het Committé van Algemeen Welzyn, de zaak der Wederkeerenden opgedraagen.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 31 July en 5 Nov. 1795.

(†) Vergelyk onze *Vaderl. Hist.* XXVIII. D. bl. 17. Terwyl wy dit ſchryven 1804, leeven die beide het Vaderland eer aandoende Dichteresſen in *'s Gravenhaage.*

(§) De Onderſtand aan de Uitgeweekenen in *Holland* betaald, vinden wy geſteld op *f* 54886.

(**) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 29 Mey en 12 Oct. 1795.

XCIII. BOEK.

wyken gefteld, veelen aanzette om, met verdringing van anderen, na Ampten en Bedieningen te ſtaan.

1795.

Hoe het toeging met de Wederkeerenden, die in *Franſche* Dienst de Wapenen gedraagen hadden.

Behalven de Uitgeweekenen, van welken wy dus verre geſprooken hebben, die veelal in burgerlyken doene, meer of min, ſtaande hunne ballingſchap, gebleeven waren, was het aantal der zodanigen groot, die, zints het Jaar MDCCLXXXVII, het Vaderland verlaaten, en zich vervolgens in *Franſchen* Krygsdienst begeeven hadden. Een gedeelte was, met de overwinnende *Franſchen*, weder op Vaderlandſchen grond gekomen, anderen keerden, naa de verwisſeling van 's Lands lot, uit eigen beweeging, terug; of liever waren door hun Hoog Mog. opontboden, met toezegging van bevordering in *'s Nederlandſchen* Krygsdienst, of, by ontſtentenisſe deezer, van een voegzaam Jaargeld. Lang liep het aan, dewyl 's Lands kas zeer met geldgebrek worſtelde, eer die Jaargelden geregeld, veel min betaald werden. Met het beklaaglyk lot dier berooiden begaan, tradt het Committé te Lande, ten hunnen behoeve, met deezen nadruklyken Brieve, die en het beloop der zaake, en het lot dier Perſoonen aan ons herinnert, tusſchen beiden.

Brief ten hunnen behoeve, door het Committé te Lande aan hun H. Mog.

„ Daar het aan U Hoog Mogenden „ nog niet behaagd heeft te disponeeren „ op onze voordragt omtrent de Perſoo„ nen van die *Bataaven*, welke, offchoon „ in onze Armée niet hebbende kunnen „ geplaatst worden, egter door U Hoog „ Mo-

„ Mogenden, uit de *Franſche* Armeeën, XCIII.
„ waar in zy dienden, in hun Vaderland BOEK.
„ zyn terug geroepen, vinden wy ons
„ verpligt de zaak nader onder de aandagt 1795.
„ van U Hoog Mogenden te brengen.

„ Byna dagelyks melden zich by ons
„ lieden aan, welke tot voorſchreeve Klas-
„ ſe behooren, en, op grond van de toe-
„ zegginge aan hun gedaan, met regt,
„ het genot van hun Penſioen verzoeken.
„ Verſcheiden derzelven zyn, door het op-
„ houden van hun Gagien, in den *Fran-*
„ *ſchen* dienst, van alle middelen van be-
„ ſtaan ontzet, en daar door in zeer ar-
„ moedigen en moeilyken toeſtand. Het
„ medelyden met Menſchen, met Mede-
„ burgers, die niet uit eigen beweeging;
„ maar door de Reclamen van U Hoog
„ Mogenden, den *Franſchen* dienst ver-
„ laaten hebben, en in hun Vaderland
„ zyn terug gekeerd, doet ons, (hoe
„ zeer niet hebbende geconcurreerd tot
„ het reclameeren derzelven; maar ſtellig
„ daar tegen hebbende geadviſeerd, uit
„ hoofde van de inconvenientien, welke
„ zich daar tegen nu opdoen,) egter by
„ U Hoog Mogenden inſteeren, dat de
„ zaak der Penſioenen ſpoedig worde af-
„ gedaan.

„ Wy begrypen, dat U Hoog Mogen-
„ den, dit aan zich zelven verſchuldigd
„ zyn, en zulks te meer, daar U Hoog
„ Mog. door het bezorgen van het Ont-
„ ſlag, en het t'huis roepen dier *Bataa-*
„ *ven*, zonder het reguleeren van Penſioe-

 „ nen,

XCIL BOEK. 1795.

„ nen, dezelven van een veel erger Con-
„ ditie maaken zouden, dan zy zouden
„ zyn geweest, indien zy in den *Fran-*
„ *schen* dienst hadden blyven continueeren,
„ en dus iets ten halven gedaan, en hun
„ meer ondiensts dan diensts zouden be-
„ weezen hebben, het geen ongetwyfeld
„ de Intentie van U Hoog Mogenden niet
„ kan geweest zyn. — Op de toezeg-
„ ging door U Hoog Mogenden aan hun
„ gedaan, t'huis gekomen, hebben zy
„ ook, naar ons inzien, allen regt om op
„ het reguleeren, en het genot van Pen-
„ sioen, te insteeren, en dus uit de onze-
„ kerheid, waar in zy zich thans bevin-
„ den, ten dien opzigte, te worden gered.
„ En, hoe zeer het wel waar is, dat
„ eenigen derzelven één Maand van een
„ aan hun toe te leggen Pensioen ont-
„ vangen hebben, zo begrypen U Hoog
„ Mogenden, dat dit middel in zich zel-
„ ven zeer irregulier is, in de admini-
„ stratie der Financie verwarring veroor-
„ zaakt, en daar om, voor 't vervolg, niet
„ kan of behoort te worden by de hand
„ genomen; maar dat het éénigste middel,
„ om die lieden, uit hunnen benauwden
„ toestand te redden, is, het onverwyld
„ bepaalen aan wien, en welke Pensioe-
„ nen zullen worden toegelegd. — En
„ het is dan ook, om alle deeze redenen,
„ dat wy U Hoog Mogenden, met allen
„ ernst, verzoeken en insteeren, om deeze
„ zaak ten eersten by de hand te neê-
„ men, ten spoedigsten af te doen, en

„ ons

„ ons derzelver Reſolutie daar op te laa- XXIII.
„ ten toekomen." BOEK.

Spoedig, dien eigen dag, namen hun Hoog Mogenden, in een Avondvergadering, deezen Brief te hunner beraadſlaaging. De dringende bewoordingen, en rechtſtreekſche beſchuldigingen, welke zy in dit ſchryven vermeenden te ontdekken, baarden den raadſlag om deswegen de verwondering van hun Hoog Mogenden te kennen te geeven; met vermelding, dat het Committé zelfs niet voldaan hadt aan een onlangs genomen Beſluit der Vergaderinge, by 't welk zy hun raad gevorderd hadden op een Verzoekſchrift van eenige *Bataaven*, ten zelfden einde ſtrekkende; waarom zy 't zelve gelaſten daar aan ten ſpoedigſten te voldoen, en aan hun Hoog Mogenden toe te zenden een Lyſt der *Bataaven*, welken uit den dienſt van *Frankryk* opontboden, en als nog niet by 's Lands Armée geplaatst of gepenſioneerd waren, en in de termen van dat beſluit vielen. Hun Hoog Mog. betuigden in de verwagting te ſtaan, dat, in 't vervolg, het Committé tot de Algemeene zaaken van het Bondgenootſchap te Lande, vóóraf niet in gebreke bleeve, wanneer hetzelve vermeende zulk een dringenden toon te moeten en te mogen bezigen. En kreeg het Committé last om aan de gemelde *Bataaven* daadlyk één Maand Penſioen, op den voorigen voet, uit te keeren (*). 1795. Hoe beantwoord.

Groot

(*) *Reſol. van hun Hoog Mog.* 8 Aug 1795.

XIII. BOEK.

1795.

Vertoog deezer Uitgewekenen by hun H. Mog.

Groot was het misnoegen, 't welk onder de wedergekeerde *Bataaven*, die de wapenen gedraagen en in *Franſchen* Krygsdienst geſtreeden hadden, wanneer zy, in hun Vaderland terug geroepen en gekomen, dat ontheal niet kreegen, die bevordering niet aantroffen, 't welk zy oordeelden van regtswegen te mogen verwagten. Behalven veele klagten, daar over uitgeboezemd, ter plaatze, waar dezelve wel gehoord werden; doch geene baat konden bewerken, hadden zy te meermaalen heul gezogt waar zy dagten, die te zullen vinden; maar te vergeefsch. Een aantal vondt goed zich, op nieuw, met een Adres, by hun Hoog Mogenden te vervoegen. Wy hooren hun daar in deeze wel ſcherpe taal voeren.

„ Hoog Mogende Heeren! Niet zon-
„ der het leevendigst gevoel der rampen,
„ welke ons drukken, zien wy ons we-
„ derom verpligt, den akeligen toeſtand,
„ waar in wy ons bevinden, aan U Hoog
„ Mogenden, in al deszelfs uitgeſtrekt-
„ heid, bloot te leggen.

„ Het is U Hoog Mog. bewust, hoeda-
„ nig ons lot in *Frankryk*, naa de ge-
„ vloekte Omwenteling, in den Jaare
„ MDCCLXXXVII, tot op den aanvang des
„ Oorlogs was. Even zo is het aan U
„ Hoog Mog. ook ten vollen bekend, het
„ geen wy, geduurende dien verſchrik-
„ lyken Kryg, voor de Vryheid gedaan
„ hebben. De edelmoedige *Franſche* Re-
„ publikein heeft 'er ons zyne levendigſte

„ er-

„ erkentenis voor betoond; getuigen de eerſte Certificaaten, welke zy ons, en van ons Civismus, en van ons Gedrag, in het midden der vreeslykſte Slachtingen betoond, wel hebben willen geeven — en ons Vaderland alleen blyft ondankbaar, naa dat wy onzen Vaderlandſchen grond van den Dwingeland hebben helpen zuiveren, en den Vryheidsboom, door de medewerking van onzen moed, in deeze Gewesten, hebben opgericht. 1794. BORK. 1795.

„ Werden wy, door U Hoog Mogenden, uit den *Franſchen* dienst, in ons Vaderland terug geroepen, wy verſcheenen daar op die Uitnoodiging, in het vaste vertrouwen, dat wy nu alle onze ongelukken zouden te boven gekomen zyn; wy verheugden ons, (egter te vroeg,) dat wy nu ſtonden de belooning van eene langduurige Ballingſchap, de vrugten van onzen moeilyken arbeid te ſmaaken, door in den dienst van ons Vaderland, in die Rangen geſteld te worden, welke ons ontegenzeggelyk toekomen.

„ Dan, Hoog Mogende Heeren! het zy ons veroorloofd te zeggen, dat niets van die billykheden ons is wedervaaren. Wy zyn in deeze plaats aangekomen; wy hebben onze verzoeken in Uw Hoog Mog. boezem uitgeſtort; wy hebben ons vervoegd by die Commités, aan welken wy verzonden werden — daar hebben wy noch heul,

ZEIT. BOEK. 1795.

„ noch troost, noch erkentenis gevonden; zyn van den eenen tyd tot den anderen uitgesteld, en altyd gerenvoyeerd tot den tyd, dat de Organisatie, welke men ons verzekerde naby te zyn, zou publiek gemaakt worden. Dus, Hoog-Mog. Heeren! zworven wy, het hoofd met die lauren bedekt, welke nimmer ons kunnen betwist worden, langs deeze straaten, tot spot onzer vernederde Vyanden, even als Schapen, die geen herder hebben, van alle middelen van bestaan volkomen verstooken, in de rampzalige verpligting, wilden wy ons, en onze Familien, niet van gebrek zien vergaan, het weinige (zelfs ons lichaamstoebehooren,) om by het leeven te blyven, te verpanden, of wel te verkoopen.

„ Dan, eindelyk de lang met smerte te gemoet geziene Organisatie verscheen; hier Hoog Mog. Heeren! neemt onze bitterste smerte eerst deszelfs rampzalig begin. — Dit is het tydstip, waar in wy zonneklaar hebben meenen te bespeuren, het grootste, het schreeuwendste ongelyk ondergaan te hebben! Oordeelt, Hoog Mogende Heeren! hoe wy te moede waren, ziende dat men boven ons stelde de Aterlingen, welken, tot in de laatste gragt, de belangen van den gehaaten Stadhouder tegen ons verdeedigden; die, welken — wy yzen Hoog Mog. Mogende Heeren! het te zeggen, en helaas! het is maar al te

„ waar,

„ waar, die trouwloozen, welken, in het XCIII.
„ Schrikjaar MDCCLXXXVII, hun Eed en BOEK.
„ Pligt verbraken, tot den Stadhouder ——
„ met hunne onderhebbende Manſchappen 1795.
„ overliepen, waren, benevens een aan-
„ tal laage Vreemdelingen zonder verdien-
„ ſten, of Vaderland- en Vryheidlievende
„ gevoelens bezield, ook boven ons ge-
„ prefereerd.

„ Verre zy het dat wy U Hoog Mog.
„ als oorzaaken deezer ſlegt berekende
„ Organiſatie ſtellen; in tegendeel, wy
„ weeten, dat, zo U Hoog Mogenden
„ ons niet hadden ingeroepen, wy nog
„ buiten ons Vaderland, in der *Franken*
„ Benden, zouden getreeden hebben, en
„ alleen zouden gerequireerd geworden
„ zyn, de zulken onzer Spitsbroederen,
„ welke door eene byzondere Protectie
„ onderſteund zouden geweest zyn — dan,
„ dank zy U Hoog Mogenden gunſtig
„ aandenken ten onzen opzigte — wy
„ zyn terug — en egter ongelukkig!

„ De hoop, op het formeeren van een
„ Zevende Halve Brigade bleef ons by;
„ te meer daar wy verſtonden, het edel-
„ moedig en vast voorneemen te zyn, dat
„ in dezelve niemand, dan de voor de
„ Vryheid wakker geſtreeden hebbende
„ *Bataaven*, zouden aangeſteld worden;
„ dan eene voorloopige Lyst beneemt ons
„ weder daar toe de hoop, alzo wy op
„ dezelve maar dertien *Bataaven* vinden,
„ waar onder 'er zich egter bevinden,
„ die niet behoorden voor onze oude en

xem. BOEK. 1795.

„ kundige Officieren getrokken te worden,
„ als zynde ongelyk jonger van dienst;
„ en dan een aantal van drie en veertig
„ weezens, in onderſcheidene Graaden
„ geplaatst, welke plaatzen wy vermeenden, aan onze welgediend hebbende Officieren, Onder-officieren, en verdere teruggeroepene Krygers te behooren. —
„ Verſchoont ons, Hoog Mogende Heeren! ingeval wy te harde uitdrukkingen bezigen: de hardheid van ons lot, de elendige toeſtand, waar in wy verſeeren, maaken dezelve vergeeflyk.

„ Daar de Onderſtand, welke men ons nu driemaalen heeft toegereikt, niet tot onderhoud onzes leevens ſtrekkende is, en wy, wanneer die ontvangen is, reeds meer in onze Logementen verſchuldigd zyn, zo vinden wy ons, door de dringendſte behoeftigheid genoodzaakt, en om al de vernedering, waar aan wy anders ongetwyfeld zullen blootgeſteld worden, voor te komen, andermaal ons tot U Hoog Mogenden te wenden, met verzoek zodanige middelen te willen beraamen, waar door wy ſpoedig, uit onze bezwaarlyke omſtandigheden, mogen gered, en met zodanige ſomme onderſteund worden, als noodig en toereikende zal geoordeeld worden, en om onze eerlyke ſchulden te betaalen, en voor de knellendſte armoede bewaard te worden.

„ Wy durven ons onderwinden, deeze billyke ſollicitatie voor de oogen van

„ U

„ U Hoog Mogenden en voor die van de ganſche *Nederlandſche* Natie, door U Hoog Mogenden gerepreſenteerd wordende, ter beoordeeling neder te leggen, ons verzekerd houdende, dat daar de ſtrikſte billykheid, gepaard met de hoogſte noodzaaklykheid, dezelve dicteert, wy alle gegronde hoop hebben, een gunſtig en voldoend Appointement te zullen obtineeren (*)."

XCIII. BOEK. 1795.

Sterk zeker waren deeze klagten over de beſchikking op den Krygsdienst by hun Hoog Mogenden. Wy zullen gelegenheid vinden om des nader te ſpreeken, wanneer wy ontvouwen, wat, ten deezen opzigte, in dit woelig Jaar voorviel, hier alleen aanmerkende, dat de Bevordering van *Stadhoudersgezinden*, althans het denkbeeld daar van, ook den Burgeren in 't oog liep. Het ſtemgeregtigd Volk van *Delft* bragt ter Vergadering der Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Holland* een Stuk in, by 't welk zy te verſtaan gaven, dat onder de aangeſtelde Officieren, by de vierde halve Brigade, ſlegts elf *Bataaven* geteld wierden; dat de aangeſtelde volſtrekt bekende *Oranje-vrienden* waren. Omtrent welke keuze zy een Voordragt by hun Hoog Mogenden wilden gedaan hebben. — Men beantwoordde zulks met de verklaaring, dat de Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Holland*, altyd volgens de beginzelen van Billyk-

Voorſtel der *Delvenaaren* omtrent dit ſtuk by *Holland*.

(*) *Reſol. van hun Hoog Mog.* 21 Sept. 1795.

zem. BOEK. 1795.

lykheid en Regtvaardigheid handelende; de Inleeveraars deezes Verzoekschrifts verzogten, omtrent de Persoonen, door hun bedoeld, nadere aanwyzing te doen, met byvoeging van zodanige bewyzen, welke het aangevoerde staafden; en dat men, als dan, niet zou nalaaten, by de Algemeene Staaten het noodige te bewerkstelligen (*).

Hoe men zich deeze zaak in *Overyssel* aantrok.

Elders trok men zich deeze zaak hartlyk aan. In *Overyssel* gaven de Burgers, benoemd om het Plan betreffende de Militaire Ampten, te onderzoeken, hunne bevreemding te kennen, dat, by de nieuwe Organisatie, de Persoon van SCHIPHORST geplaatst was, die in den Jaare MDCCLXXXVII als Officier gediend hadt by het Regiment des Generaals D'ENVIE, en ten dien tyde, als Commandant, in Bezetting geweest was te *Hasselt*, die, schoon tweemaalen aangeschreeven, om voor de Commissie van het Defensieweezen van *Overyssel* te verschynen, niet alleen hadt kunnen goevinden zich aldaar niet te vervoegen; maar boven dien zich, met eenigen van zyne onderhebbende Manschappen, van het Grondgebied des gemelden Gewests, op eene heimlyke wyze, te verwyderen, en dus zich aan een hoogst strafwaardig gedrag schuldig te maaken. Zy stelden voor om by hun Hoog Mogenden aan te dringen, dat deeze SCHIPHORST in geene Krygspost by de Armée van den Staat mogt geplaatst, of ingevalle hy reeds geplaatst mogt weezen,

(*) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 8 Sept. 1795.

zen, daar van zoude ontzet worden. —— Te dier zelfde gelegenheid ſtelden zy voor, dat ook alle de Officieren, die, in gemelden Jaare, uit het *Hollandsch* Cordon, na het Leger te *Zeyst* overgeloopen waren, of zich anders kwalyk mogten gedraagen hebben, niet behoorden toegelaaten te worden tot eenige Krygsbediening by 's Lands Armée; dat men, die reeds geplaatst mogten zyn, zou weeren, als mede dat geene zodanige Officieren door *Overyſſel* zouden betaald worden. Van dit alles wilden zy door de Afgevaardigden by de Algemeene Staaten te dier Vergaderinge kennis gegeeven hebben.

1795. BOEK. XXIII.

Dit werd volvoerd, en vondt ingang by de Algemeene Staaten. Van derzelver goedkeuring gaven zy kennis aan het Committé tot de Algemeene Zaaken van het Bondgenootſchap te Lande, met last, om zich daar mede overeenkomſtig te gedraagen (*).

De Afgevaardigden wegens *Overyſſel* ter gemelde Vergadering gaven te verſtaan, hoe het hun alzins noodzaaklyk was voorgekomen, dat, by het aanſtellen van een Vierde Brigade in dienst van den Staat, deeze Vergadering het Committé te Lande zou gelasten om geene *Recommandatien* van Officieren, die men in gemelde Brigade zou willen geplaatst zien, aan te neemen; en

(*) *Extract uit het Regiſter der Reſolutien van de Proviſioneele Repreſentanten des Volks van Overyſſel* 15 July 1795.

XXII. BOEK. 1795.

en wyders dat hun Hoog Mogenden het als hun wil zouden verklaaren, dat voortaan, in de benoeming van Officieren, als een regel zou in agt genomen worden, om zodanige Perſoonen voor te trekken, die in deeze Republiek gebooren waren, en zich door hunne bekende liefde tot het Vaderland, Vryheid en Gelykheid, door hunne kunde en dapperheid, de agting van hun Hoog Mogenden hadden waardig gemaakt. — Even gereeden ingang vondt dit voorſtel als het andere, en het Committé van de Algemeene zaaken des Bondgenootſchaps te Lande kreeg een eensluidenden last als ten opzigte van het andere (*).

Geſteldheid der Krygsgevangenen in *Frankryk*.

Deeze aangeduidde beweegenisſen, wegens het plaatzen van *Oranjegezinden* in het Leger van den Staat, herinneren ons aan zo veele Krygslieden, als by den gevoerden Oorlog tegen *Frankryk*, Krygsgevangenen geworden, en na *Frankryk* opgebragt waren. Met een kort woord moeten wy des iets vermelden.

Voorſlag der *Franſche* Repreſentanten wegens derzelver wederkeeren.

De Repreſentanten des *Franſchen* Volks Girous en Meynard by de Legers van het *Noorden*, de *Sambre* en *Maas*, ſchreeven, in Zomermaand, aan het *Committé de Salut Publicq* uit *Bruſſel* eenen Brieve, waar in zy verzogten gevolmagtigd te worden ééne maand ſoldy, in geld, te mogen geeven aan een aantal *Hollandſche* Officieren en Onderofficieren, welker by naame opge-

(*) *Reſol. van hun Hoog Mog.* 20 July 1795.

gegeevene getal honderd en vier en twintig beliep, en zich als Krygsgevangenen te *Valenciennes* bevonden; ten einde zy zich na *Holland* zouden kunnen begeeven, overeenkomſtig het Verdrag tuſſchen de beide Republieken geſlooten; in het vast vertrouwen, dat het *Bataafſche* Gouvernement, geene zwarigheid zou maaken, om die ſom, welke het beloop van 10481 Livres niet zou te boven gaan, af te geeven.

Hoe door Blauw en Meyer beantwoord.

Deeze Brief onze Afgezanten Blauw en Meyer ter hand geſteld zynde, bragten zy den Repreſentanten des *Franſchen* Volks, met de zaaken des Oorlogs en des Algemeenen Welzyns belast, onder 't ooge, dat zy van harten de gevoelens van edelmoedigheid en menschlievenheid der Burgeren Girous en Meynard, in hunnen Brieve ten toon geſpreid, vereerende, en zelve niets zo zeer verlangende als om hulp toe te brengen aan ongelukkigen, egter in overweeging moesten geeven, of het belang van den Staat wel gedoogde, dat een zo groot getal Officiers, ten deezen tyde, in *Holland* wederkeerde; of het, in tegendeel, niet beter zou ſtrooken met de grondregelen eener gezonde Staatkunde, min of meer, dit wederkeeren te vertraagen: ten minſten, in allen gevalle, eerst af te wagten de ſchikkingen en bevelen der Algemeene Staaten, aan welken, in ſtede van dienst te doen, gelyk de gemelde Repreſentanten, ter goeder trouwe, geloofden,

de

XCIII. BOEK. 1795.

de ſchielyke aankomst van zo veele Officieren des Ouden Beſtuurs, zeer veel ongelegenheids zou kunnen baaren.

Blauw en Meyer merkten wyders op, dat, naa de komst des *Franſchen* Krygsvolks, het gedrag van eenige onder het *Oranje-Beſtuur* gediend hebbende Officieren hoogst verdagt geweest was, dat veelen zich op eene oproerige wyze gedraagen hadden, dat een zeker aantal, naa hun ontſlag gevraagd te hebben, na *Wezel* getrokken waren, de *Nationaale Cocarde* met voeten getrapt en de *Oranje Cocarde* opgezet hadden; met bygevoegde verzekering, dat zy, onderſteund door de *Pruiſen*, welhaast gewapenderhand in *Holland* zouden wederkeeren, en de Patriotten tot rede brengen. Dat, hoe nietsbeduidend en kwalyk geplaatst dusdanige uitgeſtrooide gerugten ook mogten weezen, naa het geſlootene Vredesverdrag tusſchen de *Franſche* Republiek en de Koning van *Pruiſen*, en bovenal naa de Verbintenis tusſchen de twee Republieken, dezelve egter niet nalieten indruk te maaken op den geest der Aanhangeren van het Huis van *Naſſau*, en alleen ſtrekten om de inwendige rust te ſtooren, en het Gouvernement af te trekken van de groote belangen des Staats.

Onze Ministers oordeelden, dat het ſchielyk vertrek van alle die Officieren, op dit tydſtip, te gevaarlyker zou weezen: dewyl zy, op de overgegeevene lyst, de Naamen aantroffen van verſcheide Perſoo-

ſoonen, die, geduurende de Omwenteling des Jaars MDCCLXXXVII, en daar naa, zich op de haatlykſte wyze gedraagen hadden omtrent de Patriottiſche Burgers, en in *Holland* bekend ſtonden, voor de bitterſte en onverzoenlykſte Vyanden der *Franſchen*.

XCII. BOEK. 1795.

Op deeze gronden verzogten zy, dat, van wegen het *Committé de Salut Publicq*, aan de Repreſentanten by de Legers van het *Noorden*, de *Sambre* en de *Maas*, bevel zou gegeeven worden, om, voor eerst, geen Paspoorten aan deeze Officieren te geeven, en daar mede te verwylen, tot dat zy, op dit ſtuk het gevoelen der Algemeene Staaten verſtaan hadden. — Dat men althans hun geen Geld zou opſchieten, tot het doen der reize, indien men, van wegen het beſluit des Committés, geloofde hun geen Paspoorten te kunnen weigeren. — Dat aan alle Officieren en Onder-officieren, die met een Paspoort vertrokken, zou bevolen worden, om, zo ras zy op *Hollandſchen* bodem kwamen, zich by den Bevelhebber der Plaats te vervoegen; ten einde hem kennis te geeven van hunne aankomst, met vermelding van de Plaats werwaards zy ten oogmerke hadden zich te begeeven. — Dat daarenboven alle de Opperofficieren last zouden krygen, om, terſtond naa het betreeden van het Grondgebied der Vereenigde Gewesten, de Algemeene Staaten, of het Committé tot de zaaken van den Oorlog, des te verwittigen, met aanwyzing van de plaats, in wel-

XCIII. BOEK.

welke zy ten oogmerke hadden hun verblyf te houden (*).

1795.

Bedagtzaamheid en voorzigtigheid boezemden deezen raadslag in, op een tyd, waar in, gelyk wy gezien hebben, de woelingen zo binnen 's Lands, als op de Grenzen, grond gaven om eene bedoelde Tegenomwenteling meer dan te vermoeden (†) — op een tyd, waar in, gelyk wy vervolgens zullen moeten vermelden, het Leger van den Staat, wel verre van naar eisch georganiseerd te zyn, in groote verwarring was, en tegen het verloop des Krygsvolks Aankondigingen op Aankondigingen volgden.

Regtmaatigheid van deezer voorstel.

Op den raad van het Committé te Lande hadden onze Ministers te *Parys* aanschryving bekomen, om geene Verloven aan onze Krygsgevangen geweest zynde Officieren en Soldaaten te geeven; dan aan die, welke in Capitulatien stonden, en de andere te gelasten herwaards te komen (§). — De gevangen *Hollandsche* Matroozen, die zich te *Duinkerken* bevonden, waren ontslaagen (**).

Uitslag deezer zaake.

(*) *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan de Representanten des Fransche Volks, het Committé de Salut Publicq uitmaakende* 19 Juny 1795. MSS.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 174.

(§) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 14 Juny 1795.

(**) *Decreeten* als boven 23 Juny 1795.

VA-

VADERLANDSCHE HISTORIE.

VIER EN NEGENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Overgang tot vermelding van 't geen omtrent het Krygsweezen voorviel. Geſteldheid van de Land- en Zeemagt by de Omwenteling. Wat hier van nader te berigten valt. HUBERS *Voordragt by hun Hoog Mogenden over den ſtaat der Land- en Zeemagt. Voorſtel deswegen door de Afgevaardigden van Gelderland ter Algemeene Staatsvergadering. Beſluiten daar op genomen. Rondgaande Brief deswegen aan de Bondgenooten. Den Franſchen Generaal* PICHEGRU *by diens vertrek een Jaarwedde aangeboden. De Generaal* MOREAU *komt in diens plaats. Voorſlag van den geweezen Generaal Major* ALBERT VAN RYSSEL. *Beſchikking omtrent de Officieren van den Staat. Het beraamde ten opzigte van de Ingenieurs. Het verval der Krygstugt tegengegaan. De voorheen verleende vryheid aan de Soldaaten, om te mogen trouwen, bepaald. Schikking op de Patenten.*

XXV. BOEK.

Plans ter Organiſatie van de Armée. Beſluit daar toe. Traage voortgang der Organiſatie, uit hoofde van Geldgebrek. Klagten deswegen by hun Hoog Mogenden uitgeboezemd. Andere hinderpaalen. Aanſtelling van H. W. DAENDELS *en* J. B. DUMONCEAU *tot Generaals. Aanſpraak aan* DAENDELS *te dier gelegenheid. Algemeen berigt van de ſchikking der Armée. Vyf en twintig duizend Franſchen in dienſt genomen. Algemeene bepaalingen deswegen. Klagten over gebrek aan Krygstugt onder eenige Franſche Benden. Hoe door* MOREAU *beantwoord. Behoorelyk ontzagbetoon aan de vastgeſtelde Magten hier te Lande den Franſchen Krygsknegt voorgeſchreeven. Schikking op het betaalen der Franſche Krygsbenden. Aandrang van Holland by hun Hoog Mog. op het formeeren eener halve Brigade. Uit welk een oogpunt by de andere Gewesten, uitgenomen Utrecht, beſchouwd. Holland zet het door. Aanſpraak van wegen Holland by de Beëediging van vyf Hoofdofficieren. Voordragt wegens de Betaaling in 't vervolg. Frieslands aanmerkingen op het gedrag van Holland in deezen. Voortgang dier zaake. Misnoegen deswegen in Holland. Het voorgevallene over de Burger-wapening Klagten over agterlykheid in deezen. Haarlems aanmerking op een Concept-plan van Burgerwapening. Verwyl in dit werk tegengegaan. Plan van Algemeene Burgerwapening. Wat in dit alles vertraaging veroorzaakte. Hoe dit by de Franſchen verdeedigd. Voordragt van Holland om onderzoek te doen, wegens den ſtaat der Verdeediging van den Lande. Verſlag des-*

deswegen door het Committé te Lande uitgebragt. Nadere Verdeediging van dit Committé. Gerustſtelling aan onze Gezanten BLAUW *en* MEYER *te Parys gegeeven, wegens ons tot by verdere ſlagen het Franſche Leger toegebragt. Berigt wegens de voordeelen door de Franſchen bevogten. Bekendwording van den getroffen Wapenſtilſtand tuſſchen de Franſchen en den Keizer. Staatlyke bekendmaaking door* NUHOUT VAN DER VEEN *aan het Krygsvolk in 's Gravenhaage. Diens aanſpraak aan den Franſchen Afgezant* NOËL. *Betuigd genoegen diens Gezants. Algemeene geſteldheid van het Zeeweezen. Oproeping der Zeebevelhebberen. Veeler bereidvaardigheid. Mannen benoemd om onderzoek te doen op den ſtaat van 's Lands Vloot. Slegte geſteldheid van dezelve allerwegen. De noodzaaklykheid van het verſterken der Vloote aangedrongen. Geld daar toe gevorderd.* VAN WINTER *tot Adjudant Generaal der Organiſatie der Zeemagt aangeſteld. Veele Zee-officieren bieden zich aan, en worden geplaatst.* DE WINTER *tot Vice-Admiraal en Commandant der Vloote benoemd. Iets wegens diens vooraanſtelling. Over de Jaarwedden der Hooge Zee-officieren en derzelver verhooging. Frieslands aanmerkingen daar op en voorſtel deswegen. Nader voorſtel van Holland. Schikkingen tot verbetering van het lot des Zeevolks op 's Lands Schepen. Plan te om een aantal van het Krygsvolk te Lande in den Zeedienst te brengen. Het misluken van deezen maatregel. Misbruiken der Wervers tot den Zeedienst tegengegaan. Plan*

XCV. BOEK.

te Amſterdam om den Zeedienst te bevorderen. Voorſtel om Weeskinderen tot 's Lands Zeedienst te gebruiken. Wat men in Holland daar op beſloot. Uitwerking daar van, byzonder te Haarlem. Plan te Rotterdam tot bevordering van den Zeedienst. Aantal van Schepen in Oogstmaand reeds in dienst geſteld. Gunſtig verſlag deswegen. Algemeene aanmerking de Zeemagt des Lands betreffende.

1795. Overgang tot vermelding van 't Krygsweezen.

Wy konden niet nalaaten, in den loop onzer Geſchiedenisſen, de groote Omwenteling beſchryvende, nu en dan te reppen van de Krygsmagt deezer Gewesten, zo te Land als te Water, die in deeze verbaazende Lotwisſeling geen gering aandeel hadt. Wat wy van beide vermeld hebben, bepaalde zich, om zo te ſpreeken, tot de eerſte dagen der Omwenteling zelve, beſtaande in voorzorgen, welke onverwyld, ten aanziene van een en ander deezer Beſtanddeelen des Staats, moesten genomen worden, — voorzorgen, die, aangemerkt derzelver geſteltenisſe, niet dan zeer gebrekkig konden weezen, ten aanziene van 't geen men eene Herſtelling zou mogen noemen.

Derzelver geſteldheid by de Omwenteling.

Wy zagen de Krygsknegten van den Staat, in de omgewentelde Steden gelegerd, genoodzaakt zich naar der Burgeren wil, onderſchraagd door *Franſche* Magt, of van derzelver naderenden byſtand verzekerd, te ſchikken, geen wapens, ten voorſtande der oude Regeering te

te voeren; en zy, die in de Grensſteden zich bevonden, hoorden wy, van hooger hand, beveelen, den *Franſchen* geenen wederſtand te bieden (*). — De Zeemagt, voor zo verre dezelve in de Havenen deezer Landen gelegen was, werd genoodzaakt zich naar de nieuwe orde der dingen te ſchikken (†).

XCV. BOEK. 1795.

Beiden door hun Opperhoofd, den Prins VAN ORANJE verlaaten, bevonden zich in een verlegen en gedwongen toeſtand van onderwerping, voor allen hard, voor veelen ondraaglyk. Van hier de zo veelvuldige poogingen by een en ander, om onluſten te verwekken, wanneer zich een glimp opdeedt tot ſtoorenis of omverwerping der nieuwe en nog by lange niet gevestigde Orde van zaaken; als mede om daar toe, zo binnen als buiten 's Lands, de behulpzaame hand te leenen. Men herinnere zich de woelingen, door ons, van tyd tot tyd, in een ander opzigt, vermeld.

Wat 'er meer byzonder, zo omtrent de Land- als Zeemagt, voorviel, ſtaat ons nog te ontvouwen. Met de afſchaffing des Raads van Staaten, ingevolge eens zeer klemmenden en dringenden Brief van den *Franſchen* Repreſentant ALQUIER, waren de zaaken, betreffende het beheer der Land- en Zeemagt, zeer veranderd, en in handen van het Committé tot de zaaken van het Bondgenootſchap te Lande, en dat

Wat hier van nader te melden valt.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXVII. D. bl. 434.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXIX. D. bl. 164.

XXV. BOEK. 1795.

dat van het Committé tot de zaaken van de Marine overgegaan (*). De werkzaamheden deezer beide Committés waren veelvuldig, en meest van eene onaangenaamen aart, zo als de breeder ontvouwing zal uitwyzen.

HUBER's voordragt by hun H. Mog. over den ſtaat der Land- en Zeemagt.

Hoe donker het, in een en ander opzigt, uitzag, ontvlugtte het oog van geen der Leden hunner Hoog Mogenden. De Voorzitter HUBER wekte de reeds daar op gevestigde aandagt, in eene buitengewoone Avondvergadering, op den vyfden van Lentemaand. Hy ſprak, „Hoog „ Mogende Heeren! Daar de omſtandig„heden van dit Gemeenebest, hoe zeer, „door de aanbiddelyke Voorzienigheid, „uit de kluisters der Dwinglandy ontſlaagen, egter de uiterſte voorzorg, en een „ingeſpanne aandagt vorderen; ten einde „dit dierbaar geſchenk van het Alver„mogen, met dankbaarheid te ontvan„gen, en tot duurzaam welzyn van het „Vaderland te doen gedyen, kan ik geen„zins nalaaten U Hoog Mogenden, ern„ſtiglyk voor te draagen, dat, daar het „nog vervallen Zeeweezen, inzonderheid „uwer Hoog Mogenden ſerieuſe opmer„king verdient, de Commisſie uit het „Committé de Marine, op eergisteren, „aan deeze Vergaderinge voorgedraagen „heeft eene ſchets van 's Lands Zeekus„ten, Schepen, en wat verder ter ver„deediging kan dienen, zedert de laatſte

trouw-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 8.

„ trouwlooze Beſtuuring, zo jammerlyk, XCIV.
„ en moedwillig, verwaarloosd, ja ten BOEK.
„ gronde geholpen.

„ Gy allen, Hoog Mogende Heeren! 1795.
„ zyt door het bezef van dien rampſpoe-
„ digen ſtaat getroffen geweest, en uwe
„ Vaderlyke zorge heeft de voorloopige
„ middelen by de hand genomen, door
„ den Griffier te gelasten eenen dringen-
„ den Brief aan de Proviſioneele Repre-
„ ſentanten van het Volk der onderſchei-
„ dene Provintien af te vaardigen, waar
„ by dezelve aangemaand worden, om,
„ ten ſpoedigſten mogelyk, de aandeelen
„ in de geconſenteerde Petitien, welke
„ nog onbetaald waren, te furneeren."

De Voorzitter betuigde zyn vertrouwen, dat de Griffier aan den hem opgedraagen last zou voldaan hebben, en dat de Vertegenwoordigers der onderſcheide Gewesten, het zich tot een blyden pligt zouden maaken, om voor het *Zeewezen* alle mogelyke bydrage te doen; dan voegde hy 'er by, „ onze vervalle Land-
„ magt roept desgelyks om herſtel!"

Die tweeledige behoefte, hadden hem bewoogen om, op het verzoek der Afgevaardigden van het Volk van *Gelderland*, eene buitengewoone Vergadering te beleggen. Hy verzogt deezen tot mededeeling van hun Voorſtel, en de Leden der Vergadering tot het verleenen van de vereiſchte aandagt, om vervolgens, ten algemeenen nutte, over 't zelve, te kunnen oordeelen.

XCIV. BOEK.

1795. Voorſtel deswegen door de Afgevaardigden van *Gelderland*.

De *Gelderſche* Afgevaardigden maakten gebruik van de verleende gelegenheid, om de gewigtige boodſchap, met welke zy gelast waren, af te leggen. Zy voerden eene taal, die te zeer de geſteldheid en geestdrift dier dagen kenmerkt om ze, in ons Geſchiedblad, niet te laaten ſpreeken.

„ Het is," dus lieten zy zich hooren, „ van den rand des Verderfs, Hoog Mo„ gende Heeren! dat wy U moeten toe„ roepen, red ons zinkend Vaderland! „ Immers toen de trouwlooze Stadhou„ der, ik zal niet zeggen gerugſteund, „ maar onderdaanigst gedient door eene „ ry Ariſtocraaten, welken, terwyl zy in „ deeze Hofplaats, en, ô rampzalig *Ne„ derland!* zelfs in deeze Vergadering, „ eerbiedig de knie voor hunnen Afgod „ boogen, van hunne Medeburgers, of „ liever van hunne Vaſallen, den rang „ van halve Goden, op hunne beurt af„ vorderden; toen nu, zeven jaaren her„ waards, door buitenlands geweld, de „ toen nog fluisterende ſtem der Vryheid „ ſmoorde, en onze vrye halzen, onder „ het yzeren juk der Dwinglandye, deedt „ nederkrommen, moest *Nederland* zelfs „ nog de loon voor zyne gewoekerde „ Slaaverny aan zyne Verdrukkers toetel„ len, en de overgebleevene vrugten van „ het zweet en den arbeid van deeze „ nyvere Natie, naa eenen, onder aſſuran„ tie van onzen eigen Admiraal Generaal, „ door het *Engelſche* Hof, tegen ons ge„ voerden Oorlog, moesten door de Mi„ nis-

„ nisterieele bewerkers van onzen onder- XXV.
„ gang geplukt worden. BOEK.
„ Met ſtilzwygen zullen wy die tus- ——
„ ſchenruimte voorbygaan, in welken wy 1795.
„ onder den treurwilg nedergezeten, by
„ het verdroogen van alle de bronnen
„ van onze welvaart, en den onberekenbaaren aanwas van drukkende Lasten,
„ ons Vaderland en ons Nakroost be-
„ weenden, tot dat eindelyk de tyd ge-
„ booren werd, toen onze *Lilliputſche*
„ *Vorst van Naſſau*, of liever *Pacha van*
„ *Engeland*, (want Hoog Mogende Hee-
„ ren! het is thans geen tyd meer van
„ zwygen,) zich vermeette, tot het Ver-
„ bond der Gecoaliſeerde Mogenheden
„ toe te treeden, en zich durfde vleijen,
„ met zyne *Waasdorpſche* Krygstalenten,
„ vier en twintig Millioenen Helden te
„ kunnen helpen onderbrengen; en waare
„ de ſtraf zyner vermetelheid ſlegts op
„ het hoofd van hem, en zyne Vloekge-
„ nooten, nedergedaald! Dan helaas! het
„ monſter der Heerschzugt, tragtte dit
„ Land, welk zy der Vryheid moest in-
„ ruimen, in denzelfden afgrond, in wel-
„ ken men haaren Throon nederplofte,
„ te doen verzwelgen. Bewys hier van
„ de gebrookene Zuilen, op welken het
„ Staatsgebouw eertyds gerust heeft; be-
„ wys hier van de menigvuldige Kaſſen
„ van dit Gemeenebest, welke byna geen
„ enkele penning meer bevatten; bewys
„ hier van de voorbeeldlooze vernieling
„ van onze Zeemagt, daar het Vaderland-

XXIV. BOEK. 1795.

„ ſche hart, 't welk nog dagelyks den „ naam van zyne dappere Zeehelden ze„ gent, hier by wegkrimpt.

„ En het is het diep bezef, Hoog „ Mogende Heeren! van deezen treuri„ gen en allerakeligſten toeſtand, van ons „ zo ſchandelyk verraaden Vaderland; het „ is de brandende begeerte om dit boven „ alles dierbaar Gemeenebest, met hand en „ tand van den rand des afgronds af te „ rukken; het is die Voorouderlyke zugt, „ om aan onze Naakomelingſchap ook „ eenen Vaderlyken grond na te laaten; het „ is eindelyk dat leevendig gevoel van „ de Deugd en Braafheid, van de zuivere „ Vaderlandliefde onzer *Nederlandſche* Me„ deburgeren, (want wy ſpreeken hier „ niet van het verkankerde deel der Na„ tie,) welke ons de ſtem in deeze Ver„ gadering doet verheffen, en, by den „ klemmendſten nood van Volk en Vry„ heid, de ronde taal van Vertegenwoordi„ gers van een Vry Volk in den mond legt.

„ Wy proponeeren, derhalven, aan U „ Hoog Mogenden, dat, door deeze Ver„ gadering, aan de onderſcheidene Pro„ vincien worde toegezonden een Misſive, „ (verſtaande wy hier door niet eene ex„ hortatoire Misſive, in den gewoonen „ ſtyl van deeze Griffie geconcipieerd, „ en van welke verſcheide honderden in „ elke Provincie voorhanden zyn,) by „ welke de Vaderlandſche Mannen der on„ derſcheidene Gewesten, by het behoud „ der even verkreegene Vryheid, by de

„ po-

„ politieke exiſtentie van dit onſchatbaar Vaderland, en by de tedere belangen van hun onſchuldig Naakroost, bezwooren worden de handen broederlyk in een te ſlaan, en, met terzydeſtelling van alle Provinciaale, Territoriaale, en Huishoudelyke Financieele distinctien en exceptien, het algemeene verderf te keeren, kragtdaadige en welmeenende meſures in het werk te ſtellen; en hier toe, daar zonder Geldmiddelen, geene de minſte heilzaame operatie mogelyk is, het zy aan hunne ordinaire Gedeputeerden, hier toe door hun, zonder verwyl, te benoemen, te gelasten, het houden van eene ſerieuſe Conferentie; ten einde ten ſpoedigſten in effecte, en niet in woorden of beloften, op den ouden voet van Conſenten, Petitien of Repartitien, werde daargeſteld een behoorelyk voorziene kas van het gemeene Bondgenootſchap, waar uit de dringenſte behoefte der Marine en Landmagt worden gefurneerd, en deeze Vergadering in ſtaat geſteld de Regten van den Mensch en Burger te verdeedigen, en de eenige Bron van algemeene Welvaard, den Koophandel en Zeevaart, voor eene totaale vernietiging, te bevryden.

„ Dat derhalven, deeze Vergadering niet ſcheide, voor en aleer de beide Committés, welke terſtond byeengeroepen moeten worden, gelast worden een ſommieren ſtaat van de zonder uitſtel gefurneerd moetende worden penningen,

XCV. BOEK. 1795.

XCIV. BOEK. 1795.

„ gen, binnen zes en dertig uuren, op
„ te geeven; en dat door een daar toe
„ by U Hoog Mogenden te benoemen
„ Beſogne, binnen denzelfden tyd, eene
„ Concept-Misſive, welke naa U Hoog
„ Mog. rype deliberatie, zonder reſum-
„ tie, worde gearreſteerd, en aan de Bond-
„ genooten van deeze tafel toegezonden.
„ En, wyders, Hoog Mogende Hee-
„ ren! indien het Vaderlandſche bloed,
„ ginds of herwaards zo zeer verkoeld
„ mogt zyn, dat deeze electrieke vonk
„ geen kragt meer hadde, zo verklaaren
„ wy plegtig voor het oog der ALMAGT,
„ en van het Volk van *Nederland*, ons
„ onſchuldig aan de tallooze en onbere-
„ kenbaare rampen, welke dit Gemee-
„ nebest zullen en moeten op den halze
„ komen, en agten ons verpligt hun, die
„ dit konden tegenwerken, aan de Natie,
„ en aan hun Geweeten ter verantwoor-
„ ding over te laaten; terwyl wy, ſchoon
„ in het algemeen bederf deelende, ten
„ minſten die voldoening zullen genieten,
„ de laatſte zugt voor Vryheid en Vader-
„ land, uit een blank geweeten, uit te
„ boezemen; vleijende wy ons egter met
„ die ſtreelende hoop, indien de waare
„ Mannenmoed, en zuivere Gemeenebest-
„ gezinde yver, de plaats van vittery, van
„ talmery, en van zogenaamde Conſtitu-
„ tioneele Reſolutien en Deliberatien ver-
„ vange, dat de Zon der Vryheid, wel-
„ ke, daar haare ſtraalen, by onze eerſte
„ inkomst in deeze Vergadering, pas even

„ kim-

„ kimden, reeds tot in het zuidoosten is
„ opgegaan, ook eerlang voor het oog
„ van deeze zich haarer waardig toonen-
„ de Natie, met vollen luister, op den
„ middag, zal pryken, en dat de toekom-
„ ſtige ryker overvloed in dit Gemeene-
„ best, door liefdekoorden van den rand
„ des verderfs terug getrokken, en ge-
„ vestigd op Vaderlandsliefde en Burger-
„ trouw, de ſchaduw zelfs der menigvul-
„ dige, doch welmeenende en blyde op-
„ offeringen, by dit Geſlacht zelfs, nog
„ zal uitwisſchen."

XCIV. BOEK. 1795.

Hoe min bevreemdend deeze taal mogt klinken, wekte dezelve de reeds gevormde denkbeelden over dit gewigtig en treurig deel van 's Lands toeſtand gevoelig op. Hun Hoog Mogenden betuigden eenpaarig ten allerſterkſten overtuigd te weezen, dat van de Finantieele Maatregelen, die ſtonden genomen te worden, het aanſtaande daarzyn der Republiek afhing, en dat zonder oogenbliklyke ſtyving der onderſcheidene Kasſen, de tegenwoordige akelige geſteldheid van zaaken niet kon worden veranderd.

Beſluit daar op genomen

Onmiddelyk viel het beſluit tot het vervaardigen eens Brief aan de Bondgenooten; als mede om het Committé tot de Algemeene zaaken van het Bondgenootſchap te Lande, en het Committé tot de zaaken van de Marine, te verzoeken tot de opgave van 't geen zy ieder zouden meenen noodig te hebben tot het verzorgen van de Land- en Zeemagt. De

Voor-

XXIV. BOEK. 1795.

Voorzitter deelde dit besluit mede aan eenige Leden dier beide Committés, tot dat einde in de Vergadering verscheenen (*).

Rondgaande Brief aan de Bondgenooten.

Ten bestemden tyde waren de verzogte staaten van behoefte opgemaakt, en was de Brief aan de Bondgenooten vervaardigd. Grootendeels moeten wy denzelven mededeelen. Zy schreeven. „ De voor„ loopige en ruwe schets, dewelke ons „ Committé tot de zaaken van de Mari„ ne ons gegeeven heeft, van de zorg„ lyke Situatien, waar in 's Lands Zee„ kusten en Marine zich bevinden, heeft „ ons natuurlyk aanleiding gegeeven tot „ het examineeren van de ganfche situa„ tie van 's Lands zaaken, in connexie met „ elkanderen, en wy hebben dezelve zo„ danig, in alle opzigten, ingekankerd „ gevonden, en zo naby aan den oever „ van een totaal bederf, dat 'er niets min„ der

(*) *Resol. van hun Hoog Mog.* 16 Maart 1795. 't Was, ten dien zelfden dage, dat men, ter dier Vergadering, een verslag hadt uitgebragt, wegens de wyze op welke de Leden dier Committés, ter Vergadering van hun Hoog Mogenden, zouden ontvangen worden. 't Zelve kwam neder op eene toelaating van drie Leden tot het doen van voordragten, waar op zy weder zouden vertrekken; ten einde hun Hoog Mogenden eene vrye raadpleeging te laaten; dan *Holland* nam hier in geen genoegen, en wilde met sterken aandrang, dat de Leden dier Committés, ter gemelde Vergadering verschynende, om voorstellen te doen, by de raadpleegingen over dezelve moesten tegenwoordig blyven.

„ der noodig was dan een regt Vader- xciv.
„ lands hart, dat door geen gevaaren, of BOEK.
„ opofferingen, arbeid of iets dergelyks, ———
„ zich laat affchrikken, om niet te be- 1795.
„ zwyken onder de van alle kanten op-
„ druisſchende akeligheden. Want laaten
„ wy ons oog gaan over de zuilen, op
„ welken ons Staatsgebouw eertyds gerust
„ heeft; Landmagt met al wat daar toe
„ behoort, Zeemagt, Financien, Credit,
„ overal vinden wy het treurigst Too-
„ neel dat te bedenken is, en het welk
„ een eerlyk hart, een hart dat om
„ de Natie denkt, doet beeven en zid-
„ deren.

„ De Landmagt, tot in zyn diepſte
„ aderen, bedorven, door de kostbaare
„ inrichting van dezelve, en door de al-
„ lerverkeerdſte en ongerymdſte inboeze-
„ mingen, die men haar heeft ingeprent;
„ overlaaden met de ſchreeuwendſte Schul-
„ den, dewelke betaald moeten worden,
„ wil men niet duizende onſchuldige ſlagt-
„ offers van de voorige Directie daarſtel-
„ len; — de Magazynen ontbloot van al
„ het noodige, door plundering van Ge-
„ loofs- en Bondgenooten, door verwaar-
„ loozing of onnutte verſpillingen, om
„ een rol in *Europa* te ſpeelen, door zo-
„ genaamde Leeningen tot voortzetting
„ van een onbezonne en alleen uit eigen-
„ belang en blinde drift ondernomenen
„ Oorlog — een Zeemagt, bykans niet
„ meer exteerende, en zich eenig en al-
„ leen borneerende tot onbeweeglyke Kie-
len

1795.

„ len (*), — Financieweezen zodanig „ uitgeput, dat de dagelykſche en aller„ noodzaaklykſte uitgaven niet langer kun„ nen gedaan worden, en het tydſtip na„ by is, dat een Nationaal Bankroet de „ plaats zou moeten vervangen, van voo„ rige Deugden en *Nederlandſche* Trouw — „ eindelyk 's Lands Credit allerwankel„ baarst, en volſtrekt niets beduidende, „ om dat men diezelfde *Nederlandſche* „ Trouw, in de laatſte jaaren, als eene „ beſpotlyke zaak heeft beſchouwd; doch, „ zonder evenwel de applicatie daar van „ te hebben willen toegepast op de Lie„ velingen en Aanhangers van eene alles „ ondermynende Directie, die de natuur„ lyke Gelykheid zodanig durfden tegen„ ſtreeven, dat men zich niet ſchaamde „ om openbaar te declareeren, dat de Las„ ten niet gelyk moesten gedraagen wor„ den, en dat de goede God den eenen „ Mensch tot een Lastdier, en den ander „ tot een bevoorregt Schepzel, hadt ge„ formeerd.

„ Tot in onze ziel getroffen, door al „ het voorgedraagene, en gevoelende het „ Vaderlandsch hart gloeiende van ſpyt „ en verontwaardiging, hebben wy ge„ bruik gemaakt van de eerſte oogenblik„ ken, dat wy het ſtreelend genoegen „ had-

(*) Hoe zeer de Kaſſen der Admiraliteits Collegien waren uitgeput, hebben wy onzen Leezeren vroeger onder 't oog gebragt. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXIX. D. bl. 176.

„ hadden onze Vergadering, het welk zo lang is geweest een zamenſtelzel van Ariſtocraaten of van laage Vleijers van den Eerſten Dienaar van Staat, als nu vervuld te zien met Vertegenwoordigers van de vrye Inwoonders der Zeven Provincien (*), om aan deeze beide Committés op te leggen, de moeilyke, doch allernoodzaaklykſte taak, van aan ons, binnen weinig uuren, op te geeven een ſtaat van 't geen volſtrekt benoodigd is om Land- en Zeemagt, in zodanig een postuur van Defenſie te brengen, dat wy van onze Vyanden geducht en van onze Vrienden geagt mogen worden."

XCIV. BOEK. 1795.

Voorts berigt hebbende, dat zy aan de Bondgenooten de overgeleeverde Staaten zonden, voeren zy, wegens de vervulling der Behoefte, en de wyze, dezelfde taal, welke wy de Afgevaardigden van *Gelderland* hoorden uiten, en mag dit ſchryven een weerklank daar van genoemd worden (†). De byzondere vermelding der Staatsbehoeften laaten wy berusten tot wy aan het verſlag van derzelver vervulling genaderd zyn. Hier alleen, met een enkel woord, aantekenende, dat de opgenoemde berekening der onkosten van de Land- en Zeemagt, in het loopend Jaar benoodigd, de

(*) Men zie wegens dit tydſtip te rugge in onze *Vadrl. Hist.* XXIX. D. bl. 336.

(†) *Reſolutien van hun Hoog Mogenden* 18 Maart 1795.

XCIV. BOEK.

de ſom van drie en dertig Millioenen Guldens beliepen.

1795. PICHEGRU een Jaarwedde aangeboden. MOREAU bekleedt diens plaats.

Wat en hoe veel de *Franſche* Generaal PICHEGRU verrigt hadt tot het daarſtellen der Omwentelinge, blykt uit onze breedvoerige beſchryving dier groote Gebeurtenisſe allerwegen; als mede welke vereerende dankbetuigingen, en onthaalen, hem deswegen, van alle kanten, toevloeiden. In Lentemaand van hier opgeroepen om het bevel over de *Franſche* Krygsmagt elders te aanvaarden, gaf hy des kennis, en tevens, dat hy, het bewind over de *Franſche* Krygsmagt hier te Lande, aan den Generaal MOREAU hadt overgegeeven. Het Committé te Lande wilde de dienſten des vertrekkenden Veldheers erkennen, en ſloeg ten dien einde voor, hem een jaarlykſchen Rentebrief van 10000 Guldens aan te bieden. Een zo gunſtigen ingang vondt zulks, dat dit Jaargeld door hun Hoog Mogenden hem werd aangeboden, nevens eene Acte van Generaal titulair, 't welk by uitſtek de goedkeuring van *Holland* wegdroeg (*). Voor het aangeboden Jaargeld bedankte PICHEGRU.

Voorſlag van VAN RYSSEL.

Geen wonder dat de geweezene Generaal Major van de Infantery in dienst van deezen Staat, ALBERT VAN RYSSEL, dien wy

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 30 Maart 1795. Hy is in April deezes Jaars 1804, terwyl dit blad ter perſſe ging, te *Parys* in gevangenis gezet, wegens deelgenootſchap in een toeleg op het Leeven van BONAPARTE, door eigen hand, in die gevangenis omgekomen.

wy, in onze Vaderlandſche Historie, ten Jaare MDCCLXXXVII zo dikmaals vermeld hebben (*), ten dage der Omwenteling, niet agterlyk was om zich aan te melden by het Proviſioneel Beſtuur des Volks van *Holland*. Onnoodig agtte hy in 't breede voor te draagen, hoe hy door de inroeping en komst des *Pruisſiſchen* Krygsvolks, en de daar door veroorzaakte Omwenteling van het Staatsbeſtuur, vervolgd was, en voorts wegens zyne trouwe aan *Holland*, van alle zyne Krygsampten ontzet, en verpligt was geworden, zich, zints dien tyd, buiten 's Lands op te houden. Alleen herinnerde hy de Vergadering aan twee onderſcheidene Verzoekſchriften door hem, by het voormaalig Beſtuur van *Holland* ingediend, aandringende op de hem beloofde Beſcherming, Schavergoeding, en Voorziening tegen de Procedures, door den Fiscaal VAN DER POT tegen hem gevoerd; doch waar op geenerlei hem bekend Beſluit was gevallen — Verzoekſchriften ongetwyfeld met de Bylaagen, onder de Staatspapieren bewaard. Dewyl nu, op voorſtel van *Holland*, by de Algemeene Staaten vernietigd waren, alle Vonniſen tegen Militairen geveld,

XCIV. BOEK. 1795.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XIV. D. bl. 286—308. XVII. D. bl. 192. XX. D. bl. 113. 116. Dan men raadpleege boven al, om alles by een te vinden, de *Verzameling van ſtukken, raakende de zaak van den Generaal Majoor* ALBERT VAN RYSSEL, in den jaare 1789 uitgegeeven.

XCIV. BOEK. 1795.

veld, om dat zy aan hunne Betaalsheeren getrouw waren gebleeven, grondde hy daar op de billyke aanſpraake, om niet alleen herſteld te worden in dien ſtand, welken hy bekleedde in Herfstmaand des Jaars MDCCLXXXVII; maar in dien rang en betrekking, waar in hy zich nu zou bevinden, indien zodanige Vonnisſen niet waren geweezen, zonder nog te gewaagen van de onaangenaamheden, door de Vervolgingen hem aangedaan, en de zwaare ſchaden hem opzettelyk toegebragt aan zyne Goederen, zo in *Gelderland* als in *Holland*. Ingevolge hier van hieldt hy by het tegenwoordig Beſtuur van *Holland* aan, om het erlangen van de uitwerking der beloofde Beſcherming, en dat hetzelve by de Algemeene Staaten zou bewerken om op zyn Rang als Luitenant Generaal geplaatst te worden, mitsgaders als Luitenant Colonel effectief en Capitein van een Compagnie met een Regiment; als mede herſteld in het Gouverneurſchap van *Naarden*; en voorts bezorgd zodanige andere en meerdere Satisfactie, als men, naar de maate van het leed en verdriet hem aangedaan, zou oordeelen te behooren. In de vaste verzekering hier van hadt VAN RYSSEL zich reeds op weg begeeven, om zich eerlang in Perſoon by de Vergadering te vervoegen, en in zynen gevorderden leeftyd het Vaderland weder te kunnen dienen. —— *Holland* ſtelde dit Verzoekſchrift in handen van het Committé tot de zaaken van het Algemeen Bond-

Bondgenootſchap te Lande, tot deszelfs narigt (*).

XCIV. BOEK.

1795.

Wanbegrippen, misbruiken van veelerlei aart, omtrent het bevel over 's Lands Krygsmagt ontſtaan, baarden by het Committé tot de Algemeene zaaken des Bondgenootſchaps te Lande een beſluit om alle Gouverneurs, Commandeurs, en Groot-Majors, het zy Provinciaale of Plaatslyke, aan te ſchryven, om daadlyk het Bevel over te geeven aan den oudſten daar tegenwoordigen Capitein, Ritmeester, of den oudſten in rang opvolgende Officieren, en zich, voor eerst, te onthouden van allen gezagbetoon; met last aan allen, die hunne vaste Woonplaatzen niet aldaar hadden, waar zy zich bevonden, na elders, mits niet buiten de Republiek te gaan, noch ook na *'s Gravenhaage*, ten zy daar hun vaste Woonplaats ware. Van hunne aankomst moesten zy aan de Municipaliteiten als mede aan het Committé kennis geeven. Teffens werden alle Hoofdofficieren van de Ruitery, Dragonders en Husſaaren, als mede van de Nationaale *Duitſche* en *Walſche* Regimenten, welke niet in rechtſtreekſche Capitulatie ſtonden, by voorraad, van den dienst ontſlaagen, met aanſchryving om op gelyken voet als de voorgemelden, zich na elders te begeeven. Nogthans moesten zy, voor eerst, hun Uniform blyven draagen; doch zich zorgvuldig

Beſchikking omtrent de Hooge Officieren van den Staat.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 17 Maart 1795.

XXV. BOEK. 1795.

dig wagten om, na de bevolene overgifte van het Gezag, zich eenigemaate met Krygszaaken te bemoeijen, onder bedreiging van voor ongehoorzaam te zullen gehouden, en, tot naa den Vrede, in hegtenis genomen te worden. Niet te min werd aan hun verlof gegeeven om zich, met een Verzoekſchrift ter wederplaatzing by het Committé te vervoegen, of, indien dit niet mogelyk was, met een behoorelyk Penſioen voorzien te worden, in zo verre zy door hun gedrag zich zulks niet onwaardig hadden gemaakt, of een eerlyk ontſlag te ontvangen. — Verder moesten alle Capiteins en Onder-officieren, die van het Committé geen uitdruklyk verlof hadden bekomen, zich onverwyld na hunne Corpſen begeeven (*).

Ten opzigte van de Ingenieurs.

Welhaast werd dit bevel verbreed, en uitgeſtrekt tot alle de Ingenieurs in 's Lands dienst, in hunne onderſcheidene rangen van den Generaal Directeur, Collonel-Directeurs, Luitenant-Collonel-Ingenieurs en Extra-ordinaire Ingenieurs, als mede de Hoofdofficieren van het Corps Mineurs en Sappeurs, met uitzondering, dat zy, die zich in hunne Guarniſoenen bevonden, niet van hunnen dienst ontſlagen waren; maar dien, tot nader bevel, zouden moeten waarneemen. Denzelfden weg van Verzoekſchriften werd hun opengeſteld; doch met bepaaling, dat zy, binnen drie wee-

(*) *Reſolutien van het Committé tot de Algemeene zaaken van het Bondgenootſ, te Lande* 4 April 1795.

weeken, dezelve moesten uitleeveren, die hier in agterlyk bleeven, zouden gehouden worden van hunne Posten en Jaargelden af te zien. By dit nadere Besluit werd die tydsbepaaling uitgestrekt tot alle Officieren van de Armée, van wat Rang of Wapenen zy ook mogten zyn. —— Soortgelyke maatregels werden genomen wegens het in dienst blyven of ontslag bekomen der Chirurgyn-Majors, en Officieren van het Corps Artilleristen; en allen misverstand, zo wegens het een ander, door nadere Besluiten geweerd (*).

Het verval der Krygstugt tegengegaan.

Even als by veelen in den Lande, hadden verkeerde en te wyduitgestrekte begrippen van Vryheid en Gelykheid, eenen heilloozen invloed onder het Krygsvolk plaats doen grypen, tot vermindering van de noodzaaklyke Krygstugt, Losbandigheid voor Vryheid aanziende. Dit maakte het noodzaaklyk, hun onder het oog te brengen, dat waare Gelykheid en Vryheid gelegen was in eene behoorelyke onderhouding der vastgestelde Wetten, zonder welker onderhouding alle orde en geluk in de Zamenleeving geheel en al zou worden verwoest, en de staat van zegen in dien van vloek en rampspoed verkeerd; dat, zonder eene behoorelyke ondergeschiktheid van den gemeenen Militair, of van den minderen in rang aan den meerderen, en zon-

(*) *Resolutien van het Committé tot de Algemeene zaaken van het Bondgenootschap te Lande* 11, 13 en 15 April 1795.

XCV. BOEK. 1795.

zonder eene daadlyke Gehoorzaamheid aan de bevelen der Officieren en Onderofficieren, en dus zonder een ſtipte Krygstugt, het Militaire weezen in geenen deele kon beſtaan; maar van zelve geheel en al zou moeten vervallen, en den Lande van geen dienst altoos weezen. Men wees de *Nederlandſche* Krygslieden op het voorbeeld hunner *Franſche* Wapenbroeders, 't welk hun kon leeren, dat hunne vrywillige onderwerping aan de zo volſtrekt noodzaaklyke Krygstugt hun alleen hoop kon geeven op bevordering in 's Lands Krygsdienst. Zy hadden zich te herinneren, dat, volgens de Proclamatie van hun Hoog Mogenden (*), deugd, verkreegen kunde, moed, gehoorzaamheid aan de reeds gegeevene of nog te maakene Krygswetten, en aan de bevelen van hunne Bevelhebberen, hun alleen den weg ter bevordering kon baanen.

De vryheid der Soldaaten om te mogen trouwen, bepaald.

Om den Krygsknegt 's Lands dienst aanneemelyk te maaken, en daar aan te verbinden, hadden hun Hoog Mogenden aan het Krygsvolk, kort naa de Omwenteling, verlof gegeeven, om, zelfs zonder voorkennis of eenig verlof hunner Bevelhebberen, in het Huwelyk te kunnen treeden; dan de ondervinding leeraarde, eer één Jaar ten einde liep, dat de Battaillons met een groot aantal van Vrouwen en Kinderen bezwaard werden, 't welk by de Inlegeringen, Bezettingen, en het optrek-

(*) Naamlyk die van 27 Feb. 1795.

trekken veel hinders baarde. Daarenboven, dat, vooral jonge Krygslieden, ter plaatze waar zy zich bevonden, onbedagt en onberaaden, Egtverbintenisſen aangingen, die hun welhaast tot last verſtrekten, en ten gevolge hadden, dat zy, Vrouwen en Kinderen niet kunnende onderhouden, in ſchulden geraakten, door wanhoop gedreeven 's Lands dienst verlieten, met agterlaating van arme Vrouwen en hulplooze Kinderen. —— Om dit te voorkomen, bepaalde men deeze Vergunning in deezer voege, dat het aan geen Militairen, met uitzondering nogthans van de Officieren, die noch den ouderdom van vyf en twintig jaaren bereikt, noch den Lande zes jaaren gediend hadden, zou vryſtaan in den Echten ſtaat te treeden. Zy die deeze jaaren bereikt en den geſtelden tyd in 's Lands dienst geſleeten hadden, zouden, by een voorgenomen Huwelyk, deswegen zes weeken te vooren moeten kennis geeven aan den Raad der Adminiſtratie van het Bataillon; ten einde 'er onderzoek gedaan wierde na de Voorwerpen hunner keuze; derzelver gedrag onbetaamelyk vindende, zou men den Krygsknegt tragten te beweegen om van dit Huwelyk af te zien, en in geval van weigering hem uit 's Lands dienst ontſlaan (*). XCIV. BOEK. 1795.

Dewyl de pligtsovertreedingen by den Krygsman zo veelvuldig als ſchreeuwend wa-

(*) *Reſol. van hun Hoog Mog.* 8 Dec. 1795.

XXIV. BOEK. 1795.

waren, vondt het Committé tot de Algemeene zaaken van het Bondgenootſchap te Lande, dit verzogt hebbende van, en gevolmagtigd zynde door hun Hoog Mogenden, goed, tegen die moedwillige Overtreeders eenige ſtraffen vast te ſtellen, tot dat, door een volledíger Reglement, daar in zou voorzien weezen (*).

Schikking op de Patenten.

Het kieſche ſtuk, tot de Oppermogenheid behoorende, de uitoefening van het Regt der Patenten, kon te midden van veele ſchikkingen op de Krygszaaken, niet nalaaten, de aandagt der Algemeene Staaten te trekken. By eenen Brieve maanden zy de Volksvertegenwoordigers der onderſcheidene Gewesten aan, om 't zelve over te laaten aan het Committé van het Algemeen Bondgenootſchap te Lande; en genoegen te neemen, in de ſchikkingen door 't zelve reeds beraamd, of nog te beraamen, tot het werkſtellig maaken der Organiſatie van de Armée. — Het Committé Militair in *Holland* bragt op dit voorſtel zynen raadſlag uit, welke het beſluit ten gevolge hadt, om ter Algemeene Vergaderinge, als *Hollands* gevoelen, voor te draagen, dat Vertegenwoordigers diens Volks, zo wel als hun Hoog Mogenden, de noodzaaklykheid bezeffende, om de Organiſatie der Armée te bevorderen, wel kon-

(*) *Reſolutien van het Committé tot de Algemeene Zaaken van het Bondgenootſchap te Lande* 8 Mey 1795. Men vindt de Artykelen in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2968.

konden toeſtemmen, in het afſtaan van het Regt der Patenten aan het Committé van het Algemeen Bondgenootſchap te Lande, immers tot zo lange dat de Organiſatie der Armée zou zyn daargeſteld; willende egter dat dit Committé gehouden zou weezen, de Patenten binnen dit Gewest af te zenden, toe te ſchikken aan het *Hollandſch* Committé Militair, ten einde daar op de noodige Attache te verleenen (*). XCV. BOEK. 1795.

Een nieuw Plan (†) tot Organiſatie van de Armée, met den aanvange van Zomermaand in gereedheid gebragt, werd door eene ſtaatlyke Bezending uit het Committé tot de Algemeene Zaaken van het Bondgenootſchap te Lande overgeleeverd. De Afgevaardigden van alle Gewesten namen het over. Waar op die van *Holland* aandrongen. dat men, ten ſpoedigſten, wegens dit Plan een beſluit mogt uitbrengen. Vyf Gewesten betoonden van 't zelfde gevoelen te weezen, en namen aan, binnen veertien dagen, zich op dit ſtuk te zullen verklaaren. Die van *Zeeland* beloofden den last hunner Committenten, zo ras mogelyk, te zullen inbrengen (§). Plans ter Organiſatie van de Armée.

Het

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 22 en 27 Mey 1795.

(†) Het eerſte Plan van Organiſatie was den 26 Maart overgeleeverd, en den 13 April met de goedkeuring van hun Hoog Mog. vereerd.

(§) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 8 Juny 1795.

XXIV. BOEK. 1795. Besluit daar toe.

Het ontbrak aan geene Toestemmingen; schoon deeze en geene met bepaalingen omheind waren, zo dat men den achtsten van Hooimaand, tot het daadlyk uitvoeren der Organisatie besloot, op den sterken aandrang van *Holland*, welks Afgevaardigden, ten dien dage, hun Hoog Mogenden voorstelden, dat het onmiddelyk gevaar, waar in de Republiek zich bevondt, door de volkomene zekerheid, dat het Nationaal Leger, zonder eenige spoedige voorziening, geheel en al, binnen weinig oogenblikken, zou verloopen, en ten gronde gebragt zyn, van de Vaderlandliefde van hun Hoog Mogenden vorderde, dat de zo lang door de gantsche Natie gewenschte en verlangde Organisatie van het Leger van den Staat onverwyld werd daargesteld; ten einde niet, door een langer ophouden van dezelve de onberekenbaarste nadeelen aan Land en Volk werd toegebragt. —— Dat, aangezien tot het weezenlyk in werking brengen dier Organisatie Gelden benoodigd waren, zy in last hadden, om met dien ernst, welke de zaak vorderde, de Afgevaardigden der Bondgenooten, op het kragtigst, aan te maanen om door oogenblikkelyke Geldverschaffingen in 's Lands Schatkist, het Committé van het Algemeene Bondgenootschap te Lande in staat te stellen tot de daadlyke daarstelling dier Organisatie: dewyl geen woorden, maar daaden alleen in staat waren, om hier aan die veerkragt te verschaffen, welke mede

zo noodig was om het zo jammerlyk geſchokte, en nog belaagde Vaderland, uit dien rampzaligen toeſtand te redden. — Zonder uitſtel begeerden zy dit ſtuk tot een beſluit te brengen, en dat de Vergadering niet zou ſcheiden vóór dat hetzelve daar was. Dit geſchiedde op den merkwaardigen dag, waar op ook andere Beſluiten werden doorgedrongen (*). XCIV. BOEK. 1795.

Traage voortgang der Organiſatie wegens geldgebrek.

De volvoering van dit werk zammelde, uit verſcheiden hoofden; dan voornaamlyk van wegen Geldgebrek. Dit deedt de Commisſie, met de Organiſatie belast, hun Hoog Mogenden ſchryven, dat wanbetaaling eene nieuwe hinderpaal was, buiten hun ſchuld, aan de Organiſatie der Armée toegebragt. Hier door werd het noodige byeenbrengen der Troepen verhinderd. De in derzelver betaaling gebrekkige Gewesten waren dus oorzaak, dat de verwarringen vermeerderden, dat de zaaken uit haar geheel gebragt en zy buiten ſtaat geſteld werden, om de Organiſatie der Armée te volvoeren.

„ Wat kan het," ſchreeven zy onder andere, „ baaten, dat U Hoog Mogen„ den, de Organiſatie der Armée con„ cludeeren, indien wy die Organiſatie „ niet verder dan op het papier kunnen „ effectueeren; 't welk egter het gevolg „ moet en zal zyn, wanneer de Bondge„ noo-

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 1 July 1795. Men ſlaa te rugge in onze *Vadert. Hiſt.* XXX. D. bl. 178.

XXIV. BOEK. 1795.

„ nooten ons tot die Organisatie niet in
„ staat stellen, door het fourneeren van
„ gepetitioneerde en geconsenteerde Gel-
„ den in eene Generaale Kas; indien wy
„ geduurig Rapporten bekomen van wan-
„ betaaling der Soldyen; indien de Offi-
„ cieren daar door mismoedig, de Ge-
„ meenen te onvrede gemaakt en allen
„ voor 's Lands dienst worden geindispo-
„ neerd; en dus aan ons de handen ge-
„ bonden (*)?"

Klagten over geldgebrek.

Dit mangel aan Geld, met de akelige gevolgen daar uit te duchten, droeg het Committé hun Hoog Mog. voor, in eenen afzonderlyk daar toe ingerichten Brieve, uit welken blykt, dat het met de in de in dit Jaar benoodigd verklaarde *drie en dertig Millioenen* Guldens, waar van in de drie eerste maanden tien Millioenen zouden dienen verstrekt te worden, dus gesteld was. Op den vyftienden van Hooimaand waren deeze drie Maanden verstreeken; doch van de tien Millioenen niet meer ingekomen, dan 2198887 Guldens, zo dat het geen vier en twintig Tonnen Gouds bedroeg; hier van waren by de Marine 1730278 Guldens genooten; weshalven in de Kas voor de Landmagt niet meer dan 468609 Guldens waren gestort, en deeze, voor een groot gedeelte, reeds besteed, zo door noodzaaklyke uitgaven, ten dienste der op

(*) *Resolutien van het Committé tot de Algemeene Zaaken van het Bondgenootschap te Lande* 18 July 1795.

op handen zynde Organiſatie; als ſchikkingen van hun Hoog Mogenden ten behoeve van oude en gebrekkige afgedankte Guardes du Corps, van gelicentieerde manſchappen van het geweezen Corps van LEGA, van onvermogende *Bataaven* en wederkeerende Krygsgevangenen. XCIV. BOEK. 1795.

Zonder daadlyke daarſtelling van Penningen, was de volvoering van de beſlootene Organiſatie onmogelyk, ja zonder onverwylde opſchieting van Geld zou, gelyk zy ſchreeven, „ de Organiſatie, by „ derzelver geboorte, haare vernietiging „ moeten bekomen; en veel meer confuſie en grootere onheilen veroorzaaken, „ dan ooit eenige wanbetaaling van Troepen, by de eene of andere Provincie „ gerepartitieerd, hadt kunnen te weeg „ brengen." Verder gaven zy te verſtaan, dat tot betaaling der gewoone en bepaalde Soldyen, voor de georganiſeerde Armée, niet minder dan 600000 Guldens, vóór den eerſten van Oogstmaand, gereed zouden moeten liggen, waar mede, van maand tot maand, zou moeten volhard worden, en zulks wel ter halve maand by vooraf betaaling.

Wyders brengen zy hun Hoog Mogenden onder 't ooge, dat, op den achttienden van deeze loopende Maand, de tweede Termyn van de Honderd Millioenen aan *Frankryk* ſchuldig, verſcheenen was geweest, tot welker betaaling, buiten de Provincie *Holland*, op den vyf en twintigſten dier maand, door de overige Bondge-

XCIV. BOEK. 1795.

genooten niet meer dan 385680 Guldens was opgebragt, zo dat aan derzelver Quotas, in deeze twintig Millioenen, nog ontbraken een ſom van zes Millioenen viermaal honderd en vyf en negentig duizend negen honderd acht en tachtig Guldens. „ Zal nu," laaten zy daar op volgen, „ de Eer van de Natie bewaard blyven, „ en de Trouw aan een pas geſlooten „ Tractaat niet geſchonden worden, dan „ zal de last van byna het geheel door „ één Lid van het Bondgenootſchap moeten gedraagen worden, immers proviſioneel; terwyl men nog by de gebrekkigen geen aanſtalte ziet maaken, om in „ de groote Finantieele benoodigdheden „ te voorzien: en zulks in een oogenblik, „ dat de 25000 man *Franſche* Troepen, „ volgens Tractaat, in Soldy van deezen „ Staat ſtaan over te gaan; waar van de „ Soldyen, die deeze maand nog zullen „ ingaan, iedere maand omtrent 200,000 „ Guldens beloopen, om niets te zeggen „ van de Gelden tot de Vivres en Fournituuren benoodigd, welke, gevoegd „ by de Soldyen, omtrent één Millioen „ 's maands zullen bedraagen, en zonder „ welker allerprompſt Fourniſement, „ eene ſchade van miſchien meer dan het „ dubbeld dier ſom aan het Vaderland „ wordt toegebragt; en met dat al is daar „ toe geen penning voorhanden! Hoe „ hoognoodig deeze zaak ook moge zyn: „ wyl door derzelver daarſtelling grootere „ bezwaaren worden weggenomen, zo ko-

„ men

„ men wy, hier door, wederom, uit hoof- XCIV.
„ de van de ledige Kas, in nieuwe on- BOEK.
„ gelegenheid; en wanneer wy het ge- ——
„ ring ſecours, welk wy, van tyd tot 1795.
„ tyd, ontvangen, teikens door aanwee-
„ zende behoeftens geabſorbeerd vinden,
„ dan ontzinkt ons de moed, dan zyn wy
„ buiten raad!"

De toezegging, dat tot goedmaaking van deeze laatſte post de Generaliteits Kas door de Bondgenooten 's maandlyks met één Millioen Guldens zou onderſchraagd worden, konden zy niet anders, dan als de zwakke waarborg voor eene zekere en op handen zynde benoodigdheid beſchouwen. Te veel meenden zy niet gezegd te hebben, als men in aanmerking nam, dat zommige Troepen nog onbetaald bleeven, agterſtallige Renten niet afbetaald werden, het eene Gewest op het toegeſtaane geheel agterlyk bleef, terwyl een ander maar ten deele betaalde, en uit hoofde van eene gemaakte ſchikking niet wil betaalen voor het gedeelte, 't welk zich onvermogend verklaart.

Zy verdeedigen zich, wegens hunne veelvuldige aandrangen om Geld, uit gemelden hoofde, en het verleenen van Penſioenen aan de op uitnoodiging van hun Hoog Mogenden uit de *Franſche* Armée overgekomene *Bataaven*. „ Om naar ver-
„ eisch van zaaken, tot heil van het Va-
„ derland, werkzaam te kunnen zyn, wa-
„ ren," gelyk zy ſchreeven, „ hunne han-
„ den, door gebrek aan Penningen, als 't
„ ware, gebonden geweest, en was het

XCII. BOEK. 1795.

„ aan de zorg van onzen Bondgenoot te „ danken, dat de grootſte Calamiteiten, „ ja onze geheele ondergang, nog wa„ ren voorgekomen."

Niet ongevoelig betoonden zy zich met de laſten reeds door 's Lands Ingezetenen gedraagen, en derzelver daadlyken toeſtand; „ als zy dit alles bedaard nadagten, „ dan verlooren zy zich byna in alle de „ zwaarigheden, die zich tot het beko„ men van vaardige hulpmiddelen, aan hun „ ontdekten. Zeker hadt de Republiek „ zich nimmer in zodanige bekrompen „ ſtaat van Financien bevonden, als tegen„ woordig; en een daar uit gebooren mis„ credit, deedt al den laſt, in ééns, op de „ ſchouwderen der Ingezetenen nederzin„ ken; maar te gelyk ſtonden de zaaken „ ook zodanig geſchaapen, dat, by ont„ ſtentenisſe van een ſpoedig ſecours, „ onberekenbaare onheilen en verdubbelde „ laſten aan de overblyvende Ingezetenen „ ſtonden over te komen, met één woord, „ dat Vaderland en Vryheid voor altyd „ verlooren waren (*)."

Andere hinderpaalen.

De Organiſatie der Armée van den Staat zelve, volgens het nieuw ingediend Plan, veroorzaakte, ten opzigte van de verkiezing en aanſtelling der Officieren, veele moeilykheden aan het Committé by die worſteling met ſchaarschheid aan Geld, inzonderheid veroorzaakt, door dien een veel grooter ge-

(*) *Reſolutien van het Committé tot de Algemeene Zaaken van het Bondgenoots. te Lande* 28 July 1795.

getal van Officieren, dan zy verwagt hadden, hun ontslag verzogten. Deezer menigte was zo sterk, dat zy verscheide verzoeken, voor eenigen tyd, moesten inhouden; ten einde eenige Regimenten niet geheel van Hoofden onvoorzien te laaten. — Misnoegens waren 'er gereezen wegens eeniger aanstelling, deeze liepen zo hoog, dat het Committé zich in de noodzaaklykheid vondt om hun Hoog Mogenden deswegen in eenen breeden Brieve te onderhouden. Met vermelding van 't geen omtrent de uit *Fransehen* dienst wedergekeerden, verrigt was (*). — Een lyst wegens de Officieren by de Armée van den Staat, omstreeks dien tyd ingediend, die den Eed, toen gevorderd, hadden afgelegd; „ Ik zweer trouwe aan de *Neder-*
„ *landsche* Natie, gehoorzaamheid aan de
„ Wetten, onderwerping aan de Bevelen
„ van hun, aan wien de Natie het be-
„ wind heeft toevertrouwd, en aan die
„ myner Bevelhebberen, en aan de Krygs-
„ tugt," wees uit, hoe veele plaatzen zy onvervuld hadden moeten laaten (†).

XCIV. BOEK. 1795.

Hoe

(*) *Resolutien van het Committé tot de Algemeene Zaaken van het Bondgenootschap te Lande* 27 July 1795. Wy moeten hier terugwyzen op bl. 211. *enz.* van dit Deel, waar wy den voordragt ten behoeve der wedergekeerden, door het gemelde Committé, als mede het verloog dier Wedergekeerden vermeld hebben; met byvoeging van de deswegen uitgeboezemde klagten.

(†) *Resolutien van het Committé tot de Algemeene Zaaken van het Bondgenootschap te Lande* 19 July 1795.

XCIV. BOEK.

1795. Aanstelling van DAENDELS en DUMONCEAU tot Generaals.

Hoe veel misnoegens en opspraaks 'er ook plaats greep over de plaatzing en bevordering van eenigen by het Leger van den Staat, droeg het eene vry algemeene goedkeuring weg, dat de voorheen in *Franschen* dienst geweest zynde Generaals H. W. DAENDELS en J. B. DUMONCEAU, de aanstelling tot Luitenant Generaals bekwamen. By het afleggen van den Eed deedt de Voorzitter van hun Hoog Mogenden aan ieder een afzonderlyke Aanspraak. Byzonder streelend moet voor DAENDELS, dien wy gezien hebben, dat het eerst in ons Vaderland den voet zette om aan de *Franschen* den weg te baanen, geweest hebben, deeze taal te hooren.

Aanspraak aan DAENDELS.

„ Burger Generaal! Heeft een voor-
„ maalig willekeurig Bestuur, om uwe Vry-
„ heidminnende denkwyze, U vervolgd; ja
„ van uwen Vaderlyken grond verban-
„ nen — de Vertegenwoordigers van een
„ vry en onafhanglyk Volk roepen U niet
„ alleen in; maar draagen U de aanzien-
„ lyke en gewigtige post van Luitenant
„ Generaal op, ten blyke van hun genoe-
„ gen en erkentenis voor de dienſten, die
„ gy beweezen hebt, ter verkryging van
„ onzer aller Vryheid. — Hun Hoog
„ Mogenden vertrouwen, dat gy al uw
„ vermogen zult te werk stellen om de
„ liefde en agting van de Troupes, welke
„ aan uwe zorg worden aanbevolen, te
„ winnen, en U als hun Vader te be-
„ schouwen, van wien zy, by alle gepas-
„ te gelegenheden, zullen hooren, wat

„ zy

„ zy aan hun Vaderland verſchuldigd zyn, „ welk een eerbied zy voor de Wetten „ moeten hebben, en welk eene gehoor- „ zaamheid zy aan de door het Volk ver- „ koozene Vertegenwoordigers behooren „ te betoonen.

„ Gy zult hier in voorzeker ſlaagen, „ wanneer gy, benevens de verdere Offi- „ cieren, welke aan uwe Militaire bevе- „ len onderworpen zyn, de naauwkeurige „ betragting voor oogen houdt van die „ pligten, zonder welke geene Maatſchap- „ py duurzaam kan zyn.

„ In dit vertrouwen wensch ik U ge- „ luk met uw verkreege Post. —— De „ Beſtuurder van 't Heelal zegene uwe „ poogingen, die gy verder ten nutte van „ 't Vaderland, en de geheiligde zaak der „ Vryheid, zult aanwenden!" (*).

XCIV. BOEK. 1795.

By de Organiſatie des Legers van den Staat, op dat wy 'er dit in 't kort van melden, was alles op de *Franſche* leest geſchoeid. De oude benaamingen van Regimenten verdweenen; men vormde Halve Brigades, ruim twee duizend man ſterk, beſtaande uit drie Bataillons, terwyl ieder derzelven één Compagnie Grenadiers en acht Fuſeliers inhieldt. De geheele Landmagt werd gebragt tot zeven halve Brigades, behalven vier Bataillons Jaagers, ieder van zes Compagnien, honderd mannen ſterk. —— Vier Bataillons Artilleristen,

Algemeen berigt van de ſchikking der Armée.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 5 en 16 Juny 1795.

XXV. BOEK. 1795.

ten, mede van zes Compagnien van honderd man ieder — Twee Compagnien rydende Artillery — Twee Compagnien Mineurs — Zes Pontoneurs — Twee en zeventig Ingenieurs — Vier Regimenten Ruitery, van acht Compagnien, ieder van zeven en zeventig man; het geheel, daar onder niet begreepen de in dienst gehoudene vreemde Troepen (*), bedroeg omtrent drie en twintig duizend man. Deeze groote vermindering van Landmagt, welke in den Jaare MDCCXCII tot ruim twee en veertig duizend man gebragt was, werd

(†) Men nam een Besluit om de *Zwitzers* in dienst der Republiek, met het einde van Oogstmaand, te licentieeren. Deeze Regimenten verzogten, dat zulks niet mogt geschieden, vóór dat met de Cantons daar over zou zyn gehandeld. Ook maakte zy zwaarigheid om den nieuwen Eed, zonder zulks, af te leggen. Dit alles deedt de afdanking verwylen. *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 20 en 30 July. Men stelde aan *Frankryk* het besluit van de afdanking der *Zwitzers* voor, op grond, dat dezelve, naa de aanneeming der 25000 man *Fransche*n, onnoodig geworden waren, en verzogt voor dezelve den doortocht na hun Vaderland. Men verlangde in *Frankryk* dat men van hier zou zorgen voor het onderhoud dier Krygsbenden op den weg door *Frankryk*. Hier op werd te verstaan gegeeven, dat de bedingen van twee maanden soldy naa de afdanking, tot goedmaaking der reiskosten strekten. Vervolgens gaf men van de *Fransche* zyde in bedenking, of dit afdanken raadzaam ware; dewyl men den toeleg der *Engelsche*n vernomen hadt om dit Volk in Soldy te neemen. *Brieven van* BLAUW *en* MEYER *aan het Committé de Salut Publicq*. 21 Aug. 9 en 15 Oct. en 27 Nov. 1795. MSS. In Slachtmaand werd de doortocht dier Troepen door *Frankryk* toegestaan.

werd ryklyk aangevuld door het in ſoldy overneemen van vyf en twintig duizend nan *Franſche* Troepen. XXV. BOEK.

Ingevolge van het Vredesverdrag en Verbond tuſſchen beide de Republieken, zou het gemelde aantal in ſoldy van de *Bataafſche* Republiek overgaan. De voorgaande Bepaalingen, derzelver betrekking tot de *Bataafſche* Natie, en het Regeeringsbeſtuur, kwamen hier op neder. Dat de Manſchappen zouden zamengeſteld zyn uit Troepen, daar toe byzonder aangeduid, en door geene andere kunnen vervangen worden, dan op den eisch van het *Franſch* en *Bataafſch* Gouvernement. — De *Franſche* Troepen zouden hunne bevelen alleen ontvangen van hunnen Commandant en Chef, en zich gedraagen volgens deeze overeenkomst. Dat de Generaal en Chef der *Franſche* Troepen, het *Bataafſch* Gouvernement kennis zou geeven van alle de beweegingen, die hy noodig zou agten, tot het afwenden van alle vyandlyke aanvallen, welke plaats zouden kunnen hebben. Ingevolge van het Vereenigingsverdrag, en ſlegts tot den Vrede, zouden de *Franſche* en *Bataafſche* Troepen, die zich zamen in Guarniſoen bevonden, de bevelen ontvangen van den Officier, die den hoogſten rang bekleedde, en, in gevalle van gelykheid van rang, door den *Franſchen* Officier. — Alle Militaire hulp, door eenig bewindhebbend Lichaam gevorderd, om de openbaare Rust, de Perſoonen en Eigendommen te beveiligen,

1795. Vyf en twintig duizend *Franſchen* in dienst genomen Algemeene bepalingen.

XCIV. BOEK. 1795.

zou door den Generaal en Chef, en door elk *Fransch* Commandant verleend worden, en in dat geval de *Franſche* Troepen niet werken, dan uit kragt eener Opeiſching. Indien egter, door Oproer en Geweld de bewindvoerende Lichaamen zich in de onmogelykheid bevonden om zich te vereenigen, of de noodige Requiſitien te doen, zouden de *Franſche* Commandanten gehouden zyn, de noodige maatregels te neemen, om de Orde en de openbaare Rust, te herſtellen, met last om daar van terſtond kennis te geeven aan den Generaal en Chef, die 'er vervolgens berigt van zou doen aan het *Bataafſch* Gouvernement. De *Franſche* Militairen zouden zich niet in de twisten mengen, die tusſchen de Inwoonders van het Land, over de publieke zaaken zouden kunnen ontſtaan, uitgezonderd in de bovengemelde gevallen. Behalven het kostbaar onderhoud deezer Manſchappen, derzelver Huisvesting, Kleeding en Toerusting, Gasthuizen, en verdere noodwendigheden, aan dit Krygsvolk te verſtrekken, by deeze Artykelen bepaald, beliep de ſoldy 's jaarlyks omtrent dertien Millioenen (*). —

By

(*) In de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4319—4361. vindt men de Artykelen, vastgeſteld tusſchen den Vertegenwoordiger van het *Franſche* Volk RICHARD, en de Burgers LONCQ en HELDEWIER, in naam van het Militair Committé van hun Hoog Mogenden, byzonder gemagtigd om den Dienst, het Beſtuur, de Kleeding, de Toerusting en de Soldy dier 25000 Man te regelen.

By de goedkeuring van dit Plan, werden de Committés gelast, om, ten opzigte van het leeveren der noodwendigheden, en 't geen verder, van wegen den Staat, zou moeten worden verſchaft, de Ingezetenen van alle de Gewesten, zo veel mogelyk, op gelyken voet te doen deelen (*).

Klagten over gebrek aan Krygstugt onder de *Franſche* Soldaaten.

Hoe ſtreng ook de Krygstugt ware, welke de *Franſchen* by, en naa hunne overkomst in den Lande onderhielden, vernam men nu en dan ongeregeldheden. Zo hoog liepen dezelve te *Zutphen*, dat het Committé tot de Algemeene Zaaken des Bondgenootſchaps te Lande, deswegen klagten overzondt aan den *Franſchen* Generaal MOREAU, met de duchtigſte bewyzen geſtaafd, zich verzekerd houdende, dat die Burger-Generaal niet zou gedoogen, dat 'er de ſchreeuwendſte beledigingen, diefſtallen, en roveryen in de Steden onzes Lands, ſtrafloos zouden gepleegd worden, door *Fransch* Krygsvolk in dienst van ons Gemeenebest genomen en betaald; van diens bekend Character niets geringer verwagtende, dan ſpoedige en nadruklyke bevelen, om de Jaagers, aan die misdryven ſchuldig, voorbeeldlyk te ſtraffen; te meer daar zy in *Zwolle* een niet min berisplyk gedrag hadden gehouden. Zy bepaalden zich niet alleen by het vraagen deezer voldoening; maar vonden zich verpligt te eiſchen, dat dit Regiment Jaagers, zonder ver-

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 17 July 1795.

XXIV. BOEK. 1795.

verwyl, uit dit Gemeenebest zou terug geroepen, en door een ander vervangen worden, 't geen zich onderwerpelyker aan de Krygstugt gedroeg. 't Was hun onmogelyk voort te vaaren met het bezoldigen van een Regiment, 't welk zich zo verre vergreepen hadt.

Hoe door MOREAU beantwoordd.

MOREAU beantwoordde dit schryven met de verzekering, dat hy alles zou doen, wat mogelyk was, om de Schuldigen te ontdekken, wier straf even spoedig als gestreng zou weezen; als mede dat hy met den Representant RICHARD alle noodige maatregelen zou beraamen; ten einde dit Corps door een ander te doen vervangen (*).

Behoorelyk ontzagbetoon aan de vastgestelde Magten, den *Fransche* Krygsknegten voorgeschreeven.

Niet min oplettend betoonden zich de *Franschen* om door hun Krygsvolk, de orde en ondergeschiktheid, in allen opzigte, en bovenal omtrent de aangestelde Magten hier te Lande te doen in agtneemen. Ten bewyze hier van strekt een Brief van den Volksvertegenwoordiger RICHARD aan den Generaal MOREAU; hy schreef, „ Ik ben onderrigt Generaal! dat „ eenige byzondere Lieden van het Le„ ger zich het wanvoeglykst gedrag om„ trent de Inwoonders van de Republiek „ veroorlooven; en dikwyls tegen de on„ derscheide Magten des Lands. Het is „ zo min uw als myn oogmerk, dergely„ ke misbruiken te dulden, en de duide„ lyk

(*) *Resol. van hun Hoog Mog.* 10 Aug. 1795.

„ lyk verklaarde wil van de *Franſche* Re- XCIV.
„ publiek is, dat de geenen, die 'er zich BOEK.
„ aan ſchuldig maaken, ſtrenglyk geſtraft ——
„ worden. De beide Volken zyn door 1795.
„ de geheiligde Banden vereenigd, voor
„ beiden even nuttig en dierbaar, en de
„ *Franſchen* moeten met de *Hollanders* als
„ Broeders leeven. —— Ook is het hun
„ pligt, zich ten aanziene van de zodani-
„ gen, die in openbaare Functien der
„ *Bataafſche* Republiek zyn, met die ag-
„ ting en dien eerbied te gedraagen, wel-
„ ke zy aan die der *Franſche* Republiek
„ verſchuldigd zyn. Geen zending, geen
„ bediening, geen rang, kunnen hun het
„ regt geeven, om 'er zich van te ont-
„ ſlaan. Gy zult aan al de Opperbevel-
„ hebbers en Commandanten wel willen
„ gelasten, de hand 'er aan te houden,
„ dat al die 'er zich van verwyderen,
„ met ſtrengheid geſtraft worden (*)."

Tot bezorging en betaaling deezer *Fran-* Schik-
ſche Manſchap werd een byzonder Com- king op
mitté aangeſteld, 't geen de handen vol de betaa-
werks hadt, om de Gelden tot betaaling ling dier
van de Kleeding en Soly, als mede de Troepen.
kosten der Inlegering goed te maaken: te
meer daar de buitengewoone verſchaffin-
gen van Brood en Genever, aan Troe-
pen, op den voet van Oorlog ſtaande,
zeer hoog liepen (†).

By

(*) *Reſol. van hun. Hoog Mog.* 10 Aug. 1795.
(†) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 19 Oct. 1795.

XCIV. BOEK. 1795.

By het verloop, 't welk, van tyd tot tyd, onder de Krygsmagt van den Staat, plaats greep, ondanks alle voorzorgen en geſtrenge Plakaaten (*), drongen die van *Holland* by hun Hoog Mogenden aan op het formeeren eener halve Brigade van de Bataillons van MÖNSTER, NYVENHEIM en PEREZ, met byvoeging, dat, indien hun Hoog Mogenden niet konden goedvinden in den voorgeſlaagen maatregel te treeden, de Vergadering van *Holland* aan zich voorbehieldt, ten opzigte van die Bataillons zodanige ſchikkingen te maaken, als zy oordeelden het meest bekwaam te zyn ter bewaaring van die manſchappen, die aan hun pligt getrouw, zich tot hier toe het gebrek, waar in zy zich bevonden, getroost hadden. By de Organiſatie waren zy door de Bondgenooten voorby gegaan.

Aandrang van *Holland* op het formeeren eenerhalve Brigade.

Uit welk een oogpunt door andere Gewesten beſchouwd. *Holland* zet het door.

De Vertegenwoordigers des Volks van *Holland* zetten dit ſtuk voort en door, ſchoon zy wederſtand voorzien hadden, en ook daadlyk ondervonden, van meest alle Bondgenooten: daar *Utrecht* alleen in de Betaaling van deeze Manſchap ſtemde. Men ſtelde dit bedryf voor, als hadt *Holland* ten oogmerke om Gewestlyk, en voor zich zelven in 't byzonder, eene Armée op de been te brengen, die alleen ten dienſte van dat Gewest zou weezen. Om dit denkbeeld, zo ſtrydig met het al-

(*) De voornaamſte hebben wy reeds moeten vermelden in onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 192.

algemeen aan den dag gelegde oogmerk, en hartlyke begeerte der Vergadering van *Holland* van éénheid in het Beſtuur der geheele Republiek, tegen te gaan, en de Bondgenooten te overtuigen, dat zy zich niet Gewestlyker wyze tegen den algemeenen Vyand zogten te verdeedigen; maar de beſcherming van geheel het Bondgenootſchap ten doel hadden, oordeelden zy het noodzaaklyk, de door hun aangeſtelde vyf Hoofdofficieren den *Eed* van trouwe aan het *Bataafſche Volk* te doen afleggen. XCV. BOEK. 1795.

De aanſpraak, te dier gelegenheid, den vyf Hoofdofficieren gedaan, wyst het doel in deezen wederſtreefden handel uit. De Voorzitter liet zich in deeze bewoordingen hooren; „ Burgers! *Hollands* Volksvertegenwoordigers hebben Ulieden verkooren, om aan het hoofd van die Krygsbenden geplaatst te worden, welke zy, buiten concurrentie der overige Bondgenooten, tot dus verre nog betaalen; zy vertrouwen, dat uwe bereidwilligheid van het Vaderland getrouw te dienen, aan hunne verwagting zal beantwoorden; ik zeg het *Vaderland*; en hier door verſtaan wy de *geheele Bataafſche Republiek*. Want ſchoon de Provincie van *Holland* U alleen, of mogelyk met een geringe concurrentie van één hunner Bondgenooten, voor als nog betaalt, zo zyt gy egter met uwe onderhebbende Manſchappen geſchikt ter Defenſie van 't geheele Land, en zult

Aanſpraak van wegen *Holland* by de Beëdiging van vyf Hoofdofficieren.

XXV. BOEK. 1795.

„ behartigden, eene Provincie bewoogen,
„ om, op eigen gezag, tegen de betuigin-
„ gen van een of meer der Bondgenoo-
„ ten, een Corps Troepen in dienst te
„ neemen en te beëedigen, om hetzelve
„ vervolgens aan het geheele Bondgenoot-
„ schap, ter Organiseering en Betaaling
„ aan te bieden. Deeze handelwyze is
„ geheel nieuw, en in dagen, waar in
„ van onze Vryheid en van het groot
„ belang, het welk wy by eene *nadere*
„ *Verbroedering* met onze Bondgenooten
„ hebben, zo hoog wordt opgegeeven,
„ ten eenenmaale onverwagt (*).

„ En, offchoon wy 'er wel verre af
„ zyn van aan de Provisioneele Repreſen-
„ tanten van *Holland* eenige ſlinkſche oog-
„ merken, of zugt tot Overheerſching, toe
„ te ſchryven, kunnen wy egter niet voor-
„ by op te merken, dat deeze maatregel
„ naauwkeurig en in deszelfs gevolgen
„ naagegaan zynde, misſchien meer dan
„ eenige andere, de Vryheid ondermynt
„ en het Bondgenootſchap aan de gevaa-
„ ren der Overheerſching, op nieuws,
„ kan blootſtellen. —— Immers, zo wel
„ als *Holland*, mag dan elke Provincie
„ deeze en geene, by de Organiſatie over-

ge-

(*) Juist ten deezen tyde waren de onderhandelingen over het daarſtellen eener Algemeene Nationaale Vergadering zeer leevendig, en hoe wyd verſchillend *Friesland*, ten dien opzigte, van *Holland* dagt, zullen wy, tot dat gedeelte van 's Lands geſchiedenisſe gekomen zynde, in 't breede moeten ontvouwen.

„ geſchoote Bende, verzamelen, beëedi- XCIV.
„ gen, en aan het Bondgenootſchap, als BOEK.
„ eene Krygsmagt der Unie, ter betaaling ——
„ aanbieden; eene en dezelfde Provincie 1795.
„ zal dit, in 't vervolg, meermaal mogen
„ en misſchien durven onderneemen; en
„ wie voorziet niet klaar de ſchroomlyke
„ gevolgen, welke eene zo onbeperkte toe-
„ geeflykheid van de gezamenlyke Bond-
„ genooten, omtrent één of meer hun-
„ ner, wy zullen niet zeggen ter onder-
„ kruiping van elks byzondere Vryheid
„ en Onafhanglykheid, maar ter vernie-
„ ling van dat Politiek aanweezen zelve,
„ het welk wy eerst onlangs herkreegen
„ hebben, vroeg of laat kan naa zich
„ ſleepen?

„ Onze verwondering over dit gedrag
„ en beſluit van *Holland*," vaaren zy voort, „ is nog toegenomen, naa dat wy
„ overdagt hebben, welke Regimenten het
„ zyn, voor wier Organiſatie en Over-
„ neeming in den dienst van deezen Staat
„ de Repreſentanten van die Provincie
„ zo zeer yveren. Want, ſchoon wy aan
„ geen enkelen braaven Krygsman onder
„ dezelve, den billyken roem zyner ver-
„ dienſten ontzeggen, mogen en moeten
„ wy verklaaren; het zyn geen Troepen,
„ die zich, in vroegere tyden, reeds,
„ door het eerbiedigen van de Regten van
„ den Mensch en Burger, boven anderen,
„ verdienstlyk, en het medelyden van den
„ regtſchaapen Patriot, over hunne afdan-
„ king waardig hebben gemaakt; het is

XCV. BOEK. 1795.

„ geen Corps, het welk, met in het Jaar „ MDCCLXXXVII, de zyde der beste Va„ derlanderen te verkiezen, voor de zaak „ der Vryheid gevogten of geleden heeft, „ en dus nu een billyke vergoeding van „ het uitgeſtaan leed of nadeel, van het „ vry geworden *Nederland* verlangt; het „ zyn geene Troepen, welke in de jong„ ſte woelingen van de Stadhouderlyke „ Kabaal, tegen het zegepraalend *Frank„ ryk*, zich door Krygsdapperheid, of „ door pryswaardige blyken van trouw „ aan hun meester, gelyk wel andere Re„ gimenten, een billyken roem verwor„ ven hebben. — Neen! het zyn Troe„ pen, welke by gelegenheid der ramp„ zalige Omwenteling van MDCCLXXXVII, „ aan het verkragten van de Regten der „ Menschheid, aan het aanrigten der gru„ welykſte plunderingen en wreedheden, „ in *'s Hertogenbosch*, en elders, zich hebben „ ſchuldig gemaakt; het zyn Troepen, die, „ door het begaan deezer gruwelen, zich „ tevens afſchuwelyk gemaakt hebben in „ het oog der Natie, even als hun Op„ perhoofd WILLEM DE V, met dezelve „ niet, ten afſchrik van anderen, met alle „ geſtrengheid, te ſtraffen. — Het zyn „ Troepen, wier wanverdienſten, maar „ weinig maanden geleden, by veelen nog „ zo versch in het geheugen lagen, dat „ het Committé van het Bondgenootſchap „ te Lande een rapport heeft uitgebragt „ ter Vergadering van hun Hoog Mogen„ den, om alle deeze Troepen te licen-

„ tie-

„ tieeren; welk rapport, ten dien tyde, door hun Hoog Mogenden is goedgekeurd, en het volkomen Ontslag dier Benden uit 's Lands dienst ten gevolge zou gehad hebben, ware niet *Holland*, door een verregaand medelyden bewogen, tot het besluit gekomen, om deeze Benden in dienst van de Republiek te continueeren. — Het zyn eindelyk Troepen, van wier getrouwheid en vaste aankleeving aan de Principes van eene zuivere Republikeinsche Regeeringsvorm *Holland* zelve zich niet durft verzekerd houden: wyl het vreest, dat dezelve, door de Republiek gelicentieerd, door wanhoop zouden kunnen vervoerd worden, om tot onze Vyanden over te loopen. Aan menschen van dien stempel, wier eerlykheid en moed hun te gelyk begeeven kunnen, die, door behoefte gedrongen, zouden kunnen besluiten, ons den dolk in het hart te stooten, de verdediging van ons Vaderland en dierbaarste belangen, toe te vertrouwen, komt ons zo gewaagd en onvoorzigtig voor, dat wy dien stap, naar ons inzien, voor de Natie, welke wy vertegenwoordigen, nooit zouden kunnen verantwoorden."

XCV. BOEK. 1795.

Op deeze gronden weigerden de *Friesche* Volksvertegenwoordigers eenigzins te draagen in de lasten, welke deeze halve Brigade zou veroorzaaken; en verklaarden ten besluite, niet te zullen kunnen gedoogen, dat men, in welk een geval ook,

XXV. BOEK. 1795.

de Verdeediging van *Friesland* aan deeze Troepen overliet: waarom zy ten ſterkſten aandrongen, dat, welk een gebruikmen ook, buiten hunne bewilliging, van dit Krygsvolk verkoos te maaken, zy vanderzelver intrekking of inlegering, op het Grondgebied van *Friesland*, mogten verſchoond blyven; in geen geval wilden zy aanſpraaklyk weezen voor de onberekenbaare nadeelen, welke daar uit, by tyd en wyle, zouden kunnen voortvloeijen (*).

Voortgang deezer zaak.

Ondanks deeze tegenverklaaring van *Friesland*, beraamden de Committés van Militaire Zaaken en Financie, ſchikkingen, wegens den voet en wyze, waar op de betaaling voor de Zevende halve Brigade, zou behooren te geſchieden, tot dat by de Algemeene Staaten dezelve zou zyn overgenomen, die voorgeſteld en in een beſluit veranderd werden (†). De Repreſentanten des Volks van *Holland* lieten niet af, om op die overneeming aan te dringen, en het liet zich, eer het Jaar ten einde liep, aanzien, dat deeze zaak, tot genoegen, zou gevonden worden (§). — In *Holland* zelve ging de Organiſeering dier halve Brigade niet zonder opſpraak toe. Groote te onvredenheid ontſtondt 'er, wegens de daar by aangeſtelde Officieren; bo-

(*) *Reſolutie Boek der Repreſentanten van het Volk van Friesland* 2 Oct. 1795.

(†) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 15 Oct. 1795.

(§) *Decreeten* als boven 4 Nov. 1795.

bovenal deeden de uit *Frankryk* wedergekeerde *Bataaven* deswegen hunne klagten op eenen verwytenden en bitzen trant hooren (*). XCV. BOEK. 1795.

Onderging de Landmagt, ten deezen tyde, zo groote veranderingen, welker voornaamſte wy geboekt hebben, werd 'er alles op den *Franſchen* leest geſchoeid; niet vreemd dat men desgelyks, in deezen ſtand der dingen, reeds vroeg op de Burgerwapening bedagt was, en ook hier in de *Franſchen* wilde volgen. *Amſterdam*, *Dordrecht*, *Haarlem*, *Rotterdam*, *Leyden* en *'s Gravenhaage*, betoonden zich in het voortzetten der Burgerwapening volyverig; doch anders hadt dezelve een traagen en ſlappen voortgang. De Burger DE LANGE VAN WYNGAARDEN, hier door getroffen, en voor vast houdende, dat daar in alleen de rust, veiligheid en zekerheid tegen wederomwentelingsgezinde aanſlagen te vinden was, voerde, dit ſtuk betreffende, een zeer nadruklyk woord ter Vergadering van *Holland*. Dien Burger, op dat wy den hoofdinhoud zyns voorſtels opgeeven, was wel bekend, dat veelen niet met dien lust en yver, welke zelfs vóór den Jaare MDCCLXXXVII plaats hadt, en het gewigt der zaak vorderde, na eene Wapenrusting omzagen, om zich, even als onze moedige Voorvaders, liever onder de puinhoopen hunner Steden, Wegens de Burgerwapening. Klagten over aterlykheid in deezen

(*) Wy hebben hun hooren ſpreeken hier boven bl. 212.

XCIV. BOEK. 1795.

den, Vlekken en Dorpen, te laaten begraaven, dan aan de Overheerſching eenen voet gronds in te ruimen.

Hy merkte op, dat die yverloosheid by veelen daar uit ontſtondt, dat de Onafhangelykheid van dit Land nog niet verzekerd was; maar dat, naar zyne gedagten, zulks eene reden te meer behoorde te weezen, om met den warmſten yver en met een hart, dat voor de Vryheid klopte, de Wapenen aan te grypen; ten einde de doodlyke ſlagen, die ons het verraadlyk *Engeland* zogt voor te bereiden, af te keeren, en aan onze Broeders de *Franſchen* te toonen, dat wy der Vryheid waardig waren, en voor de daarſtelling en bewaaring derzelve, alles veil hadden. — Dat eene zo ver mogelyk uitgebreide Wapening der Burgeren de ſterkſte ſteun voor de Vergadering van *Holland*, en eene beveiliging tegen de Ariſtocratie, zou weezen. — Dat hy eene ſtaande Armée, in de tegenwoordige geſteldheid van zaaken van *Europa*, voor noodzaaklyk hieldt; doch dat het gewis de natuurlykſte Krygsmagt moet gerekend worden, die uit Vaderlandſche Burgers was zamengeſteld.

Door het Committé Militair, zouden op den avond van dien dag de noodige orders worden afgegeeven, om aan de Schutteryen en Genootſchappen, de Wapens, hun in den Jaare MDCCLXXXVII ontnomen, te doen wedergeeven; doch dat de beoefening der wapenen, naar zyne gedagten, op eenen eenpaarigen voet moest wor-

worden ingericht; ten einde de onderscheidene Corpsen, des noods, gezamenderhand zouden kunnen werken.

1795. Om alle deeze redenen voeg de Burger DE LANGE VAN WYNGAARDEN voor, het Committé Militair te volmagtigen, om, met overleg, en zelfs met aanneeming in hunnen raad van bekwaame Burger-officieren, een Plan te beraamen, ter bereiking van dit heilzaam oogmerk, op dat alle waare Liefhebbers van hun Vaderland, en die de waare gronden van Vryheid en Gelykheid waren toegedaan, zich onder de Gewapende Burgermagt, of, om met eene andere benaaming te spreeken, onder de *Nationaale Guardes* zouden kunnen schaaren. —— Het besluit viel om het Committé Militair, overeenkomstig dit voorstel, te volmagtigen tot het vormen van een Plan ten gemelden einde (*).

Haarlems aanmerking op een Conceptplan.

Een Concept-plan was in Bloeimaand gereed, en ward gedrukt rondgezonden (†). Schoon *Haarlem*, en met vollen regt, onder de *Hollandsche* Steden gerangschikt werd, die de Burgerwapening voorbeeldlyk behartigden, vondt de Gewapende Burgermagt aldaar veel op dit Concept-plan aan te merken; doch oordeelde, eer zy overging tot het mededeelen dier aanmerkingen, de Burger Krygsraad te moeten volmagtigen, om aan de Gecommitteerden uit

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 20 Maart 1795.

(†) *Decreeten* als boven 22 Mey 1795.

XCIV. BOEK. 1795.

uit het Militaire Committé van *Holland* aan te ſchryven, dit Plan zo lang buiten werking te doen houden, tot dat 'er eene Nationaale Conventie in het *Nederlandſche* Gemeenebest daargeſteld, èn door dezelve de Republiek voor één en onverdeelbaar verklaard, en dus al het Gewestlyke vernietigd was; waar door een Plan, voor de geheele Republiek, zou kunnen tot ſtand gebragt worden. Billyk oordeelde deeze Gewapende Burgermagt, dat, wanneer 'er dusdanig een Plan behoorde ingevoerd te worden, dit niet voor de Ingezetenen van één Gewest, maar voor de geheele Republiek, moest weezen. —— Op deeze gronden ſteunde eene volmagt aan den Burger Krygsraad; ten einde die gevoelens mede te deelen aan de Gecommitteerden uit het Militair Committé van *Holland*; om daar op agt te geeven, en het daar heen te ſtuuren, dat 'er den tienden van Zomermaand geen beſluit viel op het Concept-plan. Van wegen deeze Stad zou men geen Afgevaardigden benoemen. —— Verder verlangde die Burrgermagt, dat deeze, naar hun inzien, allergewigtigſte aanmerking, door de Nieuwspapieren, ter kennis mogt gebragt worden aan alle Gewapende Burgeryen in *Holland*, om dezelve dus in de gelegenheid te ſtellen om met *Haarlems* Burgermagt mede te werken, en door aanſchryving aan de Gecommitteerden uit het Militair Committé van *Holland* het vaſtſtellen van dit Plan te voorkomen. De Burger Krygsraad ſtem-

stemde volkomen in 't gevoelen der Gewapende Burgermagt, en voldeedt aan dit verzoek (*). XXIV. BOEK.

Schoonhoven drong aan op het spoedig in werking brengen eener welgeorganiseerde Nationaale gewapende vrywillige Burgermagt, om, zo wel binnen 's Lands, als op de Grenzen, gebruikt te worden. Dit hadt eene Publikatie ten gevolge, waar by de Representanten des Volks van *Holland* zich beklaagden over de weinige vorderingen nog gemaakt in het organiseeren der Burger-corpsen, daar verscheide oorzaaken scheenen zamengeloopen te hebben om de Burgermagt te verhinderen van mede te werken tot het in werking brengen van het Plan van Organisatie: waarom zy het noodzaaklyk oordeelden alle Gewapende Burger-corpsen, die zy als den kragtdaadigsten arm ter verdeediging van de verkreegene Vryheid beschouwden, aan te maanen, om ten spoedigsten, immers binnen veertien dagen, aan het Committé tot de Militaire zaaken te doen toekomen hunne Aanmerkingen op het toegezondene Plan; ten einde vervolgens in eene algemeene Vergadering van Afgevaardigden uit die Burger-corpsen, die Aanmerkingen te overweegen, de verschillende gevoelens te vereffenen, en dit stuk tot stand te brengen (†). 1795. Vervyl in dit werk te gengegaan.

Het

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 368.

(†) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 30 July 1795.

NEW. BOEK. 1795. Plan van algemeene Burgerwapening.

Het Committé Militair gaf eerlang een Plan der Algemeene Burgerwapening binnen de geheele Republiek. Volgens 't zelve zou de geheele Burgermagt uit zestig Battaillons, ieder van duizend Man bestaan, verdeeld in Grenadiers, Jaagers, Kanonniers en Voetvolk. De Grenadiers en Jaagers alleen zouden zich moeten verbinden, om, in gevalle van Oorlog, het staande Leger in 't veld te vergrooten; het overige Voetvolk en de Kanonniers zouden alleen gebruikt worden, om, in gevalle van nood, en wanneer het staande Leger niet toereikende bevonden mogt worden, de Vestingen, Linien, Passen, Eilanden en Kusten te bewaaren, ieder, zo veel mogelyk, in zyn eigen Gewest. Naar de volkrykheid der Gewesten werd het aantal der te wapenen Manschappen begroot; men wees de Loopplaatzen, ten tyde dat de nood riep, aan; maakte de noodige schikkingen op de Wapening, op het Bevelhebberschap, op den Dienst, de Kosten, het daadlyk te werkstellen in Oorlogstyd, de Wapenoefeningen, de bezorging van de Vrouwen en Kinderen der Uittrekkenden, als mede de Verminkten en Weduwen der Gesneuvelden (*).

Eer men over dit Plan iets beslissends bepaalde, werd by *Holland* het Committé Militair gevolmagtigd om in *'s Gaavenhaage*, ten spoedigsten, eene Vergadering der Gewapende Burgercorpsen te beschryven, aan

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5510.

aan dezelve dit Plan toe te ſchikken, ten einde Afgevaardigden met volmagt daar mogten verſchynen. —— In Wintermaand zag men een zeer uitvoerig Plan van Organiſatie der Gewapende Burgermagt, by *Holland* goedgekeurd en vastgeſteld, onverminderd zodanige veranderingen, als men, in tyd en wyle, noodig zou oordeelen (*). 1795.

De loop der zaaken, ten tyde van een gevreesden aanval der Uitgeweekenen, door buitenlandſche Magt ondersteund, heeft ons reeds doen te boek ſlaan, hoe en waarom de Proviſioneele Commisſie ter Verdeediging der Republiek haar post nederlag, en daar in door het Committé te Lande vervangen werd; als mede de vereenigde werkzaamheden der onzen met de *Franſchen*, om dien gedreigden aanval af te keeren (†). Meermaalen gaven deeze laatstgemelden hun ongenoegen te kennen over gebrek aan werkzaamheden aan onzen kant; deels veroorzaakt door de ongezindheid van het Krygsvolk; deels toe te ſchryven aan den onvasten ſtand des Landbeſtuurs, en de toen heerſchende verdeeldheid, wegens de te houdene Nationaale Vergadering. Dan bleeven onze Afgezanten te *Parys* niet in gebreke om reeds vroeg te toonen, wat 'er van onze zy-

Wat in dit alles vertraaging veroorzaakte.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 4 Dec. 1795. Zie ook *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 7196—7252.

(†) Zie onze *Vadrl. Hiſt.* XXX. D. bl. 231.

XXV. BOEK. 1795.

zyde beraamd en gedaan was, en nog zou te werk geſteld worden; met wederſpraak van eenige bezwaaren, door den *Franſchen* Repreſentant RICHARD ingebragt (*).

Voordragt van *Holland* om onderzoek te doen wegens de Verdeediging van den Lande.

Hier ſtaat ons ten ſlot van de Krygszaaken te Lande, en daar aan paalende Verrigtingen, nog te boeken, hoe de by den aanvange van Wintermaand inloopende tydingen, wegens den terugtocht des *Franſchen* Legers aan den *Rhyn*, en de daar uit mogelyk te duchten aanval op de Grenzen des Gemeenebests, de Vergadering van *Holland* bedagt deedt worden om daar tegen, met allen ſpoed, te waaken. Hunne Afgevaardigden by hun Hoog Mogenden kreegen last, om, met allen nadruk, aan te dringen, op het aanſchryven des Committés van het Bondgenootſchap te Lande, om, te dier Vergaderinge, binnen het verloop van acht dagen, op te geeven den Staat der Verdeediging deezer Gewesten, benevens alle middelen door 't zelve te werk geſteld, om de Grenzen in een behoorelyken ſtaat van tegenweer te brengen, tegen alle aanvallen van buitenlandſche Vyanden (†).

Verſlag door het Committé te Lande.

Gereeden ingang vondt dit voorſtel by hun Hoog Mogenden (§), en betoonde zich het Committé tot de Algemeene zaaken

(*) *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan het Committé de Salus Publicq* 23 Aug. 29 Sept. 1795. MSS.

(†) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 8 Dec. 1795.

(§) *Reſol. van hun Hoog Mog.* 9 Dec. 1795.

ken des Bondgenootſchaps te Lande vaardig, om daar aan te voldoen. Moeilykheden van verſcheiden aart, en het vooruitzigt op grootere, hadt de Commisſie tot Defenſie der Republiek bewoogen, om die post neder te leggen (*). Het Committé, in wier handen die gewigtige bezorging was overgegaan, ondervondt de eigenſte onaangenaamheden; en hadt bovenal desgelyks met ſchaarschheid aan Penningen te worſtelen. Dan, ondanks het derven van dien zenuw aller kragtdaadige werkzaamheden, hadt hetzelve verſcheide veranderingen en verbeteringen, aan den altyd zo gewigtig gehoudene *Grebſche* linie daargeſteld; 's Lands Magazynen en Arſenaalen voorzien; ſchikkingen gemaakt om, wanneer *Zeeland* met eene Landing der *Engelſchen* bedreigd werd, Hulpbenden derwaards te ſchikken; de *Hollandſche* Kust van het daar ontbreekende voorzien; de Frontieren van den *Eems* en den *Yſel*, zo veel mogelyk, in ſtaat van verdediging geſteld om de Landgewesten te dekken. — Zy haalden op, wat zy, in *Gelderland*, *Overyſſel*, *Friesland* en *Stad en Lande* gedaan hadden, door twee Commisſien derwaards te zenden, de Luitenants Generaals DAENDELS en DUMONCEAU, en den Directeur Generaal der Genie VAN HOOFT, daar aan toe te voegen; alles ter verdediging te bewerkſtelligen, met de Repreſentanten dier Gewesten de noo-

XCIV. BOEK. 1795. de wegens den ſtaat der Verdediging.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 207.

XCIV. BOEK. 1795.

noodige maatregelen te beraamen, en met hun te overweegen, welk een gebruik 'er van de braave Gewapende Burgeryen, tot dekking der Grenzen, te maaken was: waar uit bleek dat zy nimmer de Burgerwapening hadden tegengewerkt. Aan de groote aanvraagen tot Geſchut en Krygsbehoeften, voor beide die Frontieren, was reeds meerendeels voldaan. Den wisſelvalligen kans des Oorlogs berekenende, hadden zy ook aan *Bataafsch Brabant* gedagt. Drongen de *Franſche* Wapenbroeders aan op de verſterking van *'s Hertogenbosch*, *Grave* en *Nymegen*, met den *Franſchen* Generaal en Chef MOREAU was overlegd wat tot verdeediging dier Steden noodig zou zyn, om daar in te voorzien, zo veel het Jaargetyde zou toelaaten. Zy haalden op, wat door hun verrigt was ten opzigte van de Nationaale Armée.

Dit alles breedvoerig ontwikkeld hebbende, neemen zy deeze gelegenheid waar om hun Hoog Mogenden, op nieuw, tot kragtdaadige onderſteuningen in Geld aan te maanen. Zy kenden den uitgeputten ſtaat der meeste, zo niet van alle Gewestlyke Kaſſen; doch niet twyfelende aan den wil om het Vaderland te redden, baden zy, dat elk der Bondgenooten niets onbeproefd zou laaten, op dat zy eindelyk eens mogten ontlast worden van die pynigende en moedbenemende zorgen der Geldeloosheid, die hun, in alle hunne werkzaamheden, belemmerde, en hunne handen verſterkt wierden tot den arbeid, die

die hun zo veel verantwoordelykheids oplag. XCV. BOEK.

Ten ſlot ſchreeven zy woordlyk, „ Ziet „ daar, Hoog Mogende Heeren! wat wy „ van U vorderen moeten; ziet daar, „ welke wegen wy ter verdeediging des „ Vaderlands hebben ingeſlaagen, en die „ wy voorneemens zyn, nog door meer- „ dere te doen agtervolgen." Nadere „ Verſlagen beloofd hebbende, vaaren zy voort. „ Inmiddels vraagen wy U Hoog „ Mogenden, of wy de verdenkingen van „ deezen en geenen gemeriteerd hebben? „ Wy voor ons zullen de aantygingen „ en denunciatien beſchouwen zo als zy „ verdienen beſchouwd te worden. —— „ Wy zullen ons boven den laster ver- „ heffen, en het enſemble van onze daa- „ den zal onze beste Apologie uitmaa- „ ken. —— Wy willen althans aan het „ oordeel der Natie overlaaten te beſlis- „ ſen, of immer Uitvoerende Magt, in „ oogenblikken zo als wy beleeven, ge- „ heel ontbloot van daar toe geſchikte „ Geldmiddelen, meer zou hebben kun- „ nen doen, dan wy gedaan hebben; wy „ maaken voor ons geene zwaarigheid, „ hoe genaamd, en inſteeren zelfs om aan „ dit ons Rapport alle mogelyke publiciteit „ te geeven; de laster zal daar door den „ mond geſtopt worden, het braaf gedeelte „ der Natie zien, dat het deswegen voor- „ geloogen en misleid wordt; en de buf- „ tenlandſche als ook de binnenlandſche „ Vyanden des Volks zullen 'er door ont- „ waar

1795.

XCIV. BOEK. 1795.

„ waar worden, dat wy niet ſlaapende „ maar waakende zyn, en hier uit kunnen „ berekenen, dat, zo het hun immer „ mogt gelusten deeze Republiek aan te „ vallen, of de Orde van zaaken te wil„ len omkeeren, zy, ter bereiking hunner „ helſche bedoelingen, nimmer zullen ge„ raaken, dan op de puinhoopen deezer „ Gewesten (*)."

Het Committé verdeedigt zich nader.

Aan dit kragtig en volernſtig Slot beantwoordde een Stuk, door dit Committé, naderhand ingediend, ſtrekkende tot deszelfs verdeediging, en teffens eene ſchets inleeverende van de poogingen door 't zelve aangewend tot verdeediging van den Staat, van welke wy best hier verſlag doen (†). Het liet zich duidelyk zien, dat 'er veel opſpraaks dit Committé naging, tot wegneeming van dat wederkeerig vertrouwen, 't welk tusſchen het Volk en deszelfs Beſtuurderen behoort plaats te hebben, zonder 't welk zelfs de braafſte en kundigſte Beſtuurders, die rusteloos voor 's Volks waare belangen arbeiden, ligtlyk moedloos zouden worden. Hoe 'er gevonden werden, die mond en pen veil hadden, om niet alleen byzondere Perſoonen, in dit of dat vak van Bewind geſteld,

(*) Men liet niet naa dit Stuk, den 28 Dec. 1795 gedagtekend, gemeen te maaken. Het is geheel voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 21—29.

(†) *Hier verſlag doen*, als onmiddelyk met het voorgemelde in verband ſtaande, ſchoon dit Stuk, niet voor den 10 van April werd overgeleeverd.

ſteld, aan te randen en met eene zwarte koole te tekenen, om dezelve alzo, ware het mogelyk by het Volk in een haatlyk daglicht te ſtellen; maar ook zelfs de wettig geconſtitueerde Magten een laster aan te wryven, die, hoe ongegrond ook, altoos meer of min kleeft by de zodanigen, welke dezelve ſlegts van verre hooren, en van zaaken en omſtandigheden geheel onkundig zyn. Dit klemde byzonder op de Uitvoerende Magten, in welk een Staat of Regeeringsvorm ook. Doorgaans wordt van hun gevorderd, het geen of niet raadzaam is te bewerkſtelligen, of 't welk, door bykomende omſtandigheden, niet ten uitvoer kan worden gebragt, of eene meerdere werkzaamheid, dan waar toe zy genoegzaame toereikende middelen in handen hebben. Zeldzaam wordt de geheele zamenhang van zaaken, waar mede zy belast zyn, in derzelver verband beſchouwd, en daar door ſlegts uit een enkel gezigtpunt beoordeeld. Zomtyds heet het zorgeloosheid, wanneer men niet aanſtonds aan eenen kreet van gevaar voor het Vaderland, die men aanheft, en waar door men de Uitvoerende Magten zomtyds tot ruineuſe en onberedeneerde maatregelen tragt aan te ſpooren, gehoor geeft. Schandelyke *Intriguanten* ſpeelen daar in dikwyls eene hoofdrol, om Mannen, die hun in den weg ſtaan, te doen vallen, en anderen te verheffen. Waar uit de akeligſte ſchriktooneelen ontſtaan tot omkeering van Ryken en Staaten.

XCIV. BOEK. 1795.

Deeze algemeene aanmerkingen breeder ontvouwd hebbende, vaart het Committé voort. „ Maar als men reeds by den aanvang der naauwlyks ontlooken Vryheid, „ allerwegen kwaad zaad ziet ſtrooijen, „ niet alleen byzondere Perſoonen, welker Vaderlandsliefde, buiten alle verdenking behoort te zyn, openlyk aanranden, en ten toon ſtellen; maar ook „ zelfs geheele Vergaderingen, aan welke „ de Wetgeevende en Uitvoerende Magt „ is toevertrouwd, aan de Natie verdagt „ maaken, dan deinst wel eens een regtgeaarte Vaderlandſche Ziel terug op het „ denkbeeld van den ſtaat der Maatſchappye van de zwartſte zyde beſchouwd; „ doch zy verheft zich kloekmoedig boven den laster, en denzelven veragtende, laat zy zich daar door in haare „ werkzaamheden niet afſchrikken."

De Leden van het Committé bevonden zich in dit geval, in het midden van hunnen moeilyken arbeid waren regtſtreeks of zydelings, zomtyds zodanige aanvallen op hun Beſtuur, of eenig Lid van 't zelve, gedaan. Zo lang dezelve de aandagt van hun Hoog Mogenden niet waardig ſcheenen, hadden zy dezelve ook verzagt en met ſtilzwygen beantwoord. Dan naa het indienen van het boven vermelde en met den druk gemeen gemaakte ſtuk de Verdeediging van den Lande betreffende (*), was die Brief het onderwerp van een naam-

(*) Zie hier boven bl. 286.

naamloos Geſchrift in een *Haagſche* Courant geworden. Zulks hadt aanleiding gegeeven, dat de Afgevaardigden van *Holland*, op aandrang van eenige Gecommitteerden uit de Wykvergaderingen der Steden *Amſterdam* en *Alkmaar*, deeze zaak ter Vergadering van hun Hoog Mogenden bragten. XCIV. BOEK. 1795.

Het Committé oordeelde dat het met geen regt van 't zelve kon gevergd worden om met eenen naamloozen Schryver in het ſtrydperk te treeden. Dan in den Brieve, welke aanleiding gaf tot het nu voorgevallene tuſſchen het Committé en hun Hoog Mogenden, met zo veele woorden geſchreeven hebbende, *het enſemble van onze daaden, zal onze beste Apologie uitmaaken*, betoonden zy zich gereed om 't zelve in het breede, op te geeven. Wy kunnen niet meer doen, dan den Hoofdinhoud vermeldende, hier en daar eenige trek meer byzonder op te geeven.

In het Tafereel 't geen zy ſchetzen, maalen zy op den voorgrond, de Op- en Inrichting van het Committé zelve, in de hoofdtrekken overeenkomende met het door ons vermelde (*); doch gehoogd en gediept door de werkzaamheden uit den loop der gebeurtenisſen van het eerſte Jaar naa de Omwenteling voorgevallen, herkomſtig, die veele en van eenen moeilyken aart en veel beſlommerings waren.

Overgaande om, in de tweede plaats, een

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 5.

XCV. BOEK. 1795.

een ſchets te geeven van den ſtaat van 's Lands zaaken, zo als zy denzelven by het aanvaarden van hunne Posten, vonden, konden zy niet nalaaten op te merken, dat zy eene taak op hunne ſchouderen namen, waar in zy niets anders te wagten hadden, dan aanhoudende werkzaamheden, dat hun ſchier onoverkomelyke hinderpaalen in den weg ſtonden, en waar in te voorzien was, dat by de uitkomst, hoedanig die ook zou mogen weezen, niets minder dan dank zou te behaalen zyn. Immers het Vaderland was, zedert een geruimen tyd, in den verderflykſten Oorlog, niet ter bevordering van deszelfs waar belang, doch ter voldoening van de heerschzugt gevoerd, ingewikkeld geweest. Onder de ſchulden door den Oorlog veroorzaakt, lag de Staat als bedolven. De Schatkist was ten bodem uitgeput, 's Lands Armée deels krygsgevangen, deels verſmolten, terwyl het overſchot na de Steden en Dorpen binnenslands gevlugt, hier en daar verſpreid lag. Verſcheide aanmerkelyke Frontieren lagen verwoest, Verſchansſingen omverre geworpen, Magazynen en Arſenaalen grootendeels geledigd, Geſchut en Ammunitien verdweenen.

Van zich zelven ſpreekende, bezigen zy deeze woorden; „ Verre de meesten „ van ons hadden, wegens hunne beken„ de gevoelens, nooit eenig deel aan het „ Publiek Beſtuur gehad, of waren daar „ van, zedert verſcheide jaaren, reeds ont„ zet geworden; anderen hadden zich,

„ ge-

„ geduurende hun geheelen levensloop, XCV.
„ nimmer met eenige onderwerpen, daar BOEK.
„ toe betrekkelyk, bezig gehouden; zom- ——
„ migen waren zelfs, een geruimen tyd, 1795.
„ daar toe, door de in het beruchte Jaar
„ MDCCLXXXVII plaats gehad hebbende
„ omſtandigheden, gedrongen, uitlandig
„ geweest. — Niets voorzeker, dan de
„ bedenking, dat het lieve Vaderland,
„ ons ter hulpe geroepen hebbende, wy,
„ ook zelfs (des noods), ons leeven daar
„ voor moesten veil hebben, heeft ons
„ daadlyk de handen aan het werk doen
„ ſlaan; terwyl alleen de gedagten, dat
„ men nooit, hoe duister dan ook de
„ uitzigten mogten zyn, aan het behoud
„ van het Vaderland moet wanhoopen,
„ ons, in die moeilyke taak, hebben kun-
„ nen opbeuren en aanſpooren, om daar
„ in tot hier toe te blyven volharden" —
Zy voegen 'er by, „ Als wy op het voor-
„ ledene, nu zedert ruim een jaar, terugge
„ zien, verwonderen wy ons niet, dat
„ wy, gelyk wy geen de minſte zwaarig-
„ heid maaken, hier openlyk te belyden,
„ in zommige opzigten, ter goeder trou-
„ we, gedwaald, en in andere geheel
„ misgetast hebben; maar wy moeten ons
„ veel eer verwonderen, dat wy met de
„ middelen, die wy in de hand gehad
„ hebben, nog het verrigte hebben uit-
„ gevoerd, ja, wy ſchroomen niet 'er
„ voor uit te komen, dat het werk nog
„ zo lang heeft kunnen worden aan den
„ gang gehouden."

XCIV. BOEK. 1795.

In de derde plaats geeven zy op de Werkzaamheden waar mede zy zich verder, tot den afloop van den Jaare MDCCXCV hadden bezig gehouden, tot meerder lichts verſpreiding over den meergemelden Brief, die aanleiding gaf tot deeze nadere verantwoording. Dit ſtellen zy voor in twee Tydvakken. Het eerſte van het begin huns Beſtuurs tot de bekragtiging van het Tractaat en de Alliantie met de Republiek van *Frankryk* geſlooten.

Een Tydvak, waar van zy het eerſte gedeelte hadden moeten beſteeden, om, als 't ware, den grond, waar op zy ſtonden, te peilen; den ſtaat van 's Lands zaaken te leeren kennen, en des verſlag te doen aan hun Hoog Mogenden, en de onderſcheide Bondgenooten. Hier mogten zy zich op de Registers van hun Hoog Mogenden beroepen. —— Niet min werkzaam was dat Tydvak geweest, door de nimmer eindigende klagten over de Inkwartieringen des Krygsvolks; door de menigvuldige bezwaaren over de *Franſche* Aſſignaaten; door de ſchikkingen op het overſchot van 's Lands Magazynen en Arſenaalen; door de Krygstugt, in een geheel gedesorganiſeerde Armée, zo veel mogelyk te bewaaren. Tot Reorganiſatie des Legers hadden zy alles voorbereid; doch die moeten uitſtellen tot na de Ratificatie des Tractaats met de *Franſche* Republiek. Hoe zy dit toen bewerkſtelligden, ſchetzen zy met korte woorden.

Te midden van deeze Werkzaamheden wa-

waren zy bedagt, zo op de verdeediging van *Hollands* Kusten, als van de Frontieren van 's Lands zyde. Hier mogten zy zich, wat het eerſte betrof, op hun voorig ſchryven, in den meermaals aangetoogen Brieve, beroepen; en ten aanziene van het in ſtaat van Verdeediging brengen der Frontieren, merken zy op, „ nergens „ verzekering gegeeven te hebben, dat „ alle de Frontieren in een genoegzaamen „ ſtaat van Defenſie waren; alleen hadden „ zy in 't algemeen doen zien; *dat zy* „ *daar aan gedaan hadden, het geene zy,* „ *geconſidereerd de kortheid des tyds en hun-* „ *ne bepaalde Geldmiddelen, hadden kunnen* „ *doen.* Nergens was in dien Brief ter „ neder geſteld, *dat men de Fortificatien* „ *genoegzaam verſterkt rekende, om eene vi-* „ *goreuſe Reſiſtentie te kunnen bieden;* de „ Brief in zyn zamenhang en bewoordingen duidde juist het tegendeel aan."

XCIV. BOEK. 1795.

Wegens alle ſtellige verzekeringen ten opzigte den verdeedigbaaren ſtaat gegeeven, beriep het Committé zich op eene te berde gebragte Lyst. Het *reeds verrigtte* hadden zy nimmer, met het geen nog *verrigt moest worden*, onder een gemengd; maar duidlyk onderſcheiden.

Voorts verdeedigden zy zich omtrent de Frontieren van den *Eems* en den *Yſſel*; de Werken aan de *Grebſche* Linie, de verſterking van de *Waal-*, *Lecq-* en *Linge-Dyken*, den ſtaat van in verdeedigingſtelling van *Dalem* en *Asperen*; het Frontier in *Batavisch Brabant*; en de Frontieren

1795.

in *Gelderland*, *Overyssel* en *Friesland*; als mede het doen vervoeren van Geschut en Krygsvoorraad na de Grenzen.

„ Wy zyn," betuigen zy in 't algemeen, „ niet onkundig dat veele Projecten, obstakels in de uitvoering ontmoet „ hebben. Zy die gewoon zyn alles slegts „ uit één oogpunt te beschouwen, en zelden in aanmerking neemen, noch de „ importante kosten, welke daar toe moeten worden geimpendeerd; noch de „ sources, waar van daan de Penningen „ moeten komen, die in de Uitvoerende „ Magt eene Scheppingskragt veronderstellen, om uit niet schatten te doen „ hervoortkomen; deezen willen alles aanstonds ter executie hebben gesteld, „ zonder te bedenken, dat de Bondgenooten niet eens, ten dien tyde, in eenige „ Petitie ter extraordinaire Defensie van „ den Lande hadden geconsenteerd; veel „ min daar toe reëele Fournisfementen „ gedaan, niettegenstaande wy daar op „ herhaalde reizen, zo by hun Hoog Mogenden, als by de respective Provincien, op het kragtigst hebben aangedrongen. —— Met één woord, onze „ aandagt is op alle punten van Defensie „ genoegzaam gevestigd geweest, en indien wy slegts van de noodige Penningen waren voorzien geworden, zouden „ wy het noodige daar omtrent, voor zo „ veel het Jaargetyde toeliet, hebben „ werkstellig gemaakt."

Omtrent de Artillerie, zo rydende als an-

andere, haalen zy het volvoerde op, en zerv. 't geen zy, tot beſpaaring van noodlooze BOEK. uitgaven, gedaan hadden. Verrigtingen, reeds met den ſtempel der goedkeuring 1795. bekragtigd.

Te vergeefsch, beweeren zy, zou men hun ook tragten aan eene zyde verdagt te maaken, welke, indien dezelve niet van allen grond ontbloot was, hun in het oog der Natie in het ongunſtigſt daglicht zou kunnen plaatzen, naamlyk of zy de Burgerwapening niet getragt hadden allerwegen te bevorderen: dan ten deezen opzigte mogten zy zich op *daadzaaken* beroepen en niet enkel woorden bezigen (*).

Onder de veelvuldige en veelal onaangenaame werkzaamheden haalen zy op, het zeer omſlagtige van de overneeming, bezorging en betaaling der 25000 man *Franſche* Troepen in Soldy van dit Gemeenebest: wel was dit verminderd, door de aanſtelling van een Committé in dit vak byzonder werkzaam, en op hun voordragt opgericht; doch alles dien aangaande moest eerst door hunne handen gaan, terwyl dat Committé, door hun van Inſtructien voorzien, in de volvoering een laſt en arbeid ondervondt, waar van men zich geen denkbeeld kon vormen: zo men de werkzaamheden daar van niet gezien hadt, en met de zaaken eenigzins bekend was.

Uit het in Soldy neemen dier *Franſche* Troepen, waren verrigtingen van allerlei na-

(*) Zie hier boven bl. 284.

NEW. BOEK. 1795.

natuur voortgevloeid; van een derzelven, het vastſtellen van den zogenaamden *Veld-post*, geeven zy een opheldrend berigt, om dat ook dien aangaande het Volk in een verkeerd denkbeeld zou kunnen zyn gebragt, met aanwyzing van het voor den Lande uitgewonnene, door eene min kostbaare inrichting.

Op het ſtuk van de Licentiatie der *Zwitzerſche* Regimenten van den Staat (*), toonen zy dat het aan *hun* niet kon worden ten laste gelegd, dat zy allen niet reeds uit den dienst van den Lande ontſlaagen waren. De goede trouw, de inhoud der Capitulatien, op welken zy in dienst genomen waren, en de waardigheid van den Staat, vorderde, dat men daar omtrent niet anders te werk ging, dan hun Hoog Mogenden en zy gedaan hadden. — Zy voegen 'er woordlyk nevens; „ Neen, „ daaden van geweld zullen nimmer ons „ Beſtuur bevlekken; die dezelve ſtandvastig weigeren te pleegen, die de goede Orde in de Maatſchappy, zonder welke dezelve niet beſtaan kan, met al „ hun vermogen, tragten te handhaaven, „ worden niet zelden met den haatlyken „ naam van *Ariſtocraaten* beſtempeld; om „ daar door het Volk op te zetten; maar „ wy zien op ſoortgelyke kunstgreepen „ met alle mogelyke verachting neder; aan „ onzen Eed en Pligt getrouw, zullen „ wy, ſchoon voor dwaalingen vatbaar, „ de

(*) Zie hier boven bl. 286.

de Posten, waar in wy gesteld zyn, zo lang wy daar van niet worden afgelost, ten minsten nimmer door voorbedagte wandaaden onteeren. XXIV. BOEK. 1795.

Het was de Burger Loncq, hun Medelid, op wien men het voornaamlyk gelaaden hadt in de aantygingen, waar tegen het Committé zich in deezer voege verdeedigde, en ten diens opzigte betuigen zy, met zo veele woorden, „ dat zy den „ Burger Loncq, dien zy voor een braa„ ven Vaderlander en waardig Lid erken„ den, regt deeden, door openlyk te ver„ klaaren dat *zy* en niet *hy* voor den in„ houd der gemelde Misfive verantwoor„ delyk waren (*)".

Onze Gezanten te *Parys*, Blauw en Meyer, ontrust over de wel onwisse; doch zeer ontrustende tydingen van den *Rhynkant*, gaven aldaar hunne vrees te kennen, dat welligt de *Oostenrykers*, met hun Leger, zouden kunnen voortrukken, en tot in de *Belgique* doordringen, 't welk in het *Bataafsche* Gemeenebest de hoogste ongerustheid zou baaren. De Minister der Buitenlandsche Zaaken gaf daar op ten antwoord, dat, hoe zeer het *Fransche* Leger aan dien kant veel geleden hadt, de stelling van 't zelve thans zodanig was, dat men vermeende voor allen verder doordringen beveiligd te zullen zyn: voor al, daar de berigten uit het binnenste van *Duitsch-*

Geruststelling aan onze Gezanten te *Parys* gegeven.

(*) Men leeze dit geheele uitvoerige stuk in de *Jaarb. der Bat. Republiek* VIII. D. bl. 178—198.

XCIV. BOEK. 1795.

Duitschland, daar op neder kwamen, dat de vyandlyke Magazynen zich wel zestien uuren aan geene zyde des *Rhyns* bevonden, en de Vyand het overzulks niet zou wagen om verder door te dringen in een Land, van alle leevensmiddelen ontbloot; met bygevoegde verzekering, dat 'er nagt en dag gearbeid werd, om de vervallene zaaken aldaar te herſtellen. (*).

Berigt wegens de Voordeelen door de *Franſchen* bevogten.

Meer dan dit hoopgeevend woord beduidde het Verſlag door den Voorzitter ter Vergadering van *Holland*, gedaan op eene buitengewoone Byeenkomst, den vyf en twintigſten van Wintermaand zamengeroepen. Hy opende den mond met de zo blyde als belangryke tyding, eerst van het Committé van Algemeene Waakzaamheid en vervolgens van den Voorzitter hunner Hoog Mogenden ontvangen, wegens de Overwinning door de *Franſchen* behaald. De Generaal MOREAU deelde het opbeurende nieuws, dat de Slag algemeen geweest en de Vyand geheel geſlaagen en verjaagd was, aan den Miniſter der *Franſche* Republiek mede; met vermelding van den hachlyken toeſtand uit welke die Veldſlag het *Franſche* Leger gered hadt.

Berigt wegens den Wapenſtilſtand tuſſchen de

Genoegen tekende zich op aller gelaad, gejuich ging op uit aller mond. Stoffe tot nog hartlyker vreugde verſchafte de Voorzitter, als hy onverwyld daar op liet volgen de voorleezing eens Briefs, welke niets

(*) *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan* QUARLES 7 Dec. MSS.

niets minder inhieldt, dan het gewigtig nieuws, dat 'er een Wapenſtilſtand tuſſchen de *Franſche* Republiek en den Keizer getroffen was. Herhaald handgeklap, gevoelig uitgeboezemde gelukwenſchingen vervulden de zaal. De Voorzitter J. NUHOUT VAN DER VEEN betuigde, met het diepſt gevoel, hoe hy zich gelukkig agtte, deeze twee allergewigtigſte gebeurtenisſen der Vergaderinge te mogen mededeelen, met byvoeging van zyne hoope, dat dezelve door geen min gunſtige mogten gevolgd worden: terwyl deeze de *Bataaven* moest aanſpooren, om het voorbeeld onzer *Franſche* Broederen te volgen, en voor 's Lands Vryheid, des noods alles te waagen: op dat door een volkomen Zegepraal der Wapens, voor de geheiligde zaak der Vryheid gevoerd, zo wel het geluk der *Franſchen*, als van onze Republiek, op onwrikbaare gronden, mogt gevestigd worden. — Men beſloot, niet alleen, van wegen de Vergadering van *Holland*, den Minister der *Franſche* Republiek, NOËL, met eene gelukwenſching te gemoet te treeden; maar ook op het ſtaatlykst des openbaare bekendmaaking aan de Gewapende Burgermagt en aan het *Franſche* en *Bataafſche* Krygsvolk te doen (*).

XCIV. BOEK. 1795. *Franſchen* en den Keizer.

Alles daar toe beſtemd en de *Franſche* Gezant, nevens de Repreſentanten tot het bywoonen dier plegtigheid genoodigd en ver-

Staatlyke bekendmaaking in den *Haage*.

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 25 Dec. 1795.

XCIV. BOEK. 1795.

verſcheenen zynde, ging de Commisſie uit de Vergadering van *Holland*, in ſtaatlyken optocht, rond by de geſchaarde gewapende Magten, en uitte gemelde Burger-Voorzitter deeze Aanſpraak.

Aanſpraak te dier gelegenheid.

„ Waardige Medeburgers! Broeders! „ Vrienden! Naauwlyks was de aangename tyding, welke wy Ulieden, op „ de plegtigſte wyze, bekend maaken, „ ter Vergadering van *Hollands* Proviſioneele Vertegenwoordigers ingebragt, of „ zy, doordrongen van het hartlykſt gevoel, welke die tyding, by haar, ten „ naauwſten aan de belangen der *Franſche* „ Republiek verbonden, veroorzaakte, „ oordeelde zich verpligt, om dezelve, „ binnen deeze Verblyfplaats, op de luisterrykſte wyze, aan Ulieden mede te „ deelen.

„ Triumph! ja driewerf Triumph! „ Waardige Burgers en Heldenſtoet! „ en gy allen, die my hoort, die ik myne Broeders noeme! van harten wensch „ ik U geluk met deeze verrukkende aankondiging van het zegenvieren der Wapenen van de *Franſche* Republiek, en „ de voorloopige Aankondiging van eenen „ geſlooten Wapenſtilſtand, welke het „ hart van den waaren Volksvriend met „ de gevoeligſte blydſchap vervult, den „ roem der *Franſche* Helden den grootſten luister byzet, en als een donderſlag in de ooren van elken tegenſtander „ der Volksvryheid klinken moet; maar „ die te gelyk de benaauwde borst van

„ den

„ den edelen Menſchenvriend een ruimer ademhaaling geeft. XCIV. BOEK. 1795.

„ Zouden wy dan, Medebroeders! niet „ deelen in deeze glorievolle Overwinning „ eener Natie, met welke dit Gemeene- „ best, als haare Zuster, door den band „ eener Alliantie is vereenigd, met welke „ zy eene gemeene zaak gemaakt heeft, „ om des Volks Onafhangelykheid, tot „ den laatſten adem, te verdeedigen, en „ tegen het Monſter der Heerschzugt te „ beveiligen? — Zouden wy ons niet „ hartlyk verblyden over den aangekon- „ digden geſlooten Stilſtand van Wape- „ nen, uit welken de lieflyke Vrede kan „ herbooren, en de roem en luister van „ dit Gemeenebest, ten vollen, herſteld „ worden? — Dan zouden wy voorze- „ ker onwaardig zyn den verheeven naam „ van Vrye Menſchen te draagen!

„ Neen! Medeburgers! juicht met ons „ van vreugde op deezen vryen grond! „ De zaak der *Franſche* Republiek is de „ zaak der Volksvryheid. Zy is de onze, „ die alle Volkeren tot Broeders maakt. „ Zy is de zaak der Menschheid, het „ punt van Vereeniging aller Natien.

„ Het *Franſche* Volk, door het edel „ Vryheidsvuur aangedreeven, der Dwing- „ landy moede, waar onder het zo veele „ eeuwen moest zugten, vatte de Wapens „ op tegen zyne Geweldenaaren; het trok, „ wel vereenigd, met eene leeuwenmoed, „ te velde, het zegenvierde over zyne „ Binnen- en Buitenlandſche Vyanden.

„ By-

XCIV. BOEK. 1795.

„ Byna alle de zamenſpannende zoge-
„ naamde Magten van *Europa* waren niet
„ in ſtaat om één Volk, ſtrydende voor
„ de geheiligde zaak der Vryheid, te over-
„ winnen, of door de ſnoodſte ſchend-
„ daaden, welke het verraad, list en be-
„ drog weeten uit te denken, en in de
„ Geſchiedenisſen deezer Eeuwe met de
„ zwartſte kleuren zyn afgemaald, te ver-
„ nederen.

„ Zo ziet gy, Medeburgers! dat een
„ Volk ſlegts behoeft te willen, en zyne
„ Vyanden zyn verdelgd!

„ Het is daarom, dat wy U, onze Me-
„ debroeders! Burgers Militairen en Mili-
„ taire Burgers! die de Wapenen ter ver-
„ deediging der Vryheid draagt, aanmoe-
„ digen, om, *als vrye Batavieren*, als
„ Mannen van eer, het loflyk voorbeeld
„ onzer *Franſche* Broederen te volgen.
„ Wanneer het van Ulieden geëischt word,
„ ſtaat, tot den laatſten man, pal voor die
„ geheiligde zaak; wanneer eenmaal het
„ Zwaard voor des Volks Regten, voor
„ 's Lands algemeen Geluk ontbloot is,
„ ſteekt het nimmer weder in de ſcheede,
„ voor dat gy den laatſten Geweldenaar
„ hebt nedergeveld.

„ *De Vryheid is het waard, al kost zy*
„ *Burgerbloed!* wanneer haar de doodſteek
„ wordt toegebragt, kunnen haare Voor-
„ ſtanders haar niet begeeren te overlee-
„ ven. Zy ſtryden voor het edelſte ge-
„ ſchenk der Godheid; het Slagveld wordt
„ voor hun het Bed van Eer; hun ge-

„ ſtort-

„ ſtortte bloed roept alle Volken te wa- XCIV.
„ pen; de Naakomelingſchap vermeldt BOEK.
„ hunnen naam met heldenmoed en luis- ——
„ ter; de glorie blinkt op hunne Graf- 1795.
„ zerken, op welke de waare Volks- en
„ Vryheids-Minnaars, onder het ſtorten
„ van heete traanen, die het edelst ge-
„ voel hen afperſen, leezen. —— *Hier*
„ *rusten de Verdeedigers der Vryheid, die*
„ *voor het Geluk des Volks hun leeven op-*
„ *offerden!* Uit hunne asch worden braa-
„ ve en waardige Voorſtanders der Vry-
„ heid herbooren, welken over het nood-
„ lot hunner Vaderen eene geduchte
„ wraak zullen oefenen.

„ Welaan dan, onze Medeburgers! on-
„ ze Broeders! en gy allen, die deeze
„ plegtigheid bywoont! vereenigen wy
„ ons onderling met deeze heilige belof-
„ te, dat wy nimmer zullen rusten vóór
„ dat het waare Volksgeluk, op onwan-
„ kelbaare gronden, zal gevestigd zyn.
„ Dan zal de eeuwig gezegende Vryheid
„ zich in haare luisterryke gedaante aan
„ ons vertoonen, en wy zullen haarer
„ waardig zyn; dan zullen wy de waare
„ Gelykheid tot ſtand brengen, en hier
„ gevestigd zien; dan, ja dan, zal de
„ beminnelyke Broederſchap onder ons
„ gevonden worden!

De Spreeker wendde zich vervolgens tot den Agent NOËL, en voerde hem dit korte woord te gemoete. „ Burger Mi- „ nister! Wees Getuigen van het ge- „ noegen en de vreugde, welke het *Ba-* Aanſpraak aan NOËL.

1795.

„ *taaſſche* Volk gevoelt, daar het de ty-
„ ding van de glorieryke Zegepraal ver-
„ neemt, welke het *Franſche* Leger op
„ onze algemeene Vyanden behaald heeft.
„ Ontvang, door mynen mond, de betui-
„ ging van het aandeel, het welk dezel-
„ ve aan het geluk en den voorſpoed
„ van ééne Natie neemt, waar mede het
„ zo naauw verbonden is, en tevens den
„ kus van Broederſchap, dien ik U, in
„ zynen naam, aanbiede."

Dit zeggende omhelsde de Voorzitter den Burger Gezant, ten teken der zuivere eenſtemmigheid en wederkeerige genegenheid des *Bataaffchen* en *Franſchen* Volks. Het om hoog heffen der hoeden op Zydgeweer en Bajonetten geſtooken, ging gepaard met een drievoudig Hoezee! en werd gevolgd door een keurig Krygsmuzyk, 't welk de Commisſie na de Zaal van het Committé van Algemeen Welzyn geleidde, naa dat de Gewapende Magten waren afgetrokken.

Betuigd genoegen des *Franſchen* Gezanten.

De Burger NOËL, met den ſtoet, te gemelder Zaale te rug gekomen, betuigde het ſtreelend genoegen en hartlyk gevoel over het Vreugdebetoon van deezen dag; met verzekering, dat de *Franſche* Republiek, welke hy van deeze deelneeming verſlag zou geeven, in allen gevalle, toonen zou, dat zy de belangen deezer Republiek, aan welke zy zo naauw was verbonden, op alle mogelyke wyzen, zou helpen handhaaven; op dat eindelyk, door de vereenigde werkzaamheden het geluk

der

der beide Volken, mogt gevestigd, deeze Republiek in haaren vootigen luister herstéld, en alles door een heilryken Vrede voor beide de Republieken gevolgd worden (*).

xciv. BOEK. 1795.

Viel 'er zo veel, in het eerste Jaar der Omwentelinge, met de Landmagt te doen, niet minder werks vondt men met het Zee-Weezen. Wy hebben gelegenheid gehad om de deerlyke Gesteltenisse van 't zelve, ten dage der Omwentelinge, in 't breede te schetzen (†); als mede te vermelden, hoe de Admiraliteits Collegien vernietigd en vervangen waren door een *Committé van Marine* (§). In den aanvange deezes Boeks zagen wy hoe het zelve met dat der *Landmagt* deelde in schaarschheid van Penningen, om de groote onderneemingen, tot welke zy opgeroepen wierden, te volvoeren. Hunne klagten klonken op denzelfden toon, en noodeloos is derzelver herhaaling. Ons plan vordert het vermelden van de voornaamste en den Lande belangrykste gebeurtenissen, betreffende dit Bestanddeel van deszelfs Magt, voorheen in *Europa* zo beroemd, en in andere Werelddeelen zo geducht; doch thans tot een staat van geringheid verzonken, die de Vereenigde Gewesten, eene plaats onder den rang der Zee-

Algemeene gesteldheid van het Zeewezen.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 26 Dec. 1795.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist* XXIX. D. bl. 164—191
(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 16—20.

ten. BOEK. 1795.

Zeemogenheden ſcheen te weigeren; terwyl derzelver nieuwe Bondgenoot, hoe Zegepraalend te Land, magtloos op Zee was: behalven ter Kaapvaard, tot geen geen geringen afbreuk der *Engelſchen*.

Oproeping der Zeebevelhebberen.

Het Committé tot de Zaaken van de Marine deed een Berigt uitvaardigen, by het welk alle Officieren, die zich in 's Lands Zeedienst hadden bevonden, uitgenoodigd werden, om, begeerden zy, op nieuw, in dienst te treeden, des, binnen den tyd van veertien dagen, ſchriftelyk kennis te geeven met vermelding van hunne Naamen, Woonplaatzen, als mede van de Qualiteiten waar in, den tyd wanneer, en de Schepen waar op, zy gediend hadden (*).

Veeler bereidvaardigheid.

Het ontbrak niet aan bereidvaardigen tot het wederkeeren in den Zeedienst van den Lande. Onder anderen kreeg dit Committé van de Algemeene Staaten de weete, dat Capitein OORTHUIS, zich met zyn Schip in *Plymouth* bevindende, het beſluit van hun Hoog Mogenden, wegens 's Lands Zeedienst ontvangen hebbende, daar aan zou gehoorzaamen; dat de Capitein BOSCH, desgelyks met zyn Schip in *Engeland*, geweigerd hadt, zich naar de bevelen van den geweezen Admiraal Generaal te ſchikken, dat hy, en de geheele Krygsraad aan zyn Boord, geene andere orders, dan die van hun Hoog Mog. zou opvolgen (†). Men

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* II. D. bl. 69.
(†) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 23 Juny 1795.

Men bleef niet in gebreken om op den Staat van 's Lands Vloote onderzoek te doen. Een Lid uit de Vergadering van *Holland* ÆNEÆ, de Zeecapiteins STORY en LUCAS, met den Scheepsbouwmeester GLAVEMANS, kreegen last van hun Hoog Mogenden om, in de Zeehavens deezer Landen, de Oorlogſchepen te onderzoeken en derzelver geſteldheid tot den dienst op te neemen (*). XXIV. BOEK. 1795. Onderzoek wegens den Staat van 's Lands Vloot.

Intusſchen ontving onze Staat, van tyd tot tyd, de moedbenemendſte berigten, wegens de daadlyke geſteldheid des Zeeweezens. Welgeſtaafde kundſchappen uit *Zeeland*, door de Schouts by Nagt MELVILL en HARINGMAN gaven te verſtaan, dat de weerloosheid der Schepen, daar ter Reede, aan den *Franſchen* Generaal CARNIER blootgelegd, hem overtuigd hadt, van de onmogelykheid om eenige Schepen, welke van daar zouden willen uitloopen, te onderzoeken, of aan te houden, en dat zy althans zich niet zouden kunnen verzetten tegen een verraſſenden onverhoopten aanval des Vyands; twee zaaken, hem by herhaalde Staatsbeſluiten aanbevolen. Slegte geſteldheid van dezelve.

Even ongunſtig als uit *Zeeland*, waren de voorloopige kundſchappen door het Committé wegens de geſteldheid van 's Lands Vloot in alle Zeegaten der Republiek. Te *Helleveetſluis* bevonden zich ſlegts

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 23 Feb. 1795.

XXV. BOEK. 1795.

ſlegts twee Fregatten, een van veertig, en een van twintig Stukken. In 't *Vlie* was maar één, en een zeer gebrekkig Schip. Op de Reede van *Texel* waren geen Schepen, alle lagen zy in het *Nieuwe Diep* (*); doch waren, door het afdanken des Zeevolks, van geene genoegzaame Manſchap voorzien om ter Reede te kunnen worden opgebragt. Daarenboven was het Volk, waar aan men de afdanking beloofd hadt, ongezind om de bevelen uit te voeren, en de magt om 't zelve te dwingen ontbrak. Om alles te doen, wat zy, in deezen verlegen toeſtand, konden, was 'er bevel gezonden om de Manſchappen, die ſchulden aan Boord, of by hunne *Slaapbaazen*, hadden, waar op men dus eenig regt hadt, tot dat die ſchulden waren ingewonnen, niet af te danken; maar op twee of drie Schepen te verdeelen; ten einde dezelve, zo veel mogelyk te voorzien, en zo ſpoedig doenlyk, op de *Texelſche* Reede te brengen.

Met het hoogſte regt verklaaren de Leeden van dit Committé, te dier gelegenheid, „ dat zy den allerdeſolaatſten „ ſtaat, waar in zy de Marine van dit „ Land, by de aanvaarding van hunne „ Posten vonden, geenszins voor hunne „ rekening konden neemen, of daar „ voor verantwoordelyk konden of wil-„ den

(*) Welke Schepen zich daar bevonden, hebben wy opgegeeven in onze *Vaderl. H.* XXIX. D. bl. 229.

„ den zyn; dat hunne verantwoording al- XCIV.
„ leen begon met hunne Administratie, BOEK.
„ en ook niet verder gaan kon, dan de ——
„ middelen zelve fourneerden, om het 1795.
„ geen voor de Marine noodig was, in
„ 't werk te ſtellen."

Zy droegen wyders voor, dat 'er ten hoogſten aan gelegen lag, met allen ſpoed, eene Vloot in Zee te brengen, om gezamenlyk met de *Franſchen*, den vyand afbreuk te doen; immers hem te beletten de Republiek te benadeelen. Zulks verwagtte de *Franſche* Republiek van deezen Staat, welken zy als geene Bondgenoot zou kunnen aanmerken, zo lang zy niet zag, dat dezelve eenig nut aanbragt. Uit verwaarloozing niet alleen; maar ook uit verwyl van eene behoorelyke uitrusting ter Zee, ſtonden de nadeeligſte gevolgen te duchten. De Koophandel ſchreeuwde om behoorelyke beſcherming. De Vaart op de *Oostzee* ſtondt eerstdaags aan den gang te gaan; vertraaging daar in dreigde, binnen kort, gebrek aan leevensmiddelen hier te Lande (*). De noodzaaklykheid van verſterking aangedrongen.

De zelfde redenen, met andere gepaard, golden even zeer voor den Handel op *America*, en onze Volkplantingen, die om voorraad en voorziening in alle opzigten ſmagten. Op de *Middellandſche Zee*, en de

(*) Met hoe veel gronds zy dit voorſtelden, kan men overtuiglyk ontwaaren uit het geen wy des vermeld hebben in onze *Vaderl. Hist.* XXIX. D. bl. 222 *enz.*

XCIV. BOEK. de *Oost-Indien* kon, zonder beſcherming van 's Lands wege, geen handeldryvende Vaart plaats hebben.

1795. Geld gevorderd. 't Was wel in het vermogen van het Committé tot de Marine ſchikkingen te beraamen om Manſchappen aan te werven, de voorhanden zynde Schepen in ſtaat te ſtellen, toe te rusten; doch niets van dit alles kon daargeſteld worden, indien de Bondgenooten hun niet van de noodige Penningen voorzagen, die in des te grooter ſommen zouden noodig weezen: dewyl zy niet alleen zouden moeten ſtrekken voor 't geen te doen ſtondt, maar ook tot afbetaaling van de ſchulden door het voorig Beſtuur gemaakt, en verbaazende agterſtallen aan *Gagien*. Zonder voldoening van deezen zou men noch Credit by de Leeveraars der noodwendigheden, noch bereidwilligheid by het Volk om dienst te neemen, aantreffen.

Op deezen grond drongen zy aan, dat hun Hoog Mog. alle de Gewesten zouden aanmaanen tot opbrengst der reeds toegezegde, dan nog niet voldaane Petitien. Onverwyld hadden zy, geheel van Geld ontbloot, Geld te hunner beſchikkinge noodig tot de meest dringende uitgaven; verſcheide Leeveraars hadden, uit hoofde der voorige wanbetaalingen, reeds geweigerd eenig Credit te geeven. Zy beloofden een nader opgave (*).

Ten

(*) *Reſol. van hun Hoog Mog.* 13 Maart 1795. Wy mogen wegens den uitſlag deezer nadere opgave terugwyzen op het vermeldde hier boven bl. 238.

1795.

Ten deezen dage deelde het Committé tot de zaaken der Marine hun Hoog Mogenden mede, hun voordragt by de Repreſentanten der *Franſche* Natie, of zy aan den Generaal VAN WINTER, thans in *Franſchen* dienst, zynde een *Nederlander* van geboorte, beide de taalen kundig, niet zouden kunnen veroorlooven, om, by voorraad, de post van Adjudant Generaal tot Organiſatie der Marine op zich te neemen. Een Verzoek door de *Franſche* Repreſentanten toegeſtaan, en een Voorſtel door hun Hoog Mogenden goedgekeurd (*).

VAN WINTER tot Adjudant Generaal ter Organiſatie der Marine aangeſteld.

Een der eerſte verrigtingen van het Committé tot de zaaken der Marine was het begeeven van eenige Lands Schepen aan zodanige Bevelhebbers, die, naa zich op de gevorderde wyze aangediend te hebben, geoordeeld werden de nieuwe orde van zaaken toegedaan te zyn, en het vertrouwen der Natie te verdienen, en uit den dienst ontſlaagen, in hun voorigen rang werden aangeſteld (†).

Veele Zeeofficieren bieden zich aan en worden geplaatst.

De

(*) *Reſol. van hun Hoog Mog.* 13 Maart 1795. Wy hebben deeze Vaderlander, DE WINTER, die in vroegeren tyde in 's Lands Zeedienst geweest was, reeds ontmoet, ter *Texelſche* Reede, in onderhandeling met het Scheepsvolk. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXIX. D. bl. 175.

(†) Behalven dit Schip, *de Vryheid*, van 74 Stukken, werden begeeven,
De Staaten Generaal, 74 Stukken, aan S. SRORY.
De Revolutie, (eertyds *Prins Fredrik*, van 64 Stukken, aan J. H. BLOYS VAN TRESLONG.
Dordrecht, 64 Stukken, aan ENGELBERT LUCAS.

NIEUW. ROEK. 1795.

De énige, thans voor de eerste keer, met een Schip begiftigd, was de gemelde DE WINTER, die het Linieschip *de Vryheid* werd toegeweezen. Baarde dit opzien, niet minder werd zulks verwekt, toen, op het voorstel van het Committé tot de zaaken der Marine, aan deezen Burger, naa diens verzogt en verleend ontslag uit *Fransschen* Krygsdienst, by de Aanstelling tot Vlag-officieren, niet alleen het Vice-Admiraalschap werd opgedraagen; maar hy ook tot Commandant van 's Lands Vloot aangesteld (*).

DE WINTER tot Vice Admiraal en Commandant der Vloote aangesteld.

Iets wegens diens voorafstelling.

Dan de bevreemding deswegen, welke men zou mogen agten, dat met ongenoegen der andere Vlootvoogden gepaard ging, die zich, gelyk *men 't noemt*, over 't hoofd gesprongen zagen, zal zeer verminderen, indien men weet hoe het, in den

De Gelykheid, (voorheen *Prins Fredrik Willem*) van 64 Stukken, aan H. REYNTJES.
De Broederschap, (voorheen *Prinses Louisa*) van 64 Stukken, aan P. J. GERVAIS.
Delft, van 50 Stukken, aan J. REYNBENDE.
De Pollux, van 40 Stukken, aan W. A. BLOYS VAN TRESLONG.
De Braave, (voorheen *Prinses Frederica Sophia Wilhelmina*) van 36 Stukken, aan H. JACOBSON.
De Bellona, van 20 Stukken, aan H. J. ORT.
De Alarm, van 20 Stukken, aan H. A. RUISCH.
De Snelheid, van 18 Stukken, aan A. HOLLAND.
De Panther, van 16 Stukken, aan J. N. KRAFT.
De Echo, van 16 Stukken, aan J. D. MUSQUETIER.
De Mug, van 8 Stukken, aan C. CORNELISSEN.
N. Nederl. Jaarb. 1795. bl. 1815.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 8 en 30 Juny 1795.

J. W. DE WINTER.

eerſten tyd naa de Omwentelinge, geſchaapen ſtondt, dat de *Franſche* Admiraal STABEL naa *Holland* zou trekken om aldaar over de Vloot in de *Noordzee* het Opperbevel te voeren. Een ontwerp 't geen onze Afgezanten BLAUW en MEYER hoope kreegen, dat in duigen zou vallen, en het Bevelhebberſchap der Vloote aan een *Nederlander* zou worden toevertrouwd (*). Een hoop verſterkt door de volgende beſtellingen in *Frankryk* omtrent de beſcherming der *Hollandſche* Schepen, en het in veilige haven brengen derzelven; als mede het zenden der noodige orders uit *Frankryk* om de *Hollandſche* Marine ten ſpoedigſten in ſtaat te ſtellen tot het beſchermen der Koopvaardye (†). Alles gepaard met de uitzigten onzer Onafhangelykverklaaringe, naa welke de gemelde inſichtingen op onze Vloot plaats greepen.

XCIV. BOEK. 1795.

By deeze aanſtellingen bepaalde men de Tractementen der Vice-Admiraalen op 2400, en der Schouten by nagt op 1250 Guldens, zonder onderſcheid tot welke Vlag zy behoorden (§). Dan, naa het vaſtſtellen van het Plan ter Organiſatie van de Landmagt, dienden de Vlag-officieren A. BRAAK, JAN SELS, J. W. DE WINTER, H. REINTJES, F. A. MEURER en

Wegens de Jaarwedden der Hooge Zee-officieren.

(*) *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan* QUARLES 17 Maart 1795. MSS.

(†) *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan* QUARLES 25 Maart 1795. MSS.

(§) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 20 Juny 1795.

XCIV. BOEK. 1795.

en J. H. BLOIS VAN TRESLONG een Verzoekſchrift in, waarby zy verlangden, dat hun Hoog Mogenden geliefden te overweegen, of niet de Vice-Admiraals en Schouts by Nagts, byna gelyke bezolding behoorden te ontvangen, als de Luitenant Generaals en Generaal Majors, en vervolgens in Zee zynde, en over een Schip of Vloot bevel voerende, de Tafelgelden en Tractementen te genieten volgens de bepaaling by hun Hoog Mogenden onlangs vastgeſteld. Het Verſlag daar op door het Committé tot de Zaaken der Marine uitgebragt ſtrekte daar heen, om, ter voldoeninge aan dat Verzoek, den Vice Admiraal van de *Roode Vlag* een Jaarlykſche vaste Bezolding van 7000, aan dien van de *Witte Vlag* 6000; en aan die van de *Blaauwe Vlag* 5000 toe te leggen: als mede aan den Schout by Nagt van de *Roode Vlag* 3500, aan die van de *Witte Vlag* 3000, en aan die van de *Blaauwe Vlag* 2500 toe te ſtaan (*).

*Friesland*saanmerkingen, op het voorſtel van Verhooging der Jaarwedden.

De Afgevaardigden van *Friesland* by hun Hoog Mogenden hadden dit verſlag overgenomen. De Repreſentanten des Volks van *Friesland* lieten daar op in het midden brengen, dat zy, met het Committé, het welk dit verſlag hadt uitgebragt volkomen overtuigd waren, dat onder andere middelen, van welken men het herſtel van de waardigheid en luister der Republiek met grond verwagten mogt, eene

(*) *Reſol. van hun Hoog Mog.* 25 Sept. 1795.

eene geduchte Zeemagt ten allen tyde, en vooral in de tegenwoordige omſtandigheden, moest geteld worden. Uit dit oogpunt beſchouwd konden zy den yver des Committés om eene billyke bepaaling en verhooging dier Zee-Officieren te bewerken, niet nalaaten goed te keuren, en te pryzen. XCIV. BOEK. 1795.

Dan 'er waren eenige gewigtige bedenkingen by hun opgekomen, welke hun bezwaar deeden vinden om in dien voorſlag toe te ſtemmen. Zy gaven dezelve op in bewoordingen, welke verdienen afgeſchreeven te worden, zo om der zaake wille, als om *Friesland's*, byzonder gevoelen ten deezen dage, te toonen (*). — *Voor eerst* merkten zy op, „ Kon het niet „ ontkend worden, dat de gemelde Vlag„ Officieren, op de aan hun voorheen „ toegezegde Tractamenten hunne Posten „ in het eerst aanvaard hadden, zonder „ zich, zo veel zy wisten, over derzel„ ver te groote bekrompenheid, ter Ver„ gaderinge van hun Hoog Mogenden, te „ beklaagen, voor en al eer zy door het „ gearreſteerd Plan van Organiſatie voor „ de Landmagt, van eene in het oogloo„ pende onevenredigheid tuſſchen hunne „ Inkomſten en die, welke by dat Plan „ aan de Hoofdofficieren der Marine van „ den Staat worden toegelegd, onderrigt „ waren. — Vóór dien tyd hielden zy „ zich met hunne Posten, en daar aan „ ver-

(*) Men zie te rugge op bl. 271 hier boven.

XCIV. BOEK. 1795.

„ verknogte Tractementen, te vrede;
„ derzelver geringheid werd door den
„ yver, om zich voor het opkomend Ge-
„ meenebest in de bres te ſtellen, by
„ hun opgewoogen, en zy twyfelen niet
„ of die zelfde yver zou hun by blyven,
„ en hun aanſpooren, om zich by eene
„ Natie, die de waarde van hunne Pos-
„ ten kent, door roemryke daaden ver-
„ dienſtlyk te maaken, al ware het, dat
„ de Bondgenooten, niet aanſtonds en
„ eenſtemmig in de voorgeſlaagene ver-
„ hooging van hunne Tractementen kon-
„ den bewilligen: vooral daar zy zich
„ konden en moesten verzekerd houden,
„ dat niets dan de last der Uitgaven,
„ waar onder alle Provincien thans by-
„ kans bezweeken, de onverwylde vervul-
„ ling van hunne begeerte in den weg
„ kon ſtaan.

„ Wy, vaaren zy voort," gevoelen de
„ billykheid van meergemeld' Verzoek,
„ dat naamlyk tusſchen de Jaarlykſche
„ Tractementen van de Vlag-Officieren
„ by de Marine en van de Hooge Offi-
„ cieren by de Landmagt eene behoore-
„ lyke evenredigheid worde in agt geno-
„ men. Wy kunnen niet ontkennen, dat
„ door het goedgekeurd en in werking
„ gebragt ontwerp van Organiſatie deeze
„ evenredigheid geheel weggenomen, en
„ tot het verzoek der Vlag-Officieren,
„ om verhooging van hunne Tractemen-
„ ten aanleiding gegeeven is; maar voor
„ deezen misſlag zyn wy, in geenen dee-

„ le,

„ le, aanſpraaklyk, en allerminſt gehou- XCIV.
„ den, om denzelven nu te vergoeden. BOEK.
„ Want onder andere remarques, welke ——
„ de Proviſioneele Repreſentanten van 1795.
„ *Friesland* op het even gemeld Plan
„ hadden, was ook deeze, dat de Trac-
„ tementen der Officieren te hoog geſteld
„ waren. Zy drongen op derzelver bil-
„ lyke verlaaging aan, en hadt men hier
„ in naar hunnen voorſlag geluiſterd, men
„ zou niet ſlegts een aanmerkelyke ſom
„ uitgewonnen, maar ook de Vlag-Offi-
„ cieren niet als het ware gedwongen
„ hebben, van het bovengemeld verzoek
„ ter Vergadering van hun Hoog Mog.
„ in te leveren. —— Wy zouden ons dus
„ met het hoogſte regt, aan eene ver-
„ meerdering van uitgave kunnen ont-
„ trekken, welke wy, hoe zeer zy thans
„ ook door de omſtandigheden gebillykt
„ en gevorderd worden, in tyds, getragt
„ hebben voor te komen.

„ Hier by komen eindelyk nog de bui-
„ tengemeen hooge groote en talryke Pe-
„ titien, zo ten behoeve der Zee- en
„ Landmagt, als ter betaalinge der *Fran-*
„ *ſche* Troepen, in onzen dienst overge-
„ nomen en ter naakoming van het Trac-
„ taat met de *Franſche* Natie geſlooten,
„ waar aan onophoudelyk moet voldaan
„ worden. —— Petitien en Fournisſemen-
„ ten, welke elkander geſtadig als ver-
„ dringen, en waar door 's Lands Kas on-
„ ophoudelyk van Contanten ontbloot
„ wordt, —— Petitien, waar by niet

„ ſlegts

„ ſlegts bepaalde, ſchoon geweldig groo-
„ te Sommen gevorderd worden; maar
„ by welke zelfs het regt wordt voor-
„ behouden om min of meer onbepaal-
„ de vorderingen te doen.

„ By zulk een toedragt van *Zaaken*,
„ alles, wat maar mogelyk is, te bezui-
„ nigen, is de pligt van elken Patriot,
„ die met het vertrouwen zyner Mede-
„ burgeren vereerd, aan het Roer des
„ Bewinds geplaatst is, en kan ons dus
„ nimmer als eene kleinagting voor 's Lands
„ Zeemagt, of van hun die de Repu-
„ bliek te Water dienen, worden toege-
„ rekend, als wy, in het tegenwoordig
„ tydſtip aarzelen, om tot eene Verhoo-
„ ging van Tractementen van de Vlag-
„ Officieren *eene toeſtemming te geeven*,
„ welke wy, in betere dagen, by rui-
„ mere Financieele omſtandigheden, met
„ eene grootere bereidvaardigheid zullen
„ inwilligen (*)."

Nadet voorſtel deswegen.

Ter gelegenheid eener nadere overweeging van dit Verzoek der Vlag-Officieren, werden de Afgevaardigden van *Holland* ter Algemeene Staatsvergaderinge gelast, om de zaaken daar heen te ſtuuren, dat op de Jaarwedden deeze verminderende bepaaling zou worden gemaakt, voor een Vice-Admiraal van de *Roode Vlag* 6000; van de *Witte Vlag* 5000; van de *Blaauwe Vlag* 4000; voor een Schout by

(*) *Reſol. van de Repreſent. van het Volk van Friesl.* 2 Oct. 1795.

by Nagt van de *Roode Vlag* 3600, van de *Witte Vlag* 2400, van de *Blaauwe Vlag* 1800 Guldens. Zy voegden 'er, als eene voorwaarde, by, dat de Vlag-Officieren, deeze verhooging bekomende, zich, ten allen tyde, niet alleen gereed moesten houden; maar ook zodanigen werklyken dienst doen, als het Committé van Marine van hun zou vorderen, zonder daar voor eenige daggelden of kosten in rekening te mogen brengen (*).

Niet alleen was het Committé tot de Zaaken van de Marine werkzaam, om de Jaargelden der Vlag-Officieren dus te verhoogen; maar ook voor het welweezen des Zeevolks te zorgen. De plaatshebbende inrichtingen behelsden veel dat om verbetering riep; deeze poogden zy daar te ſtellen in een aantal Artykelen, welke zy in het licht gaven. Veel was 'er in veranderd, veel daar in gebragt tot verligting van drukkende bezwaaren en afkneevelingen, waar aan de Zeeman in 's Lands dienst zich voorheen vondt blootgeſteld; veel bleef 'er nog over. Het Committé gaf het ook geen hooger tytel dan *Proviſioneele Verbetering voor het Zeevolk* (†).

Proviſioneele verbetering voor het Zeevolk.

Schoon dit alles ingericht was om Volk tot het bemannen van 's Lands Schepen uit te lokken, ging zulks met traagen tred. Dit gaf aanleiding dat het Com mit-

Plan tot een aantal der Land-Militie

(*) *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 30 Nov 1795.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 1560—2565.

XCIV. BOEK. 1795.

mitté tot de zaaken der Marine, zich by dat van het Committé te Lande vervoegde. Naa gehoudene over- en wederſpraak kwamen zy overeen, dat, aangezien de noodwendigheid om 's Lands Schepen van Oorlog ſpoedig met Manſchappen te voorzien, 'er een getal van 2000 of 2500 man, de noodige Onder-officiers, Corporaals en Tamboers daar onder begreepen, alle zo veel mogelyk vrywillige manſchappen, uit de Armée zouden genomen worden; doch indien, onverhoopt, niettegenſtaande alle de voordeelige ſchikkingen, in deezen gemaakt, het vereischte getal niet mogt worden gevonden; dan zouden zy, by looting, uit de Compagnien moeten genomen worden, mits geen ouder dan vyf en *veertig jaaren*, en vry van Lichaamsgebreken. Dit Plan droeg de goedkeuring van hun Hoog Mogenden weg (*).

in Zeedienst te brengen.

Het mislukken van deezen maatregel.

Verre nogthans bleef het 'er af, dat deeze maatregel aan het bedoelde einde beantwoordde. Vrywilligers traden in kleinen getale te voorſchyn. De Looting, die dit gebrek aan Vrywilligers moest boeten, zogten veelen te ontduiken, door zich aan den dienst te onttrekken, en het verloop, reeds zo ſterk onder de Krygslieden, te vermeerderen. Eene Afkondiging daar tegen ingerigt, werkte niets uit (†). Om een geheel verloop te voorkomen, vonden hun Hoog Mogenden het noo-

(*) *Reſol. van hun Hoog Mog.* 19 Juny 1795.
(†) *Reſol. van hun Hoog Mog.* 27 Juny 1795.

noodig, de Manſchappen, die gebleeven waren, ingevalle 'er geenen zich vrywillig tot den voorgeſlagen Zeedienst aanboden, geheel en al vry te ſtellen; met herhaalde toezegging van de uitgeloofde voordeelen, aan die bereidwillig, op dien voet, in 's Lands Zeedienst traden. En poogde men de Verlaaters van hunnen dienst, die vrywillig terug keerden, onder eene andere Looting te brengen, met aanbod van dezelfde voordeelen voor hun, op welken het lot viel: terwyl, met verlies daar van, en alleen met genot van Maandgeld op 's Lands Schepen, zouden gebragt worden, de opgevangen Wegloopers, die zulks verzogten (*).

XCIV. BOEK. 1795.

Misbruiken der Wervers tot den Zeedienst te gengegaan.

Eenige Wervers voor den Zeedienst betoonden zich te over yverig om Manſchappen op de Schepen te bekomen: dewyl zy zich niet ontzagen, zommigen daar toe aan te neemen, die daadlyk tot de thans onder de in dienst zynde Landtroepen van den Staat, of werklyk in dienst waren van dat gedeelte der *Franſche* Armée, welke zich tegenwoordig op het Grondgebied van den Staat bevondt, of onder eenigen tytel tot die Armée behoorden, als mede *Franſche* Matroozen, of anderen aan den Zeedienst van *Frankryk* verbonden. Bedryven, die, voor zo verre zy het Krygsvolk van den Staat betroffen, met alle Krygsorde volkomen ſtreeden, en voor zo verre die der *Franſche* Republiek,

(*) *Reſol. van hun Hoog Mog.* 4 July 1795.

XXIV. BOEK. 1795.

bliek, rechtſtreeks aandruischten, tegen het Regt der Volken, als mede tegen de Vriendſchap en Verbintenis tusſchen de beide Republieken. De *Franſche* Chargé de Affaires PINSOT hadt zich des by geſchrifte beklaagd. Ingevolge hier van werd al zulk bedryf den Werveren ten ſtrengſten verboden (*).

Plan te *Amſterdam* om den Zeedienst te bevorderen.

Middelerwyl waren in *Amſterdam* eenigen, uit overtuiging van de noodzaaklykheid om Gewapende Schepen van dit Gemeenebest in Zee te brengen, ter beveiliging onzer Koopvaarders, die men nog zou willen uitrusten; en van wegen de volle bewustheid, dat 's Lands Finantieweezen, nog niet tot die hoogte was opgeſteegen, om zo veel penningen aan het Committé *der Marine te kunnen voor*ſchieten, als 'er daadlyk noodig waren, zo tot afbetaaling van de reeds den Lande gediend hebbende Zeelieden, als van hun die op Maandcedels geld geſchooten hadden: 't geen noodwendig ten gevolge moest hebben, en ook reeds daadlyk gehad hadt, dat veelen onzer bevaaren Zeelieden zich na elders begeeven hadden, en dat de zodanigen, die nog in den Lande gebleeven waren, geen dienst hadden willen neemen, dan uit hooge noodzaaklykheid: dewyl die geenen, welke voorheen Maandcedels beleenden, niet in ſtaat waren om hun de noodige penningen, zo tot inkoopen van Zeeplunje, als ter voldoe-

(*) *Reſol. van hun Hoog Mog.* 21 Aug. 1795.

doening hunner Slaapbaazen, voor te ſchie- XCIV.
ten, op een redmiddel in deezen bedagt BOEK.
geworden. DE WINTER, toen nog in
Franſchen dienſt, en de Waterſchout HEN- 1795.
DRIK NOBBE, waren op de gedagte gekomen, om by intekening een Fonds op te richten, ten einde, in de eerſte plaats, en wel voornaamlyk, de Maandcedels te beleenen, en vervolgens, indien het Fonds tot eene genoegzaame hoogte klom, ook aan hun, die weder dienſt wilden neemen, de noodige Zeeplunje te bezorgen. Deeze inval hadt reeds het gewenſchte gevolg gehad, dat drie en dertig *Amſterdamſche* Burgers daar op ingetekend en een Fonds van omtrent 16000 Guldens zamengebragt hadden: uit welke Pennigen twee honderd Zeevaarende Perſoonen waren geholpen, zo om hunne Uitrusting te bekomen, als om hunne Slaapbaazen iets te kunnen afbetaalen.

Ten einde dit by lange na niet toereikend Fonds te vergrooten, en eene zo wel uitgeſtrekter als geregelder werking te geeven, hadden de Burgers PIETER IZAAK MENJOLET, JACOB VAN HALMAEL en HENDRIK NOBBE hunne toeſtemming gegeeven, aan den aanzoek om het beheer van dit Fonds op zich te neemen. Hier van, als mede van de handelwyze, welke zy zich voorſtelden te houden, gaven zy den Ingezetenen des Lands, by een in druk uitgegeeven Adres kennis. Ten ſlot van deeze vervoeging ſchryvende.

„ Welaan dan Medeburgers! welaan

XCV. BOEK. 1795.

„ dan waare *Nederlanders!* toont nu wederom uwe bekende Vaderlandsliefde, „ tot welzyn van 't algemeen, in deeze „ groote bedoeling, tot opwakkering en „ uitbreiding onzer *Zeemagt*, 't bolwerk „ van den *Staat*, en onzer aller *Voorſpoed*: „ dewyl daar door onze buitenlandſche „ Handel kan verleevendigd worden, en „ wy te beter voorzien van de noodzaaklyke behoeftens, tot onzer aller onderhoud, welke ons Land niet genoegzaam opleevert, en tevens zeer veelen „ onzer Medeburgeren, met zwaare Huisgezinnen belast, hier door weder in hun „ beroep herſteld zullen kunnen worden. „ Geen Ingezeten is 'er dus in onze Republiek, die de *nuttigheid* van deeze „ onze poogingen, uit waare Vaderlands „ liefde ontſtaande, kan miskennen, en „ die, zo wy vertrouwen, niet al het „ zyne zal toebrengen, om deeze Inrichting tot ons innerlyk genoegen te doen „ uitloopen, op dat dezelve tot het laate „ Naageſlacht in zegening blyve: terwyl „ wy onze werkzaamheden zullen tragten „ in te richten ten voordeele van alle „ Deelgenooten (*)." — Schoon dit plan den gewenschten opgang niet maakte, hebben wy het berigt dier pooging niet onvermeld willen laaten.

Voorſtel om Weeskinderen tot

Even min mogen wy hier verzwygen, de jongſte poogingen van hun Hoog Mogenden om 's Lands Vloot te bemannen. Door

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3189—3193.

Door het Committé tot de zaaken van de Zee, onderrigt van den traagen voortgang der Wervingen tot 's Lands Zeedienst, gaven zy de Repreſentanten van *Holland* en der andere Bondgenooten den voorſlag te verſtaan van het gemelde Committé, hier op neder komende; dat zy de Stedelyke en Plaatslyke Regeeringen, op 't ernſtigst, zouden aanmaanen om alle Jongens, zich in Armen- Gods- Aalmoeſeniers- of Diakonie-huizen bevindende, ten minſten voor éénen Zeetocht op 's Lands Vloot in dienst te neemen, tegen twaalf Guldens 's Maands, vrye Uitrusting, en vyf en twintig Guldens by hunne komst aan boord. Deeze maatregel kwam het Committé niet alleen zeer geſchikt voor, om grootlyks het gebrek aan Manſchap te vervullen; maar tevens zeer billyk: dewyl deeze Jongens, meestal van de liefdegaven des Lands of der Steden leevende, als Kinderen des Vaderlands geagt konden worden, en meer byzonder verpligt om tot dienst van deszelfs weezenlyke belangens te moeten medewerken, en hun jeugdigen arm tot verdeediging der pas verkreegene Vryheid te verleenen. —— Volkomen ſtemden hun Hoog Mogenden in dien maatregel, en drongen denzelven by hunne rondgaanden Brieve ſterk aan (*).

XCIV. BOEK. 1795. 's Lands zeedienst te gebruiken.

Diepen indruk maakte dit ſchryven op de Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Holland* daar

Wat men in *Holland* daar

(*) *Reſol. van hun Hoog Mog.* 22. Jan. 1796.

XCIV. BOEK. 1795. op beſloot.

van *Holland*. Hun rondgaande Brief aan de Municipaliteiten in dat Gewest, draagt 'er blyk van. Deezen te vervaardigen, was het werk, opgedraagen aan de Burgers VAN OLIVIER, SPELEVELD en HOVENS. Zy *voegen* 'er eene aanmaaning nevens, aan de Municipaliteiten, om met de *Armbezorgers* der onderſcheidene Gezindheden, den ſtaat na te gaan van de Huisgezinnen door hun bedeeld, en in dezelve geſchikte Perſoonen tot 's Lands Zeedienst vindende, deezen door de toezegging eener ruimere bedeeling aan de agterblyvende Huisgezinnen over te haalen; en wanneer zy aan dien voorſlag geen gehoor verkoozen te geeven, liever werkloos en lui, ten laste van hunne Medeburgeren, *voortteevende*, *denzulken* de Bedeeling, op welke weezenlyke Armen alleen aanſpraak hebben, te onthouden, en dezelve voorts, ten nutte van den Lande, tot den Zeedienst te noodzaaken; ten einde de Zamenleeving daar door van de lasten, die der Natie ten ſchandvlekke dienden, te ontlasten. — Desgelyks wilden zy, dat de Municipaliteiten zorge zouden draagen, dat alle Inlanders en Vreemden, die openlyk hunne luiheid verraadende, hun beſtaan zogten door het aftroggelen van aalmoesſen langs de openbaare wegen, en de kwalyk geplaatſte barmhartigheid hunner medemenſchen misbruikten, dit bedryf ſtaakten, dat zy aangehouden, onderzogt en opgezonden zouden worden, om de ten Zeedienst bekwaa-

kwaamen, tot denzelven te noodzaaken (*). XXV.

Deeze maatregel hadt, behalven het nieuwe, in veeler oog eene hardheid, bovenal ten opzigte van de Weeskinderen, dezelve werd mispreezen, gewraakt, en gevolglyk op verre na niet algemeen doorgezet. Op enkele plaatzen egter, vondt dezelve ingang en medewerking. Ten voorbeelde mogen wy *Haarlem* bybrengen. Te dier Stede hadt men de aanschryving des gemelden Besluits niet ontvangen, of het Stadsbestuur benoemde eenige Burgers, voorzien met breede magt, om alles aan te wenden, wat kon strekken om deeze zaak te bevorderen. Gelukkig slaagden zy; behalven dat zy in een aantal Burgers de geestdrift voor 's Lands Zeedienst opwekten (†), vonden zy zeven en dertig Jongelingen, uit onderscheidene Wees- en Armenhuizen, volvaardig om in den Zeedienst te treeden. Alles te hunner uitrustinge en vertrek gereed zynde, begreepen de Gelastigden tot dat werk, dat het voor den Zeedienst bevorderlyk zou zyn, die Weezen een eenigzins staatlyk uitgeleide te doen. Hier toe volmagt be-

BOEK. 1795. Uitwerking daar van, byzonder te *Haarlem*.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 28 Jan. 1796. Andere Bondgenooten ondersteunden dien maatregel niet, en was dezelve in *Holland* zelve, niet algemeen van een gewenschten uitslag. *Dagverhaal van de Handelingen der Nat. Vergadering* I. D. bl. 81.

(†) *Haarlem* hadt 250 Man opgeleverd, een voorbeeld nergens anders, naar evenredigheid, gevolgd. *Dagverhaal* als boven.

1795. bekomen hebbende, beraamden zy de noodige ſchikkingen met den Commandant van de Gewapende Burgermagt, en dien der Krygsbezetting. De wakkere Jongelingen verſcheenen op den Stads Doelen, en namen het ontbyt, ten hunnen onthaale, door de Officieren der Schuttery aangericht. Eenigen uit het Stadsbeſtuur by deeze plegtigheid tegenwoordig, opende een hunner dezelve met eene aanſpraak, de Jongelingen hunne verpligting voor oogen houdende, met voordragt van de uitzigten op bevordering, wanneer zy, als rechtſchaape Vaderlanders, hun pligt getrouw vervulden. Dit werd gevolgd van een ſtaatlyk Krygsmans uitgeleide, zamengeſteld uit Gewapende Burgers en een gedeelte der Krygsbezetting, met Trommel en Muzyk. Daar toe gelastigden uit het Stadsbeſtuur, vergezeld door een Regent van ieder der Godshuizen, uit welken de Kinderen gekomen waren, traden in den trein, die de Weezen, in hunne Matroozen Kleeding, daar één hunner een Nationaale Vlag droeg, na de *Spaarnwouder-poort* geleidde, waar de ſchuit gereed lag om deeze Jongelingen ter plaatze voor hun beſcheiden, te voeren (*). De vreemdheid der zaake maakte der toeſchouweren meenigte groot: terwyl de volvoerde maatregel, naar elks byzonder inzien, hoog gepreezen of ſterk gelaakt werd; ſchoon dit laatſte meer mompelend,

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 665.

lend, en het eerſte luidruchtig geſchiedde. XCIV.

In het ten deezen tyde zo zeer woelig *Rotterdam*, beſtondt eene *Vergadering van de Proteſteerende Gemeenebestgezinde Societeit*. Deeze opgewekt door de Aanſchryving der Proviſioneele Repreſentanten van *Holland*, oordeelde, op haare wyze, te moeten medewerken tot bevordering van den Zeedienst. Zy beraamden een Plan tot een Fonds, om aan de Vrouwen of Huisgezinnen der dienstneemenden, geduurende hunne afweezigheid, eenigen onderſtand te bezorgen; behalven de uitgeloofde Premie van den Lande, aan de bevaaren Zeelieden, die zich, zonder tusſchenkomst van Volkhouders of Wervers, by de Marine te *Rotterdam* aangaven, eene gifte, onderſcheiden naar derzelver bekwaamheden en rang in den Scheepsdienst, uit te reiken; teffens de Werving buiten *Holland* aanmoedigende, door het toezeggen van handgeld. — Van het aanweezen dier Commisſie, als mede van derzelver plan en werkzaamheden, gaf dezelve niet alleen berigt in onderſcheidene Nieuwspapieren; maar zondt daarenboven een rondgaanden Brief aan alle *Vaderlandlievende Burgercorporatien* en *eenige Particuliere Perſoonen in de Bataafſche Republiek*. In deezen wilden zy, met terzydeſtelling van de geſchillen, die niets gemeens hadden met het oogwit der Commisſie tot bevordering van 's Lands Zeedienst, alle Vaderlanders opwekken tot deelneeming en medewerking in dit Plan. Gaarne wenschten zy het daar heen te

BOEK. 1795. Plan te *Rotterdam* tot bevordering van den Zeedienst.

XCV. BOEK. 1795.

te ſtuuren, dat, zo wel als in *Rotterdam*, ook in de Steden *Amſterdam*, *Hoorn* en *Vliſſingen*, waar men Departementen van de Marine vondt, eene Hoofdcommisſie tot medewerking werd opgericht. —— Tot aanmoediging 'er byvoegende, dat het Fonds te *Rotterdam*, of reeds ingetekend, of toegezegd, genoegzaam toereikend was, om voor den, by voorraad bepaalden tyd, van zes weeken, den beloofden Onderſtand en Premien, voor *Rotterdam*, 'er uit te kunnen betaalen (*).

Aantal van Scheepen in Oogſtmaand reeds in dienſt geſteld. Gunſtig verſlag deswegen.

Ondanks het zo menigmaal, met rede, uitgeboezemd Gelgebrek, ondanks de moeite om Scheepsvolk ter bemanninge te krygen, bragt de onvermoeide vlyt van het Committé tot de zaaken van de Marine, binnen drie *maanden tyds, het zo verre*, dat het in ſtaat was twaalf Schepen van Linie, en achttien Fregatten in dienſt te ſtellen. De Afgevaardigden van het Committé Militair, VAN WICKEVOORT CROMMELIN en VAN DE WALL gelast, om den ſtaat van Verdeediging aan de *Helder* en op *Texel* op te neemen, en de noodige bevelen te geeven, om onverwyld de Kusten en Zeegaten in ſtaat van verweering te brengen, des verſlag doende, maakten met onderſcheiding gewag van een bezoek door hun afgelegd, aan 's Lands Schip *de Ruiter*, onder bevel van den Vice-Admiraal en Commandant der Vloot, DE WINTER, 't welk hier op neder kwam. Dat zy

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 723—729.

zy niet genoeg konden roemen, den ſtaat, waar in zy 's Lands Vloot hadden bevonden: dewyl het tot verbaazing van de geheele wereld zou moeten ſtrekken, dat, in zo korten tyd, zonder Geld en zonder Matroozen, uit den poel der vergetelheid eene Vloot was te voorſchyn gebragt, waar van men met reden kon verwagten, den ouden luister van *Nederlands* Zeehelden te zullen zien herbooren worden. Te meer, daar eensgezindheid onder de Officieren, Vryheid en Broederſchap onder het Volk, zich met gehoorzaamheid aan de Wetten, en die ondergeſchiktheid aan de bevelen, welke alleen de overwinning van Heirlegers en Vlooten kan daarſtellen, alzins vereenigden: terwyl tevens het braave Volk de duidlykſte blyken aan den dag lag van hunne begeerte en yver, om des noods 's Lands Vyanden te bevegten: immers om het Vaderland en den Koophandel te verdeedigen, om de Vryheid, gepaard met eene gepaste Gelykheid, te behouden, en om dit Gemeenebest ten allen tyde te doen zegepraalen. XCIV. BOEK. 1795.

Deeze heuchlyke bevinding noopte de Afgevaardigden, om, met overleg van den Commisſaris van het Committé van Marine, SPEELEVELD, en van de Vice-Admiraals DE WINTER en REYNTJES, en aangemoedigd door den *Franſchen* Generaal LAURENT, aan het Volk der Vloote eenig verſch Vleesch te doen uitdeelen; waar van zy de beſchikking aan gemelde Vice-Admiraals overlieten. De Burger VAN WIC-

XCIV. BOEK. 1795.

WICKEVOORT CROMMELIN maakte zulks aan de Schepelingen van het Schip *de Ruiter*, op het halfdek vergaderd, bekend. Het Volk beantwoordde zulks door een driewerf herhaald *Hoezee! en vivat het Vaderland en de Vryheid!* (*).

Van het beſtel op deeze Vloot, en verder aangebouwde Lands Schepen gemaakt, zullen wy ſpreeken, wanneer wy tot de vermelding van de Zeevaart uit deezen Lande en de geſteldheid der Volkplantingen gekomen zyn. Genoeg hebben wy gezegd, om te doen zien, hoe het in dit Tydsgewrichte met de Land- en Zeemagt deezes Gemeenebests geſchaapen ſtondt.

Algemeene Aanmerking de Zeemagt betreffende.

Wy merken hier ſlegts aan, dat hoe erkend eene zaak het ware, aan den eenen kant, dat de *Franſche* Zeemagt, met welke de onze in veele gevallen veréénigd zou moeten werken, geheel geknakt was, en het daar grootlyks aan ervaarene Zee-opperhoofden mangelde; terwyl aan den anderen kant, niet gelochend

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 6 Aug. 1795. Eenigen tyd te vooren hadt de Afgevaardigde uit de *Beemſter* ter Vergadering van *Holland* kennis gegeeven, dat de Vaderland- en Vryheidlievende Societeit aldaar, beſlooten hadt, een Os, voor drie honderd Guldens gekogt, aan den Vice-Admiraal DE WINTER, ten dienſte van de Schepelingen, te ſchenken; waarom de Societeit volmagt verzogt om hier van den Vice Admiraal te verwittigen, en de noodige ſchikkingen op het derwaards brengen te maaken. Dit geſchiedde, en werd van dit geſchenk dankbaare melding in het Dagblad gemaakt. *Decr.* als boven 20 July 1795.

chend kon worden, dat *Engeland* volſtrekt meester ter Zee was, zulks geen reden kon opleeveren om in dit ſtuk ſtil te zitten. 'Er konden gevallen ontſtaan, en zy greepen, gelyk wy ter gepaste plaatze zullen toonen, met de daad plaats, dat, hoe zeer de *Engelſchen* de zamenwerking van onze en der *Franſchen* Zeemagt, verhinderden, elk deezer op zich zelven van weezenlyken dienst kon zyn. Schryvers, die wenken geeven, ſtrekkende om deeze verſterking der Zeemagt te wraaken, of zulks met ronde woorden doen, dunken ons, noch de betrekking in welke wy tot *Frankryk* ſtonden, noch de geſteldheid onzer eigene Landgenooten, in aanmerking te neemen. *Frankryk* drong 'er onophoudelyk ſterk op aan; en zou het tegenwoordig Beſtuur, zonder zich in het herſtel van het Zeeweezen by uitſtek te bevlytigen, ten dien dage zich den vloek der Landgenooten over 't algemeen, op den halze gelaaden hebben. Men kan de omſtandigheden niet ſcheppen, zy laaten zich vinden. Het ontbrak onder de toenmaalige Landsbeſtuurders niet aan Mannen, die de veelvuldige zwaarigheden voor onze Zeemagt, hoe zeer ook naar 's Lands vermogen verſterkt, inzagen, en de mogelyke uitkomst van alle die werkzaamheden berekenden; de mogelykheden van een voordeeligen uitſlag lagen zy 'er tegen in de weegſchaale; de noodzaaklykheid deedt dezelve overſlaan. Dan het is niet zelden der menſchen gewoonte, om de daaden naar derzelver uitkomst

XCIV. BOEK. 1795.

XXV. BOEK. 1795.

komst te beoordeelen. Dezelfde onderneemingen, beſtuurd op dezelfde wyze, maar geëindigd door verſchillende gevolgen, brengen verſchillende oordeelen voort. Zy die hunne wenſchen verkrygen, ontbreekt het niet aan bewonderaaren van hunne wysheid en moed; terwyl zy, die zich in hunne bedoelingen te leur geſteld vinden, niet zelden afgeſchilderd worden als Lieden, die allen doorzigt derven, zo men het niet op gebrekkigheid van eenen anderen aart ſchuive. — Doch wy laaten af, hier over verder uit te weiden; dan moeten 'er dit nog byvoegen, 't welk geen beſpiegeling, maar eene daadzaak is, dat hoe groot ook de verwarring, en de behoefte van allerlei aart, by de *Franſche* Zeemagt ware, *men zich bevlytigde* om alles te herſtellen. De Admiraal TRUGUET gaf des onze Afgezanten te *Parys* alle verzekering, terwyl zy niet nalieten aldaar verſlag te doen van de ongeloofiyke werkzaamheid, om dat gedeelte van 's Lands Magt, uit het diep verval op te beuren, en van de onderſcheidene opofferingen, door het opbrengen van Penningen, ten dien belangryken einde gedaan (*).

(*) *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan* QUARLES 5 Oct. 1795. MSS.

BLAD-

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

ALQUIER ſchryft wegens de *Clubs* aan *Amſterdam*, 19. *Amſterdam* (Beweegingen der Clubisten te) 17. Schryven deswegen door den Repreſentant ALQUIER, 19. Vorderingen der *Clubisten* te dier Stede, 31. Commisſie daar aangeſteld tot het hooren der klagten over de Amptenaaren, 32. Ingediende ſtukken der *Clubisten*, 33. Nadere aandrang, 35. Hoe beantwoord, *Ald.* Aanmerkingen hier op gemaakt, 37. Poogingen om den Volksoploop te doen bedaaren, 38. Dringend aanzoek, 39. De Municipaliteit blyft weigeren, *Ald.* Wordt genoodzaakt in den Raadkamer te blyven, 40. Een ſchriftlyk berigt gevorderd en gegeeven, *Ald.* Proclamatie wegens het gebeurde, 41. Die Proclamatie afgeſcheurd, 43. Veele *Clubisten* betuigen geen deel te hebben, in dit bedryf, en 't zelve af te keuren, *Ald.* Dit ter kennisſe van den Volke gebragt, 44. Nieuwe onlusten te *Amſterdam* ter gelegenheid van een Brief van S. IP. WISELIUS, 47. Afgevaardigden uit de Clubs na *'s Haage*, 48. Hoe ontvangen en gerustgeſteld, *Ald.* Aandrang der Wykvergaderingen en Clubisten op het in verzekering neemen van verdagte Perſoonen, 49. Weigerend antwoord der Stadsregeering, 50. Aandrang op het in verzekering neemen van verdagte Perſoonen, 52. Verzogte Aantekening, 52. Gedraagen voorzorgen, *Ald.* Voortgezet verzoek afgeſlaagen, 53. Daadlykheden, 54. De Stadsſleutels herkreegen, 55. Sterke Afkondiging, *Ald.* Gelukkig gevolg hier van, 56. Geen Krygsvolk noodig tot het herſtellen der rust, 57. Afgevaardigden uit *'s Haage* te *Amſterdam*, *Ald.* Aankon-

kondiging door deezen gedaan, *Ald.* Adres der *Bataafsche* Clubs aan de Afgevaardigden, 61. Hoe beantwoord, 62. Vier Municipaliteits Leden verzetten zich tegen de Commissie van Onderzoek der voormaalige Regenten, 118. Aanmerkingen van het Municipaliteits Lid Pontoi, 122. Plan te dier Stede om den Zeedienst te bevorderen, 324.

Armée van den Staat. Zie *Landmagt.*

B.

Bacot (G. J. C.) geeft een Afschrift van het Doopregister in de *Algemeene Protestantsche Kerk* te *Duinkerken* gehouden, over, 205.

Beemster, een Os van daar aan de Vloot ten geschenke gezonden, 334.

Bekker (E.) Wed. Wolff, krygt het haar onthouden Weduwen Tractement, 206. Keert met haare Vriendin A. Dekan in het Vaderland weder, 207.

Bosch (De Zeecapitein) weigert in *Engeland* zich naar de bevelen van den geweezen Admiraal Generaal te schikken, 308.

Boudewynsen (J.) Brief wegens de Uitgeweekenen by de Representanten van *Holland*, 181. Deelt het Besluit by *Holland* ten hunnen opzigte genomen, mede, 184.

Bouwens (R. L.) afgezet Lid van de Commisie tot Onderzoek, leevert een Protest in by de Commisie, en by de Vergadering van *Holland*, 157.

Breukelen, Plakaat tegen loperige beweegingen aldaar, 68.

Burgerwapening (Over de) 277. Klagten wegens agterlykheid in deezen, *Ald.* Conceptplan daar toe, 279. Aanmerkingen van *Haarlem* op 't zelve, *Ald.* Verwyl in dit werk tegengegaan, 281. Plan van Burgerwapening, 382. Wat in dit alles vertraaging veroorzaakt, 283.

C.

Clubs (Beweegingen in de) te *Amsterdam*, 17. Derzelver geteldheid, *Ald.* Eene Bekendmaaking deswegen wekt veeler aandagt, 18. Alquiers schryven deswegen, aan *Amsterdam*, 19. Richards klagten over de *Clubs*, 21. Afgevaardigden uit de Volkssocieteiten kennen zich vry van schadelyke bedoelingen, 23. De Volksvergadering te *Dordrecht* verdeedigt de *Clubisten* 24. Hoe van 's Landswegen de klagten van Richard beantwoord worden, 27. Voorstel der Afgezanten Blauw en Meyer te *Parys*, over den Brief van Richard en diens gedrag,

drag, 28. Hoe deezen over de *Clubs* denken, 29. Vorderingen der *Clubisten* in *Amsterdam*, 31. Wegens de door hun ingediende Stukken, en oproerige bedryven, zie verder *Amsterdam*. Veele *Clubisten* betuigen geen deel te hebben in dit bedryf, en 't zelve af te keuren, 43. Hoe des onschuldig gehouden, 62.

Commissie tot onderzoek der Leden des voorigen Bestuurs in *Holland* voorgeslaagen, 113. Dezelve in werking gebragt, 115. Nadere bepaalingen, 116. Onderscheidde werkingen van dit Besluit, 117. Eenigen verklaaren 'er zich openlyk tegen, 118. Tegenvertoog van vier Municipaliteits Leden te *Amsterdam*, *Ald.* Aanmerkingen van den Burger Pontor op dit besluit, 122. Wegens de Instructie deezer Commissie, 128. Dezelve aan de Commissie ter hand gesteld, 129. Benoeming der vier en twintig Leden, 130. Uitnoodiging om Bezwaaren in te winnen, den Volke gedaan, 132. Eene tweede bekendmaaking deswegen, 133. Verzoek der Commissie om de noodige Papieren, 134. Ingekomene Bezwaaren, 135. De Commissie tot het doen van een Verslag opgeroepen, 136. Wat de Commissie over de reden der Oproepinge dagt, 137. Hoe zy zich over haare handelwyze uitdrukt, 143. De Commissie verzogt in haare werkzaamheden te volharden, 149. Opgeroepen om een Beknopt Verslag te geeven, 150. Inlevering en inhoud van 't zelve, *Ald.* Op nieuw verzogt haare werkzaamheden voort te zetten, 155. De Commissie ontslaagen, 156. Zes uit de Leden wederom aangesteld, *Ald.* R. L. Bouwens levert een Protest in by de Commissie, en by de Vergadering van *Holland*, 157. Beide zonder gevolg, *Ald.* Sterke voordragt der ontslaagene Leden, 158. Werkzaamheden der nieuw weder aangestelde Commissie, en Verslag, 160. Besluit ter geheele afdanking, 162. Ontslag, *Ald.* Verantwoording en berigt aan den Volke, 163. Dit stuk onderscheiden beoordeeld, 165.

Committe (Het) tot de Algemeene Zaaken te Lande, doet verslag wegens den staat der Verdeediging, 284. Het Committé verdeedigt zich nader, 288.

D.

Daendels (H. W.) tot Luitenant Generaal aangesteld, 260. Aanspraak aan hem,

te dier gelegenheid, *Ald.*
Delft, Voordragt uit de Stad, wegens de Bevordering van Stadhoudersgezinden in den Krygsdienst, 217.
Dordrecht, Eifchen aldaar tegen de Leden des voorigen Beftuurs, 14. Hoe de Municipaliteit in *deezen* handelt, *Ald.* Aandrang op het intrekken van twee Plakaaten, in den Jaare 1787 uitgevaardigd, 15 De Volksvergadering fchryft aan den Repreſentant RICHARD, wegens de *Clubs*, 24.
Duinkerken, eene *Algemeene Proteſtantſche Kerk* daar opgericht, 205. Het bewaarde Doopboek door G. J. C. BACOT te voorfchyn gebragt, en ten gebruike aangeboden, 205.
DUMONCEAU (J. B.) tot Luitenant Generaal aangefteld, 260.

F.

Franeker, Veranderingen aldaar op de Hoogefchoole, 103.
Frankryk (Wegens de Krygsgevangenen in) 220. Zie verder *Krygsgevangenen.*
Franſchen (25000 man) in dienst van den Staat, 263. Algemeene bepaalingen op dit ſtuk. *Ald.* Klagten over gebrek aan Krygstugt by de *Franſche* Soldaaten, 265. Hoe daar in voorzien, 266. Behoorelyk ontzagbetoon aan de vastgeſtelde Magten den *Franſchen* Krygsknegten voorgefchreeven, 266. Schikking op de betaaling dier Troepen, 267.
Franſchen (Gerustſtelling wegens den ſtaat van het Leger der) aan den *Rhynkant* onzen Afgezanten te *Parys* gegeeven, 299. Berigt wegens de voordeelen door de *Franſchen* bevogten, 300. Berigt wegens den Wapenſtilſtand tuſſchen de *Franſchen* en den Keizer, *Ald.* Staatlyke Bekendmaaking hier van in den *Haage*, 301. Aanſpraak te dier gelegenheid, 302. Algemeene Aanmerking ten opzigte van het Zeeweezen aldaar, in verband met die hier te Lande plaats hadden, overwoogen, 334.
Friesland (Plakaat tegen Oproer in) 75. Strenger Afkondiging daar tegen, *Ald.* Verandering in het bovengemelde, 76. Maatregels tegen de Leden des voorigen Beſtuurs, 96. Voorſlag van eene Volksſocieteit te *Leeuwaarden*, 97. Voorſtellen in de Vereenigde Burgerſocieteit te dier Stede, 99. Verandering in de Leden des Hofs van Juſtitie, 101. Verdere Afzettingen, 103. Verzagting in het lot der voorige Regenten, *Ald.* Schikkingen gemaakt op verbeurtverklaarde en verkogte Goederen, 105. Antwoord

der Repreſentanten, op den Brief van RICHARD, 106. Verſchillend oordeel over dien Brief by den Burgerkrygsraad en Volksſocieteit in *Leeuwaarden*, 107. Een voorgenomen onderzoek na de gedraagingen der voorige Regenten heeft geen voortgang, 173. Schikkingen op de Inroeping der Uitgeweekenen gemaakt, 179. Aanmerking van *Friesland* op het gehouden gedrag van *Holland* in het aanſtellen der Zevende Halve Brigade, 271. Aanmerkingen op het voorſtel van de verhooging der Jaarwedden voor de Hooge Zeeofficieren, 316.

G.

Gelderland (Handelwyze in) omtrent de Perſoonen en Goederen der Leden des voorigen Beſtuurs, 109. Voordragt der *Gelderſche* Afgevaardigden over de Land- en Zeemagt der Republiek, 231. Beſluit daar op genomen by hun Hoog Mogenden, 237.

Groningen (Eiſchen te) ten aanzien van de voorige Regenten, 113.

H.

Haarlem maakt aanmerkingen op het Conceptplan der Burgerwapening, 279. Byzondere uitwerking aldaar van het plan om Weeskinderen *enz.* tot 's Lands Zeedienst te gebruiken, 329. Hoe veel manſchappen van daar geleeverd, *Ald.*

Holland (Beſluit by de Vertegenwoordigers van) omtrent het niet toelaaten van *Oranjegezinden* tot Posten, 4. De vergunning aan het Committé van Voorlichting om Requesten, Adresſen *enz.* by de Omwenteling des Jaars 1787 ingediend, te onderzoeken, verwekt by veelen verlegenheid, 5. Bezending na *Rotterdam*. 7. Afgevaardigden uit de Clubs ter Vergadering om de gevangenneeming der verdagte Regenten te bewerken, ter gelegenheid van een verſpreiden Brief, 48. Hoe ontvangen en gerustgeſteld, *Ald.* Strenge Publicatie tegen Oproerigheden, 63. Commisſien aangeſteld tot Onderzoek der *Oranje* Amptenaaren, 77. Handhaaving van het bedryf deezer Committés, 79. Bepaaling wegens 't geen de nieuw aangeſtelde Amptenaaren aan den Lande zouden moeten opbrengen, 80. Vroegtydig Beſluit tot het neemen van Schavergoeding op de Regenten des voorigen Bewinds, 114. 't Zelve in werking gebragt, 115. Nadere bepaalingen, 116. Onder-

ſcheide werking van dit Beſluit, 117. Eenigen verklaaren 'er zich openlyk tegen, 118. Tegenvertoog van vier Municipaliteits-leden van *Amſterdam*, *Ald.* Aanmerkingen van den Burger Pontot op dit Beſluit, 122. Zie verder *Commisſie tot Onderzoek.* Vroegtydige Beſluiten ter Inroeping der Uitgeweekenen, 178. Brief van Foudewynsen ingedient, 181. Der Uitgeweekenen zaak nader aangedrongen, 184. Daadlyk ter hand genomen, 185. Groot getal derzelven, en vragen ten hunnen opzigte beantwoord, 186 Verteog der Wederkeerden, 187. Zie verder *Uitgeweekenen.* Hoe grootheid der Onderſtandgelden aan de Uitgeweekenen betaald, 207. Aandrang van *Holland* op het formeeren van eene halve Brigade, 268. Uit welk een oogpunt door de andere Gewesten beſchouwd. *Holland* zet het door, *Ald.* Aanſpraak van wegen *Holland* by de Beëediging der vyf Hoofdofficieren, 269. Voordragt, wegens de Betaaling in 't vervolg, 270. *Frieslands* aanmerking op het gedrag van *Holland* in dit geval, 271. Voorſlag om onderzoek te doen wegens de Verdeediging van den Lande, 284. Verſlag van het Committé te Lande hier op uitgebragt, *ald.* Het Committé verdeedigt zich nader, 288. Beſluit by *Holland* om Weeskinderen *enz.* tot 's Lands Zeedienst te gebruiken, 307.

Hovens (K.) diens voordragt ten opzigte van de wederkeerende Uitgeweekenen, 198.

Huber, diens getuigenis wegens den deerlyken ſtaat der Uitgeweekenen, 185. Diens voorſtel ten opzigte van de Uitgeweekenen en Wederkeerenden, 204. Zyn voordragt by hun H. Hoog Mogenden wegens den ſtaat der Land- en Zeemagt, 230.

J.

Jeude (Van Lith de) lochent een Brief, die door hem als Voorzitter der Societeit zou geſchreeven zyn, 93.

K.

Krygsgevangenen (Geſteldheid der) in *Frankryk*, 220. Voorſlag der *Franſche* Repreſentanten Giroud en Meynard by de Legers van het *Noorden*, *Sambre* en *Maas*, wegens denzelven, *Ald.* Hoe door Blauw en Meyer beantwoord, 221. Regtmaatigheid van deezer Voorſtel, 224. Uitſlag deezer zaake, *Ald.*

Krygswezen van den Staat, zie *Land- en Zeemagt.*

L.

Landmagt van den Staat, derzelver gestaltenis by de Omwenteling, 228. Hussans voorstel deswegen by hun Hoog Mogenden, 230. Voorstel der Afgevaardigden van *Gelderland*, 231. Besluit daar op genomen 237. Rondgaande Brief aan de Bondgenooten, 238. Beschikkingen omtrent de Hooge Officieren van den Staat, 245. Ten opzigte van de Ingenieurs, 246. Het verval der Krygstugt tegengegaan, 247. De Vryheid der Soldaaten, om te mogen trouwen, bepaald, 248. Schikking op de Patenten, 250. Plans ter Organisatie van de Armée, 251. Besluit daar toe, 252. Traage voortgang der Organisatie, wegens Geldgebrek, 253. Klagten wegens gebrek aan Geld, door het Committé te Lande aan hun Hoog Mogenden voorgedraagen, 254. Andere hinderpaalen, 258. Algemeen berigt van de Schikking der Armée, 261. Hoe men met de *Zwitzers* handelde, 262. Vyf en twintig duizend *Fransche* in dienst genomen, 263. Algemeene bepaalingen deswegen, *Ald.* Zie verder *Fransche*. *Holland* zet het daarstellen eener zevende halve Brigade door, 268. Zie verder *Holland*. Plan om een aantal der Land-Militie in den Zeedienst te brengen, 321. Deeze maatregel mislukt, 322.

Landverdeeling (Plan van) in *Frankryk* gemaakt door de Gecoalisseerde Mogenheden en de Royalisten, 46.

Leeuwaarden, Voorslag van een Volkssocieteit te dier Stede, 97. Voorstellen in de Vereenigde Societeit aldaar, 99. Verschillend oordeel over den Brief van RICHARD, by den Burgerkrygsraad en de Volkssocieteit, 107.

Leyden, Vorderingen aldaar ten opzigte der Oude Regenten en *Oranje* Ampte-naaren, 16.

LEUCQ (De Burger) verdeedigd, 299.

M.

MOREAU volgt PICHEGRU op in het Bewind over de *Fransche* Krygsmagt hier te Lande, 242. Diens schryven by gelegenheid van slegte Krygstugt onder de *Fransche* Soldaaten, 166.

N.

NUHOUT VAN DER VEEN, maakt de voordeelen door de *Franschen* bevogten, en de Wapenstilstand met den Keizer bekend, 300. Aanspraak door hem, te dier gelegenheid gedaan, 302. Diens Aanspraak aan NOEL, 305.

NOEL betuigt zyn genoegen by de Vreugdevierings over het geluk der *Franſche* Wapenen, 306.

O.

Onderzoek (Commisſie tot) in *Holland*, zie *Commisſie*.

OORTHUIS (Capitein) verklaart zich, aan het beſluit van hun Hoog Mog. ten opzigte van de Marine te zullen gehoorzaamen, 308.

Overyſſel, ſterke taal en maatregelen der *Zwollenaaren* omtrent de Leden des voorigen Beſtuurs, 110. Onderzoek na de gedragingen dier Regenten bepaald, 112. Commisſie daar toe benoemd, 166. Hoe men zich in dit Gewest tegen de bevordering van *Oranjegezinden* in den Krygsdienst verzette, 218. Voordragt wegens het niet aanneemen van *Recommandatien* tot bevordering in den Krygsdienst, 219.

R.

PICHEGRU gunſtig aan de Leden der oude Regeering in *Utrecht*, 89. Vertrekt; hem wordt eene Jaarwedde *enz.* aangeboden, 242.

PONTOI, Lid der Municipaliteit te *Amſterdam*, geeft zyne aanmerkingen op het Beſluit tot het aanſtellen der Commisſie ten onderzoek der voormaalige Regenten, 122.

R.

RAMEL, de Leden des voorigen Beſtuurs te *Utrecht* gunſtig, 89. Diens Adres aan de *Utrechtenaaren*, 89.

RANT (F.) diens Vertoog der wederkeerende Uitgeweekenen by de Repreſentanten van *Holland*, 187.

RICHARD (De *Franſche* Repreſentant) klaagt over de *Clubs*, 21. De Volksvergadering te *Dordrecht* ſchryft hem deswegen, 24. Hoe de Brief van RICHARD van 's Lands wege beantwoord, 27. Voorſtel van onze Afgezanten te *Parys* over diens Brief, 28. Hoe zy het Character van RICHARD opgeeven, 29. Brengt een Brief te voorſchyn als door de Volksſocieteit te *Utrecht* geſchreeven, 92. Wat des te doen viel, 93. Antwoord der *Frieſche* Repreſentanten op diens Brief, 106. Verſchillend oordeel over denzelven by den Burger Krygsraad en Volksſocieteit te *Leeuwaarden*, 107.

Rotterdam (Eiſchen te) tot het in verzekering neemen der oude Regenten, 6. De voldoening daar van afgedwongen, 7. Eene Bezending uit den *Haag* vertrekt na *Rotterdam*, 7. Proclamatie der Repreſentanten van *Holland*, daar afgekondigd, 8. Doen eene Proclamatie, uit naam der

der Representanten afkondigen, *Ald.* Wat diensvolgens geschiedde en byzonder, ten opzigte van den geweezen Hoofdschout VAN STAVEREN, 10. Zie verder VAN STAVEREN. Wat de misnoegden daar op verklaaren, 11. Plan van de *Vergadering van de Protesteerende Gemeenebestgezinde Societeit* te dier Stede, tot bevordering van den Zeedienst, 331.

RYSSEL (A. VAN) diens voorslagen by *Holland* om herstel, 242.

S.

Schiedam (Drie Municipaliteits Leden te) als onderheevig aan het Plakaat tegen de *Oranjegezinden* aangemerkt, 5, 6.

SCHIPHORST, (Voordragt van *Overyssel* wegens) by de Algemeene Staaten, 218. Besluit daar op, 219.

Stad en Lande, Beschikkingen daar ter Inroepinge van de Uitgeweekenen gemaakt, 180.

STAVEREN (R. F. VAN) eisch der *Rotterdammeren*, dat hy in verzekering zou genomen worden, 7. Wat eene Bezending uit *Holland*, ten zynen opzigte, paalde, 13.

Sticht (Plakaat in het) tegen oproerige beweegingen te *Breukelen*, 68. Algemeen Plakaat deswegen, 69. Commissie door de Representanten tot opneeming der Bezwaaren van de voormaalige Regenten, 94. Verlenging en opheldering van die maatregel, 95.

U.

Uitgeweekenen, Brief van dezelve aan de Representanten van *Holland*, 174. Over derzelver aantal, 177 vergeleeken met 180. Vroegtydige Besluiten by *Holland*, te hunner Inroepinge, 178. Schikkingen daar op in *Friesland* gemaakt, 179. By *Stad en Lande*, 180. Brief van J. BOUDEWYNSEN, wegens de Uitgeweekenen by *Holland*, 181. Dier zaak daar nader aangedrongen, 184. Daadlyk ter hand genomen, 185. Groot getal der wederkeerenden; vraagen ten hunnen aanziene gedaan en beantwoordt, 186. Vertoog der Wedergekeerden by *Holland*, 187. Voordragt van HOVENS, ten opzigte van de Wederkeerenden, 198. 't Zelve in een Besluit veranderd, 201. Voorstel by *Holland* over de wyze waar op men by de Wederkeerenden te handelen hadt, *Ald.* Voorstel van HUBER ten hunnen opzigte, 204. Schikking omtrent de Vrouwen en Kinderen der Uitgeweekenen, 205. Het Doopboek der Algemeene Protestantsche Kerk te *Duin-*

Rerken overgeleeverd, *Ald.* Aan het Committé van Algemeen Welzyn, de zaak der Wederkeerenden opgedraagen, 207. Geldsomme by *Holland* aan de Uitgeweekenen betaald, *Ald.* Hoe het zich toedroeg met de Wederkeerenden, die in *Franſchen dienſte* de wapenen *gedraagen* hadden, 208. Brief ten hunnen behoeve, door het Committé te Lande aan hun Hoog Mogenden, 208. Hoe beantwoord, 211. Vertoog der wedergekeerde *Bataaven* die in *Franſchen* dienst de wapenen gedraagen hadden by hun Hoog Mogenden, 212. Voorſtel der *Delvenaaren* omtrent dit ſtuk by *Holland*, 217. Hoe men zich deeze zaak in *Overyſſel* aantrok, 218.

Utrecht, Plakaat te dier Stede tegen oproerige beweegingen, 70. De Uitgeweekenen en Gebannenen, als mede de Leden des voorigen Beſtuurs ingeroepen, en het vertrekken verboden, 87. Verbroedering der Patriottiſche Gezelſchappen aldaar, 88. Huisarrest de verdagte Regenten opgelegd, *Ald.* Wat RAMEL en PICHEGRU ten hunnen baate doen, 89. RAMELS Adres aan de *Utrechtenaaren*, *Ald.* RICHARD brengt een brief te voorſchyn als door de Volksſocieteit te *Utrecht* geſchreeven, 92. Lochening van deezen Brief door de Vergadering en den Voorzitter, 93.

V.

Vliſſingen (Byzonder onderzoek te) op de gedraagingen der voorige Regenten 172.

W.

WINTER (DE) tot Adjudant Generaal ter Organiſatie der Marine aangeſteld, 313. Tot Vice-Admiraal en Commandant der Vloote verheeven, 314. Iets wegens diens vooraanſtelling, *Ald.*

WISELIUS (S. IZ.) Brief door *hem geſchreeven geeft aanleiding* tot groote beweegenisſen te *Amſterdam*, 47.

Z.

Zeeland, aldaar genomene maatregels tegen de voormaalige Regenten, 113. Voorſlag om een onderzoek na de gedraagingen der voormaalige Regenten aangenomen, 167. Bekendmaaking hier van, 169. Lastbrief ten dien einde, 171.

Zeemagt ('s Lands) derzelver geſteltenis by de Omwenteling, 228. HUBERS voordragt deswegen by hun Hoog Mogenden, 230. Wat 'er de Afgevaardigden van *Gelderland* wegens inbren-

brengen, 232. Besluit daar op genomen, 237. Rondgaande Brief aan de Bondgenooten deswegen, 238. Algemeene gesteldheid van 's Lands Zeemagt, 307. Oproeping der Zeebevelhebberen, 308. Veeler Bereidvaardigheid, *Ald.* Onderzoek na de gesteltenis van 's Lands Vloot, 309. Slegte gesteldheid van dezelve, *Ald.* De noodzaaklykheid der Versterkinge aangedrongen, 311. VAN WINTER tot Adjudant Generaal, ter Organisatie van de Marine aangesteld, 314. VAN WINTER tot Vice-Admiraal en Commandant der Vloote aangesteld, 314. Iets wegens deszelfs voordaansteling, *Ald.* Wegens de Jaarwedde der Hooge Zeeofficieren, 315. *Friesland* Aanmerkingen op het Voorstel van de Verhooging der Jaarwedden, 316. Nader Voorstel deswegen, 320. Provisioneele verbeteringen voor het Zeevolk, 321. Plan om een aantal der Landmilitie in den Zeedienst te brengen, *Ald.* Het mislukken van deezen maatregel, 322. Misbruiken der Wervers tot den Zeedienst tegengegaan, 323. Plan te *Amsterdam* om den Zeedienst te bevorderen, 324. Voorstel om Weeskinderen *enz.* tot 's Lands Zeedienst te gebruiken, 326. Wat men in *Holland* daar op besloot, 228. Uitwerking daar van byzonder te *Haarlem*, 329. Plan te *Rotterdam* ter bevordering van den Zeedienst, 331. Aantal van Schepen in Oogstmaand reeds in dienst gesteld, en gunstig verslag deswegen, 332. Algemeene Aamerking de Zeemagt betreffende, 334.

Zwitzers (Handelwyze met de) in 's Lands dienst gehouden, 262.

Zwolle, sterke taal en maatregels aldaar ten opzigte van de Regenten des voorigen Bestuurs, 110. Aangesteld onderzoek in gevolge daar van, *Ald.*

✱

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

Het Pourtrait van S. Ip. WISELIUS, tegen over . . . . . bl. 46.

Het Pourtrait van K. HOVENS over bl. 198.

Het Pourtrait van J. W. DE WINTER over bl. 314.